

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗБІРНИК
МАТЕРІАЛІВ XIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ І КОНТРОЛЬ:
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ»

6 грудня 2024 р.
м. Тернопіль

УДК 657

О-17

Рекомендовано до друку

*Вченою радою Західноукраїнського національного університету
(протокол № 4 від 20 грудня 2024 р.)*

О-17 Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної дистанційної конференції (м. Тернопіль, 6 грудня 2024 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2024. 190 с.

ISBN 978-966-654-793-7

Редакційна колегія:

Malkina Yana – doctor PhD, Business Schools «Y schools», Troyes, France; **Szmitka Stanislaw** – doctor Phd, Europejska akademia medycznych i społecznych nauk stosowanych, Polska; **Vovchuk Nataliia** – Chartered Institute of Management Accountants (CIMA), Country Representative, Ukraine; **Wascinski Tadeusz** - Dr. hab., inz prof., Wydział Zarządzania Politechnika Warszawska, Polska; **Pylypchuk Natalia** – PhD, auditor, Grant Thornton UK LLP, London; **Проданчук М.А.** – д.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича; **Петрик О.А.** – д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту, ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана».

Збірник містить тези доповідей учасників XIII Всеукраїнської науково-практичної дистанційної конференції «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія» (м. Тернопіль, 6 грудня 2024 р.) з актуальних проблем і основних напрямів розвитку аудиту, аналізу та контролю відповідно до потреб управління підприємствами, установами, організаціями. Автори зосереджують увагу на характерних тенденціях, закономірностях і перспективах використання новітніх закономірностях, тенденціях і перспективах використання новітніх напрямів розвитку обліково-аналітичної системи в Україні та світі.

Збірник праць XIII Всеукраїнської науково-практичної дистанційної конференції «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія» буде корисним для студентів, слухачів магістратури, аспірантів, науковців та практиків.

УДК 657

ISBN 978-966-654-793-7

*Відповідальність за зміст, достовірність та доброчесність публікацій покладається на авторів.
Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редакції збірника.*

©Автори тез, 2024
©ЗУНУ, 2024

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

ЗМІСТ

Yana MALKINA INITIATIVES UTILISANT L'INTELLIGENCE ARTIFICIELLE ET LA NUMÉRISATION DANS LE SUIVI DES FACTURES ET LA GESTION COMPTABLE	6
Stanislaw SZMITKA ANALIZA FINANSOWA W PROCESIE PRYWATYZACJI PRZEDSIĘBIORSTW: DOŚWIADCZENIA POLSKI	9
Iryna VELBYTSKA, Vadym MATVIYENKO STATISTICO-ECONOMIC METHOD IN ACCOUNTING, TAXATION, AND AUDITING	11
Ryszard WALKOWIAK AUDYT FUNKCJI PERSONALNEJ	14
Magdalena WYSOCKA, Marek ADAMOWICZ AUDYT SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI BIZNESU	18
Людмила АЛЕКСЕЄНКО, Микола СТЕЦЬКО, Олександр КВАСОВСЬКИЙ ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА МОНІТОРИНГУ ВІДШКОДУВАННЯ ЗА ВКЛАДАМИ У КОНТЕКСТІ ВІДПОВІДНОСТІ ПРИНЦИПАМ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ.....	22
Ірина ДРОЗД ЕВОЛЮЦІЯ ДЕРЖАВНОГО АУДИТУ	24
Наталя ЄРШОВА БАГАТОЦІЛЬОВИЙ ХАРАКТЕР ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ: БЮДЖЕТУВАННЯ І ЙОГО «МОЖЛИВОСТІ» В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ.....	27
Юрій КУЗЬМІНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ СВІТОГЛЯД І КОМПЕТЕНТНІСТЬ БУХГАЛТЕРА МАЙБУТНЬОГО.	29
Михайло ЛУЧКО ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ MONTE-CARLO В СИМУЛЯЦІЇ РОБОТИ АУДИТОРА.....	31
Лілія МИХАЙЛИШИН, Вікторія ТРОСЦІНСЬКА, Андрій ЖИДЕЦЬКИЙ ДО ПИТАНЬ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТРАНСПОРТНИХ ТА ЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	34
Олена ПЕТРИК, Олег ДЯК ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАЦІЙ ІЗ КРИПТОВАЛЮТАМИ В УКРАЇНІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЇХ КОНТРОЛЮ	38
Михайло ПУШКАР, Михайло ПУШКАР НАУКОВІ ОСНОВИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ.....	42
Юлія СЛОБОДЯНИК РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ.....	46
Оксана АРЗАМАСОВА ПРОСТОРОВИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ...	48
Світлана САЧЕНКО ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС ЩОДО РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ	51
Оксана ЧЕРЕШНІЮК ЕЛЕКТРОННИЙ АУДИТ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ	53
Марія ШЕСТЕРНЯК ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	56
Марія ШЕСТЕРНЯК, Віктор ВЕРБЦЬКИЙ РОЛЬ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	59
Марія ШЕСТЕРНЯК, Артур ВОЛОШИН ОСОБЛИВОСТІ НЕПРИБУТКОВОГО СТАТУСУ КОМУНАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ АВТОНОМІЇ.....	62
Марія ШЕСТЕРНЯК, Артур ЛЮБАЧІВСЬКИЙ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	67

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

Ольга АКУШЕВА НЕОБХІДНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БУХГАЛТЕРІВ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ РИЗИКІВ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ У ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЯХ	71
Оксана БЕДНАРЧУК ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	73
Оксана БЕДНАРЧУК ПОДАТКОВІ СТИМУЛИ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ	76
Максим БІЛЕЦЬКИЙ ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ АУДИТОРСЬКОГО РИЗИКУ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ	78
Максим БІЛЕЦЬКИЙ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ АУДИТОРСЬКИМ РИЗИКОМ	81
Максим БРУНАРСЬКИЙ ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ АУДИТУ ЯК ГАЛУЗІ ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	83
Максим БРУНАРСЬКИЙ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ.....	86
Юлія ВАСЕЧКО РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ У СУЧАСНІЙ РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	88
Юлія ВАСЕЧКО ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ.....	93
Артур ВОЛОШИН, Назарій КУЧАБСЬКИЙ РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ АУДИТУ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ	97
Наталія ГЛУХ, Віктор ВЕРБИЦЬКИЙ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ТА АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ.....	101
Наталія ГЛУХ ЗАСТОСУВАННЯ АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ ПРОВЕДЕННІ АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ.....	105
Григорій ГРЕХ ЕЛЕКТРОННА СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ.....	108
Григорій ГРЕХ СВІТОВИЙ ДОСВІД ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	110
Ольга ГРЕХ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	112
Ольга ГРЕХ ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ В МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ.....	114
Анна ГУРНЯК ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	117
Юрій ДАВИДЕНКО СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА ТА ПОКАЗНИК ЙОГО ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ.....	119
Юрій КАВУЛИЧ НАПРЯМКИ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	121
Юрій КАВУЛИЧ ВПЛИВ ОСОБЛИВОСТЕЙ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ НА ОЦІНКУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	123
Аліна КОЗАРЄВА СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	126
Катерина КУЗЬМІНСЬКА ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВІ.....	130
Наталія КУПРІЯНЧУК ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА НА ІП «КОКА-КОЛА БЕВЕРІДЖІЗ УКРАЇНА ЛІМІТЕД».....	132

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

Назарій КУЧАБСЬКИЙ АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ: СУЧАСНІ ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	135
Олександра ЛУК'ЯНЧУК ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КОНТРОЛЮ ПРОЦЕДУР.....	139
Артур ЛЮБАЧИВСЬКИЙ, Денис НОСАТИЙ АНАЛІЗ СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	143
Роман МАКІВКА МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ФУНКЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ.....	147
Роман МАКІВКА КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЬ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ.....	149
Владислав МЕДВІДЬ ПОДАТКОВІ РОЗРАХУНКИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	151
Алевтина МЕЛЬНИК РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ У ВПРОВАДЖЕННІ СТАНДАРТІВ ESG.....	153
Владислав НОВІКОВ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ: ПОДАТКОВИЙ АСПЕКТ	156
Наталія ОЛІЙНИК ЙМОВІРНІСТЬ ЗАГРОЗИ ВИТІСНЕННЯ ЛЮДСЬКОГО РОЗУМУ В БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ НА КОРИСТЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПОЄДНАННІ З ПРЕДИКТИВНОЮ АНАЛІТИКОЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТЕХНІЧНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ.....	159
Віктор ПАНАС ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ МЕДИЧНИХ ГАРАНТІЙ.....	162
Віктор ПАНАС ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ: ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ ТА АДАПТАЦІЇ ДО РИНКОВИХ УМОВ.....	164
Микола СОРОКОЛІТ АВТОМАТИЗОВАНІ РІШЕННЯ ДЛЯ БУХГАЛТЕРІВ.....	166
Таїса СУХАЙ СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	170
Роман ТРОФАНЮК НЕОБХІДНІСТЬ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПОЖИВАННЯ ДОРОГОЦІННИХ І ВИСОКОВАРТІСНИХ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНИХ КОМУНІКАЦІЙ В КОНТЕКСТІ ПІДТРИМКИ МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ.....	172
Павло ХРИСТИЧ ФАКТОРИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕС-СТРУКТУР В УКРАЇНІ	176
Павло ХРИСТИЧ НАПРЯМИ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ	178
Михайло ХОРТИК ОБЛІКОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ НА БАЗІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	180
Андрій ШАХРАЙ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ І АУДИТІ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	182
Стелла ШИЛЬМАН КОНКУРЕНЦІЯ ТА РОЗВИТОК НА РИНКУ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ: ВИКЛИКИ, МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	184
Стелла ШИЛЬМАН НАПРЯМИ ТА ЗАВДАННЯ АУДИТУ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ	187

Yana MALKINA

Docteure en économie

Chercheuse indépendante

Enseignante à la South Champagne Business School

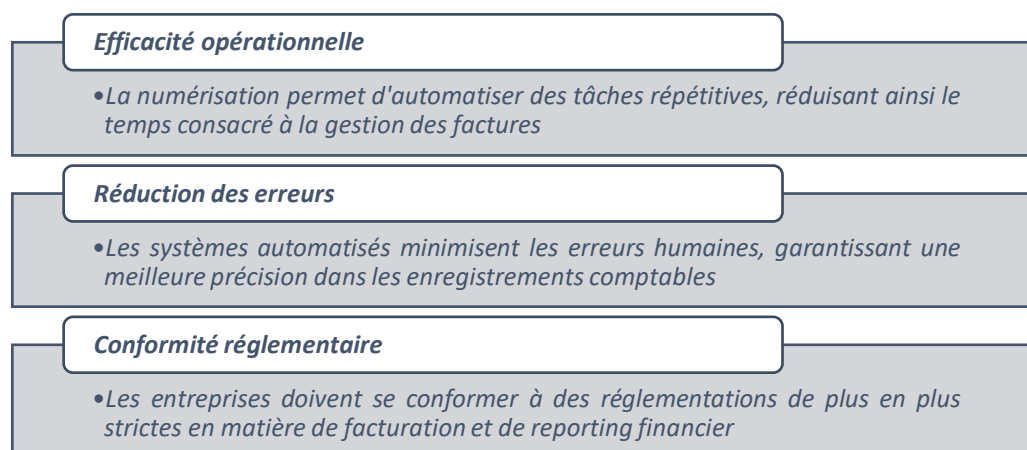
Y Schools (ex-Groupe ESC Troyes),

Troyes, France

INITIATIVES UTILISANT L'INTELLIGENCE ARTIFICIELLE ET LA NUMÉRISATION DANS LE SUIVI DES FACTURES ET LA GESTION COMPTABLE

Introduction. La numérisation et l'intelligence artificielle (IA) transforment rapidement le paysage de la comptabilité et de la gestion financière. Les entreprises du monde entier adoptent ces technologies pour améliorer l'efficacité, réduire les erreurs et optimiser la gestion des flux de trésorerie. Cette évolution s'inscrit dans un contexte de transformation digitale globale, où l'intégration de l'IA dans les processus comptables devient essentielle pour faire face aux enjeux économiques et technologiques contemporains.

Contexte et enjeux de la numérisation dans la comptabilité.

Schema 1. Enjeux majeurs liés à la numérisation des processus comptables

Le schéma 1 intitulé « Enjeux majeurs liés à la numérisation des processus comptables » met en lumière plusieurs aspects cruciaux :

- **Automatisation des processus :** Les outils d'IA permettent d'automatiser la saisie des données, la vérification des factures et le rapprochement des paiements, réduisant ainsi la dépendance à l'intervention humaine.
- **Amélioration de la conformité :** Les outils numériques facilitent le respect des réglementations fiscales en automatisant le reporting et en garantissant l'exactitude des enregistrements.
- **Harmonisation des processus :** La numérisation des factures favorise l'intégration économique, notamment au sein de l'Union européenne (UE), en standardisant les échanges commerciaux.

Initiatives de numérisation en Europe. Les pays européens adoptent progressivement des

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

systèmes de facturation électronique et des outils d'IA pour améliorer la gestion comptable, renforçant ainsi l'efficacité administrative et la conformité réglementaire.

En Espagne, à partir de 2025, la facturation électronique deviendra obligatoire pour toutes les entreprises collaborant avec le secteur public. Ces mesures, appuyées par des réglementations spécifiques, visent à optimiser les processus administratifs et à réduire les erreurs de traitement.

En Italie, la facturation électronique a été introduite dans le secteur public en 2014 et étendue au secteur privé en 2019. Le Sistema di Interscambio (SdI) constitue la plateforme centrale permettant de gérer ces transactions, assurant un suivi précis et une transparence accrue.

En France, depuis janvier 2020, les entreprises fournissant des services au secteur public doivent émettre des factures électroniques. Cette pratique sera progressivement étendue à l'ensemble des entreprises, avec une mise en œuvre prévue en deux phases d'ici 2026, dans le cadre de la stratégie nationale de numérisation.

En Allemagne, la facturation électronique est obligatoire pour les administrations publiques depuis 2020. Cette obligation s'étendra aux entreprises réalisant un chiffre d'affaires supérieur à 800 000 euros à partir de 2027, renforçant ainsi l'harmonisation des pratiques comptables dans le pays.

D'autres pays, comme le Luxembourg et le Portugal, ont également adopté des mesures similaires. Au Luxembourg, la facturation électronique est obligatoire pour les fournisseurs du secteur public depuis 2019. Au Portugal, cette obligation s'applique depuis 2022 à toutes les entreprises travaillant avec le secteur public. Cependant, dans ces deux pays, le secteur privé reste, pour l'instant, partiellement concerné.

Ces initiatives témoignent d'un engagement croissant de l'Union européenne et de ses États membres à moderniser les processus comptables, en vue d'une plus grande intégration économique et d'une compétitivité accrue.

Défis et perspectives d'évolution. Malgré les avantages significatifs, plusieurs défis restent à relever. Parmi eux figurent les coûts d'implémentation, qui dissuadent souvent les petites entreprises, la formation du personnel, qui requiert des efforts considérables pour maîtriser de nouvelles technologies, ainsi que la sécurité des données, soulevant des préoccupations croissantes quant à la protection des informations sensibles.

En outre, à long terme, des inquiétudes subsistent concernant l'impact sur l'emploi, notamment la réduction des postes liés à des tâches répétitives.

Conclusion. Les initiatives de numérisation et d'IA dans le suivi des factures et la gestion comptable, comme celles observées en Espagne, en Italie, en France, en Allemagne, aux Pays-Bas et au Royaume-Uni, montrent un potentiel significatif pour améliorer l'efficacité et la transparence des processus financiers. À mesure que ces technologies continuent d'évoluer, il est essentiel que les entreprises, en particulier les PME, s'adaptent à ces changements pour rester compétitives sur le marché mondial. L'avenir de la comptabilité sera sans aucun doute façonné par l'IA et la numérisation, offrant des opportunités sans précédent pour optimiser la gestion financière et améliorer la prise de décision.

Liste de la littérature utilisée:

1. Administration de l'Enregistrement et des Domaines. (2019). Facturation électronique pour le secteur public. Disponible à l'adresse : <https://guichet.public.lu>.
2. Agenzia delle Entrate. (2019). Guida alla fatturazione elettronica. Disponible à l'adresse

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

- : <https://www.agenziaentrate.gov.it/portale/web/guest/aree-tematiche/fatturazione-elettronica>.
3. Bundesministerium der Finanzen. (2024). Fragen und Antworten zur Einführung der obligatorischen (verpflichtenden) E-Rechnung zum 1. Januar 2025. Disponible à l'adresse : <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/FAQ/e-rechnung.htm>.
 4. Cegid. (2024). Faturação eletrônica 2024: Conheça as novas regras e prazos. Disponible à l'adresse : <https://www.cegid.com/ib/pt/blog/faturacao-eletronica-2024-conheca-as-novas-regras-e-prazos-gp/>.
 5. Direction Générale des Finances Publiques (France). (2020). Stratégie Nationale de Numérisation et Facturation Électronique: Rapport Annuel. Disponible à l'adresse : <https://www.economie.gouv.fr/actualites/facturation-electronique-les-entreprises-accompagnees-tout-au-long-du-deploiement>.
 6. European Commission. (2024). Report on the effects of Directive 2014/55/EU on the Internal Market and on the uptake of electronic invoicing in public procurement (COM(2024)72, SWD(2024)39, SWD(2024)40). Bruxelles : Commission européenne. Publication date: 19 February 2024. Disponible à l'adresse : https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/report-effects-directive-201455eu-internal-market-and-uptake-electronic-invoicing-public-procurement_en#details.
 7. Ministerio de Hacienda de España. (2024). Plan de Implementación de la Factura Electrónica en el Sector Público y Privado. Rapport gouvernemental espagnol. Disponible à l'adresse : <https://www.hacienda.gob.es/es-ES/Prensa/Paginas/FAQFacturaelectronica.aspx>.
 8. Organisation de coopération et de développement économiques (OECD). (2024). Transformation numérique de l'administration fiscale. Disponible à l'adresse : <https://www.oecd.org/fr/themes/transformation-numerique-de-l-administration-fiscale.html>.
 9. Tiwari, A. K., Marak, Z. R., Paul, J., & Deshpande, A. P. (2023). Determinants of electronic invoicing technology adoption: Toward managing business information system transformation. *Journal of Innovation & Knowledge*, 8(3), 100366. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2444569X23000628>.

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

dr Stanisław SZMITKA

prof. EAMiSNS

Europejska akademia medycznych i społecznych

nauk stosowanych

Olsztyn, Polska

**ANALIZA FINANSOWA W PROCESIE PRYWATYZACJI PRZEDSIĘBIORSTW:
DOŚWIADCZENIA POLSKI**

Założono, że proces prywatyzacji gospodarki kraju, czyli odebranie przez Skarb Państwa własności przedsiębiorstw państwowych, jest jednym z elementów transformacji gospodarczej, mającej na celu dostosowanie gospodarki narodowej do warunków wolnorynkowych.

Proces prywatyzacji przedsiębiorstw jest jednym z kluczowych elementów transformacji gospodarczej, szczególnie w krajach przechodzących z gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej. W tym procesie analiza finansowa odgrywa fundamentalną rolę, umożliwiając ocenę kondycji przedsiębiorstwa, określenie jego wartości oraz potencjalnych ryzyk związanych z prywatyzacją.

Analiza finansowa to proces oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa na podstawie jego sprawozdań finansowych, takich jak bilans, rachunek zysków i strat oraz rachunek przepływów pieniężnych. Celem analizy jest zidentyfikowanie mocnych i słabych stron firmy, ocenienie jej zdolności do generowania zysków oraz przewidywanie jej przyszłej kondycji finansowej. W kontekście prywatyzacji analiza finansowa pozwala:

1. Oceniać wartość przedsiębiorstwa.
2. Identyfikować potencjalne ryzyka.
3. Ustalić strategię prywatyzacyjną.
4. Przeprowadzać negocjacje z potencjalnymi inwestorami.

1. Ocena sytuacji majątkowej przedsiębiorstwa

Pierwszym krokiem jest analiza bilansu firmy. Umożliwia to określenie struktury majątku i zobowiązań oraz ocenę stabilności finansowej. Kluczowe wskaźniki to:

- Wskaźnik płynności.
- Wskaźnik zadłużenia.
- Struktura kapitału własnego i obcego.

2. Analiza wyników finansowych

Na tym etapie bada się rentowność przedsiębiorstwa, analizując rachunek zysków i strat. Wskaźniki rentowności, takie jak marża zysku netto, wskaźnik zwrotu z aktywów (ROA) czy wskaźnik zwrotu z kapitału własnego (ROE), pozwalają określić efektywność działalności.

3. Analiza przepływów pieniężnych

Rachunek przepływów pieniężnych dostarcza informacji o zdolności przedsiębiorstwa do generowania gotówki. Jest to szczególnie ważne dla potencjalnych inwestorów, którzy chcą ocenić zdolność firmy do obsługi zobowiązań i finansowania przyszłego wzrostu.

4. Ocena ryzyko

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Analiza finansowa obejmuje identyfikację ryzyk związanych z działalnością przedsiębiorstwa, takich jak:

- Ryzyko rynkowe (np. zmienność cen surowców).
- Ryzyko kredytowe (np. trudności z obsługą zadłużenia).
- Ryzyko operacyjne (np. problemy z zarządzaniem).

Ekonomiczne modelowanie jest nieodłącznym elementem nowoczesnej analizy finansowej, zwłaszcza w kontekście prywatyzacji przedsiębiorstw. Modele ekonomiczne pozwalają symulować różne scenariusze i przewidywać przyszłe wyniki finansowe na podstawie założeń dotyczących zmiennych, takich jak zmiany na rynku, polityka cenowa czy koszty operacyjne. Przykładowe zastosowania ekonomicznego modelowania w procesie analizy finansowej:

1. Prognozowanie przepływów pieniężnych

Modele pozwalają oszacować przyszłe przepływy pieniężne na podstawie danych historycznych i prognoz makroekonomicznych. Dzięki temu inwestorzy mogą ocenić, czy przedsiębiorstwo będzie w stanie generować wystarczające środki do realizacji swoich zobowiązań.

2. Analiza scenariuszowa

Przy wykorzystaniu narzędzi modelowania można symulować różne scenariusze, takie jak wzrost lub spadek popytu, zmiany kursów walutowych czy podwyżki cen surowców. Analiza taka pozwala lepiej zrozumieć ryzyka i przygotować strategie ich minimalizacji.

3. Ocena efektywności inwestycji

Ekonomiczne modelowanie pomaga ocenić opłacalność inwestycji w przedsiębiorstwo, analizując wskaźniki takie jak NPV (wartość bieżąca netto) czy IRR (wewnętrzna stopa zwrotu).

4. Ocena wpływu zmian regulacyjnych

W kontekście prywatyzacji często dochodzi do zmian regulacji prawnych lub podatkowych. Modele ekonomiczne umożliwiają ocenę, jak takie zmiany wpłyną na działalność przedsiębiorstwa.

Potencjalni inwestorzy polegają na analizie finansowej, aby podjąć świadome decyzje inwestycyjne. Analiza dostarcza informacji o możliwościach generowania zysków oraz ryzykach, co ma kluczowe znaczenie przy ustalaniu ceny zakupu przedsiębiorstwa. Warto zauważyć, że dokładna i rzetelna analiza finansowa buduje zaufanie inwestorów i pozytywnie wpływa na przebieg procesu prywatyzacyjnego.

W praktyce analiza finansowa była szeroko stosowana w procesie prywatyzacji przedsiębiorstw w Europie Środkowo-Wschodniej po upadku systemu socjalistycznego. Na przykład w Polsce, w trakcie prywatyzacji takich firm jak Telekomunikacja Polska czy PKN Orlen, szczególną uwagę zwracano na ocenę ich sytuacji finansowej oraz prognozy wzrostu.

Analiza finansowa odgrywa kluczową rolę w procesie prywatyzacji przedsiębiorstw, umożliwiając dokładną ocenę sytuacji firmy oraz jej potencjału rozwojowego. Stanowi fundament dla podejmowania decyzji zarówno przez podmioty przeprowadzające prywatyzację, jak i przez inwestorów. Rzetelne przeprowadzenie analizy finansowej pozwala zminimalizować ryzyko oraz maksymalizować korzyści wynikające z procesu prywatyzacyjnego. Dodanie narzędzi ekonomicznego modelowania do procesu analizy zwiększa precyzję prognoz oraz umożliwia lepsze zarządzanie ryzykiem, co jest szczególnie istotne w dynamicznych warunkach rynkowych.

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Iryna VELBYTSKA

General Director
Mathematical School “Telerom,”
Connecticut, United States of
America

Vadym MATVIYENKO

Master’s Degree Candidate,
Polissia National University,
Zhytomyr, Ukraine

**STATISTICO-ECONOMIC METHOD IN ACCOUNTING,
TAXATION, AND AUDITING**

Introduction. The statistico-economic method is an important tool for studying and analyzing economic phenomena, widely employed in accounting, taxation, and auditing. Its primary objective lies in evaluating and forecasting financial and economic processes, enabling enterprises to effectively manage their resources, plan activities, and ensure compliance with legislative requirements. This method is grounded in the use of statistical data, economic models, and theories, providing objective and accurate information for well-informed decision-making. In accounting, the statistico-economic method facilitates the qualitative evaluation of financial outcomes; in taxation, it ensures the correct calculation of tax liabilities; and in auditing, it promotes the reliability of financial statements and identifies potential violations. As a result, the application of this method enhances corporate management efficiency and minimizes financial risks.

Research Findings. The statistico-economic method applied in accounting, taxation, and auditing is based on several key principles that ensure precision and reliability of the analysis.

The first principle is the use of large-scale observations, which involves utilizing a substantial volume of data to obtain objective results. This approach captures all aspects of economic activity and reduces the likelihood of errors. The second principle is the representativeness of data, ensuring they reflect general trends and real processes within the enterprise or the economy. Objectivity of analysis is also crucial, as only unbiased and fair conclusions are acceptable, particularly for audits and tax inspections.

The principle of systematicity in research requires considering economic processes as interconnected systems, enabling comprehensive evaluations. The comparability of indicators allows for assessing changes in economic data over different periods or among various enterprises, thus revealing trends and deviations. All these principles are effectively complemented by applying mathematical and statistical tools that provide precise methods for analysis, forecasting, and evaluating economic processes. Through statistical methods, such as correlation or regression analysis, it becomes possible to identify patterns and assess the influence of different factors on performance outcomes. These principles form a solid foundation for managerial decision-making, accurate calculation of tax liabilities, and the conduct of effective audits [2].

In accounting, the statistico-economic method is a powerful instrument for analyzing and evaluating a company’s financial and business performance. Key areas of its application in

XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

accounting include:

- **Analysis of the company's financial and business operations:** Systematizes and examines all financial transactions recorded in accounting documents.
- **Assessment of resource efficiency:** Evaluates how effectively an enterprise utilizes its material, labor, and financial resources.
- **Forecasting future economic indicators:** Employing statistical forecasting methods, such as trend or regression analysis, enables predicting financial indicators based on historical data.
- **Identifying reserves and potential risks:** Helps uncover hidden efficiency reserves or problematic aspects in enterprise management, such as unnecessary expenses or low profitability of certain products or services, which need adjustments to improve financial outcomes. Various statistical analysis methods are used in accounting for more detailed research and assessment of financial results:
- **Horizontal analysis:** Involves comparing indicators across different time periods.
- **Vertical analysis:** Focuses on examining the structure of individual indicators at a specific date. For example, in balance sheet analysis, each element of assets or liabilities is compared to the total figure.
- **Trend analysis:** Studies changes in economic indicators over an extended period to identify persistent trends and forecast their development. For example, it may be used to analyze sales volumes or expenses to predict the future trajectory of the business.
- **Comparative analysis:** Compares a company's financial results with other enterprises in the same industry or with industry benchmarks.
- **Factor analysis:** Assesses the impact of various factors on a company's financial results [1].

The statistico-economic method is also essential in taxation and auditing, enabling a detailed analysis of financial indicators, evaluation of the effectiveness of tax and auditing procedures, and ensuring adherence to legal norms. One of the primary applications in taxation is analytical tax control. Using statistical methods, it is possible to assess the tax burden on enterprises and particular categories of taxpayers. This is achieved by employing various statistical indices to compare tax amounts with a company's income or expenses. Such analysis not only detects areas of excessive tax pressure but also assesses the overall effectiveness of the tax system.

Statistical methods are also applied to evaluate the efficiency of the tax system. Statistical analysis helps determine whether the tax system is equitable and whether tax collection mechanisms function correctly. Moreover, these methods can identify opportunities for optimizing tax rates and improving tax administration, which is vital for maintaining economic stability at the national level.

Another important application of the statistico-economic method in taxation is the forecasting of tax revenues. Based on an analysis of historical data and current economic conditions, statistical models can predict future tax revenues. This enables fiscal authorities to plan budgets effectively, detect potential shortfalls, and adjust tax policies in a timely manner.

Statistical methods are crucial for identifying tax risk areas as well. They help uncover cases where tax liabilities may be inadequately calculated or where tax abuse or fraud could occur. In addition, correlation analysis can determine the impact of changes in tax policy on economic

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

indicators such as investment levels or employment, allowing for the prediction and prevention of possible negative consequences.

In the field of auditing, statistical methods play an equally important role. Auditors use them to conduct sample-based examinations of documents, significantly reducing time and resource costs without compromising accuracy. Sample-based checks provide sufficient information to evaluate the correctness of financial operations and detect potential errors or violations. Furthermore, statistical testing methods—such as anomaly detection in financial indicators—can reveal inconsistencies or inaccuracies in accounting records [2].

Risk assessment is another critical element in auditing where statistical analysis enables effective evaluation of potential financial risks arising from errors or abuses in financial reporting. This is achieved by analyzing data on previous violations and current financial indicators of the enterprise.

Utilizing statistical methods also allows auditors to forecast financial indicators, essential for assessing a company's financial stability and growth prospects. Such an approach makes it possible not only to evaluate the current state but also to predict possible future changes, ensuring timely responses to challenges.

Equally important is the formation of representative samples using statistical methods. By drawing statistically valid samples from financial documents, auditors can draw conclusions about the accuracy and reliability of the company's entire financial reporting without verifying each transaction individually. This significantly reduces audit costs and increases efficiency.

Another important task is establishing confidence intervals to estimate the probability of errors in the data. This allows auditors to determine an acceptable margin of error in evaluating financial indicators and ensure the credibility of the audit results [3].

Conclusion. The statistico-economic method is an integral component of modern management in accounting, taxation, and auditing, as it provides objective and accurate analysis of economic processes. Its application facilitates not only the evaluation of an enterprise's financial and business activities but also contributes to effective resource management, forecasting future results, and identifying potential risks. In taxation, statistical methods enable in-depth analysis of tax revenues, assessment of tax burdens, and optimization of tax strategies. In auditing, these methods help ensure the reliability of financial statements and minimize risks associated with non-compliance. Thus, the statistico-economic method serves as an essential tool for improving enterprise management efficiency, ensuring financial stability, and maintaining conformity with legislative requirements.

References:

1. Hordiienko L.A. Statystyko-ekonomichni metody analizu v obliku ta audyti. Ekonomichniy analiz. 2020. № 3. S. 45-52.
2. Marenych T.H., Krasnorutskiy O.O., Kryukova I.O. Metodolohiia i orhanizatsiia naukovykh doslidzhen v obliku ta audyti: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity dennoi ta zaochnoi form navchannia spetsialnosti 071 Oblik

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

i opodatkuvannia. Kharkivskiy natsionalnyi tekhnichnyi universytet silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka; uklad. T.H. Marenych, O.O. Krasnorutskiy, I.O. Kryukova. Kharkiv: Vydavnytstvo «Styl'na tipohrafiia», 2020. 225 s.

3. Ruska R.V., Ivashchuk O.T. Metody ekonomiko-statystychnykh doslidzhen: Navchalnyi posibnyk. Ternopil: Taip, 2014. 190 s.

Ryszard WALKOWIAK

doktor habilitowany nauk ekonomicznych, profesor
Europejska Akademia Medycznych i Społecznych
Nauk Stosowanych
Olsztyn, Polska

AUDYT FUNKCJI PERSONALNEJ

Zdobywanie przewagi konkurencyjnej zdeterminowane jest wieloma zmiennymi. Do najczęściej wymienianych zalicza się zasoby finansowe, materialne, informacyjne oraz ludzkie. W bogatej literaturze przedmiotu oraz w praktyce zarządczej podkreśla się, iż najważniejsze z zasobów są zasoby ludzkie. Twierdzenie to jest prawdziwe, gdyż od jakości zasobów ludzkich zależy optymalne wykorzystywanie zasobów pozostałych. W tym miejscu konieczne jest doprecyzowanie terminu zasoby. Niektórzy twierdzą, że termin ten w odniesieniu do ludzi jest niewłaściwy, gdyż sugeruje ilościowe i przedmiotowe traktowanie pracowników. Jednakże, jeżeli pod pojęciem zasoby będziemy rozumieli kapitał zagregowany w zatrudnionych pracownikach, to koniecznością każdego pracownika oraz kierownika jest dbanie o ten kapitał.

Jakość zarządzania kapitałem ludzkim jest szczególnie ważna i aktualna w kontekście starzenia się społeczeństw i zmniejszaniu się liczby osób w wieku produkcyjnym, co przekłada się na ustawiczne niedobory pracowników. Konieczność dokonywania ocen przedmiotowego kapitału, w szczególności wśród przedsiębiorstw mikro, małych i średnich (MSP), wynika także ze struktury podmiotów kategoryzowanych według liczby pracujących oraz generowania przez nie produktu krajowego brutto (PKB). Dane liczbowe podane według stanu na 2022 rok, odnoszone do Polski i Unii Europejskiej (UE) są zbliżone. Podmioty MSP w Polsce generują około 45% PKB, stanowią 99,9% ogólnej liczby zarejestrowanych (w UE – 99,8%) oraz 67,5% ogółu pracujących Polaków (w UE – 64,4%) (PARP 2024, s. 6-10).

W sygnalnie zarysowanej sytuacji niezmiernie istotne jest monitorowanie i ocena wszystkich procesów zachodzących w organizacjach, a więc także procesów realizacji funkcji personalnej. Stąd celem publikacji jest zwrócenie uwagi na konieczność audytowania procesów personalnych realizowanych we wszystkich podmiotach, a szczególności w MSP. Wskazanie tej grupy podmiotów jest zasadne, bowiem audyty personalne wykonywane są okazjonalnie i to z reguły w średnich organizacjach. Według informacji odbieranych od zarządzających podmiotami mikro i małymi nie mają oni czasu i wiedzy oraz środków finansowych na zlecenie audytów

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

zewnętrznych. W tym miejscu stosowne jest przywołanie doświadczeń szwedzkich i duńskich w zakresie badania działalności MSP. Okazało się, że zniesienie obowiązku wykonywania badań (audytów ogólnych) przedsiębiorstw tego sektora skutkowało niewielkimi oszczędnościami kosztów i brakiem poprawy rentowności, mniejszą przejrzystości działań, większym unikaniem obowiązków podatkowych oraz zwiększoną liczbą błędów w sprawozdaniach finansowych, co w konsekwencji przełożyło się na zmniejszenie zaufania interesariuszy oraz osłabienie ich rozwoju i konkurencyjności (Accountancy Europe 2018, s. 1-2).

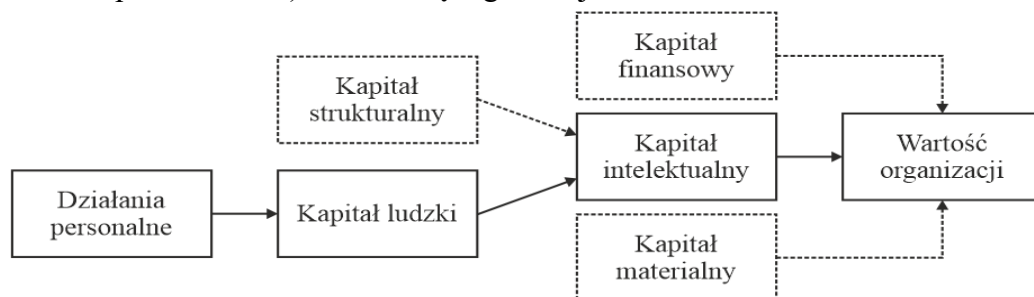
Audyt funkcji personalnej jest jedną ze składowych audytu ogólnego definiowanego jako „działalność niezależna i obiektywna, której celem jest przysporzenie wartości i usprawnienie działalności operacyjnej organizacji. Polega na systematycznej i dokonywanej w uporządkowany sposób ocenie procesów: zarządzania ryzykiem, kontroli i ładu organizacyjnego, i przyczynia się do poprawy ich działania. Pomaga organizacji osiągnąć cele dostarczając zapewnienia o skuteczności tych procesów, jak również poprzez doradztwo” (IIARF 2016, s. 3). Adekwatnie do tej definicji można stwierdzić, że audyt personalny jest narzędziem kompleksowego diagnozowania i oceny procesów w jednym z obszarów zarządzania organizacją, a mianowicie kierowania ludźmi. Zatem audyt funkcji personalnej obejmuje badania i ocenę wszystkich działań związanych z pozyskiwaniem pracowników, kierowaniem już zatrudnionymi pracownikami oraz odchodzeniem pracowników z organizacji. W szczególności będą to działania w zakresie:

- planowania potrzeb personalnych (np. co jest podstawą prognozowania i planowania potrzeb?);
- doboru pracowników w rozumieniu ich rekrutacji i selekcji (np. czy występują i jak są realizowane procedury rekrutacyjne?; kto zgłasza potrzeby i decyduje o zatrudnieniu pracowników?);
- wprowadzenia do pracy (np. czy występują procedury technicznego i społecznego wprowadzenia do pracy?);
- rozwoju zawodowego pracowników (np. czy są opracowane plany szkoleniowe?; kto i na jakiej podstawie decyduje o udziale w szkoleniu?; czy określana jest efektywność odbytych szkoleń?; czy są planowane i realizowane ścieżki karier zawodowych?);
- oceniania pracowników (np. czy występuje sformalizowany system ocen okresowych?; czy strony oceniania znają procedury?; jak są wykorzystywane wyniki ocen okresowych?);
- motywowania i wynagradzania pracowników (np. czy występuje sformalizowany system motywowania i wynagradzania pracowników?; czy wynagrodzenia są zróżnicowane i jakie są podstawy tego zróżnicowania?; czy i w jakich formach występuje motywowanie pozafinansowe?);
- kształtowania środowiska pracy (np. materialne i społeczne środowisko pracy, warunki higieny i bezpieczeństwa pracy, warunki przeciwpożarowe, zakładowy fundusz świadczeń społecznych).

Audytowanie podmiotów gospodarczych nie jest nowym zagadnieniem. W literaturze przedmiotu podaje się, że początki systematycznego oceniania jakości zarządzania zasobami ludzkimi w organizacjach zaczęto praktykować najpierw w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. W Polsce istotne stało się po roku 1989, kiedy to w całkowicie zmienionej

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

rzeczywistości ekonomicznej i społecznej, zaczęto szukać odpowiedzi na pytanie o wpływie poszczególnych zasobów (finansowych, materialnych, informacyjnych i ludzkich) na wartość organizacji. Każdy z wymienionych zasobów odmiennie wpływa na wartość podmiotu działającego na rynku. W świetle celu badań, na rysunku 1 przedstawiono zależność między działaniami w funkcji personalnej i wartością organizacji, zaś na rysunku 2 zależności przyczynowo-skutkowe między konkretnym działaniem w jednym z obszarów funkcji personalnej (motywowanie pracowników) i wartością organizacji.

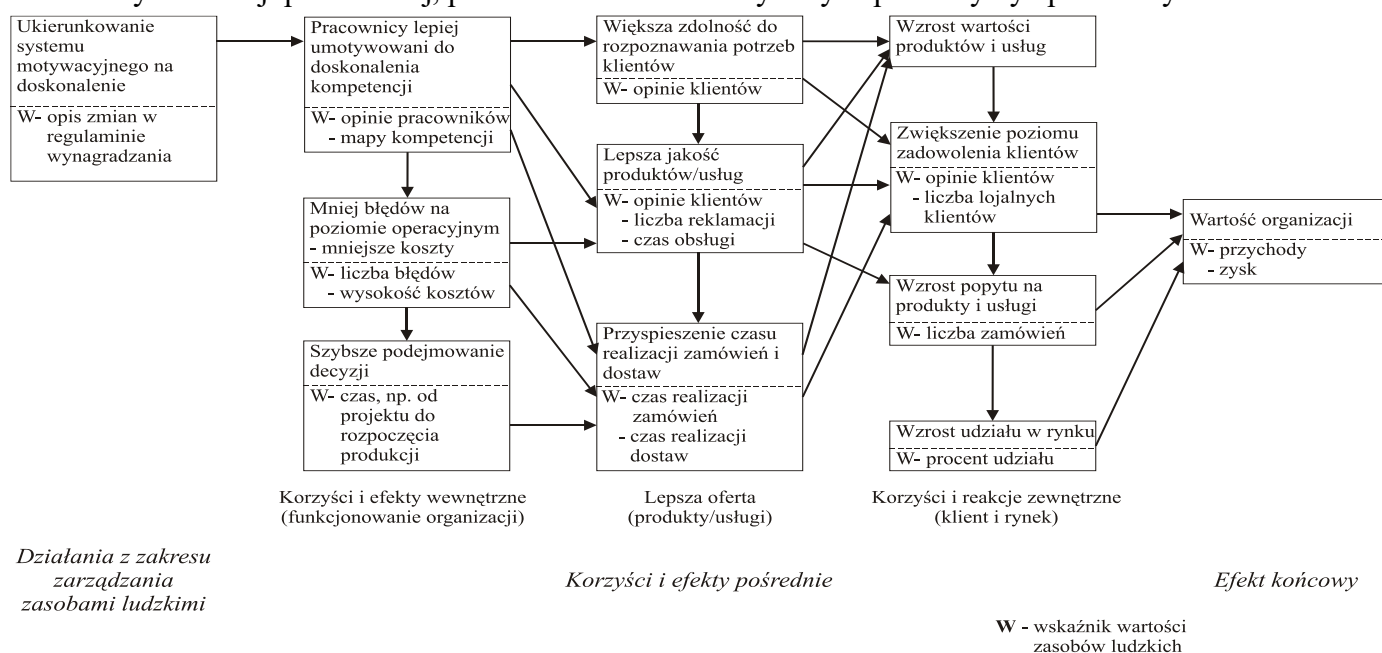

Rys. 1. Działania w obszarach funkcji personalnej i wartością organizacji

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie treści zamieszczonych na obydwu rysunkach można twierdzić o pozytywnym wpływie działań podejmowanych w funkcji personalnej na wartość organizacji. Oczywiście miary tej wartości będą inne w podmiotach biznesowych i inne w organizacjach publicznych i non-profit. Nie mniej jednak ekonomiczna i społeczna wartość organizacji jest bardzo istotna w wymienionych rodzajach podmiotów i jest przyczynkiem do generowania innych korzyści dla właściciela, zarządzających i pracowników oraz pozostałych interesariuszy.

Obok wymienionych wcześniej przykładowych działań w poszczególnych obszarach zadaniowych funkcji personalnej, przedmiotem badań audytowych powinny być procedury i

Rys 2. Przykładowy schemat zależności przyczynowo – skutkowych

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Probst i in. 2002, s. 256.

regulaminy wewnętrzne, dokumentacja pracownicza, relacje z interesariuszami, zbiorowe stosunki pracy (jeżeli występują) oraz patologie organizacyjne. W tym miejscu należy przywołać wskazania M. Luchko (2023, s.12-13), według którego analityczne procedury audytu, zwiększające jego jakość, powinny być oparte o szerokie dane finansowe i niefinansowe oraz dobór odpowiednich wskaźników. Korzystając z sugestii przywołanego autora, w audycie personalnym powinno się analizować i oceniać wartości takich miar, jak np.:

- wśród niefinansowych wskaźników wartości zasobów ludzkich:
 - struktura zatrudnienia,
 - stopa przyjęć i stopa zwolnień,
 - satysfakcja z pracy, postawy pracowników
 - wartości i normy kulturowe
 - modele kompetencji
- wśród finansowych wskaźników wartości zasobów ludzkich:
 - zwrot z inwestycji w kapitał ludzki,
 - wartość dodana kapitału ludzkiego,
 - produktywność kapitału ludzkiego,
 - całkowite koszty pracy,
 - udział kosztów plac i świadczeń w kosztach operacyjnych.

W świetle prezentowanych treści można stwierdzić, że rezultaty badania audytowego funkcji personalnej dają zarządzającym wieloaspektową informację o praktykach w poszczególnych obszarach zadaniowych funkcji personalnej, ale także o efektywności zarządzania zasobami ludzkimi i o wpływie tych praktyk na wartość organizacji.

Bibliografia:

1. Accountancy Europe. 2018. *Rediscovering the value of SME audit. Recent developments in Sweden and Denmark*.
2. IIA RF. 2016. *Definicja audytu wewnętrznego, Kodeks etyki oraz Międzynarodowe standardy praktyki zawodowej audytu wewnętrznego*. The Institute of Internal Auditors Research Foundation.
3. Luchko M. 2023. *Theoretical Principles of Auditing: Selected Issues*, [In:] M. Luchko, S. Szmitka (scientific editorship), *Audit: local and global aspects*. West Ukrainian National University, Ternopil, p. 11-30.
4. PARP. 2024. *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
5. Probst G., Raub S., Romhardt K. 2002. *Zarządzanie wiedzą w organizacji*. Oficyna Ekonomiczna, Kraków.

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Magdalena WYSOCKA

doktor nauk ekonomicznych, adiunkt

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Olsztyn, Polska,

Marek ADAMOWICZ

magister zarządzania

Europejska Akademia Medycznych i Społecznych

Nauk Stosowanych

Olsztyn, Polska

AUDYT SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI BIZNESU

Wszystkie podmioty gospodarcze działające na rynku dążą do uzyskiwania przewagi konkurencyjnej. Sposobów dochodzenia do pozycji lidera jest wiele. Literatura przedmiotu, zarówno teoretyczna jak i empiryczna, dokładnie je opisuje. Zatem są one powszechnie znane dla wszystkich uczestników konkurencyjnych rynków. W tym kontekście zachodzi pytanie o posiadanie specyficznego zasobu, którego nie mają inni, bądź też odmiennych od innych sposobów działania. Jednym z tych sposobów jest społeczna odpowiedzialność biznesu (CSR – Corporate Social Responsibility).

Pojęcie Corporate Social Responsibility nie jest jednoznacznie definiowane. Na przykład w Zielonej Księdze Komisji Europejskiej zapisano, że jest to „konceptcja, według której przedsiębiorstwa dobrowolnie uwzględniają aspekty społeczne i ekologiczne w swoich działaniach handlowych oraz w kontaktach ze swoimi interesariuszami” (Green paper ... 2001). W dokumencie tym podkreśla się, że społeczna odpowiedzialność powinna być wyrażana wobec wszystkich interesariuszy danego przedsiębiorstwa. Z kolei często przywoływany w literaturze M. Friedman (1962, s. 133-134) twierdził, że przedsiębiorstwa zobowiązane są wobec swoich interesariuszy do generowania maksymalnych zysków.

Rodzaje odpowiedzialności według A.B. Carrola przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Rodzaje odpowiedzialności i przykładowe działania w zakresie CSR

Rodzaj	Oczekiwania	Przykładowe działania
Filantropijna	pożądane przez społeczeństwo	- wspieranie kultury, edukacji, sportu, ... - opracowywanie programów, ekspertyz, doradztwo, ... na rzecz lokalnej społeczności - wolontariat pracowniczy - organizowanie praktyk i staży zawodowych
Etyczna	oczekiwane przez społeczeństwo	- działanie zgodnie z lokalnymi obyczajami (zwyczajami) - przestrzeganie wartości i norm kulturowych - unikanie zachowań odbiegających od uregulowań prawnych i zwyczajowych

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Prawna	wymagane przez społeczeństwo	- przestrzeganie prawa (cywilnego, karnego, pracowniczego, klienckiego, ... - ochrona środowiska - przewidywanie konsekwencji prawnych podejmowanych decyzji
Ekonomiczna	wymagane przez społeczeństwo	- generowanie zysku - wysoka jakość działań - inwestowanie w rozwój organizacji - tworzenie nowych miejsc pracy - sprzyjanie godzeniu życia zawodowego prywatnego

Źródło: opracowano na podstawie A. B. Carrol 1993, p. 35; przywoł. za M. Rybak 2004, s. 30.

Zachowania społecznie odpowiedzialne przedsiębiorstw opisywane są w licznych standardach. Do najczęściej przywoływanych można zaliczyć:

- Inicjatywa Global Compact (United Nations Global Compact),
- Wytyczne OECD dla Przedsiębiorstw Wielonarodowych (OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct),
- Wytyczne Międzynarodowej Organizacji Pracy (International Labour Organisation),
- Wytyczne GRI (Global Reporting Initiative),
- Norma AA1000 (AccountAbility 1000),
- ISO 26000. Norma Międzynarodowa dotycząca społecznej odpowiedzialności,
- Standard SA 8000 (Social Accountability 8000).

Wymienione standardy można pogrupować w cztery następujące podzbiory:

- standardy zasad – określają najlepszą praktykę w poszczególnych obszarach (Wytyczne Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD);
- standardy wyników – określają, co jest dopuszczalne, a co nie (Global Compact, Konwencje Międzynarodowej Organizacji Pracy);
- standardy procesu – określają procedury kształtowania relacji z interesariuszami (AA1000, GRI);
- standardy certyfikowane – określają, jaki powinien być system zarządzania w danym obszarze, aby uzyskać certyfikat (SA 8000, ISO 26000).

Wśród wytycznych, nazywanych także regułami, zasadami) ujmowanych w standardach najczęściej wymienia się:

- przestrzeganie praw człowieka,
- przestrzeganie prawa pracy (w tym czas pracy i wynagrodzenia),
- przestrzeganie przepisów BHP,
- ochronę środowiska,
- zakaz pracy dzieci,
- zakaz pracy przymusowej,
- prawo pracowników do stowarzyszania się,
- przeciwdziałanie dyskryminacji,

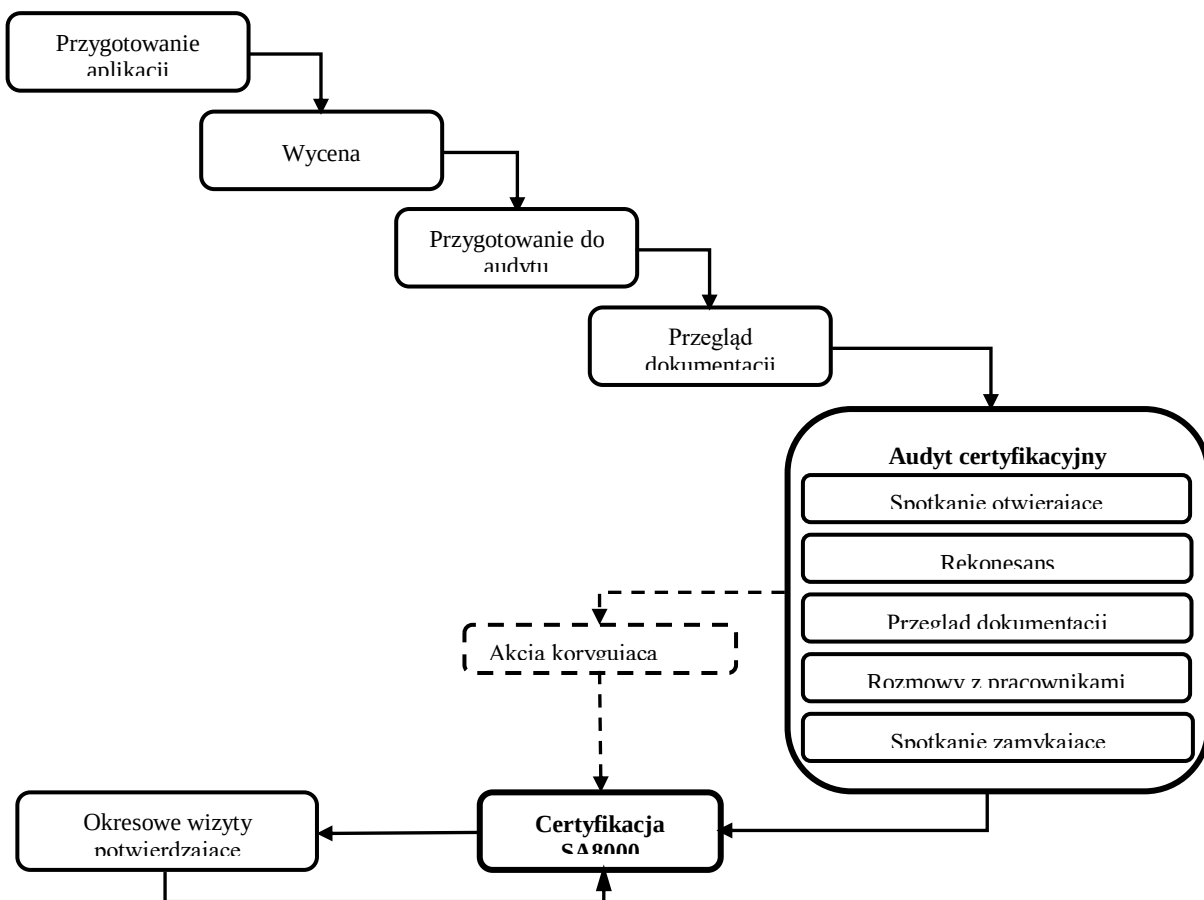
**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

- zagadnienia konsumenckie,
- zaangażowanie społeczne.

Najbardziej popularnym standardem, według którego raportuje się zachowania społecznie odpowiedzialne jest standard GRI, natomiast wśród certyfikowanych standardów wymienia się SA 8000 oraz ISO 26000. Na rysunku 1 przedstawiono umiejscowienie audytu w procesie certyfikacji zachowań społecznie odpowiedzialnych według standardu Social Accountability 8000. Do prowadzenia audytu, będącego podstawą przyznania certyfikatu SA8000, upoważnione są podmioty akredytowane przez Social Accountability International (SAI).

Z przedstawionej na rysunku procedury wynika wieloaspektowość uporządkowanych badań audytowych. Podkreśla się, że podczas audytu możliwe jest korygowanie dotychczasowych działań, które odbiegają od wytycznych ujętych w standardzie. Ponadto zauważa się, że certyfikat nie jest przyznawany „na zawsze”. Musi być okresowo uaktualniany poprzez ponowny audyt.

Podsumowując prezentowane treści można przypuszczać, że audytowanie społecznej odpowiedzialności każdej organizacji, niezależnie od kryteriów ich klasyfikacji, zwiększy efektywność gospodarowania, a tym samym i konkurencyjność. Te korzyści wynikają między innymi z większego zaufania wśród wszystkich interesariuszy, umiejętności budowania relacji z lokalnymi społecznościami, ze zdolności pozyskiwania i zatrzymywania kompetentnych i produktywnych pracowników i w konsekwencji ze zwiększonej reputacji.

Rys. 1. Proces audytu i przyznania certyfikatu SA8000

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji certyfikacji standardu SA8000.

Bibliografia:

1. AA1000 AccountAbility Principles; <https://www.accountability.org/standards/>.
2. Carrol A.B. 1993. Business and Society: Ethics and Stakeholder Management (2nd ed.). Cincinnati: South-Western College Publishing; przywoł. za M. Rybak 2004.
3. Friedman M. 1962. Capitalism and Freedom. University of Chicago Press, Chicago, p.133–134.
4. Green Paper. 2001. Promoting European framework for Corporate Social Responsibility. Commission of the European Communities, Bruksela, 18 lipca 2001 r. (COM/2001/0366 final). International Labour Standards and Corporate Social Responsibility; <https://unglobalcompact.org/take-action/events/1696-international-labour-standards-and-corporate-social-responsibility>.
5. ISO 26000 Guidance on social responsibility. Norma Międzynarodowa dotycząca społecznej odpowiedzialności; <https://www.pkn.pl/informacje/2013/09/iso-26000>.
6. OECD Guidelines for Multinational Enterprises; doi.org/10.1787/9789264115415-en.
7. Rybak M. 2004. Etyka menedżera – społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
8. SA8000:2014 Standard; <https://sa-intl.org/resources/sa8000-standard/>.
9. The GRI Standards. Enabling transparency on organizational impacts; <https://www.globalreporting.org/about-gri/>.
10. United Nations Global Compact: Definition, Purpose, 10 Principles; <https://www.investopedia.com/terms/u/un-global-compact.asp>.

Людмила АЛЕКСЕЄНКО

доктор економічних наук, професор
професор кафедри управління та адміністрування
Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту Західноукраїнського
національного університету,
м. Івано-Франківськ, Україна

Микола СТЕЦЬКО

доктор економічних наук, професор
професор кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу
Західноукраїнського національного університету,
м. Тернопіль, Україна

Олександр КВАСОВСЬКИЙ

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу
Західноукраїнського національного університету,

ІНФОРМАЦІЙНА ПІДТРИМКА МОНІТОРИНГУ ВІДШКОДУВАННЯ ЗА ВКЛАДАМИ У КОНТЕКСТІ ВІДПОВІДНОСТІ ПРИНЦИПАМ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ

Фінансова інклюзія суттєво впливає на зміцнення фінансової та банківської стабільності через механізми розширення доступу до фінансів для різних верств населення, що знижує ризики для банківської системи. Мікрофінансові послуги, які стають доступними завдяки інноваційним технологіям, дають змогу банкам розширити свою клієнтську базу внаслідок залучення малозабезпечених груп населення, що позитивно впливає на погашення кредитів. Це знижує ймовірність дефолтів і сприяє стабільності, оскільки дає нагоду домогосподарствам накопичувати заощадження та диверсифікувати доходи, а підприємцям – отримувати доступ до фінансування та імплементувати принцип соціальної справедливості.

Дослідження Трунг Дук Нгуєн та Куїнь Лан Тхі Ду підтверджують, що занадто висока залежність банків від недепозитного фінансування призводить до підвищення їхньої нестабільності, оскільки такі фонди можуть бути менш стійкими у часи кризи [1]. Використання Z-score як показника стабільності свідчить про покращення фінансової стійкості банківських установ за рахунок зниження схильності до ризикованої поведінки. Тому фінансова інклюзія на основі залучення різноманітних депозитних джерел є ефективною стратегією для підвищення стабільності банків, особливо в умовах глобальних фінансових потрясінь.

Системні ризики пояснюють обережність банків у розширенні послуг для соціально незахищених верств, адже такі послуги можуть знижувати ліквідність і стійкість фінансово-кредитної установи. З іншого боку, надмірна концентрація на інклюзії може вплинути на стабільність банків, що вимагає врахування рівнів ризиків, пов'язаних із різною клієнтською базою, та знаходження балансу між досягненням інклюзії і збереженням стабільності банківської системи. Ніколо Фраккаролі, Ріаннон Саурбатс та Ендрю Вітворт відзначають, що ефективна та незалежна система нагляду здатна завчасно виявляти ризики в банківському секторі, мінімізуючи ймовірність масового вилучення вкладів [2]. Це особливо важливо для моніторингу системи страхування депозитів.

Гарантуючи вкладникам повне повернення коштів в умовах воєнного стану, держава мінімізує ризик панічного відтоку вкладів, що є важливим для збереження ліквідності банківської системи [3]. У цей період підтримка соціальної справедливості та забезпечення фінансової безпеки громадян є пріоритетом [4]. Повна компенсація вкладів гарантує соціальну підтримку груп населення, які постраждали. Виключення з програми відшкодування осіб із санкційного списку або громадян країн-агресорів є заходом фінансової безпеки, що запобігає використанню державних механізмів для забезпечення інтересів потенційно ворожих суб'єктів.

Протягом листопада 2024 року було оголошено 356 аукціонів із продажу активів

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

банків, які перебувають у процесі ліквідації під управлінням Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (далі – ФГВФО). За результатами аукціонів успішно реалізовано активи 7 банків на загальну суму 42,6 млн грн, що свідчить про зростання активності на ринку продажу майна банків-банкрутів [5]. Серед отриманих коштів найбільші частки займали надходження від реалізації нерухомого майна – 33,8 млн грн або 79,3 %, а також земельних ділянок – 6,8 млн грн або майже 16 %. Решта суми надійшла від продажу основних засобів (0,9 млн грн), пулів кредитів фізичних осіб (0,8 млн грн) та окремих кредитів фізичних осіб (0,3 млн грн).

Моніторинг реалізації активів ліквідованих банків демонструє вплив структури активів на фінансову ліквідність і розмір повернених коштів. Значна частка нерухомого майна серед реалізованих активів вказує на його доволі високу ліквідність і відносно стабільний попит, зумовлений потребою ринку у таких активах. Зауважимо, що показник продажу кредитних портфелів фізичних осіб, хоч і незначний за обсягом, може свідчити про поліпшення механізмів оцінки таких активів або зростання інтересу інвесторів до ризикових фінансових інструментів. Така ситуація відображає стратегічну роль ФГВФО в оптимізації процесу ліквідації банків, сприяючи відшкодування коштів кредиторів через ефективне управління продажами активів.

Незважаючи на відносно невелику частку фізичних осіб-підприємців (ФОП) у загальній кількості вкладників (3,2 %), їхній внесок у загальну суму банківських депозитів є набагато вагомішим (11,1 %), що свідчить про вищу середню величину вкладів у розрахунку на одного приватного підприємця порівняно з фізичними особами. Станом на 01 листопада 2024 року сума вказаних вкладів становила 147,7 млрд грн [3], що підкреслює важливість ФОП для стабільності депозитної бази вітчизняної банківської системи.

Нові регуляторні акти, спрямовані на вдосконалення механізмів виплат гарантованих сум відшкодування з ФГВФО, передбачають уточнення й унормування процедур отримання відшкодування у таких випадках: другий із подружжя, який пережив вкладника, має право на отримання гарантованої суми відшкодування за умови наявності свідоцтва (або рішення суду) про право власності на частку в спільному майні подружжя; опікун над майном особи, визнаної безвісно відсутньою або зниклою безвісти за особливих обставин, також може звернутися за отриманням гарантованого відшкодування [6].

Підсумовуючи наведене, зазначимо, що масштабування фінансової інклюзії сприяє доступу до повного спектру якісних фінансових послуг, які надаються за доступними цінами, та формуванню конкурентоздатного ринку для фінансово спроможних клієнтів. Усвідомлення наслідків регуляторної та наглядової незалежності для фінансової стабільності стає дедалі важливішим для фінансового сектору, який постійно еволюціонує та стикається з перманентними кризами, економічною турбулентністю та посиленням політичного тиску. Правове закріплення норми щодо гарантування вкладникам повного повернення коштів сприяє стабілізації банківської системи, зберігаючи еквілібріум між інтересами вкладників і вимогами національної безпеки.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Список використаних джерел:

1. Trung Duc Nguyen, Quynh Lan Thi Du. The effect of financial inclusion on bank stability: Evidence from ASEAN. Financial Economics. Feb 2022. URL: <https://doi.org/10.1080/23322039.2022.2040126>
2. Nicolo, Fraccaroli, Rhiannon, Sowerbutts and Andrew Whitworth (2025). Does regulatory and supervisory independence affect financial stability? Journal of Banking & Finance, 170, 107318. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2024.107318>
3. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/>
4. Petrushenko, Y., Alekseyenko, L., Dmytryshyn, M., Tulai, O., Sydor, I. (2024). Information and Communication Support for the Diversification of Business Processes in Conditions of Global Financial Uncertainty. In: Mansour, N., Bujosa Vadell, L.M. (eds) Finance and Law in the Metaverse World. Contributions to Finance and Accounting. Springer, Cham. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-031-67547-8_34
5. У листопаді банки в ліквідації успішно реалізували активів на 42,6 млн грн: покупців цікавлять земля та нерухомість. URL: <https://www.fg.gov.ua/articles/59629-u-listopadi-banki-v-likvidaci-uspishno-realizuvali-aktiviv-na-426-mln-grn-pokupciv-cikavlyat-zemlya-ta-neruhomist.html>
6. Повідомлення про оприлюднення Проєкту рішення виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб «Про затвердження Змін до Положення про порядок відшкодування Фондом гарантування вкладів фізичних осіб коштів за вкладами». URL: <https://www.fg.gov.ua/articles/59616-povidomlennya-pro-oprilyudnennya--proyektu-rishennya-vikonavcho-direkci-fondu-garantuvannya-vkladiv-fizichnih-osib-pro-zatverdzhennya-zmin-do-polozhennya-pro-poryadok-vidshkoduvannya-fondom-garantuvannya-vkladiv-fizichnih-osib-koshtiv-za-vkladami.html>

Ірина ДРОЗД

доктор економічних наук, професор
м. Київ, Україна

ЕВОЛЮЦІЯ ДЕРЖАВНОГО АУДИТУ

Актуальність досліджень в сфері державного аудиту, що стосуються діяльності Рахункової палати, зумовлена ключовою роллю цього органу у забезпеченні прозорості та ефективності управління державними фінансовими ресурсами. Рахункова палата, як вищий орган державного аудиту, виконує важливу функцію контролю за дотриманням бюджетної дисципліни, цільовим використанням державних коштів та ефективністю управління державними активами.

В умовах інтеграції України до світового економічного та політичного простору,

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

адаптація діяльності Рахункової палати до міжнародних стандартів INTOSAI є необхідною для підвищення її авторитету і довіри з боку суспільства та міжнародних партнерів. Стандарти INTOSAI спрямовані на впровадження найкращих практик у державний аудит, забезпечуючи його об'єктивність, незалежність і прозорість. Їхнє застосування вимагає розробки нових методологій аудиту, які враховують специфіку сучасних викликів і загроз, зокрема в умовах воєнного стану.

Особливого значення дослідження у цій сфері набувають у контексті війни РФ проти України. Сучасні реалії вимагають ефективного контролю за використанням фінансових ресурсів, спрямованих на підтримку обороноздатності, відновлення інфраструктури та надання соціальної допомоги. Це створює нові виклики для Рахункової палати, зокрема щодо вдосконалення підходів до аудиту воєнних і післявоєнних витрат, а також міжнародної фінансової допомоги.

До березня 2024 року діяльність Рахункової палати була зосереджена на виконанні двох основних видів державного аудиту: аудиту ефективності та фінансового аудиту. Ці напрями роботи дозволяли оцінювати результативність використання державних ресурсів і здійснювати перевірку достовірності фінансової звітності органів державного сектору. Однак, у цьому форматі діяльність Рахункової палати не повністю відповідала сучасним міжнародним стандартам INTOSAI, які передбачають виконання трьох видів аудиту: фінансового, аудиту ефективності та аудиту відповідності. Міжнародні стандарти державного аудиту INTOSAI, що є основою для роботи вищих органів аудиту в усьому світі, забезпечують комплексний підхід до державного аудиту. У розділі 3 «Концептуальна основа аудиту відповідності» ISSAI 400 «Принципи аудиту відповідності» визначено, що його мета - чи відповідає діяльність суб'єктів державного сектору керівним вимогам, що регулюють діяльність таких суб'єктів [1]. Вона досягається через процес оцінки дотримання законодавчих та нормативних вимог, які регулюють використання державних коштів і ресурсів і оцінки правильності, тобто дотримання загальних засад, що регулюють належне управління фінансами та поведінку державних службовців.

Цей вид аудиту є ключовим для забезпечення законності, прозорості та відповідальності в управлінні фінансовими потоками, а також для підвищення довіри до державних органів. У березні 2024 року було внесено зміни до Закону України «Про Рахункову палату», які розширили її повноваження та офіційно запровадили аудит відповідності як третій вид аудиту [2]. Згідно п. 5 статті 4 Закону України «Про Рахункову палату» аудит відповідності спрямований на перевірку «законності, своєчасності та повноти прийняття управлінських рішень, відповідності діяльності об'єктів контролю законодавству та кращим практикам у відповідній сфері» [2].

Після внесення змін до законодавства, якими було визначено проведення аудиту відповідності як одного з видів державного аудиту, Рахункова палата розпочала активну роботу з розробки методичного забезпечення для його виконання. Цей процес включав адаптацію ISSAI 400 «Принципи аудиту відповідності», ISSAI 4000 «Стандарт аудиту відповідності», інших міжнародних стандартів INTOSAI до національної практики, розробку

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

методик і процедур проведення аудиту відповідності, а також підготовку рекомендацій для аудиторів щодо оцінки дотримання законодавчих та нормативних вимог.

Розроблене методичне забезпечення зумовлює системний підхід до проведення аудиту відповідності, включаючи визначення цілей, завдань і критеріїв оцінювання, а також механізмів збору, аналізу та документування доказів. Особлива увага була приділена інтеграції міжнародного досвіду у процес аудиторської перевірки, що дозволяє забезпечити високу якість та об'єктивність висновків.

Після завершення методологічної підготовки Рахункова палата визначила перші напрями та об'єкти аудиту відповідності. Було розроблено плани аудиторських заходів, спрямованих на перевірку дотримання вимог законодавства в управлінні державними ресурсами, використанні бюджетних коштів та виконанні міжнародних зобов'язань. Заплановані заходи включають оцінку відповідності процесів прийняття управлінських рішень, виконання контрактів, розподілу фінансування та дотримання нормативних актів.

На сьогодні вже виконуються перші заходи державного аудиту за видом аудиту відповідності. Ці перевірки спрямовані на виявлення можливих відхилень, порушень чи ризиків у сфері управління державними фінансами, що дозволяє оперативно реагувати на проблеми та вдосконалювати процеси управління. Перші результати цього виду аудиту стануть основою для подальшого вдосконалення підходів і сприятимуть підвищенню прозорості та відповідальності в державному управлінні.

Це стало важливим кроком для гармонізації національної системи державного аудиту з міжнародними стандартами та рекомендаціями INTOSAI. Завдяки цьому Рахункова палата отримала можливість більш комплексно оцінювати законність і відповідність дій суб'єктів аудиту встановленим нормам і правилам. Запровадження аудиту відповідності дозволить Рахунковій палаті не лише перевіряти фінансову звітність та оцінювати ефективність управління ресурсами, але й забезпечувати контроль за дотриманням нормативних вимог, умов договорів і процедур. Це сприятиме підвищенню рівня прозорості державного управління, зміцненню фінансової дисципліни та мінімізації корупційних ризиків.

Таким чином, зміни до законодавства значно розширюють інструментарій Рахункової палати, дозволяючи їй відповідати сучасним викликам і потребам суспільства. Інтеграція стандартів INTOSAI у роботу цього органу є стратегічно важливим кроком на шляху до вдосконалення системи державного фінансового контролю в Україні.

Наукові дослідження у сфері державного аудиту є основою для розвитку інноваційних підходів, які дозволяють Рахунковій палаті ефективно виконувати свої функції в сучасних умовах. Вони сприяють підвищенню якості аудиторських перевірок, зниженню ризиків нецільового використання коштів і зміцненню фінансової стабільності держави. Запровадження аудиту відповідності не лише розширило функціонал Рахункової палати, але й створило передумови для забезпечення більш ефективного контролю за дотриманням законності у використанні державних ресурсів.

Список використаних джерел:

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

1. INTOSAI Framework of Professional Pronouncements (IFPP). URL: <https://www.intosai.org/focus-areas/audit-standards.html> (дата звернення 25.11.2024)
2. Про Рахункову палату: Закон України від 2 липня 2015 року № 576-VIII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19%20#Text> (дата звернення 26.11.2024)

Наталя ЄРШОВА

доктор економічних наук, професор

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

м. Харків, Україна

**БАГАТОЦІЛЬОВИЙ ХАРАКТЕР ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ:
БЮДЖЕТУВАННЯ І ЙОГО «МОЖЛИВОСТІ» В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ
НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА ПІДВИЩЕНИХ РИЗИКІВ**

Зміни управлінських завдань обумовлені контекстом майбутніх перспектив, оскільки «довгострокове бачення» задає імпульс для розвитку підприємства. Бюджетування як інструмент управлінського обліку в контексті управління ресурсами, їх контролю та планування стає усі більш затребуваним. Дійсно, формальні кількісні плани, відомі як операційні бюджети, добре вивчені та позитивно зарекомендували себе в управлінському обліку [1-3]. В рамках науково-дослідної теми «Аналітичні методи та інструментарій оцінки прийняття фінансових рішень суб'єктів господарювання в умовах глобальної нестабільності та підвищених ризиків» (№K5708 наказ НТУ «ХПІ» №377 ОД від 24.09.2024 р.) проведено опитування щодо основних цілей бюджетування у фокусі особливостей діяльності компаній. Наша вибірка складалася з менеджерів вищої ланки та керівників підприємства м. Харкова (без урахування масштабів діяльності, виду економічної діяльності та розміру підприємства) (рис. 1).

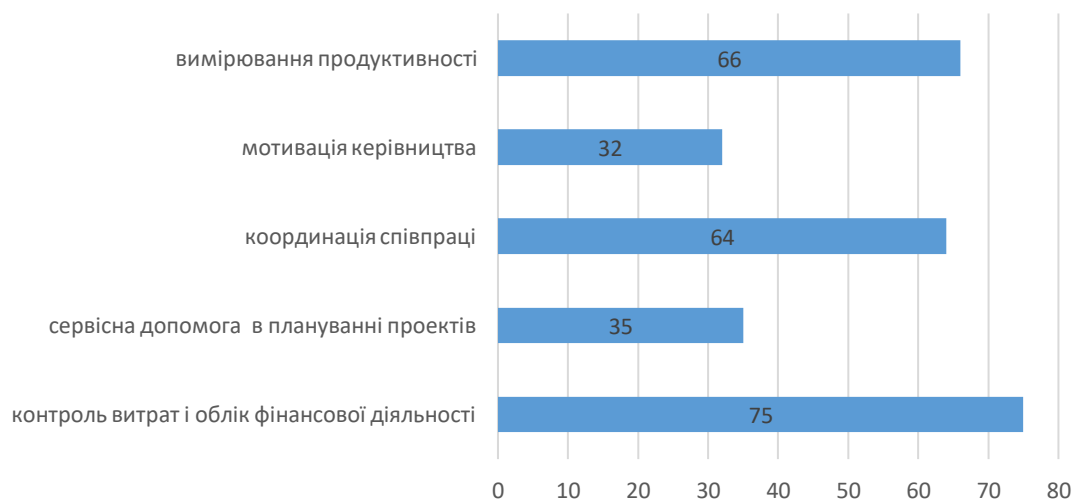

Рис. 1. Результати опитування щодо основних цілей бюджетування з точки зору практичного використання на підприємствах в умовах глобальної нестабільності та

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

підвищених ризиків

Узагальнимо та надаймо експертну оцінку результатам опитування. Контроль витрат і облік фінансової діяльності вказали як ціль бюджетування 75% респондентів, сервісну допомогу в плануванні проектів – 35 %. При цьому, респонденти вказали, що практика складання бюджету це ідеальний спосіб фінансової підготовки. Далі, координація співпраці визначена ціллю бюджетування у 64% опитаних. Керівники та менеджери зазначили, що об'єктивно, оскільки бюджет стосується благополуччя підприємства в цілому, то у процесі бюджетування мають брати участь усі відділи та команди, які працюють. Мотивація керівництва – 32% полягає, на думку респондентів, у підтримці ініціативи бюджетування, підвищенні їх відповідальності за стабільне виконання бюджету. Цілі – вимірювання продуктивності – віддано 66% голосів респондентів. В цьому контексті бюджетування дає вам змогу дивитися на фінансові показники та визначати, чи досягає підприємство своїх цілей. На питання: «Який взаємозв'язок між бюджетуванням та фінансовим прогнозуванням?». Респонденти вказали, що у випадку виникнення проблем з грошовим потоком, вони, як керівники, зможуть дізнатися про це на ранній стадії. До того ж вони будуть мати своєчасну відповідь на питання: «Що виникне, якщо зміняться ринкові умови і бізнесу доведеться вирішувати проблеми пізніше?». Отже, складання бюджету є ідеальним способом підготовки фінансових рішень суб'єктами господарювання.

Важливість бюджетування підтверджена подальшими результатами опитування бухгалтерів підприємств, що було результатом виконання проміжних завдань НДР «Аналітичні методи та інструментарій оцінки прийняття фінансових рішень суб'єктів господарювання в умовах глобальної нестабільності та підвищених ризиків» (табл. 1).

Таблиця 1.

Фокус бюджетування (за результатами опитування), % від кількості опитаних

Фокус бюджетування	Респонденти – бухгалтери підприємств*			Загальний результат
	1	2	3	
Виокремлення та обґрунтування величини ресурсів	10,8	4,5	1,2	16,5
Застосовуються лише фінансові бюджети	6,5	1,2	0,9	8,6
Детальний аналіз та контроль в розрізі центрів відповідальності	5,4	8,2	-	13,6
Складання інвестиційного бюджету з урахуванням можливих ризиків	9,6	2,4	4,2	16,2
Аналіз доходів і витрат	12,4	6,7	11,4	30,5
Бюджетування не використовується	2,1	12,5	-	14,6
Загальний результат	46,8	35,5	17,7	100

**1– виробничі підприємства, 2– сфера торгівлі, 3- некомерційні підприємства, включаючи бюджетні установи)*

Результати опитування бухгалтерів підтверджують важливість аналізу доходів і витрат 30,5 % для діяльності різних підприємств (табл. 1), при цьому саме для виробничих підприємств та некомерційних (у тому числі, бюджетних) це є найбільш актуальним. Дійсно,

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

для виробничих підприємств важливо контролювати ресурси, на що вказали 10,8% опитаних. Детальний аналіз та контроль в розрізі центрів відповідальності визначився як найбільш актуальний та більш використовуваний на торгівельних підприємствах (8,2%).

Бухгалтери вказали на зв'язок між довгостроковими планами та бюджетуванням, у тому числі:

– за умов, що підприємство використовує інноваційну стратегію і наближається до зростання продажів через випуск нових (інноваційних) продуктів, то її фінансування НДДКР буде більшим;

– за умов, що підприємство обирає стратегію експансії на зарубіжні ринки, то її фінансування нової маркетингової стратегії буде більшим;

– за умов, що підприємство слідує чіткій стратегії лідерства за витратами, її капітальні вкладення мають ретельно контролюватися.

Список використаних джерел

1. Transformation of economics, finance and management in the context of world globalization : Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2023. 424 p.

2. Khymych, I., Riznyk, N. Financial and economic analysis of enterprises: a foundation for projecting positive outcomes in crisis conditions. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, 2024. 3(1), 62–71. <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20240301.06>.

3. Iershova N., Kryvytska O., Kharchuk, Yu. Accounting and Analytical Information Formation by Business Entities under Conditions of Sustainable Development Concept Realization. *Financial and Credit Activities: Problems of Theory and Practice*. 2021. No 2(37). 86-94. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i37.229931>.

Юрій КУЗЬМІНСЬКИЙ

доктор економічних наук, професор
Державний університет економіки і технологій,
Кривий Ріг, Україна

**ПРОФЕСІЙНИЙ СВІТОГЛЯД І КОМПЕТЕНТНІСТЬ БУХГАЛТЕРА
МАЙБУТНЬОГО**

Світогляд — форма самосвідомості людини. Він формується певними науковими знаннями, рівнем освіти людини, кількістю та якістю необхідної інформації [1].

Розглянемо питання освіти. Згідно Закону України «Про вищу освіту» є два цікаві визначення:

«компетентність - здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей;

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

результати навчання - знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми (програмні результати навчання) або окремих освітніх компонентів;» [2].

Виходячи з визначення компетентності: ... здатність особи успішно ... навчатися, яка виникає на основі А з визначення результатів навчання – це та ж сама компетентність, але, спрощено кажучи, яку ще треба оцінити і поміряти.

Виникає просте питання – само чому (яким дисциплінам) треба вчити бухгалтера сьогодні, щоб він був компетентний після навчання ще років 30-40? Звичайно, що всьому навчити у вищому навчальному закладі практично неможливо. А якщо врахувати «нав'язані» МОН обов'язкові дисципліни – то на професіоналізм одна третина навчального часу зникає.

А якщо поглянути ще на деякі дисципліни, такі як: Міжнародна економіка, Маркетинг, Менеджмент персоналу тощо, а вони складають ще 15-20 відсотків навчального плану, то на професійне навчання бухгалтера часу ніколи не вистачить. А в результаті який це буде бухгалтер у майбутньому?

Чому така ситуація можливо впливає з найпершого принципу державної політики:

«Державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах:

1) сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя;» [2].

Як відомо, сприяння від МОН таке, що краще б не сприяли. Бо з одного боку надають автономію ВНЗ, а з іншого регламентують обов'язкові дисципліни та і не тільки.

Таким чином з ВНЗ виходить бухгалтер - економіст широкого профілю. Такий бухгалтер може все, але ще треба вчитись і вчитись протягом всього життя.

Вважаю, що найперше має бути написана і оприлюднена Загальна стратегія освіти України з перспективою на роки 25, з щорічною розбивкою – що саме робимо, хто і як. Потім і вищої освіти. А далі вже подібне напишуть фахівці кожної спеціальності і оберуть навчальні дисципліни, які дійсно потрібні майбутньому бухгалтеру для компетентної професійної діяльності з фахово сформованим професійним світоглядом. Лише тоді можна буде навчати бухгалтерів таким чином, щоб вони швидко могли зайняти своє місце у професійному середовищі суспільства, а в науковому середовищі могли вийти за межі раніше отриманих знань, тоді це буде прогрес.

Список використаних джерел:

1. <https://osvita.ua/school/method/1085/>
2. Закон України Про вищу освіту (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004) Із змінами, 1 липня 2014 року № 1556-VII
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Михайло ЛУЧКО

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнського національного університету,
м. Тернопіль, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ MONTE-CARLO В СИМУЛЯЦІЇ РОБОТИ АУДИТОРА

Методологічно відомо, що симуляція - це хід імітації певної реальної ситуації чи процесу. Вона зазвичай включає відтворення деяких ключових властивостей чи поведінки обраної системи. Вважаємо, симуляції в роботі аудитора – це використання елементів моделювання для аналізу, оцінки та вдосконалення аудиторських процесів і процедур. Метою їх є питання оцінки ризиків, ідентифікація потенційних проблем та перевірка ефективності системи внутрішнього контролю.

На нашу думку, слід припустити, що основними видами симуляцій в роботі аудитора є: симуляція бізнес – процесів (аналіз ключових процесів підприємства для виявлення слабких місць і ризиків, які можуть вплинути на достовірність фінансової звітності), симуляція системи внутрішнього контролю (оцінка ефективності системи внутрішнього контролю шляхом моделювання можливих сценаріїв шахрайства чи помилок), MONTE-CARLO симуляції (використовуються для оцінки фінансових ризиків, прогнозування доходів і перевірки чутливості моделей до змін вхідних даних, банкрутства (дефолту)).

Матеріали зібраних досліджень дозволяють конкретизувати основні переваги використання симуляцій в роботі аудитора. У цьому розумінні слід вказати на зменшення кількості помилок у звітності, прогнозування можливих наслідків ризиків, підвищення ефективності аудиторських процедур, автоматизація рутинних завдань і економія часу.

Як свідчать дані та результати огляду економічної фахової літератури, головними завданнями симуляцій в роботі аудитора є оцінка ризиків (моделювання різних сценаріїв (наприклад, збоїв у фінансових системах) для визначення потенційних ризиків і зон для вдосконалення)), тестування політик і процедур (наприклад, як зміни в системі управління ризиками вплинуть на загальний рівень ризиків) та перевірка відповідності (аналіз відповідності внутрішніх процесів зовнішнім стандартам або нормативним вимогам (наприклад, міжнародним стандартам аудиту)). Головними інструментами для виконання симуляцій в роботі аудитора є програмні продукти, такі як інструменти Statistika, MATLAB, R або Python з модулями симуляції, IDEA, ACL Analytics або спеціалізовані ERP-системи, які інтегрують функції симуляцій для аудитів.

В рамках тезового викладу матеріалу розглянемо окремі приклади застосування симуляцій в роботі аудитора. Так, при симуляції шахрайства аудитори за допомогою таких інструментів як IDEA, ACL Analytics можуть проводити симуляції для виявлення потенційних схем шахрайства, зокрема, свідомого завищення витрат діяльності з метою

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

зниження оподаткування чи трансакцій з фіктивним контрагентами. Це дозволяє провести аналіз трансакцій на наявність підозрілих шаблонів, наприклад, розбиття платежів, щоб уникнути внутрішніх лімітів. У контексті цього використовуючи Python (бібліотеки pandas, scikit-learn) є можливість побудови моделі машинного навчання для аналізу ймовірності шахрайства.

Заслуговує на увагу моделювання ризиків за допомогою за допомогою методу MONTE-CARLO. Це метод імітації для приблизного відтворення реальних явищ. Він об'єднує аналіз чутливості (сприйнятливості) і аналіз розподілу ймовірностей вхідних змінних. Цей метод дає змогу побудувати модель, мінімізуючи дані, а також максимізувати значення даних, які використовуються в моделі. Побудова моделі починається з визначення функціональних залежностей у реальній системі. Після чого можна одержати кількісний розв'язок, використовуючи теорію ймовірності й таблиці випадкових чисел [1]. За допомогою цього методу симуляції використовуються для прогнозування ризиків у фінансовій звітності або управлінні активами (як зміни у вартості валюти впливають на загальний прибуток, прогнозування можливого банкрутства (дефолту) контрагента).

Метод MONTE-CARLO є потужним інструментом для моделювання сценаріїв, в яких присутня значна невизначеність. Для прогнозування банкрутства(дефолту) контрагента можна змодельовати його ймовірність на основі певних випадкових змінних, таких як макроекономічні показники, фінансовий стан компанії, зміни процентних ставок тощо.

Виділимо кроки моделювання банкрутства (дефолту) контрагента за допомогою методу MONTE-CARLO в процесі симуляції роботи аудитора:

1. Збір даних (ймовірність дефолту контрагента (наприклад, на основі кредитного рейтингу), змінні, які впливають на ймовірність дефолту (рівень боргу, прибутковість, макроекономічні умови).
2. Вибір моделі ризику (використовується логістична регресія для оцінки ймовірності дефолту на основі обраних змінних).
3. Симуляція (генерація випадкових сценаріїв для вхідних змінних (наприклад, прибуток, борг) на основі їх імовірнісних розподілів, розрахунок ймовірності дефолту для кожного сценарію).
4. Аналіз результатів (підрахунок частки сценаріїв, у яких відбувся дефолт, виведення середньої ймовірності дефолту та розподілу ризиків).

Для ілюстрації можливості цього методу ми будемо симулювати аудитором дефолт контрагента, припускаючи, що середня ймовірність дефолту становить 5% із відхиленням $\pm 2\%$. Це дозволить побачити частку дефолтів у 10 000 симуляціях.

Побудова коду з цифровим прикладом на Python для такого прогнозу дозволив провести таку симуляцію та представити її вигляді гістограми. При генерації випадкових значень ймовірності дефолту використовувався нормальний розподіл для моделювання базової ймовірності дефолту. Для симуляції дефолтів для кожного сценарію аудитор моделює, чи стався дефолт на основі ймовірності. В результаті він оцінює середню частоту дефолтів і повинен побудувати розподіл ймовірностей.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

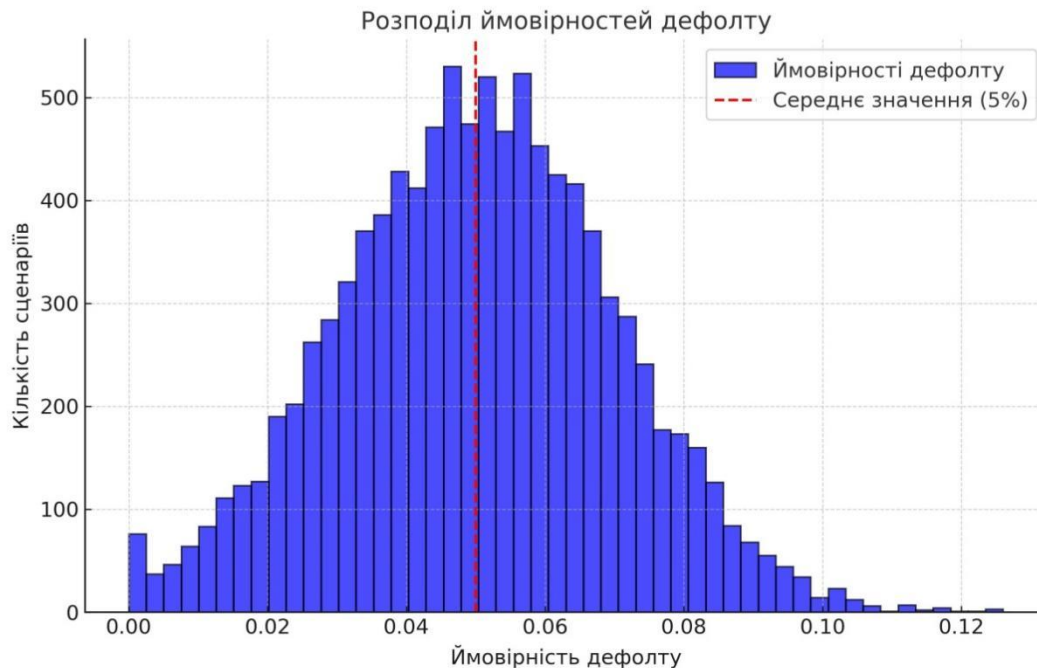

Рисунок 1. Гістограма розподілу ймовірностей дефолту

Побудована гістограма розподілу ймовірностей дефолту показує, як симуються ймовірності для кожного контрагента. Червона вертикальна лінія (усередині гістограми) означає середнє значення ймовірності дефолту (5%). При цьому частота дефолтів близька до середньої ймовірності (5%), але може варіювати через випадковість. Також можливі сценарії, коли дефолт фіксується в залежності від випадкової ймовірності, згенерованої для кожного симуляційного кроку.

Такий підхід можна адаптувати для інших даних, включаючи залежності між змінними, наприклад, залежність ймовірності дефолту від показників прибутковості.

Список використаних джерел:

1. Метод Монте-Карло. URL: <http://surl.li/goafqm>
2. Лучко М. Р. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: навч. посіб. / М. Р. Лучко, І. Д. Бенько, С. Р. Яцишин, Н. Г. Мельник. – Тернопіль: ТНЕУ, 2018. – 390 с.
3. Comparative analysis of business profitability in Ukraine and Poland. M. Luchko, S. Szmitka, N. Dziubanovska, I. Vovk. Dirección y Organización, 2024, p.45-52. URL: <file:///D:/Users/1/Downloads/DyO-n84-4-681.pdf>

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Лілія МИХАЙЛИШИН

доктор економічних наук, професор

Вікторія ТРОСЦІНСЬКА

студент

Андрій ЖИДЕЦЬКИЙ

студент

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Івано-Франківськ, Україна

ДО ПИТАНЬ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТРАНСПОРТНИХ ТА ЛОГІСНИХ ПОСЛУГ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Транспортно-логістичні послуги є важливими компонентами ринкової системи господарювання. Завдяки принципам логістики, транспортування та застосуванню на практиці методів організації транспортно-логістичних процесів забезпечується безперебійний рух матеріалів, ресурсів і готової продукції від виробника до споживача. Транспортно-логістичні послуги є сформованим комплексом логістичних операцій, що охоплюють велику кількість напрямів обслуговування вантажних перевезень у регіональному та міжнародному масштабах. Дане сервісне обслуговування відрізняється від інших логістичних сервісів масштабністю охоплюваних сфер і напрямів діяльності, значною кількістю операцій технологічного характеру, високими можливостями позитивного економічного ефекту для клієнта [1].

Центральним елементом у сфері транспортно-логістичного сервісу є процес транспортування, який визначається як логістична операція переміщення продукції з використанням транспортних засобів, що починається з завантаження і завершується розвантаженням у пункті призначення. Виконуючи перевезення вантажів та пасажирів відповідно до виробничих потреб, транспортні послуги забезпечують ефективне функціонування та розвиток різних галузей, регіонів і підприємств.

У 2022 році світовий ринок транспортно-логістичних послуг оцінювався в 1211,06 мільярда доларів США, а до 2029 року очікується, що він досягне 1804,49 мільярда доларів США, показуючи середній темп річного приросту 5,11% протягом прогнозованого періоду 2023-2029 років [2].

Протягом останнього десятиліття даний сектор показував динамічні та стрімкі темпи приросту аж до моменту, поки у 2020 році він не знизився на 8.3% порівняно із 2019 роком. Різкий спад спостерігався через безпрецедентний і вражаючий вплив пандемії COVID-19, що призвів до зниження попиту на транспортні та логістичні послуги у всіх регіонах світу.

На глобальному рівні, частка ринку транспортно-логістичних послуг у загальному експорті та імпорті всіх видів послуг становить приблизно 24%. Постачальники транспортно-логістичних послуг на світовому ринку поступаються вартісними показниками лише найбільшим експортерам товарів.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Основні країни-експортери та імпортери транспортно-логістичних послуг у 2023 році представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Рейтинговий список країн за обсягами імпорту та експорту транспортно-логістичних послуг

Рейтингове місце	Країна	Обсяг експорту транспортно-логістичних послуг	Країна	Обсяг імпорту транспортно-логістичних послуг
1	США	929	США	1000
2	Сполучене Королівство	494	Німеччина	452
3	Китай	424	Китай	390
4	Німеччина	389	Японія	320
5	Франція	283	Сполучене Королівство	310
6	Японія	243	Франція	270
7	Нідерланди	214	Нідерланди	250
8	Сінгапур	188	Італія	230
9	Південна Корея	182	Південна Корея	210
10	Бельгія	172	Канада	190

Складено на основі джерела [3]

В сучасному науковому контексті, сфера послуг ринку транспорту та логістики зазнає значних трансформацій, які мають стратегічне значення для глобального ринку. Це створює як потенціал для інновацій та зростання, так і ризики, пов'язані з адаптацією до нових умов господарювання. Серед основних передумов, що лежать в основі цих трансформаційних тенденцій на світовому ринку транспортно-логістичних послуг можна виділити наступні:

1. Підвищення транспортних витрат, що спонукає організації до оптимізації транспортно-логістичних процесів та підсилює потребу в більш складних засобах її реалізації.

2. Прагнення до максимального збільшення виробничої ефективності, яке призводить до розгляду логістики як нового напрямку для оптимізації витрат та покращення ефективності, що, у свою чергу, веде до інвестицій у вдосконалення ланцюжка постачань.

3. Філософія управління запасами змінюється через адаптацію методів своєчасної інвентаризації та економічного управління, зменшуючи витрати на запаси та стимулюючи до інновацій у видимості та управлінні запасами в реальному часі [4].

4. Інтеграція інформаційних технологій в операції на ринку послуг транспорту та логістики, а також посилення комп'ютеризації перетворюють сектор, дозволяючи ефективно обробляти великі обсяги даних і підтримувати складне прийняття рішень, підвищувати координацію ланцюга постачань і якість обслуговування, що радикально змінює управління

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

транспортно-логістичними процесами та сприяє модернізації дистрибутивних систем, що надають послуги у сфері транспорту та логістики [5].

5. Підвищення екологічної обізнаності значно впливає на сектор транспорту та логістики, спонукаючи до впровадження екологічно чистих практик для підвищення екологічної стійкості. Прогнозується, що глобальний ринок “зеленої” логістики зросте на 8,3% з 2023 по 2032 рік, що свідчить про дедалі більшу реалізацію стратегій сталої політики в секторі. Це зростання підтримується посиленням екологічних норм і загальним переходом до мінімізації екологічного впливу транспортно-логістичних операцій [6].

6. Еволюція нових моделей роздрібної торгівлі, зокрема електронної комерції, істотно впливає на логістику, що вимагає складного управління запасами, оптимізації систем доставки та комплексної обробки повернень товарів. Сектор електронної комерції демонструє стрімке зростання, де глобальні продажі в 2023 році прогнозуються на рівні 5,8 трильйонів доларів США, а очікувані продажі до 2024 року мають сягнути 8,1 трильйона доларів США. Це зростання підкреслює тенденцію збільшення попиту на онлайн-покупки серед споживачів, які цінують зручність та різноманіття товарів, доступних через цифрові платформи [7].

7. Розвиток та зміна логістичної інфраструктури значно покращує якість та обсяг транспортних і логістичних послуг, що сприяє підтримці глобальної торгівлі та інтеграції ланцюгів поставок.

Неперервне вдосконалення та оптимізація транспортно-логістичних систем є імперативом для стимулювання економічного розвитку, розширення торгівлі та забезпечення сталого розвитку. Однак, існує низка передумов, які спонукають транспортно-логістичні компанії до перегляду та оптимізації звичних бізнес-моделей. До цих передумов належать підвищення транспортних витрат, прагнення до максимального збільшення виробничої ефективності, інтеграція інформаційних технологій, підвищення екологічної обізнаності та еволюція нових моделей роздрібної торгівлі тощо. Усі ці фактори значно впливають на розвиток галузі, спричиняючи динамічні зміни окремих транспортно-логістичних компонентів та трансформацію даного ринку послуг в цілому.

У сучасному динамічному світі глобальний ринок транспортно-логістичних послуг переживає безпрецедентні трансформації, які вимагають ретельного аналізу та оцінки їх впливу на сферу транспорту та логістики.

Одним з найбільш значущих факторів трансформації ринку транспортно-логістичних послуг в сучасних умовах виступає геополітична нестабільність. Геополітична напруга значною мірою впливає на ринок послуг логістики та транспорту, виступаючи каталізатором змін та адаптації до критичних умов.

Російсько-українська війна, яка перейшла в повномасштабну фазу у 2022 році, має радикальний вплив на глобальну економіку, вносячи нові складнощі для світових ринків, зокрема у секторі транспортно-логістичних послуг. Такі наслідки війни як закриття повітряного простору та морських портів, санкції проти росії, а також пошкодження інфраструктури в Україні спричинили переорієнтацію транспортних потоків. У контексті

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

загострення економічної кризи, спричиненої російсько-українським конфліктом, стійкість і конкурентоздатність транспортно-логістичних підприємств у всіх країнах набувають вирішального значення для їх виживання.

Російське вторгнення в Україну суттєво переформатувало динаміку на міжнародному ринку транспортно-логістичних послуг. До 24 лютого 2022 року основними детермінантами, що формували ринок, були розвиток транспортної інфраструктури, оптимізація ланцюгів поставок, розширення асортименту вантажів та географії перевезень під впливом глобалізації світової економіки, а також відновлення економіки після глобальної пандемії COVID-19. Військовий конфлікт між Росією та Україною спричинив появу нових тенденцій, які стали актуальними як для міжнародного, так і для українського ринку транспортно-логістичних послуг [8].

Додатково, незаконна блокада Чорноморського та Азовського басейнів призвела до тимчасового закриття 4 портів континентальної України: Маріуполь, Бердянськ, Херсон та Скадовськ. Інші морські порти України також заблоковані через замінування ворогом морських шляхів. Все це створює перешкоди для реалізації експортно-імпортного потенціалу України і актуалізує питання пошуку тимчасових альтернативних маршрутів для транспортування ресурсів з України до Європи.

Ще одним фактором геополітичної нестабільності у сучасних умовах є напруженість між США та Китаєм, яку часто називають американо-китайською торговельною війною. Це геополітичне тертя, що формально розпочалось у 2018 році, характеризується торговельними тарифами, технологічними обмеженнями та зміною альянсів, і спонукало до переоцінки та трансформації глобальної логістики та транспортних послуг у всьому світі.

Ринок транспортно-логістичних послуг зазнає впливу від розширення глобальних торгових мереж, покращення транспортної інфраструктури та зростання сектору e-commerce. Більше того, інтеграція економік ускладнює управління ланцюгами постачань та змушує компанії сектору адаптуватися до змінного регуляторного середовища. Оптимізація ефективності та скорочення термінів доставки вимагають від компаній трансформації бізнес-моделей для відповідності вимогам динамічного ринку.

Останнім, проте одним із найважливіших чинників трансформації ринку є діджиталізація. Використання технологій, таких як Інтернет речей, штучний інтелект, роботизація, аналіз великих даних та хмарні обчислення, допомагає підвищити ефективність, знизити витрати, оптимізувати та забезпечити прозорість ланцюгів постачань, а також покращити прогнозування попиту. Імплементация цих технологій має численні переваги та має потенціал у нівелюванні виклики, що постають перед провайдером транспортно-логістичних послуг в умовах глобалізації та кризового становища на геополітичній арені.

Список використаних джерел:

1. Крикавський Є. Логістичне управління : підручник. Львів : Нац. університет «Львівська політехніка». 2005. 684 с.
2. Fortune Business Insights. Transportation and Logistics Services Market Size, Share &

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

COVID-19 Impact Analysis, 2022-2029. Research report. 2021. (дата звернення: 01.01.2025).

3. World Trade Organization. Statistics on trade in commercial services. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [ihttps://www.wto.org/services-trade-data](https://www.wto.org/services-trade-data) (дата звернення: 01.01.2025).

4. Hilgenfeldt N. 20 Inventory Management Statistics You Should Know in 2023. 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.myos.com/en-blog/inventory-management-statistics> (дата звернення: 01.01.2025).

5. Gosling S, Jason D. Digital logistics: Technology race gathers momentum. McKinsey & Company. Article. 2023. 22 с.

6. Globe Newswire. Green Logistics Market By End Use, By Business Type, By Mode of Operation: Global Opportunity Analysis and Industry Forecast. 2023-2032. Dublin. 2023. 61-64 с.

7. Hasan J. Navigating E-commerce Logistics: Trends, Challenges, and Projections. Ti-Insights research paper. 2024. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ti-insight.com/briefs/navigating-e-commerce-logistics-trends-challenges-and-projections> (дата звернення: 01.01.2025).

8. Лозова Г. Регіональна трансформація ринку транспортно-логістичних послуг України в період воєнної агресії. Київ : Матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції 20-21 жовтня 2022 року. Київський національний університет. 2022. 3-6 с.

Олена ПЕТРИК

доктор економічних наук, професор

Олег ДЯК

аспірант

Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПЕРАЦІЙ ІЗ КРИПТОВАЛЮТАМИ В УКРАЇНІ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЇХ КОНТРОЛЮ

Україна є важливим гравцем на світовому ринку криптовалют, з високим рівнем впровадження криптовалют та інновацій у технології блокчейн. Згідно звіту аналітичної компанії Chainalysis наша держава знаходиться на шостому місці в глобальному рейтингу зі 150 країн за впровадженням криптовалют, використання їх населенням [1]. Зокрема, громадяни використовують криптовалюту для забезпечення власних заощаджень в умовах високої інфляції, для придбання нерухомості, валюти та інших активів. Однак, нормативне регулювання діяльності криптовалютних бірж в країні залишається недостатньо розвиненим. Незважаючи на значні зусилля, зроблені для формування належної правової бази, зокрема прийняття Закону України «Про віртуальні активи» №2074-IX (далі Закон №2074-IX) [2], який у лютому 2022 року був підтриманий Верховною радою України та згодом підписаний Президентом України, питання обігу криптовалют залишаються не врегульованими. Це

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

пов'язано з тим, що зазначений Закон №2074-ІХ не може вступити в силу до прийняття відповідних змін у Податковому кодексі України. Як наслідок – закон так і не набув чинності, а український криптовалютний ринок продовжує функціонувати без спеціального правового забезпечення, адаптованого до особливостей цифрових активів.

Попри відсутність формальної юридичної бази, українська влада значною мірою підтримує операції з криптовалютами, визнаючи зростаючу важливість цифрових активів у національній економіці. Однак ця фактична толерантність не забезпечує правової визначеності, необхідної для того, щоб бізнес міг масштабувати свою діяльність або повністю інтегруватися в традиційну фінансову систему.

З огляду на вагоме значення криптовалют в Україні, тривають дискусії щодо перегляду Закону «Про віртуальні активи» або запровадження нового законодавства для регулювання цього сектору. Міністерство цифрової трансформації бере активну участь у цих зусиллях, співпрацюючи з міжнародними експертами та національною блокчейн-спільнотою для розробки більш надійної та сучасної нормативно-правової бази.

Нині український ринок криптовалют потребує чітких правил, які б забезпечили безпеку інвесторів і сприяли розвитку інновацій. Існують два основні законопроекти, розроблені Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) і Міністерством цифрової трансформації (Мінцифра), які пропонують різні підходи до оподаткування криптоактивів [3, 4]:

✓ Мінцифра рекомендує спрощений підхід до авторизації постачальників послуг та регулювання ринку віртуальних активів. Основна його мета – це створення зрозумілого та доступного законодавства для користувачів і бізнесу. Пропонується оподатковувати лише виведення грошей у фіат. Податкова ставка очікується пільговою і становитиме: 5% на перші три роки, 9% на наступні два роки, після чого запроваджується стандартна ставка 18%, що має стимулювати розвиток ринку. Також, Мінцифра формує нову класифікацію віртуальних активів, що враховує українські реалії та потреби ринку. Це включає токенизацію реальних активів (Real World Assets). Мінцифра пропонує у своєму проєкті закону виступити регулятором ринку криптовалют в Україні.

✓ Натомість НКЦПФР акцентує увагу на необхідності імплементації європейських стандартів, зокрема Регламенту MiCA, що передбачає більш жорсткі вимоги до регуляції і контролю за ринком. У цьому проєкті закону передбачається впровадження податку на інвестиційний дохід, що матиме стандартну ставку з пільговими умовами для операцій до 400 тис. грн. Також, НКЦПФР пропонує більш складну класифікацію з додатковими процедурами авторизації. Регулятором згідно даного законопроекту визначається НКЦПФР.

На нашу думку, перед прийняттям оновленого закону про регулювання криптовалют в Україні Мінцифра та НКЦПФР мають вирішити такі очевидні виклики:

1. Забезпечити баланс між сприятливими умовами для бізнесу та захистом інтересів споживачів.
2. Зменшити вплив надмірного регулювання на конкурентоспроможність криптобізнесу.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

3. Усунути відсутність узгодженого бачення унормування криптооперацій між основними регуляторами.

До рекомендацій щодо покращення регулювання операцій з криптовалютами в Україні варто віднести:

1. Розробка адаптивної регуляторної моделі, яка поєднує найкращі практики спрощення та прозорості.
2. Чітке визначення класифікації криптовалюти.
3. Створення перехідного періоду для малого та середнього бізнесу для підготовки до повного комплаєнсу.
4. Запровадження стимулюючих податкових ставок на перших етапах функціонування ринку.
5. Розвиток інфраструктури фіатних шлюзів для забезпечення прозорості операцій.

У Європейському Союзі у червні 2023р. оприлюднено Регламент (ЄС) 2023/1114 Європейського Парламенту та Ради від 31 травня 2023 про ринки криптоактивів, а також про внесення змін до Регламентів (ЄС) No 1093/2010 та (ЄС) No 1095/2010 та Директив 2013/36/ЄС та (ЄС) 2019/1937 (Markets in Crypto-Assets Regulation або Регламент МіСА). Цей документ спрямований на забезпечення відповідності регулювання фінансових послуг цифровій епосі та сприяння створенню перспективної економіки, яка працює для людей, у тому числі шляхом забезпечення використання інноваційних технологій [5].

Оскільки Україна продовжує наближати свою фінансову та регуляторну системи до норм Європейського Союзу, регулювання ринків криптовалют на основі МіСА, яке, як очікується, стандартизує унормування криптовалют у всьому ЄС, має слугувати орієнтиром для майбутнього законодавства України та імплементації європейських норм.

Також слід врахувати, що у квітні 2024 року Парламентом ЄС ухвалено низку нових важливих нормативних документів, а саме: Регламент про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей або фінансування тероризму (Регламент про протидію відмиванню грошей); Регламент про створення Органу з протидії відмиванню грошей (Регламент АМЛА); Директива про механізми, які мають бути впроваджені державами-членами для запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей або фінансування тероризму, та скасування Директиви (ЄС) 2015/849 (Шоста директива про боротьбу з відмиванням грошей) [6]. Таким чином, суб'єкти господарювання, які надаватимуть послуги у сфері операцій з криптоактивами, будуть відноситись до фінансових установ, а отже – їх діяльність підлягатиме особливому контролю та фінансовому моніторингу. Заборона на відкриття анонімних крипторахунків спрямована на перешкоджання відмивання брудних коштів, сприяння прозорості операцій з криптоактивами.

Україна у найкоротші терміни має розробити та прийняти новий закон, який буде враховувати вимоги зазначених європейських регламентів та національні реалії. Це дасть поштовх до подальшого поширення криптобізнесу, створення робочих місць і розвитку цифрової економіки, підвищення конкурентоспроможності України як юрисдикції в

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

глобальній криптоекосистемі.

Чітке визначення нормативної бази для здійснення операцій з криптовалютами в Україні є необхідною умовою їх належного моніторингу, внутрішнього контролю та незалежного аудиту криптобірж. Лише наявність відповідних норм та регламентів щодо визнання криптовалюти, її класифікації, порядку обліку операцій, звітування про результати діяльності криптобірж та їх оподаткування формує прозорі критерії контролю, уможливорює оцінку ризиків та своєчасне виявлення недоліків.

Регулювання криптовалют в Україні потребує балансу між дерегуляцією для розвитку галузі та забезпеченням прозорості й захисту споживачів. Вибір оптимальної моделі стане визначальним для формування конкурентоспроможної екосистеми цифрових активів у державі. Успішне впровадження цих підходів може перетворити Україну на один із провідних криптохабів у світі, що особливо важливо в контексті відновлення країни після війни. Регулювання діяльності криптовалютних бірж може стати важливим чинником для залучення міжнародних інвестицій і розвитку цифрової економіки України.

Список використаних джерел:

1. Глобальний індекс прийняття криптовалют 2023: Центральна та Південна Азія лідирують у масовому прийнятті криптовалют. URL: <https://www.chainalysis.com/blog/2023-global-crypto-adoption-index/>
2. Закон України «Про віртуальні активи» №2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
3. Регулювання криптовалют: загроза для інновацій чи шлях до стабільності? URL: <https://mind.ua/openmind/20280934-regulyuvannya-kriptovalyut-zagroza-dlya-innovacij-chi-shlyah-do-stabilnosti>
4. Оподаткувати крипту. Мінцифри та Нацкомісія з цінних паперів сперечаються за право регулювати цифрові активи, закон можуть прийняти у січні 2025-го. Чого чекає бізнес. URL: <https://forbes.ua/money/rada-gotue-zakonoproekt-pro-vregulyuvannyu-virtualnikh-aktiviv-shcho-pro-nogo-dumae-kriptoindustriya-ta-yaki-klyuchovi-parametri-dokumenta-04112024-24573>
5. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj?eliuri=eli%3Areg%3A2023%3A1114%3Aoj&locale=en#>
6. ЄС заборонив анонімні платежі у криптовалюті: як це вплине на ринок цифрових активів URL: <https://mind.ua/openmind/20273414-es-zaboroniv-anonimni-platezhi-u-kriptovalyuti-yak-ce-vpline-na-rinok-cifrovih-aktiviv>

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Михайло ПУШКАР

доктор економічних наук, професор

Михайло ПУШКАР

доктор філософії

Західноукраїнський національний університет,

м. Тернопіль, Україна

НАУКОВІ ОСНОВИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Аналіз наукових публікацій з управлінського обліку вказує на те, що у переважній більшості вони ґрунтуються на суб'єктивних мотивах авторів, хоча всі автори сходяться на тому, що зміст облікових моделей повинен деталізувати витрати в різних аспектах, доходи від збуту продукції та визначення ефективності виробництва) [1].

Разом з тим, в останні роки появляються публікації про необхідність розширення об'єктів обліку, зокрема, отримання інформації про діяльність окремих бізнес-процесів, нормування витрат, бюджетування тощо. Такі пропозиції щодо поглиблення розуміння сутності управлінського обліку, безумовно, дають цінну інформацію для обґрунтування рішень персоналу менеджменту підприємства, але постає питання чи суб'єктивні міркування фахівців сприяють формуванню об'єктивної бази для розробки теорії обліку?

Наші дослідження дають підставу для сумніву що сучасні моделі управлінського обліку мають під собою теоретичну основу, оскільки в них розмитий склад об'єктів, суб'єктів та процедур їх виділення через те, що кожне підприємство унікальне і неповторне. В значній мірі відсутність теорії управлінського обліку можна пояснити технологічними особливостями підприємств різних галузей економіки і промисловості зокрема.

Проте, ми можемо запропонувати те основне ядро для розвитку теорії управлінського обліку, яке має принципове значення для науки й практики, але до цього часу воно не набуло достатнього поширення серед фахівців з обліку.

Мова йде про таку філософську категорію, як інформаційне поле, що виступає в ролі частини середовища підприємства.

Інформаційне поле хоча й пов'язане з середовищем, але виступає в ролі самостійної категорії буття. Середовище – це простір, який має фізичний 4-х вимірний вигляд і характеризується статикою - довготою, шириною, висотою та динамікою – часом, в той час як інформаційне поле означає суб'єкт-об'єктну категорію буття і має антропологічний вимір (n-мірний вигляд) [2].

Інформаційне поле проявляє свої потенційні можливості тільки через антропологічний вимір (людей, задіяних у процес виробництва продукції, робіт і послуг та творчій діяльності – створення нематеріальних благ в галузі науки, культури, мистецтва тощо). Це поле пронизує безліч інших елементів фізичного середовища і генерує інформацію про кожне з них для потреб менеджменту природного, соціального, економічного, демографічного, інтелектуального, інноваційного, фінансового, технологічного, технічного, клієнтського,

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

логістичного, управлінського, організаційного, контрольного, облікового, аналітичного нормативного, безпекового, маркетингового, стратегічного, тактичного, операційного, наукового, документального, фактографічного та багато інших мінісередовищ загального середовища підприємства. Інформаційне поле контактує з елементами середовища підприємства з урахуванням групових та індивідуальних інтересів колективу підприємства.

Інформаційне поле символізує відкритий простору, на якому відбуваються факти господарської діяльності у їх часовому та просторовому вимірах і включає в себе безліч різноманітних речей, явищ і процесів, між якими існують взаємовідношення, взаємозв'язки і відбуваються постійні зміни, які є наслідком діяльності підприємства [3].

Поле характеризується такими атрибутами, як холізм (цілісність) і структура (множина окремих елементів цілісності), що обмежуються унікальним простором кожного конкретного підприємства. Існуючі у просторі й часі елементи інформаційного поля (явища і процеси, які відбуваються з матеріальними речами діючого підприємства), породжують факти, які викликані змінами в об'єктах внаслідок активного впливу людей на них.

Активність людей стає джерелом подій (фактів), які генерують масив усвідомлених повідомлень про позитивні чи негативні зміни в інформаційному полі. Зміни в об'єктах інформаційного поля відбуваються за законами діалектики - єдності й боротьби протилежностей, руху і спокою, переходу кількісних змін у якісні, заперечення заперечення та інших, що трансформують (змінюють форму і сутність матеріальних тіл та енергетичних процесів), які фіксуються як факти про зміни на матеріальних носіях і в результаті їх обробки отримують інформацію. Інформаційне поле підприємства слід розглядати як множину різних елементів середовища, між якими виникають динамічні просторово – часові відносини внаслідок активної дії людей у процесі господарської діяльності:

- об'єкти (речі, процеси, явища та їх параметри), які породжують факти господарської діяльності);
- мислення людей та генерування ними ідей щодо оперування фактами;
- зовнішнє і внутрішнє середовища підприємств, в яких знаходяться об'єкти, що сприяють чи перешкоджають веденню бізнесу;
- комунікації економічних агентів з приводу бізнес - процесів;
- матеріальні, трудові, енергетичні та фінансові ресурси бізнесу;
- техніка, технологія, організація трудових процесів на підприємстві;
- управління процесами постачання, виробництва і збуту продукції;
- навчання кадрів і використання науково – технічних досягнень для стратегічного розвитку підприємства;
- взаємовідносини з природою і суспільством; надзвичайні події (стихійні лиха, техногенні катастрофи, аварії тощо); інші фактори впливу на діяльність підприємства (агенти поля, події, факти).

Інформаційне поле за своєю природою складається із штучно створеного та природного компонентів, які мають різновекторний вплив на діяльність, що вимагає різносторонньої інформації у справі обрання найбільш оптимального варіанту розвитку підприємства.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Поле віддзеркалює природне середовище лише у тому масиві даних, який здатні спостерігати, фіксувати, вимірювати та обробляти працівники інформаційної сфери підприємства. Воно відтворює структуру природного середовища лише частково, що проявляється у структурі підсистем фінансового, управлінського і стратегічного обліку загальної облікової системи.

Чим багатша, в інформаційному сенсі, облікова система, тим глибше рівень пізнання інформаційного поля і знання закономірностей функціонування бізнесу та шляхів підвищення рівня його ефективності.

Особлива роль належить управлінському обліку, сутність якого полягає у контролі процесів господарської діяльності та формування результатів роботи підприємства в реальному часі. З контролем господарської діяльності не може упоратись фінансовий облік, оскільки його основне завдання складання звітності про роботу у грошовій оцінці.

Пізнання закономірностей розвитку інформаційного поля здійснюється не лише на основі тих методи збору й обробки даних, які використовує та чи інша наука, а й методів, запозичених з інших наук. Розвиток наукового пізнання й техніки сприяють появі нових методів отримання інформації, що позитивно позначається на розвитку теорії і практики обліку

Ускладнення бізнес-середовища примушує керівників великих і середніх підприємств отримувати все більше інформації про внутрішні та зовнішні фактори розвитку бізнесу. Традиційний фінансовий облік не міг дати таку інформацію в силу своєї стандартної методології обробки даних. Переломний період у розвитку обліку настав тоді, коли нормальне облікове знання ХV – ХІХ століть перестало задовольняти потреби менеджменту в період переходу від індустріального до постіндустріального суспільства в другій половині ХХ століття [4]. Ситуацію, коли виникає невідповідність теорії обліку минулих століть потребам сучасності, Т.Кун називає аномальною [5].

Сутність аномалії в науці полягає у тому, що наростає невідповідність між зрослими потребами управлінського апарату в необхідній інформації та обмеженими можливостями старої парадигми обліку її генерувати. Рано чи пізно це неминуче призводить до наукової революції в результаті чого стара парадигма обліку стрибкоподібно зміниться новою.

Завоювання новою парадигмою управлінського обліку стабільної позиції серед наукового співтовариства можливе лише за певної критичної маси дослідників, які прихильно ставляться до аргументів своїх колег з новаторським мисленням. Без цієї надзвичайно важливої умови наука, в принципі, завжди буде знаходитися в аномальному стані, що призводить до придушення свіжих ідей та консервування старої парадигми. Гальмом на шляху прогресу в інформаційній сфері виступають не лише обліковці, а й менеджери, які у своїй практиці не використовують інформацію і досить часто не усвідомлюють якої інформації потребують.

Успіху в бізнесі можна досягти на основі організації комунікацій між працівниками облікової сфери, які повинні вивчати інформаційні потреби системи управління і

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

задовольняти їх, а менеджери – знати свої потреби в інформації та формулювати завдання для облікових працівників щодо її генерування [6;7].

Інформаційне поле поки що бухгалтерами не досліджується і не всі розуміють роль облікової науки у пошуку нових джерел і методів пізнання операційного середовища бізнесу та інформаційних потреб окремих групових й індивідуальних користувачів. Нові ідеї щодо створення розвинутої інформаційної системи придушуються ортодоксами, які вороже ставляться до прогресу і додержуються старих поглядів на функціонування облікової сфери. Природа ортодоксії криється в психології людей, які не можуть змінити свої погляди на світ. На практиці розрив між матеріальною та ідеальною системами наростає по мірі зменшення масштабу виробництва, що цілком закономірно, оскільки за законом У. Ешбі різноманіття елементів системи, якою управляють, зменшується у напрямі від великих до малих підприємств, на яких число управлінських структур скорочується.

Корисну інформацію для бізнесу отримують методом приведення хаосу отриманих фактів у певний порядок на підставі їх групування та обробки методами математики. Упорядкування здійснюють за критеріями, які дозволяють отримати різноманітні економічні показники на запити менеджерів у просторовому і часовому вимірах [4].

Поняття інформаційного поля та його структури має важливе значення для створення підсистеми управлінського обліку, оскільки процес збору фактів та їх обробки є унікальним (специфічним) для кожної галузі економіки та кожного підприємства зокрема. Для успішної розробки проекту управлінського обліку на конкретному підприємстві не може бути й мови, якщо не досліджено структура його інформаційного поля та масив інформації для менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Теорія бухгалтерського обліку: монографія /Л.В.Нападовська, М.Добія, Ш.Сандлер, Р.Матезіч та ін..К.: КНТЕУ. 2008. 735 с.
2. Kanygin Yu.M., Kalitich G.I. Fundamentals of theoretical computer science. K.: Naukova dumka, 1990, 208 s.
3. Пушкар М.Р. Інформаційне поле управлінського обліку. Дисерт. доктора філософії. Тернопіль: ЗУНУ. 2024
4. Paliy V.F., Sokolov Ya.V. ACS and problems of accounting theory. Finance and Statistics, 1991. 224 p.
5. Kuhn T.S. The Structure of Scientific Revolutions. Translated from English by I., Z. Naletova. AST, 2009. 310 p.
6. Bukharin S.N., Malkov S.Yu. Fundamentals of the Theory of the Information Field // Innovation and Expertise. 2014. Issue 1(12). P. 131-147.
7. Sidorova M.I., Gulyaeva A.A. Management accounting as an element of a single information space of an organization // Accounting. Analysis. Audit. 2016. No. 5. P. 50-65.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Юлія СЛОБОДЯНИК

доктор економічних наук, професор,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

**РОЛЬ КОМУНІКАЦІЙ В ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ В ДЕРЖАВНОМУ
СЕКТОРІ**

Реформування системи фінансового контролю в нашій державі належить до пріоритетних завдань протягом останніх десятиліть. За підтримки міжнародної спільноти ми трансформуємо контрольну систему, отриману нами у спадок від командно-адміністративного устрою, у сучасну із застосуванням гнучкіших механізмів контролю, побудованих на ризико-орієнтованому підході та кращих аудиторських практиках. Відповідно було реформовано з точки зору функцій і повноважень орган державного фінансового контролю виконавчої гілки влади – Державну аудиторську службу України. Трансформація Рахункової палати як конституційного органу парламентського контролю у сучасний вищий орган аудиту триває доволі давно. Від початку утворення Рахункової палати у 1996 році до її повноважень було віднесено контроль за надходженням і витрачанням коштів Державного бюджету України, що значно обмежує її мандат і функції, які, за прикладами розвинутих країн, мають поширюватися і на місцеві бюджети, а також на всі суспільні ресурси.

Незважаючи на значні зсуви у розумінні ролі та функцій інституцій, які мають виконувати аудит в державному секторі, перегляд методології здійснення заходів державного фінансового контролю, перехід від ревізії до аудиту, відбувається не так швидко.

Імплементация міжнародних стандартів аудиту INTOSAI, що застосовуються в державному секторі, в Україні проходила доволі повільно. Це було пов'язано з необхідністю внесення змін до законодавства, розробки методології аудитів, напрацювання досвіду виконання аудиторських завдань. За останні три роки Рахункова палата за підтримки європейської спільноти значно просунулася у вирішенні цих проблем.

У рамках реалізації проєкту ЄС «Зміцнення потенціалу зовнішнього аудиту відповідно до міжнародних стандартів» (EU4ACU) за підтримки міжнародних і національних експертів було розроблено та ухвалено Рахунковою палатою методологію здійснення фінансового аудиту, аудиту відповідності та аудиту діяльності (ефективності) за вимогами стандартів ISSAI, запроваджено нагляд за аудиторською роботою та контроль якості аудиту, нагляд за впровадженням рекомендацій аудиту тощо. На сьогодні Рахункова палата вже має певний досвід виконання аудиторських завдань за вимогами стандартів ISSAI. Водночас, на нашу думку, залишаються питання, що не вирішуються наявністю розробленої методології, а потребують зміни мислення фахівців, які від виконання звичних їм контрольних заходів мають перейти до аудитів. Одним з таких значущих аспектів, що відрізняють контролерів від

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

аудиторів, є комунікація.

Комунікація є ключовим елементом успішного виконання аудиторського завдання, особливо в державному секторі, де прозорість, підзвітність та довіра громадськості до управління суспільними ресурсами є пріоритетною. У контексті аудиту державного сектору роль комунікації включає забезпечення ефективного обміну інформацією між усіма зацікавленими сторонами, від аудиторів до представників державних органів і громадськості.

З точки зору місії вищого органу аудиту правильно налагоджена і прозора комунікація з користувачами аудиторських звітів є фундаментальним питанням. Основою аудиту в державному секторі має бути відкрите інформування громадськості та зацікавлених сторін про цілі, методологію та результати аудиту. Зміцнення суспільної довіри до вищого органу аудиту базується на об'єктивності та повноті висвітлення виявлених в ході аудиту недоліків, наданні конструктивних рекомендацій з акцентом на можливих шляхах вирішення проблем, а не лише на усуненні їх наслідків.

Оскільки аудит державного сектору безпосередньо впливає на суспільні інтереси, аудитори повинні використовувати ефективні канали комунікації для передачі інформації громадськості. Це має бути не лише публікація звітів і виступи в парламенті, а й проведення прес-конференцій, брифінгів, донесення важливої інформації через соцмережі тощо. Ефективна комунікація починається з добре спланованої стратегії, яка визначає ключові повідомлення, цільову аудиторію та канали зв'язку. Дуже важливо донести значущі результати аудиту своєчасно та зрозумілою для громадськості мовою. Досвід доводить, що неправильна комунікаційна стратегія може навіть зашкодити правильному сприйняттю вагомих результатів аудиту суспільством.

Разом з тим не менш важливою проблемою є комунікація, яку аудитори державного сектору мають підтримувати з об'єктами перевірки. Успішний аудит вимагає тісної співпраці між аудиторською групою та представниками державних установ. Це включає обмін даними, організацію зустрічей та консультацій, а також обговорення критеріїв аудиту, аудиторського підходу, виявлених проблем тощо. Недостатня комунікація може призвести до непорозумінь, затримок у наданні необхідної інформації та навіть до конфліктів.

Маємо визнати, що комунікація контролерів та об'єктів перевірки традиційно зводилася до обміну письмовими запитами та повідомленнями. Фахівці, що працюють у цій сфері доволі давно, навіть віддають перевагу письмовому спілкуванню, обґрунтовуючи це тим, що в такий спосіб легше отримати факти, адже інформація, надана за підписом уповноважених осіб, набуває значущості доказу. Водночас державні установи можуть неохоче погоджуватися на надання необхідної інформації або визнання своїх недоліків. Це ускладнює процес комунікації та створює напруженість між аудиторською групою та об'єктом перевірки. Крім того, інформація, що надається у відповідь на письмові запити, доволі часто надається із затримкою. Об'єкти перевірки намагаються скористатися своїм правом на надання відповіді у певний проміжок часу, що збільшує час на отримання необхідної аудиторам інформації та її обробку. Натомість маємо приклади кращої практики, коли при правильно побудованій комунікації аудиторам достатньо запитати певну

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

інформацію електронним листом або навіть під час телефонної розмови. Використання сучасних технологій для обміну інформацією є важливою частиною комунікації.

Сучасні аудитори повинні мати високий рівень комунікативної компетентності. Це включає вміння ефективно вести переговори, створювати переконливі звіти та презентувати результати аудиту. Регулярне проведення тренінгів і семінарів сприяє розвитку цих навичок. Вагоме значення має спілкування аудиторської групи з об'єктом перевірки до початку проведення аудиту. Рекомендується організувати вступну зустріч, під час якої аудитори мають повідомити мету аудиту, свої міркування щодо аудиторського підходу, організаційні моменти. В аудитах відповідності та діяльності (ефективності) на такій зустрічі необхідно обговорити критерії аудиту та їх джерела. Таке спілкування має на меті дати зрозуміти об'єкту перевірки, що завдання аудиторів – не пошук порушень та винних осіб, а в більшості випадків – виявлення проблем у процесах, системах, програмах, усунення яких сприятиме підвищенню ефективності функціонування як об'єкта перевірки, так і системи державного управління в цілому. Досвід підтверджує, що правильне розуміння об'єктом перевірки цілей аудиту сприяє його залученню до ефективної комунікації.

Таким чином, комунікація є невід'ємною частиною аудиту в державному секторі, оскільки вона сприяє зміцненню довіри до державних інституцій, підвищенню прозорості та ефективності управління суспільними ресурсами. Проте, для досягнення цих цілей аудитори повинні розвивати відповідні навички, сприяти підвищенню ефективності комунікації під час здійснення аудиту.

Удосконалення комунікаційних процесів вимагає системного підходу з боку вищого органу аудиту, який включає розробку чіткої стратегії, використання сучасних технологій, навчання комунікативним навичкам та залучення громадськості. Тільки так аудит у державному секторі зможе виконати свою ключову роль у забезпеченні підзвітності та сталого розвитку.

Оксана АРЗАМАСОВА

кандидат економічних наук

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

ПРОСТОРОВИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Прийнято вважати, що просторовий аналіз економічної діяльності є важливим інструментом для вивчення розподілу економічних процесів і явищ у різних географічних місцях. Тому його застосування на практиці дозволяє краще розуміти вплив географії на економічні процеси, виробничу діяльність, забезпечує ефективне планування бізнес-стратегій, оптимізацію ресурсів та розвиток інфраструктури. Він також допомагає краще зрозуміти, як фізичне розташування підприємств, населення, природних ресурсів,

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

транспортних мереж і економічних центрів впливає на ефективність економічної діяльності. У цій статті розглянемо основні методи та інструменти просторового аналізу, його роль у різних аспектах економічної діяльності, а також практичні приклади застосування цього аналізу для підприємств і державних органів.

На думку багатьох вчених, просторовий аналіз економічної діяльності є важливим інструментом для оптимізації ресурсів, зниження витрат і підвищення ефективності підприємств та організацій. Використовуючи сучасні методи, такі як геоінформаційні системи (ГІС), статистичні та математичні моделі, можна ефективно управляти економічними процесами на основі географічних даних. Застосування просторового аналізу дозволяє розробляти стратегії, що враховують специфіку різних регіонів, і приймати обґрунтовані рішення, які сприяють сталому розвитку бізнесу.

Як свідчать дані огляду фахової літератури просторовий аналіз економічної діяльності базується на принципах економічної географії та просторової економіки. Економічна географія вивчає просторові аспекти розподілу економічних процесів, в той час як просторовий аналіз використовує спеціальні інструменти для оцінки взаємодії між економічними факторами та географічними умовами.

Доведено, що основними елементами просторового аналізу є:

1. Місце розташування економічних об'єктів – підприємства, ринки, склади, торгові точки, природні ресурси.
2. Взаємодія між різними економічними об'єктами – зв'язки між виробниками і споживачами, постачальниками та покупцями, а також між різними підприємствами в межах регіону або країни.
3. Інфраструктура – транспортні мережі, комунікації, енергетика, що забезпечують ефективне функціонування економічних процесів.
4. Природні умови – клімат, ресурси, екологічні фактори, які визначають специфіку розміщення виробництва і використання ресурсів.

Результати дослідження підтверджують справедливості думки про те, що просторовий аналіз застосовує різноманітні методи та інструменти, такі як геоінформаційні системи (ГІС), статистичні дані, математичні моделі і картографічні техніки, щоб зробити економічні процеси зрозумілими і вимірними в просторі.

Враховуючи обмеженість обсягу нашої праці та тезовість її викладення, розглянемо лише окремі методи просторового аналізу. До них на нашу думку варто віднести геоінформаційні системи. ГІС є одним з основних інструментів для проведення просторового аналізу. Вони дозволяють візуалізувати просторові дані, проводити статистичний аналіз на основі географічних координат, аналізувати просторові взаємозв'язки між різними об'єктами. За допомогою ГІС можна створювати карти, що відображають важливі економічні аспекти: розподіл підприємств, мережу постачання, рівень попиту на товари в різних регіонах тощо. . Картографія є важливим елементом просторового аналізу, оскільки дає можливість наочно відображати економічні процеси. Карти можуть бути різних типів: економічні, демографічні, транспортні, природні. Вони дозволяють оцінювати зручність розташування підприємств,

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

вплив природних умов на економічну діяльність, виявляти регіони з високим або низьким рівнем розвитку. Статистичні методи використовуються для аналізу економічних даних, таких як обсяг виробництва, рівень доходів, інвестицій, зайнятості та інших показників. Просторовий статистичний аналіз дозволяє оцінити, як ці показники змінюються залежно від географічних умов і як це впливає на економічні процеси в різних регіонах. Для проведення глибокого просторового аналізу використовуються математичні моделі, які дозволяють передбачати економічні тенденції в залежності від змін у розташуванні виробничих потужностей, транспортних мереж, попиту на продукцію. Такі моделі допомагають приймати стратегічні рішення на основі даних про географічні й економічні фактори.

Можна з упевненістю сказати, що просторовий аналіз знайшов широке застосування в економічній діяльності в економічній діяльності суб'єктів господарювання. В рамках нашого дослідження тезами виділимо окремі з них.

Насамперед, це оптимізація ланцюгів постачання. Одним з основних застосувань просторового аналізу є оптимізація логістичних маршрутів і ланцюгів постачання. Вивчення географічного розташування постачальників, складів і споживачів дозволяє знижувати витрати на транспортування, зменшувати час доставки та підвищувати ефективність бізнесу. Просторовий аналіз дозволяє вибирати найбільш вигідні маршрути для транспортування товарів і організовувати складування продукції в найбільш стратегічно зручних місцях.

Варто звернути увагу на розміщення виробничих потужностей. Просторовий аналіз допомагає при виборі місця для розміщення підприємств або виробничих потужностей. Вивчаючи географічні особливості, доступність природних ресурсів, транспортну інфраструктуру, підприємства можуть знизити витрати на сировину, енергоносії і логістику. Це особливо важливо для підприємств, які займаються видобутком або обробкою природних ресурсів.

Важливе значення набуває аналіз ринку та конкурентів. Для підприємств, що планують вихід на новий ринок, просторовий аналіз допомагає зрозуміти демографічні, економічні та соціальні особливості регіону, а також оцінити рівень конкуренції. Це дозволяє розробити більш ефективні стратегії маркетингу і продажу, а також здійснити правильну оцінку можливостей для розвитку в конкретному регіоні.

Просторовий аналіз також дозволяє враховувати екологічні та соціальні фактори, які можуть впливати на діяльність підприємств. Наприклад, зміна клімату, зниження рівня водних ресурсів або інші природні фактори можуть значно змінити економічні умови. Вивчення цих аспектів дозволяє приймати більш збалансовані рішення для сталого розвитку.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Світлана САЧЕНКО

кандидат економічних наук, доцент
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС ЩОДО РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ
ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ**

Національні системи внутрішнього фінансового контролю відрізняються в різних європейських країнах і функціонують відповідно до стандартних організаційних методів і концептуальних принципів.

Немає сумніву, що для контролю над такими ринками потрібні міжнародні регулятори. Міжнародні та наднаціональні інституції фінансового контролю тільки зараз починають працювати. Безперечно, велике значення на даному етапі має теоретичне осмислення та визначення ролі державного фінансового контролю у світовій економіці.

Немає єдиного способу зрозуміти природу національних фінансових заходів у країнах ЄС та інших незалежних країнах світу. Наприклад, у США національний фінансовий контроль розуміється як «операційний аудит», у Канаді та Великій Британії — як «аудит переваг використання грошей», у Норвегії та Швеції — як «управлінський аудит, " тощо [3, с. 55]. Тому постає питання, як визначити цю категорію в національній правовій системі України. У такому разі, якщо в Україні створено національну систему фінансового контролю за європейськими стандартами, що потрібно заповнити у цій категорії?

Аналізуючи світову практику державного фінансового регулювання, необхідно зазначити, що державне регулювання є важливою національною системою, яка сьогодні існує практично в усіх країнах світу. Існує також Міжнародна організація вищих національних агенцій фінансового нагляду (INTOSAI), яка була заснована в 1953 році для вивчення, вдосконалення та поширення позитивного досвіду національної практики фінансового регулювання. До нього входять бухгалтерії та аналогічні контрольні органи в 189 країнах світу. Крім того, процес глобалізації призвів до появи наднаціональних органів контролю, які перевіряють державні фінанси різних економічних і фінансових союзів, таких як Європейський суд аудиторів, який діє від імені Європейського парламенту [1, с.52]. .

Цікаво також, що в науковій літературі з'явилася ідея судового розгляду справ щодо ефективного використання коштів. Ідея полягає в тому, що органи судового контролю в таких випадках функціонують не лише на міжнародному, а й на національному рівні. Також не можна ігнорувати такі міжнародні організації фінансового контролю, як Європейська бухгалтерська рада чи Європейська бухгалтерська асоціація. [2, с. 45]. Для виконання функцій, покладених на Європейський аудиторський комітет, аудитори проводять перевірки на місцях в інших установах ЄС, країнах ЄС або інших країнах, які отримують фінансову допомогу ЄС. Усі ці заходи, вжиті Європейською бухгалтерською

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

радою, безсумнівно, спрямовані на забезпечення економного та ефективного використання фінансових ресурсів ЄС на всіх рівнях для отримання максимальної грошової вигоди та переваг для громадян ЄС.

Водночас Конституція ЄС гарантує незалежний статус Європейської бухгалтерської ради як учасника бюджетних відносин і як зрілої інституції ЄС. Деякі дослідники слушно зазначають, що європейські бухгалтерські органи фактично позбавлені права притягувати до юридичної відповідальності підконтрольні їм організації. Європейський аудиторський комітет звертається до Європейського антикорупційного офісу, щоб притягнути до відповідальності причетних. З огляду на ці фактори, такі міжнародні організації, як Eurofisc, заслуговують на особливу увагу. Міждержавна мережа була запущена в червні 2010 року в результаті угоди в Люксембурзі між міністрами економіки та фінансів 27 країн ЄС. Загалом було досягнуто політичної домовленості щодо створення мережі Eurofisc, створеної національними податковими органами держав-членів ЄС для виявлення та боротьби з транскордонним шахрайством з ПДВ.

Це означає, що Eurofisc створила багатосторонній механізм для швидкого повідомлення та обміну даними про нові види транскордонних платежів з ПДВ, які щорічно завдають шкоди національному бюджету ЄС на мільярди доларів.

А в 2010-12-16 роках в Європейському Союзі було створено нову установу, яка працює з 2011-16 років, для виявлення загроз, пов'язаних зі світовою фінансовою кризою, якомога раніше. Йдеться про Європейську раду з системних ризиків (ESRB). Основним завданням цієї установи є макропруденційний нагляд за фінансовою системою Європейського Союзу, спрямований на запобігання або пом'якшення системних ризиків для фінансової стабільності ЄС. Європейська комісія з системних ризиків сприяє ефективному функціонуванню внутрішніх ринків в ЄС і забезпечує стійкий внесок фінансового сектора в економічне зростання. В цілому, ESRB став однією з чотирьох структур, створених в Європейському Союзі за останні роки для моніторингу фінансового, банківського, АКЦІОНЕРНОГО і страхового ринків ЄС.

ESRB є незалежною установою ЄС. Ця установа є структурною частиною європейської системи фінансового нагляду (ESFS), метою якої є контроль за фінансовою системою ЄС. У своїй діяльності ESRB користується підтримкою Європейського центрального банку. Європейський союз має досить широкий набір установ, які здійснюють фінансове управління державними коштами. Система охоплює установи, які здійснюють фінансове управління державою на національному рівні, тобто в державах - членах ЄС, а також на міжнародному рівні та рівні ЄС в цілому.

Повноцінна інтеграція України в ЄС пов'язана з адаптацією багатьох сфер життя країни до європейських стандартів, що, безсумнівно, допоможе уникнути протиріч, плутанини і плутанини в процесі впровадження європейських стандартів в систему управління державними фінансами.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Список використаних джерел:

1. Борисенко Л. М. Зарубіжна практика державного фінансового контролю та можливості її імплементації в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №13-14. С. 50-54.
2. Воленко В. Г. Зарубіжний досвід державного фінансового контролю в умовах децентралізації. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія : Економічні науки*. 2019. - Вип. 1. С. 44-50.
3. Ровинський Ю. О. Модернізація системи правового забезпечення державного фінансового контролю України в контексті європейського досвіду. *Правова держава*. 2018. № 31. С. 53-60.

Оксана ЧЕРЕШНЮК

кандидат економічних наук, доцент
Західноукраїнський національний університет
м.Тернопіль, Україна

**ЕЛЕКТРОННИЙ АУДИТ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ**

Сучасний розвиток суспільних відносин все більше залежить від процесів інформатизації, функціонування мереж, використання інформаційно-аналітичних систем і рівня цифровізації. Ці складові поступово стають невід’ємною частиною не лише суспільного життя, а й інтегруються в правову систему держави. Цифрова економіка формує нові умови для економічної діяльності, вимагаючи активного застосування інновацій та інформаційно-комунікаційних технологій у різних сферах, зокрема у фінансах, бухгалтерському обліку, державному управлінні та аудиторському контролі. Цифровізація податкового аудиту впливає на різні суб’єкти, зокрема платників податків, аудиторські компанії та фіскальні органи. Нині більшість платників здійснюють бухгалтерський облік із використанням цифрових технологій, що сприяє впровадженню хмарних сервісів і цифрових платформ, відкриваючи широкі можливості для податкової оптимізації [2].

Податковий аудит також зазнає змін, що передбачають трансформацію традиційних податкових служб у сучасні високотехнологічні структури. Цей процес вимагає часу, ресурсів і значних зусиль. Інтеграція інноваційних цифрових технологій у податковий аудит забезпечує стратегічні переваги, зокрема зниження витрат часу, підвищення ефективності та оптимізацію ресурсів. Водночас цифрові інструменти стають ключовим елементом модернізації податкових органів, які запроваджують новий напрям перевірки – електронний аудит.

О. Л. Денисенко, К. О. Назарова і К. В. Безверхий виокремили ряд ознак електронного аудиту, що суттєво відрізняє його від інших видів. Електронний аудит є окремим видом контролю, який проводиться органами Державної податкової служби України у сфері

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

оподаткування. Його особливістю є використання сучасних цифрових інструментів, зокрема електронних форм податкової звітності, електронної документації та спеціалізованого програмного забезпечення. Предметом електронного аудиту виступає електронна податкова звітність платників податків, а також системи електронного адміністрування податкових і акцизних накладних. Цей вид перевірки базується на аналізі даних, що надаються в електронному форматі, що дозволяє забезпечити ефективність та точність перевірок. Методика проведення електронного аудиту відрізняється від традиційних підходів і полягає у використанні цифрових технологій для аналізу інформації та виявлення можливих порушень у сфері оподаткування. Таким чином, електронний аудит сприяє підвищенню прозорості податкового адміністрування та ефективності контролю [3]

І. І. Подік зауважила, що електронний аудит є дієвим інструментом подолання наслідків й загроз в економіці країни, що були спричинені пандемією. Проблема доступу до інформації про фінансово-майновий стан платників податків та їх господарські операції можна вирішити шляхом впровадження в роботу податкових органів аудиту електронних даних. Основною особливістю такого аудиту є використання цифрових методів аналізу інформації, що міститься в бухгалтерських і первинних документах, з метою перевірки коректності розрахунку податкових зобов'язань [5, с. 120].

Механізм електронного аудиту базується на застосуванні спеціального формату електронної звітності, який забезпечує легкий доступ до необхідних даних для проведення ефективної податкової перевірки, мінімізуючи потребу в додаткових запитах інформації. Одним із прикладів такого стандарту є Standard Audit File for Tax. Він був розроблений Організацією економічного співробітництва та розвитку у 2005 році. Згодом формат зазнав удосконалень і сьогодні широко використовується у країнах Європейського Союзу, таких як Люксембург, Австрія, Литва, Польща, Нідерланди та Португалія та Франція. Цей стандарт має значні переваги, зокрема скорочення часу проведення перевірок та підвищення точності виявлення випадків ухилення від сплати податків, що робить його більш ефективним у порівнянні з іншими формами контролю [5].

Система податкового електронного контролю у Франції є однією з найсучасніших у Європі, завдяки активному впровадженню цифрових технологій для підвищення прозорості, точності та ефективності податкових перевірок. Електронний аудит відіграє ключову роль у цій системі, забезпечуючи автоматизований аналіз даних і мінімізацію часу, необхідного для перевірок. Основою податкового електронного контролю є обов'язкове використання електронної звітності. Усі підприємства у Франції зобов'язані подавати звітність у цифровому форматі, включаючи декларації з податку на прибуток, ПДВ та інших податків. Особливу увагу приділено файлу бухгалтерських записів, який підприємства повинні надавати податковим органам під час перевірки. Цей файл містить детальну інформацію про всі операції компанії, що дозволяє автоматизувати процес аналізу даних і виявлення аномалій. Крім того, Франція використовує міжнародний стандарт, що забезпечує уніфікований обмін даними з іншими країнами Європейського Союзу. Це сприяє гармонізації податкового контролю на міжнародному рівні.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Застосування цифрових методів аналізу дозволяє податковим органам Франції скоротити час перевірок, підвищити точність виявлення порушень, включаючи ухилення від сплати податків, і забезпечити прозорість у взаємодії з платниками податків. Водночас використання цифрових інструментів зменшує потребу в паперових документах і фізичних перевітках, що спрощує процес як для підприємств, так і для податкових органів. Електронний аудит у Франції є прикладом ефективної цифровізації податкової системи, що сприяє вдосконаленню адміністрування податків і боротьбі з податковими правопорушеннями. Цей підхід служить зразком для інших країн, які прагнуть модернізувати свої податкові системи.

У міжнародній практиці вже визначено і закріплено на законодавчому рівні основні аспекти електронного аудиту. Це включає впровадження електронного документообігу, розробку та затвердження спеціального формату файлу для проведення електронного податкового аудиту, а також створення методології для його реалізації.

Такий підхід підкреслює важливість детального вивчення сучасного стану та нормативно-правового регулювання е-аудиту в Україні. Це питання має не лише наукове, а й практичне значення, і його вирішення є вкрай необхідним для адаптації до міжнародних стандартів і забезпечення ефективного податкового контролю.

Список використаних джерел:

1. Біліченко А. П., Борисенко О. П. Зарубіжний досвід застосування електронного аудиту в діяльності податкових органів України. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2019. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pandr_2019_2_6
2. Гай О., Кононенко Л., Черновол О. Податковий аудит в умовах цифровізації: сучасний стан, проблеми, перспективи. Економіка та суспільство, 2023. № 54. URL: <https://doi.org/10.32782/2023-54-16>
3. Денисенко О. Л., Безверхий К. В., Назарова К. О. Електронний аудит платників податків в умовах воєнного стану: нові виклики для бізнесу. Ефективна економіка. 2023. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_2_19
4. Новицький А. М., Репеха Н. І. Електронний податковий аудит як науково-правова категорія. Ірпінський юридичний часопис. 2019. Вип. 2. С. 109-118
5. Подік І. І. Електронний аудит як один із податкових інструментів подолання негативних наслідків та загроз для економіки України, спричинених пандемією covid-19/ Економіка та держава. 2020. № 6. С. 118-121

Марія ШЕСТЕРНЯК

кандидат економічних наук, доцент
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток і функціонування інформаційних систем в управлінні тісно пов'язані з еволюцією інформаційних технологій, які є ключовим елементом цих систем. Це стосується і аудиту, який у сучасних умовах, коли інформаційні системи стрімко розвиваються, не може залишатися поза межами глобальних інформаційних процесів. Швидкий розвиток інформаційних систем призводить до того, що ні аудит, ні інші напрями економічної діяльності, які використовують такі системи, не можуть ефективно функціонувати без належних технічних засобів. Особливого значення це питання набуває в умовах інтеграції України до Європейського Союзу, що вимагає адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів, включаючи сферу незалежного аудиту. Реформа аудиторської діяльності в Україні є важливим кроком для підвищення якості аудиторських послуг. Це сприятиме не лише вдосконаленню професійної діяльності аудиторів, але й підвищенню довіри до фінансової звітності українських підприємств на міжнародному рівні. У цьому контексті актуальним є запровадження автоматизованих аудиторських процедур, використання сучасних комп'ютерних аналітичних і облікових систем, а також електронного зберігання документів. Усі ці заходи сприятимуть застосування комп'ютерних технологій в аудиті, оптимізації аудиторського процесу, підвищенню його точності та відповідності сучасним вимогам.

Інформаційна технологія (ІТ) – це сукупність методів, засобів і процесів, які використовуються для збору, обробки, зберігання, передачі та використання інформації з метою забезпечення ефективного управління, автоматизації процесів та підтримки прийняття рішень.

Інтенсивний розвиток комп'ютерної техніки дав відповідний поштовх започаткуванню і удосконаленню методів аудиту в комп'ютерному середовищі. Значний вплив на аудит у розвинутих країнах світу мають електронно-обчислювальна техніка і технології, елементами яких є комп'ютери. Початком застосування сучасних технологій вважають 50-ті роки ХХ ст., коли в США були створені перші моделі електронної машини для бухгалтерських розрахунків. Поступово застосування комп'ютерів охопило різні сфери економіки. Запровадження комп'ютерної техніки і технології вплинуло і на ефективність аудиту, особливо внутрішніх перевірок. З'явилася можливість точного розрахунку ліквідності підприємств, довгострокової платоспроможності, оцінки рентабельності активів, капіталу і фондівіддачі. Причому облікові системи, які використовують комп'ютери, сприяють здійсненню аудиторських перевірок із використанням комп'ютерної мережі клієнта. Цей прийом відомий як методика аудиту з використанням комп'ютерів (Computer-

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

Assisted Audit Techniques – СААТ) [1, с. 63].

За призначенням інформаційні технології, що використовуються в аудиті, можна поділити на забезпечувальні та функціональні (див. рис.1).

До забезпечувальних ІТ аудиту належать програмні інструменти, призначені для задоволення загальних інформаційних потреб аудитора під час проведення перевірки. Ці технології відіграють ключову роль у процесі переходу аудиторів від традиційних методів ручної роботи до впровадження систем повної автоматизації.

Функціональні (прикладні) ІТ – це програмні та апаратні рішення, які створені для підтримки і виконання специфічних завдань у різних сферах діяльності. Вони забезпечують автоматизацію, оптимізацію та підвищення ефективності бізнес-процесів і аналітики. Щодо функціональних (прикладних) ІТ в аудиторській діяльності, то вони забезпечують виконання конкретних завдань у процесі аудиту. Ці технології допомагають автоматизувати аналіз даних, перевірку звітності, оцінку ризиків і створення аудиторських висновків.

Рисунок 1. Класифікація інформаційних технологій в аудиті [2]

Практика показує, що внутрішній аудитор під час перевірки застосовує дві основні складові СААТ:

- *програмне забезпечення аудиту*: спеціалізовані комп'ютерні програми, призначені для перевірки вмісту файлів клієнта;
- *контрольні дані*: інформація, яка використовується аудитором для комп'ютерної обробки з метою перевірки коректності функціонування програмного забезпечення клієнта.

Інформаційні технології в аудиті застосовують для таких напрямів роботи:

1. Підготовка звітів. Будь-який аудитор зіштовхується з необхідністю сформувати, надрукувати й надати клієнту звіт. У даному випадку йдеться про обробку текстової інформації з можливою інтеграцією даних до зовнішніх додатків.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

2. Виконання аналітичних розрахунків. Дані для розрахунків звичайно представлені в реляційній (табличній) формі. Результати розрахунків можуть являти собою як самостійні звіти, так і експортуватися у вигляді складових до загального звіту з виконаної роботи.

3. Аналіз і обробка баз даних. У цьому випадку йдеться про вибірку даних з системи ведення бухгалтерського обліку клієнта і подальшу обробку цих даних аудитором.

4. Презентація результатів. Безумовно, презентувати результати виконаної роботи аудитору доводиться не завжди, хоча забувати про таку можливість не слід [3, с. 292-296].

Забезпечення інформаційних технологій у сфері аудиту є важливим компонентом сучасного управління фінансами, контролю та звітності. Впровадження ІТ-рішень у цій сфері дозволяє підвищити точність, ефективність і швидкість виконання завдань. Основні аспекти такого забезпечення включають:

1) *Програмне забезпечення для аудиту.* Практика свідчить, що нині використовують такі системи як: Audit Command Language (ACL), IDEA або CaseWare. Це дозволяє аналізувати великі обсяги даних, виявляти ризики та аномалії. Окрім цього, дані програми забезпечують створення цифрових робочих папок, автоматизацію підготовки звітів та генерацію аудиторських висновків.

2) *Аналіз даних за допомогою інформаційних платформ.* Зокрема, застосування BI-систем (інструменти бізнес-аналітики, такі як Power BI, Tableau, або QlikView, дозволяють візуалізувати дані, створювати дашборди (інформаційні панелі) для моніторингу показників ефективності та виявляти тенденції) та Big Data (аналітика великих даних допомагає обробляти неструктуровану інформацію для прогнозування фінансових результатів та оцінки ризиків).

3) *Планування та управління ресурсами за допомогою ERP-системи.* Так, інтегровані ERP-системи, такі як SAP, Oracle NetSuite, Microsoft Dynamics включають модулі управління фінансами, обліку та аудиту, що забезпечують централізоване зберігання й аналіз даних. Це спрощує аудит бізнес-процесів і зменшує ризики помилок.

4) *Аудит інформаційної безпеки.* Застосовуються системи моніторингу мереж, захисту від атак і контролю доступу до конфіденційних даних, наприклад, Splunk, SIEM-рішення або антивірусні платформи. ІТ-рішення дозволяють оцінювати ризики в реальному часі та автоматизувати управління ними.

5) *Зберігання даних у хмарі.* Хмарні сервіси, такі як Google Cloud, AWS (Amazon Web Services), або Microsoft Azure, дозволяють зберігати та аналізувати великі обсяги інформації з можливістю доступу з будь-якої точки світу. Хмарні платформи спрощують дистанційний аудит, дозволяючи взаємодіяти з клієнтами через онлайн-інструменти.

6) *Електронний документообіг.* Програми, такі як DocuSign або Adobe Sign, дозволяють автоматизувати процес погодження, підписання та зберігання документів, що є важливим для аудиторської документації.

У зв'язку з цим впровадження інформаційних систем і технологій у діяльність аудитора стає не лише перевагою, а й необхідною умовою для забезпечення ефективності роботи.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Впровадження інформаційних технологій в аудиторську діяльність є необхідністю в умовах сучасного цифрового середовища. Застосування автоматизованих систем, програмного забезпечення для аналізу даних, хмарних платформ, ERP-систем та BI-інструментів дозволяє аудиторам підвищувати ефективність роботи, забезпечувати точність аналізу, скорочувати час виконання завдань і мінімізувати ризики помилок. Це сприяє адаптації аудиторської практики до міжнародних стандартів, зростанню довіри до фінансової звітності та інтеграції України у світовий економічний простір. Таким чином, інформаційні технології стають вагомим інструментом для вдосконалення аудиторської діяльності та відповіді на виклики сучасного бізнес-середовища.

Список використаних джерел:

1. Крот Ю.М., Бразілій Н.М., Пастернак Я.П. Інформаційні технології в сфері аудиту: проблеми та перспективи. *ВІСНИК ХНТУ: ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ*, № 4(83), 2022. С. 62-66. URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/9
2. Терещенко Л.О., Кудрицький Б.В. Комп'ютерний аудит : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.]. К. : КНЕУ, 2011. 226 с.
3. Савченко В. Я. Аудит: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2007 р. С. 292-296.
4. Міжнародні стандарти аудиту. *Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2020 року. Частина I, Частина II, Частина III*. URL: https://www.apob.org.ua/?page_id=3482

Марія ШЕСТЕРНЯК

кандидат економічних наук, доцент

Віктор ВЕРБИЦЬКИЙ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту

Західноукраїнський національний університет

м.Тернопіль, Україна

РОЛЬ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах воєнного стану, постійних змін у ринковому середовищі та глобалізації економіки підприємства змушені адаптувати свої стратегії та операційні процеси для досягнення високої ефективності та підтримки конкурентоспроможності. Одним із основних інструментів для забезпечення стабільного розвитку та сталого зростання є оптимізація бізнес-процесів, оскільки вони безпосередньо впливають на якість продукції та послуг, ефективність використання ресурсів, а також на здатність підприємства швидко реагувати на зміни на ринку. Зокрема, бізнес-процеси дозволяють не лише знижувати витрати, а й підвищувати гнучкість та здатність приймати оперативні управлінські рішення. Саме бізнес-

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

процеси слугують основою для впровадження інновацій та забезпечення високої продуктивності. Відповідно, бізнес-процеси є невід'ємною складовою системи управління підприємством, що дозволяє досягати не тільки стратегічних цілей, а й ефективно реалізовувати споживчу цінність на ринку.

Як стверджують Л.І. Чорнобай та О.І. Дума, «бізнес-процес – це система безперервних, пов'язаних між собою, впорядкованих та керованих дій, яка є елементом механізму формування доданої вартості в процесі перетворення ресурсів підприємства, спрямована на забезпечення високої продуктивності та ефективності організації загалом та забезпечення реалізації споживчої цінності для цільового ринку, застосовуючи бізнес-модель підприємства» [1].

Звернемо увагу, що кожен бізнес-процес має внутрішнього або зовнішнього клієнта. Крім того, при структурованій діяльності господарюючого суб'єкта, його розглядають як сукупність бізнес-процесів. На рисунку 1 зображено спрощену блок-схему бізнес-процесів.

Рис. 1. Спрощена блок-схема бізнес-процесу [2]

Як видно з рисунку 1, бізнес-процес має такі характеристики: власник бізнес-процесу; ресурси підприємства; готовий продукт; матеріальні або інформаційні ресурси; клієнт або споживач бізнес-процесу. Розглянемо їх детальніше.

Власник бізнес-процесу – це особа, яка контролює виконання процесу, володіє його ресурсами, приймає стратегічні рішення та несе відповідальність за його результати.

Ресурси підприємства, які використовуються для подальшого перетворення на результати (вихід), називаються «входом бізнес-процесу».

Готовий продукт, який є результатом перетворення ресурсів і додає цінності для споживачів, називається «виходом бізнес-процесу».

Матеріальні або інформаційні ресурси, які використовуються для виконання процесу, але не є його входом, називаються «ресурсами бізнес-процесу».

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Клієнт або споживач бізнес-процесу може стосуватися як зовнішнього клієнта, так і іншого бізнес-процесу, а також може стосуватися безпосередніх споживачів кінцевого товару чи послуги або інших господарюючих суб'єктів.

З огляду на те, бізнес-процеси відіграють визначальну роль у системі управління сучасним підприємством. Вони являють собою сукупність взаємопов'язаних дій, спрямованих на досягнення певних цілей, що мають цінність для клієнтів та сприяють зростанню вартості бізнесу.

Базові дії з управління бізнес-процесами включають наступне:

- визначення того, хто є власником бізнес-процесу;
- отримання всіх необхідних ресурсів;
- володіння всією необхідною документацією (інструкціями, правилами, методиками і технологіями) для виконання процесу;
- створення системи збору об'єктивних даних про хід виконання бізнес-процесу, специфікацію продукту і задоволеність клієнтів.

Для досягнення своїх стратегічних цілей підприємство повинне чітко визначити найважливіші бізнес-процеси, провести бізнес-діагностику та виявити найбільш проблемні з них, які потребують додаткового коригування та оптимізації [3].

Проведені дослідження показують, що бізнес-процеси відіграють важливу роль у:

- 1) *оптимізації ресурсів* (чітке визначення бізнес-процесів дозволяє зменшити дублювання функцій та уникнути перевитрат);
- 2) *забезпеченні прозорості* (аналіз та моделювання бізнес-процесів дають змогу виявити слабкі місця в управлінській системі);
- 3) *підвищенні ефективності* (автоматизація бізнес-процесів дозволяє зменшити час виконання операцій та покращити якість продукції чи послуг);
- 4) *гнучкості організації* (правильно організовані процеси сприяють адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища).

Орієнтація на вдосконалення бізнес-процесів є стратегічною вимогою сучасного управління, а роль бізнес-процесів у системі управління підприємством є визначальною. Як показує практика, від їх оптимізації та інтеграції залежить конкурентоспроможність і здатність підприємства до сталого розвитку.

Таким чином, бізнес-процеси відіграють визначальну роль у забезпеченні ефективності, конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємства, позаяк не лише структурують діяльність підприємства, але й сприяють досягненню стратегічних цілей шляхом оптимізації ресурсів, підвищення прозорості, продуктивності та гнучкості. Розуміння та управління бізнес-процесами дозволяє підприємству адаптуватися до змін, швидко реагувати на потреби ринку, впроваджувати інновації та формувати споживчу цінність, що є основою успішного функціонування в умовах сучасної економіки. Тому інтеграція підходів до вдосконалення бізнес-процесів має бути пріоритетом для менеджменту, адже саме через їх оптимізацію підприємство здатне забезпечити стабільність і довгострокову перспективу розвитку.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Список використаних джерел:

1. Чорнобай Л.І., Дума О.І. Бізнес-процеси підприємства: класифікація та структурно-ієрархічна модель. Економічний аналіз. 2015. Том 22. № 2. С. 171 - 182.
2. Тур О.В., Мутасевич А.С. Управління бізнес-процесами на підприємстві. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*, 2018. № 6. С. 1-7.
3. Морщенок Т.С. Теоретичні аспекти управління бізнес-процесами в контексті реалізації стратегії розвитку підприємства. *Бізнес Інформ*. 2014. № 11. С. 295-302.

Марія ШЕСТЕРНЯК

кандидат економічних наук, доцент

Артур ВОЛОШИН

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту

Західноукраїнський національний університет

м.Тернопіль, Україна

**ОСОБЛИВОСТІ НЕПРИБУТКОВОГО СТАТУСУ КОМУНАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ
ЗАКЛАДІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ АВТОНОМІЇ**

В умовах реформування системи охорони здоров'я України зростає функція комунальних медичних закладів у забезпеченні доступу до якісної медичної допомоги. Неприбутковий статус таких закладів дозволяє їм поєднувати соціальну місію з фінансовою автономією, сприяючи ефективному використанню ресурсів та досягненню суспільно значущих цілей. Особливості їх правового та економічного функціонування є важливими для побудови стійкої моделі медичних послуг, яка відповідає потребам населення та вимогам сучасного менеджменту. Відповідно, дослідження цих аспектів є актуальними, позаяк сприяють кращому розумінню механізмів управління та розвитку комунальних некомерційних підприємств у сфері охорони здоров'я.

Неприбутковий статус комунальних некомерційних підприємств (КНП), зокрема медичних закладів, визначає їхні правові, фінансові та управлінські особливості в Україні. Ці підприємства функціонують як юридичні особи, надаючи медичні послуги, але їхня діяльність орієнтована не на отримання прибутку, а на реалізацію суспільно важливих цілей, таких як забезпечення доступу до якісної медичної допомоги.

Іншими словами, неприбутковий статус медичного комунального некомерційного підприємства (КНП) означає, що ця організація надає певний спектр соціальних послуг або медичних послуг без отримання прибутку. Такі установи часто фінансуються з бюджету або через благодійні внески, а їхні доходи використовуються на покриття витрат і подальший розвиток діяльності, а не на прибуток для власників.

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

Як відомо, реформування медичної системи в Україні розпочалось у 2015 році. У зв'язку з наявними на той час проблемними питаннями в управлінні медичними закладами виникла необхідність в їх реорганізації. Цілі реорганізації медичних закладів представлено на рисунку 1.

Як видно з рисунку 1, зміни сприяли більш ефективному функціонуванню медичної системи і покращенню доступу до медичних послуг для населення.

Більшість комунальних закладів медичної допомоги, незалежно від рівня (первинної, вторинної або третинної ланки), приділили увагу вимогам законів про автономізацію.

Реформа в галузі медицини і введення автономізації розпочалось з двох законів, а саме:

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я» [1], що стосується *первинної ланки*.
- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо невідкладних заходів у сфері охорони здоров'я» [2], який стосується *вторинної і третинної ланок*.

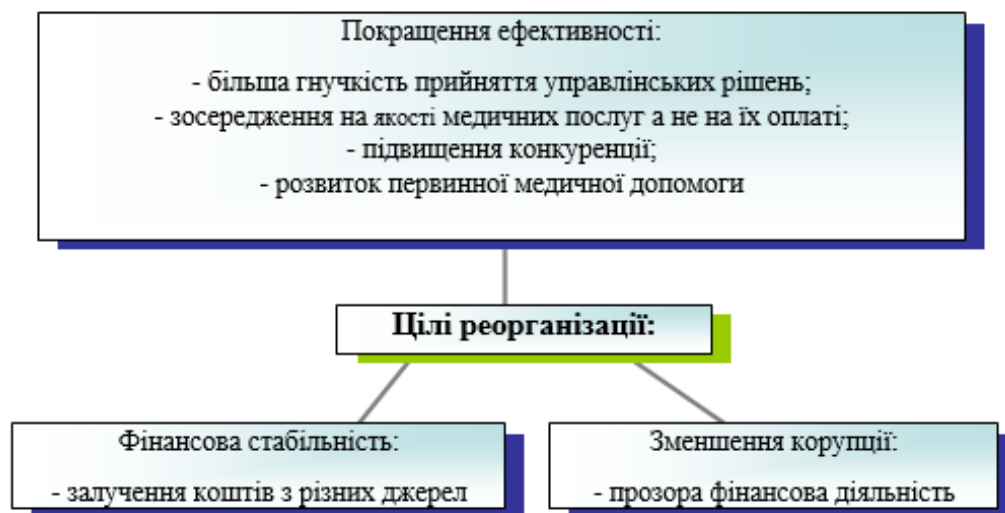

Рисунок 1. Цілі реорганізації медичних закладів

Щодо статусу неприбутковості, то його визначення у Цивільному і Податковому контекстах України різняться [3; 4].

Так, зокрема, за Цивільним кодексом України (надалі – ЦКУ) неприбутковими вважаються товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками (стаття 85 ЦКУ) [3]. Особливості правового статусу окремих видів неприбуткових організацій встановлюються законом.

Натомість, за Податковим кодексом України (далі – ПКУ) «неприбуткова організація має відповідати певним умовам, щоб не бути платником податку на прибуток. Неприбутковими вважаються підприємства, установи та організації, які не є платниками

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

податку на прибуток підприємств відповідно до п. 133.4 ПКУ (пп. 14.1.121 ПКУ)» [3].

Організація визнається неприбутковою для цілей оподаткування за умови дотримання всіх наступних вимог: створена та зареєстрована відповідно до законодавства, яке регулює діяльність неприбуткових організацій; її установчі документи (або документи організації вищого рівня, на підставі яких вона функціонує) містять заборону на розподіл доходів (прибутку) чи їх частини серед засновників, учасників (відповідно до ЦКУ), членів організації, співробітників (за винятком виплати зарплати та нарахування ЄСВ), а також серед членів органів управління та інших пов'язаних осіб.

Мета реорганізації медичних закладів полягає в переході до системи оплати медичних послуг на основі фактичних результатів роботи медичних установ. Це призвело до зміни взаємин між медичними закладами як постачальниками послуг та бюджетними розпорядниками, які фінансують їх діяльність. У зв'язку з цим, важливо відзначити, що командно-адміністративна модель, заснована за принципом «держава видає наказ і фінансує», була замінена контрактною системою, в якій «держава замовляє послугу, здійснює оплату та контролює результат».

Контрактна модель взаємодії передбачає укладення договорів. Відповідно до цих угод, розпорядник бюджетних коштів діє на користь пацієнтів, які є третьою стороною-платником, а медичний заклад-КНП виступає в ролі постачальника медичних послуг. Саме ця модель взаємовідносин надала медичному закладу-КНП управлінську та фінансову автономію.

Медичний заклад, який перетворився у комунальне некомерційне підприємство (медзаклад-КНП), отримує статутний капітал на підставі Рішення та Акту передачі. Обсяг капіталу формується переважно з залишкової балансової вартості переданого майна, зазначеного в Акті передачі, з урахуванням залишків коштів на спеціальних рахунках, які є частиною внеску до статутного капіталу. Важливо підкреслити, що рішення щодо передачі майна приймає орган, який управляв цим майном в попередньому бюджетному закладі.

Медичний заклад-КНП, будучи самостійною організацією з соціальною спрямованістю, має значну перевагу в здатності оперативно адаптуватися до потреб громади, впроваджувати інновації, залучати додаткові ресурси та забезпечувати доступ до якісних медичних послуг, що в результаті підвищує рівень довіри пацієнтів і покращує загальний стан охорони здоров'я в суспільстві.

Важливо зауважити, що повноваження керівника медичного закладу-КНП значно розширені порівняно з керівником бюджетної установи (рис. 2). Окрім цього, в статуті медичного закладу-КНП прописані інші джерела фінансування, які відрізняються від тих, які існували у бюджетній установі.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Рисунок 2. Повноваження керівника медичного закладу-КНП

Примітка: Сформовано на основі джерела [7]

Територіальні громади є власниками майна медичного закладу, який є комунальним некомерційним підприємством. Слід звернути увагу, що майно медичного закладу-КНП включає в себе основні та обігові фонди, обігові кошти та інші матеріальні цінності, вартість яких відображена у самостійному балансі. Власник майна, а саме територіальна громада, контролює його використання та зберігання через уповноважений орган, але не втручається у господарську діяльність закладу.

За узгодженням власника чи уповноваженого органу, медичний заклад-КНП може здавати в оренду своє майно, надавати його іншим підприємствам або установам для тимчасового використання, а також списувати з бухгалтерського обліку.

Практика свідчить, що на даний час медичні заклади-КНП можуть отримувати кошти від:

- пацієнтів у зв'язку з наданням їм окремих сервісних послуг, як от проживання у покращених умовах, тощо;
- інших закладів охорони здоров'я або лікарів приватної практики, які здійснюють свою діяльність на базі медичного закладу-КНП або діють як фізичні особи-підприємці, за послуги з бухгалтерського обліку, закупівлі медикаментів, устаткування, ведення навчальної діяльності (тренінги, курси).

Таким чином, медичний заклад-КНП є отримувачем бюджетних коштів, проте не є бюджетною установою, та спрямовує фінансування для:

- гарантування основних функцій, надання послуг і виконання робіт, які не передбачені державними програмами;
- виплат співробітникам, вирішення соціальних проблем та поліпшення умов праці і життя працівників.

З огляду на вищезазначене, медичні заклади КНП діють на основі принципів господарської автономії та самофінансування відповідно до фінансового плану та плану

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

розвитку. Це означає, що бухгалтерський облік і звітність мають вестися відповідно до норм, характерних для госпрозрахункового сектору, а не державного.

Отже, неприбутковий статус комунальних медичних закладів, які функціонують як комунальні некомерційні підприємства (КНП), забезпечує їм значну соціальну та фінансову автономію, що дозволяє ефективно поєднувати реалізацію суспільно важливих цілей з інноваційними підходами до управління та фінансування. Завдяки реформам, що включають автономізацію медичних установ, ці заклади отримують можливість залучати додаткові ресурси, адаптуватися до потреб громади та покращувати доступність медичних послуг. Водночас зміни у правовому та фінансовому статусі КНП забезпечують більшу гнучкість у їхньому функціонуванні, сприяючи підвищенню ефективності роботи і покращенню загального стану охорони здоров'я в Україні.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я» від 6 квітня 2017 року, № 2002 (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 21, ст.245). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2002-19#Text>

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо невідкладних заходів у сфері охорони здоров'я» від 20 грудня 2019 року, № 421 (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 27, ст.176), зі змінами та доповненнями, поточна редакція від 31.12.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/421-20#Text>

3. Цивільний кодекс України, поточна редакція від 03.09.2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

4. Податковий кодекс України, поточна редакція від 01.10.2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

5. Бюджетний кодекс України, поточна редакція від 20.11.2024 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

6. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19.10.2017 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 5, ст.31), (із змінами і доповненнями), поточна редакція від 20.09.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19>

7. Шкуріна Ю. Що змінилося в організації діяльності перетворених медзакладів-КНП. *Бухгалтерські новини. Факторія*. 2024. URL: <https://faktoria.kiev.ua/uk/sho-zminilosya-v-organizaciyi-diyalnosti-peretvorenih-medzakladiv-knp/>

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Марія ШЕСТЕРНЯК

кандидат економічних наук, доцент

Артур ЛЮБАЧІВСЬКИЙ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Основні засоби є одним із найважливіших елементів матеріально-технічної бази підприємства, які забезпечують виконання його виробничих і невиробничих функцій. Вивчення економічної сутності основних засобів дозволяє зрозуміти їх роль у забезпеченні стабільного функціонування організації та підвищенні ефективності її діяльності.

Поняття «основний капітал» було введено Адамом Смітом у науковій праці «Дослідження про природу і причини багатства народів» (1776 р.) [1]. Шотландський економіст розглядав капітал як накопичений запас товарів, який використовується для подальшого виробництва, а не для безпосереднього споживання. А. Сміт ділив капітал на дві основні категорії: *основний капітал* (це засоби виробництва, які використовуються багаторазово протягом тривалого періоду, наприклад, будівлі, машини, обладнання) і *оборотний капітал* (це капітал пов'язаний з постійним обігом, що перетворюється із грошей на товари і назад, наприклад, сировина, готова продукція).

Пізніше відомий економіст Карл Маркс у своїй науковій роботі «Капітал» (1867 р.) розвиває поняття «основний капітал». Так, зокрема, автор використовує дане поняття як витлумачення процесу акумуляції капіталу та розвитку капіталістичної економіки [2]. Для К. Маркса «капітал» – це не просто фізичні речі (машини, будівлі тощо). Це, перш за все, суспільні відносини, пов'язані з володінням і використанням засобів виробництва. Капітал не просто існує, він постійно рухається, розширюється, перетворюється. Саме цей рух і є його суттєвою характеристикою.

К. Маркс дотримувався думки, що ототожнюючи капітал з засобами виробництва, можна загубити з поля зору соціальний аспект, зокрема, експлуатацію найманої праці, яка є основою створення додаткової вартості. З огляду на те, прирівнювати капітал з засобами виробництва є не зовсім правильно. Економіст визначав капітал як «самозростаючу вартість», що використовується для додаткової вартості (за допомогою виробничої та економічної діяльності, заснованої на добровільному обміні).

Незважаючи на те, що К. Маркс жив у ХІХ столітті, його теорія капіталу продовжує бути актуальною і сьогодні. Деякі сучасні економісти використовують і розвивають його ідеї, щоб аналізувати процеси, що відбуваються в глобальній економіці.

Васильєва Л.М. та Бугай Т.О. переконані, що «у більшості західних економічних теорій основний капітал трактується як сума капіталу, вкладеного в капітальні активи, що застосовуються в кількох циклах виробництва. Це можуть бути різні види обладнання,

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

машини, будівлі та інші матеріальні ресурси, які використовуються у виробничому процесі та можуть продовжувати свою діяльність протягом тривалого часу» [3, с. 187].

Звернемо увагу, що в соціалістичних економічних системах вживалося слово «основні фонди», а поняття «основний капітал» – не застосовувалося. Тобто в країнах, де економіка була заснована на плануванні та колективній власності, різні слова та поняття використовували для пояснення подібних концепцій. Більшість комуністичних країн визначали «основні фонди» як виробничі активи, які використовуються у виробництві та мають тривалий термін служби, такі як будівлі, машини, обладнання та інші засоби виробництва. Термін «основні фонди» вказує на важливість інвестування у виробничі активи для досягнення заздалегідь визначених економічних цілей. Держава при цьому відігравала головну роль, як у власності, так і контролі над засобами виробництва.

Таким чином, незважаючи на те, що термінологія в соціалістичних економічних системах може різнитися, сама концепція інвестування у виробничі активи є вагомою.

Інтерпретація вищевказаних понять розглядалась у багатьох економічних теоріях, позаяк характеризується різноманітністю виробничих процесів та специфікою різних галузей економіки. Із врахуванням вищезазначеного пропонуємо більш детально дослідити саме категорію «основні засоби». Окремі думки, викладені у спеціалізованій літературі щодо визначення поняття «основні засоби» представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ОСНОВНІ ЗАСОБИ»

Автори	Трактування поняття
Бутинець Т.А.	«Основні засоби розглядаються як вкладений капітал і, відповідно, повинні обліковуватися за собівартістю, їх можна прирівняти до витрат майбутніх періодів (динамічний баланс); основні засоби розуміються як ресурс, що знаходиться на підприємстві (статичний баланс)» [4, с. 12].
Бондар М.І.	«Основні засоби – це сукупність матеріальних активів у формі засобів праці, які багаторазово приймають участь у процесі виробничо-комерційної діяльності і переносять на продукцію свою вартість частинами» [5, с. 23].
Бондарчук В.В.	«Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [6].
Сопко В., Карєв В.	«Основні засоби – засоби праці, що експлуатуються довше ніж один рік і мають вартість понад встановлений ліміт; виняток становить лабораторне обладнання, повністю і багаторазово беруть участь у процесі виробництва; переносять свою вартість на готову продукцію частинами, по мірі зносу» [7].
Малюга Н.М., Пархоменко В.М.	«Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва продукції або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій,

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

	очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [8].
Загородній А.Г., Вознюк Г.Л.	«Основні засоби – це сукупність матеріальних активів, які тривалий час у незмінній натурально-речовій формі використовуються у виробничому процесі» [9].

Примітка: Сформовано на основі джерел [4; 5; 6; 7; 8; 9]

Як видно з таблиці 1, витлумачення досліджуваного поняття свідчать про те, що більшість авторів розглядають «основні засоби» як матеріальні активи, які підприємство використовує протягом тривалого часу (більше одного року) для виробництва товарів, надання послуг або для виконання адміністративних функцій. Іншими словами, це інструменти, обладнання, будівлі та інші матеріальні ресурси, які є основою діяльності будь-якого підприємства.

Інтерпретуючи поняття «основні засоби» з точки зору матеріальних активів, українське законодавство також дає йому власне обґрунтування. У таблиці 2 наведено визначення терміну у національних нормативно-правових актах.

Таблиця 2

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОНЯТТЯ «ОСНОВНІ
ЗАСОБИ»**

Нормативно-правові джерела інформації	Визначення, що наведені в законодавчих документах
НП(С)БО 7 «Основні засоби»	«Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [10].
МСБО 16 «Основні засоби»	«Основні засоби – це матеріальні об’єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду» [11].
Податковий Кодекс України	Відповідно до пп. 14.1.138 «основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв’язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)» [12].

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Примітка: Сформовано на основі джерел [10; 11; 12]

Враховуючи вищевказане, пропонуємо трактувати «основні засоби» як матеріальні (фізичні) активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) таких активів перевищує один рік, або оборотний період, якщо він більше року.

Список використаних джерел:

1. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів (1776 р.) / An Inquiry Into The Nature And Causes Of The Wealth Of Nations by Adam Smith (1776 р.) / Пер. з англ. : О. Васильєв, М. Межевікіна, А. Маліновський. Київ: «Наш формат». 2023. 722 с.
2. Маркс К. Капітал. Процес утворення капіталу. Том І. Книга І. / Пер. з рос. : А. Річицький (пер. з 4-го рос. видання, ред. Шевердіном, з передмовою автора. В загальноприступній обробці Ю. Борхардта). Харків: ДВУ, 1925. 704 с.
3. Васильєва Л.М., Бугай Т.О. Узагальнення наукових підходів до сутності поняття «основні засоби» як об'єкта бухгалтерського обліку. *БІЗНЕС-ІНФОРМ. Економіка. Облік і аудит*. № 9, 2023. С. 186-191. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-9_0-pages-186_191.pdf
4. Бутинець Т.А. Основні засоби: точка зору економіста. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 2(23). С. 22-36.
5. Бондар М.І. Облік і аудит основних засобів (на матеріалах аграрних підприємств Київської області) : автореф. дис. ... канд. ек. наук : спец. 08.06.04. Київ, 2011. 23 с.
6. Бондарчук В.В. Засоби виробництва: економічні поняття та їх місце в системі бухгалтерського обліку. *Вісник ЖДТУ*. Серія: Економічні науки. 2010. № 3 (53). С. 34-39.
7. Сопко В., Карєв В. Деякі питання термінології та класифікації засобів праці. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 3. С. 11-15.
8. Малюга Н.М., Пархоменко В.М. Об'єкти бухгалтерського обліку згідно за Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємства і організацій. Або що обліковується на рахунках?: навч. посіб. Київ: Видавництво «Консультант», 2017. 92 с.
9. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник : у 3 т. Нац. ун-т «Львівська політехніка». 4-те вид., доопрац. та допов. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2021. 607 с.
10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92, (із змінами і доповненнями), поточна редакція від 29.07.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). «Основні засоби»,

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

поточна редакція від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text

12. Податковий кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112), (із змінами і доповненнями), поточна редакція від 27.07.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Ольга АКУШЕВА

студентка

Київський національний економічний університет ім. В. П. Гетьмана
м. Київ, Україна

НЕОБХІДНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БУХГАЛТЕРІВ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ РИЗИКІВ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ У ФІНАНСОВИХ ОПЕРАЦІЯХ

Відмивання коштів є однією з найгостріших проблем сучасного фінансового світу, яка несе серйозні ризики для економічної безпеки країн. Це явище не лише підриває довіру до фінансових систем, але й створює умови для фінансування тероризму, корупції та інших злочинів. У такому контексті бухгалтерський облік стає одним із інструментів для виявлення ризиків, пов'язаних із підозрілими фінансовими операціями. Бухгалтери, як безпосередні учасники фінансової діяльності, мають можливість і обов'язок вчасно реагувати на аномалії у звітності, які можуть свідчити про спроби легалізації злочинних доходів.

Професійна підготовка бухгалтерів відіграє вирішальну роль у цьому процесі. Без спеціальних знань і навичок вони не можуть ефективно виявляти складні схеми відмивання коштів, які постійно вдосконалюються злочинцями. Ці схеми можуть включати використання фальшивих документів, офшорних компаній, криптовалют, а також маніпуляції з банківськими переказами. Саме тому важливо, щоб бухгалтери володіли сучасними методами фінансового моніторингу, були обізнані з міжнародними стандартами фінансової звітності та мали специфічні знання у сфері права.

Міжнародні стандарти, такі як Міжнародні стандарти фінансової звітності (IFRS) і рекомендації Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), створюють базу для єдиного підходу до фінансової звітності та моніторингу. Вони забезпечують прозорість і підзвітність фінансових операцій, що є ключовим чинником для протидії відмиванню коштів. Бухгалтери повинні розуміти ці стандарти, щоб ідентифікувати підозрілі транзакції та оцінювати ризики, пов'язані з діяльністю клієнтів.

Зокрема, FATF визначає основні принципи для виявлення ризиків і запобігання злочинним схемам. До них належать вимоги до належної перевірки клієнтів, моніторинг їхніх фінансових операцій, а також обов'язок повідомляти про підозрілі транзакції відповідним органам. Недотримання цих вимог може призвести до серйозних наслідків для компаній, включаючи штрафи, втрату репутації або навіть кримінальну відповідальність.

Навчання бухгалтерів має бути орієнтоване не лише на теорію, але й на практичні аспекти роботи з підозрілими операціями. Сучасна підготовка повинна включати розбір практичних ситуацій, що моделюють реальні обставини, та роботу з програмами для аналізу

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

великих обсягів даних. Наприклад, використання програмного забезпечення для візуалізації даних, таких як Tableau, дозволяє бухгалтерам швидко аналізувати фінансові потоки та виявляти аномалії.

Крім того, важливим компонентом є вивчення локального законодавства. У кожній країні існують свої особливості регулювання діяльності, пов'язаної з фінансовим моніторингом. В Україні законодавство вимагає від суб'єктів первинного фінансового моніторингу, включаючи бухгалтерів, повідомляти про підозрілі фінансові операції Держфінмоніторингу.

Попри очевидну важливість підготовки бухгалтерів, існує низка викликів, які ускладнюють цей процес. Одним із головних є недостатня інтеграція спеціалізованих програм у навчальні курси. Часто освітні установи зосереджуються на загальних аспектах бухгалтерського обліку, приділяючи недостатню увагу специфіці роботи з ризиками відмивання коштів.

Також існує проблема нестачі кваліфікованих викладачів, які мають практичний досвід у сфері боротьби з фінансовими злочинами. Без залучення таких експертів навчання залишається відірваним від реальності практичної роботи.

Додатково, стрімкий розвиток цифрових технологій і злочинів створює нові виклики для бухгалтерів. Наприклад, використання криптовалют і децентралізованих фінансових систем значно ускладнює виявлення підозрілих операцій.

Окрім технічних знань, бухгалтерам необхідно формувати високу етичну відповідальність. У ситуаціях, коли клієнт або керівництво компанії порушують законодавство, саме від професійної етики бухгалтера залежить, чи буде своєчасно зупинено незаконні дії. Усвідомлення важливості власної ролі у фінансовій безпеці є запорукою прийняття правильних рішень навіть у складних умовах.

Професійна підготовка бухгалтерів у сфері виявлення ризиків відмивання коштів є важливим чинником економічної стабільності та безпеки. Вона потребує комплексного підходу, що включає вивчення міжнародних стандартів, аналіз даних, практичний досвід і формування етичної свідомості. Інвестиції в якісну освіту бухгалтерів — це не лише запорука ефективної протидії фінансовим злочинам, але й важливий крок до зміцнення довіри до фінансових систем.

Список використаних джерел:

1. Міжнародні стандарти щодо боротьби з відмиванням коштів, фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Рекомендації FATF. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/5%20round%20FATF.pdf>
2. Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" від 06.12.2019 р. № 361-IX. С. 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення 29.11.2024).

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Оксана БЕДНАРЧУК

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У сучасних умовах розвинені країни обрали інноваційний шлях розвитку, адже світ стоїть на порозі нового, шостого технологічного укладу. Цей перехід кардинально змінює інфраструктуру виробничої сфери, засновану на використанні передових інноваційних технологій. Економічна безпека держави значною мірою залежить від темпів впровадження інновацій, оскільки вони підвищують її конкурентоспроможність на світовій арені, сприяють поліпшенню якості життя населення та розвитку науки й освіти. Держава створює сприятливе середовище для інновацій через фінансування, стимулювання потенціалу та співпрацю з бізнесом і науковцями. Взаємодія всіх секторів суспільства забезпечує стає економічне зростання та конкурентоспроможність країни.

У ст. 4. Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [4] визначено ряд ключових напрямів. Він регулює правові, економічні та організаційні аспекти створення цілісної системи пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та їх впровадження в Україні. Основною метою закону є впровадження інноваційної моделі економічного розвитку шляхом зосередження державних ресурсів на ключових напрямках науково-технічного оновлення виробничих процесів, а також підвищення конкурентоспроможності української продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Розвиток економіки вимагає впровадження стратегічних рішень у різних галузях, а в окресленому законі визначено найбільш пріоритетні для держави. У таблиці 1 подано ці галузі та напрями інноваційної діяльності. Ці напрями формують основу інноваційного розвитку, спрямованого на підвищення конкурентоспроможності країни, економічне зростання та покращення якості життя населення.

Таблиця 1

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні

Технологічне оновлення у сфері національної безпеки і оборони	Особливу увагу приділяють розробці сучасних систем безпеки, зміцненню обороноздатності та впровадженню інновацій у виробництво озброєння та військової техніки
Енергоефективність і альтернативна енергетика	Освоєння новітніх технологій транспортування енергії, використання ресурсозберігаючих технологій та перехід до альтернативних джерел енергії є важливими кроками до енергетичної незалежності та збереження природних ресурсів
Високотехнологічний розвиток транспортної та космічної	Пріоритетом є впровадження інновацій у транспортну систему, ракетно-космічну галузь, авіа- та суднобудування,

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

галузей	що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та технологічного рівня цих сфер
Освоєння передових матеріалів і нанотехнологій	Освоєння передових матеріалів і нанотехнологій. Створення нових матеріалів, їх удосконалене оброблення та застосування нанотехнологій відкривають перспективи для розвитку індустрії майбутнього, що дозволяє підвищити ефективність у різних галузях
Агропромисловий комплекс	Його технологічне оновлення забезпечує ефективніше використання природних ресурсів, підвищення продуктивності та впровадження інновацій у сільське господарство
Медична сфера та фармацевтика	Впровадження сучасного обладнання і нових технологій у лікуванні, діагностиці та виробництві ліків є ключовим для покращення якості життя та здоров'я населення
Охорона навколишнього середовища	Широке застосування чистих виробничих технологій, що мінімізують шкоду для екології, та впровадження систем захисту довкілля сприяють сталому розвитку
Розвиток інформаційних і робототехнічних технологій	Сучасні інформаційні та комунікаційні технології, а також робототехніка забезпечують трансформацію виробничих процесів, спрощення комунікацій та підвищення ефективності бізнесу

Ю. Георгієвський зазначає, що аналіз законодавства щодо визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності виявив низку проблем: складність процедур, порушення строків формування напрямів, недотримання вимог закону відповідальними міністерствами та застарілі методики експертизи. Це створює правову невизначеність і ризики визначення недоцільних стратегічних пріоритетів, що може призвести до гальмування інноваційного розвитку України, нецільового використання бюджету та зниження конкурентоспроможності. Для вирішення цих проблем пропонується спростити процедури, узгодити законодавство та розробити цільову програму для визначення перспективних інноваційних напрямів [2, с. 47].

Війна в Україні спричинила значні економічні втрати: знищення обладнання, переривання постачання та евакуація працівників призвели до скорочення виробництва, зростання безробіття та економічної нестабільності. У 2022 році реальний ВВП скоротився на 29,1%, але у 2023 році завдяки заходам публічного управління зріс на 5,3%. Відновлення економіки потребує комплексних заходів, включаючи інвестиції, реформи та відновлення інфраструктури, що вимагає часу та зусиль з боку України та її міжнародних партнерів.

На рисунку 1 подано графік динаміки часток витрат на наукові розробки і дослідження у ВВП країни.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Рис. 1. Динаміка часток витрат на наукові дослідження і розробки у ВВП протягом 2010-2023 років [3]

На графіку зображена динаміка частки витрат на наукові дослідження і розробки у відсотках до ВВП України протягом 2010-2023 років. У 2010 році частка витрат становила 0,75% ВВП, але з кожним роком цей показник знижувався. У 2015 році частка впала до 0,55%, а в 2018 році – до 0,47%. Надалі спостерігається подальше скорочення, а саме у 2020 році показник становив 0,38%, а в 2022–2023 роках досяг найнижчого рівня – 0,33%. Ця тенденція свідчить про поступове зменшення фінансування наукових досліджень і розробок в Україні. Зниження такого показника може негативно впливати на розвиток інновацій, технологій та наукового потенціалу країни.

Вітчизняна вчена Г. Л. Вербицька зазначає, що головна мета інноваційної діяльності – створення та впровадження нових ідей, продуктів і послуг для розвитку економіки. Попри воєнні труднощі, українські підприємства продовжують працювати, демонструючи віру в майбутнє країни. Однак, для подолання наслідків війни необхідна підтримка держави, спрямована на стимулювання інновацій, модернізацію економіки та перехід до високотехнологічного виробництва. Важливо забезпечити співпрацю між державою, бізнесом і науковцями, створити сприятливе середовище для інновацій, що дозволить Україні зміцнити економічну безпеку та підвищити конкурентоспроможність.

Отож, інноваційна діяльність є ключовою складовою економічного розвитку, спрямованою на підвищення конкурентоспроможності країни та її адаптацію до шостого технологічного укладу. Попри воєнні виклики, українські підприємства демонструють готовність до розвитку, але потребують підтримки держави для стимулювання інновацій, модернізації економіки та впровадження високотехнологічних виробництв. Зменшення частки витрат на наукові дослідження у ВВП свідчить про недостатнє фінансування, що загрожує інноваційному потенціалу країни. Для досягнення сталого економічного зростання необхідна

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

злагоджена співпраця між державою, бізнесом і науковою спільнотою, а також комплексні заходи для відновлення економіки та впровадження перспективних інноваційних напрямів.

Список використаних джерел:

1. Вербицька Г. Л. Публічні механізми розвитку інноваційної діяльності як фактор забезпечення економічної безпеки України. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2024. Вип. 20(2). С. 86-95
2. Георгієвський Ю. Законодавче регулювання пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 2. С. 42-48
3. Наука та інновації. Економічна статистика. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm
4. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8.09.2011 № 3715-VI в редакції від 13.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>
5. Саченко С. І., Черешнюк О. М. Концепція обліку інноваційної діяльності. Східна Європа: економіка, бізнес та управління, 2018. Випуск 6(17). С. 740-745

Оксана БЕДНАРЧУК

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

**ПОДАТКОВІ СТИМУЛИ ТА ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ**

У сучасних умовах глобалізації та економічної конкуренції важливим стає використання інноваційної діяльності, яка виконує економічну функцію, залучаючи науково-технічні досягнення. Державне регулювання інноваційної діяльності має враховувати специфіку її впровадження в Україні порівняно з розвиненими країнами [2, с. 42]. Кожне підприємство володіє унікальним ресурсним потенціалом, який складається з різноманітних компонентів, що забезпечують його діяльність, сприяють отриманню прибутку та відкривають перспективи для розвитку або вдосконалення. Важливим є використання ресурсів для підвищення стабільності підприємства та його адаптації до динамічних змін ринкового середовища. Крім того, здатність до ефективного ресурсозбереження є ключовим фактором у впровадженні інноваційних технологій і моделей, спрямованих на зменшення витрат та раціональне використання ресурсів.

Закордонний досвід використання податкових стимулів інноваційної діяльності демонструє ефективність різних інструментів стимулювання для підтримки підприємств. В світовій практиці існує ряд методів державного стимулювання інноваційної діяльності за допомогою податкових методів, а саме прискореної амортизації, податкових канікул, зменшення ставок, податкові кредити та інші [1, с. 24].

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Прискорена амортизація дозволяє скоротити період амортизації основних фондів, збільшуючи суму амортизації у кожному податковому періоді. Це зменшує об'єкт оподаткування і сприяє швидшій окупності інвестицій. Такий підхід активно застосовується в країнах, зокрема Японії, Канаді, Швеції, Франції, Австрії, США, Великобританії, Бельгії, Греції, Литві та Бразилії. Податкові канікули звільняють підприємства від сплати податку на прибуток на певний період за умови дотримання визначених вимог. Це знижує податкове навантаження і дозволяє підприємствам спрямувати кошти на розвиток. Така практика поширена у Франції та КНР.

Інвестиційна податкова знижка дозволяє підприємствам зменшувати оподатковувану базу на суму кваліфікованих інвестиційних витрат, здійснених у поточному році. Цей механізм використовується в Австрії, Великобританії, Італії та США. Зменшення ставок податку на прибуток застосовується для підприємств, що реалізують інноваційні проєкти. Проте це потребує ведення окремого податкового обліку, що може ускладнювати адміністрування. Такий інструмент використовують у Греції, Франції та Туреччині.

Об'ємний податковий кредит дозволяє зменшити суму податкових зобов'язань на загальну суму інноваційних витрат. Держава фактично компенсує витрати підприємств на інновації через зменшення податкових платежів. Цей механізм застосовується в Італії, Канаді, Норвегії та Франції. Прирістний податковий кредит спрямований на підтримку збільшення інноваційних витрат, зменшуючи податкові зобов'язання на частину перевищення таких витрат у звітному періоді порівняно з попередніми. Цей інструмент використовують у США, Японії, Мексиці, Південній Кореї, Норвегії та Мальті. Ці податкові стимули сприяють розвитку інноваційної діяльності, забезпечуючи підтримку підприємствам і підвищуючи конкурентоспроможність економіки на міжнародному ринку.

Досліджуючи правову основу інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, А. А. Мартинов і А. О. Русанов зазначили, що правове поле інноваційної діяльності формується під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників. Ці чинники подані на рисунку 1.

Рис. 1. Фактори впливу на інноваційну діяльність [4, с. 125]

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Внутрішні фактори правового базису інноваційної діяльності суб'єктів господарювання включають правові наслідки вибору організаційно-правової форми підприємства, а також сукупність внутрішніх нормативно-правових документів. До таких документів належать установчі акти, внутрішні регламенти, що регулюють облікову, економічну, інноваційну політику, політику економічної безпеки, накази, плани, інструкції, а також затверджені проекти та угоди, пов'язані з інноваційною діяльністю.

Зовнішні фактори, у свою чергу, охоплюють комплекс нормативних і регулятивних актів національного та міжнародного рівнів. Вони встановлюють рамки для прийняття та реалізації управлінських рішень у сфері інновацій, зокрема визначаючи можливості та обмеження для таких дій.

Загалом, нормативна основа інноваційної діяльності визначає рівень свободи суб'єктів господарювання у прийнятті управлінських рішень, а також їх потенціал у використанні стимулюючих механізмів, передбачених державним регулюванням у сфері інновацій.

Список використаних джерел:

1. Кушал І. М., Харьковська Ю. О. Практичні аспекти податкового стимулювання інноваційної діяльності підприємств розвиненими країнами світу. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2021. № 6. С. 22-27
2. Литвин Н. А. Державне регулювання інноваційної діяльності в Україні. Соціологія права. 2019. Вип. 3. С. 41-46
3. Лучко М. Р., Продан М. О. Маркетинговий підхід до інноваційної діяльності. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи: зб. тез доп. ІІІ Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 08 груд. 2022 р. Київ, 2022. С. 234-236
4. Мартинов А. А., Русанов А. О. Правовий базис інноваційної діяльності в умовах військового конфлікту та в період поствоєнного відновлення економіки. Економіка. Фінанси. Право. 2024. № 6. С. 124-129

Максим БІЛЕЦЬКИЙ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

**ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ АУДИТОРСЬКОГО РИЗИКУ В СУЧАСНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ**

Аудиторський ризик залишається однією з ключових проблем у забезпеченні надійності фінансової звітності в Україні. В умовах постійних змін у законодавстві, економічної нестабільності та швидкої інтеграції цифрових технологій, аудитори стикаються з дедалі складнішими викликами. Особливо це стосується ризиків, пов'язаних із неточністю облікових даних, шахрайством, недостатньою прозорістю бізнес-процесів та недосконалістю

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

внутрішніх систем контролю в українських компаніях. Додатковий тиск створює специфіка економіки країни: високий рівень тіньового сектору, часті зміни у податковій політиці та зростання зовнішніх загроз.

Сучасний український ринок аудиторських послуг демонструє високий рівень конкуренції, що змушує аудиторські фірми активно шукати шляхи підвищення якості своїх послуг і зменшення ризиків помилкових висновків. Особливого значення набувають питання адаптації аудиту до цифрових технологій, які дозволяють значно знизити ймовірність людських помилок, автоматизувати рутинні процеси та посилити аналітичний потенціал аудиторів. У той же час, використання технологій вимагає значних інвестицій, що часто є недосяжними для невеликих аудиторських фірм [3].

Аудиторський ризик в Україні формується під впливом як загальносвітових, так і специфічно національних факторів. Однією з основних причин є нестабільність економічного середовища, що обумовлює високий рівень невизначеності та складності у веденні бізнесу. Часті зміни в податковому законодавстві, фінансових регуляціях і особливо війна, призводять до того, що компанії часто не встигають адаптувати свої внутрішні процеси, неможливість або примусова втрата бізнесу на тимчасово окупованих територіях.

Іншою важливою причиною є слабка внутрішня система контролю у багатьох українських компаніях, особливо в малому та середньому бізнесі. Недостатній рівень автоматизації процесів обліку та використання застарілих методик ускладнюють аудиторам процес виявлення помилок та шахрайства. Часто організації з метою зниження витрат уникають інвестицій у сучасні системи управління ризиками, що робить їх вразливими до порушень. Людський фактор також залишається одним із ключових джерел аудиторського ризику:

- брак кваліфікованих кадрів;
- недобросовісність;
- перевантаження і помилки через людський фактор.

Ще одним важливим фактором є значна доля тіньової економіки в Україні. Наявність неофіційних операцій, приховування доходів та складність відстеження фінансових потоків створюють додаткові ризики для аудитора, адже це ускладнює перевірку достовірності фінансової звітності. Сучасні глобальні виклики, такі як кіберзагрози, також починають впливати на аудиторський ризик в Україні. Відсутність належного захисту даних та нерозвиненість цифрової інфраструктури підвищують ймовірність втрати чи компрометації інформації, що ускладнює роботу аудиторів.

Зменшення аудиторського ризику є ключовим завданням, що вимагає системного підходу та впровадження ефективних стратегій. У контексті України, де економічна нестабільність і тіньові практики ускладнюють проведення аудиту, важливо використовувати як міжнародний досвід, так і адаптовані до локальних умов методики.

Один із найефективніших підходів – впровадження ризик-орієнтованого підходу. Це передбачає ідентифікацію найбільш ризикованих ділянок аудиту ще на етапі планування, зосередження уваги на аналізі тих операцій і звітів, які мають найбільший потенціал помилок

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

або шахрайства. Такий підхід дозволяє ефективніше розподіляти ресурси аудиторів та підвищувати якість перевірки [1].

Використання сучасних технологій також є ключовим елементом у мінімізації ризиків. Автоматизовані системи обробки даних, аналітичне програмне забезпечення та штучний інтелект дозволяють значно скоротити час на аналіз великих обсягів інформації, підвищуючи точність і швидкість виявлення аномалій. Наприклад, автоматичне виявлення помилок у розрахунках або аналіз транзакцій на предмет шахрайства стає незамінним інструментом для аудиторів. Підвищення професійної компетентності аудиторів є ще одним важливим напрямом. Постійне навчання, участь у міжнародних тренінгах і сертифікаційних програмах, таких як АССА чи СРА, дозволяють українським аудиторам опановувати нові методики роботи та відповідати міжнародним стандартам. У той же час, розвиток локальних програм підвищення кваліфікації є критично важливим для регіональних аудиторів.

Іншою важливою стратегією є налагодження ефективної комунікації між аудитором і клієнтом. Прозорість та відкритість у наданні інформації, проведення попередніх консультацій і обговорення потенційних ризиків дозволяють зменшити ймовірність помилок і недоліків у роботі. Не менш важливим є посилення регулювання аудиторської діяльності в Україні. Дотримання міжнародних стандартів, таких як ISA (Міжнародні стандарти аудиту), а також адаптація українського законодавства до європейських норм можуть створити більш чіткі рамки для аудиторів і підвищити довіру до їхньої роботи. Крім того, слід звернути увагу на впровадження ефективних внутрішніх контролів у компаніях-клієнтах. Аудитори можуть надавати рекомендації щодо вдосконалення цих систем, що допоможе не лише знизити ризик шахрайства, а й забезпечити довгострокову стабільність компанії.

Отже, мінімізація аудиторського ризику в Україні вимагає системного підходу, що поєднує впровадження сучасних технологій, підвищення професійної компетентності аудиторів, адаптацію законодавства до міжнародних стандартів та покращення внутрішніх контролів у компаніях. Комплексне вирішення цієї проблеми сприятиме не лише підвищенню якості аудиторських послуг, але й зміцненню довіри до фінансової звітності, що є ключовим фактором для розвитку економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Карпенко Є.А., Кулик В.А. Аудит бізнес-ризиків: переваги, недоліки та можливості застосування в Україні: <http://surl.li/dvusxc>
2. Міністерство фінансів України. Ризик-орієнтоване планування діяльності з внутрішнього аудиту. URL: <https://mof.gov.ua/>
3. Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю. Звіт про стан аудиторської діяльності в Україні за 2022-2023 рік. URL: <https://www.apob.org.ua/>
4. Уткіна М. С. Впровадження ризик-орієнтованого підходу в системі фінансового моніторингу України. URL: http://apnl.dnu.in.ua/2_2023/20.pdf

Максим БІЛЕЦЬКИЙ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ АУДИТОРСЬКИМ РИЗИКОМ

У сучасному світі, де економічна діяльність стає дедалі складнішою, а обсяги фінансових даних постійно зростають, аудитори стикаються з новими викликами. Управління аудиторським ризиком – це ключовий аспект, від якого залежить якість перевірок та довіра до фінансової звітності. Водночас традиційні методи аудиту часто не здатні повністю забезпечити необхідний рівень точності та ефективності.

Штучний інтелект (ШІ) — це галузь комп'ютерних наук, яка займається створенням систем, здатних виконувати завдання, що зазвичай потребують людського інтелекту. До таких завдань належать навчання, міркування, розв'язання проблем, розуміння мови, сприйняття, планування і прийняття рішень.

ШІ стає важливим інструментом, який здатний революціонізувати процес управління аудиторськими ризиками. Його впровадження дозволяє не лише аналізувати великі масиви даних, але й прогнозувати ризики, автоматизувати рутинні завдання та знижувати вплив людського фактора. У цьому контексті дослідження можливостей і викликів застосування ШІ є надзвичайно актуальним для сучасної аудиторської діяльності, особливо в умовах динамічного розвитку цифрових технологій.

"Велика четвірка" – це чотири найбільші міжнародні аудиторські та консалтингові компанії: **Deloitte**, **PwC** (PricewaterhouseCoopers), **EY** (Ernst & Young) та **KPMG**. Вони займають провідну позицію у сфері аудиту, податкових консультацій, управлінського консалтингу та фінансового консультування. Їхня діяльність охоплює практично всі країни світу, обслуговуючи як великі корпорації, так і середній та малий бізнес.

Застосування штучного інтелекту у сфері управління аудиторським ризиком стає невід'ємною частиною сучасної аудиторської практики. Вони активно впроваджують інноваційні технології, що дозволяють автоматизувати рутинні операції, проводити глибокий аналіз великих обсягів даних та підвищувати ефективність управління ризиками.

Одним із ключових напрямків використання ШІ є автоматизація аудиторських процедур, що дозволяє значно підвищити ефективність і швидкість роботи. Наприклад, компанія **Deloitte** розробила інструмент **Omnia**, який аналізує транзакції та допомагає виявляти аномалії, що можуть бути ознаками ризику. Цей інструмент дозволяє не лише автоматизувати процес перевірки, але й створювати точнішу картину ризиків у реальному часі. Використання таких систем дозволяє аудиторам зосереджуватися на найбільш критичних ділянках, які потребують уваги, замість того, щоб витрачати час на перевірку звичайних записів. ШІ підтримує прогнозування ризиків, дозволяючи краще оцінювати

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

потенційні загрози для бізнесу, що дає змогу підприємствам своєчасно реагувати на виклики [1].

У компанії **PwC** розроблено інструменти, такі як **GL.ai** та **Halo for Journals**, які використовують алгоритми машинного навчання для аналізу бухгалтерських записів і транзакцій. Ці рішення дозволяють з високою точністю виявляти ризикові операції, підвищуючи якість аудиту. Інструменти адаптовані для роботи з великими масивами даних і забезпечують гнучкість у виконанні аудиторських завдань. Завдяки інтеграції віртуальних помічників і чат-ботів, PwC також автоматизує спілкування з клієнтами та спрощує внутрішні процеси. Це створює додаткову цінність для клієнтів, одночасно оптимізуючи роботу аудиторів. А такий підхід значно розширює можливості аудиторів, дозволяючи їм більше уваги приділяти стратегічним аспектам перевірок [7].

EY активно застосовує ШІ через такі платформи, як **EY Canvas** і **EY Helix**. Ці інструменти допомагають проводити аудит великих обсягів даних і зосереджуються на аналізі найважливіших аспектів, що впливають на фінансову звітність. Платформи інтегрують різноманітні джерела інформації, що робить аналіз більш всеосяжним і точним. Використання ризик-орієнтованого підходу дозволяє зменшувати аудиторський ризик шляхом ретельного аналізу систем внутрішнього контролю та управління ризиками. EY також впроваджує інструменти для автоматизації перевірки нормативної відповідності, що допомагає уникати помилок, пов'язаних із людським фактором [2, 3].

KPMG розробила платформу **KPMG Clara**, яка поєднує в собі можливості ШІ для управління ризиками та аналізу даних. Ця платформа створена для оптимізації всіх етапів аудиторського процесу – від збору даних до формування висновків. Компанія також інтегрує технологію IBM Watson для розширеного аналізу великих даних, що дозволяє ідентифікувати складні взаємозв'язки між показниками, які могли б залишитися непоміченими при традиційному підході до аудиту. Використання таких інструментів сприяє підвищенню точності аналізу та надає більш глибоке розуміння ризиків. Також забезпечує більш глибоке розуміння ризиків, сприяє формуванню більш обґрунтованих висновків і дає змогу оптимізувати витрати та підвищити прозорість аудиторських процесів [4, 5].

Загалом, ШІ допомагає "Великій четвірці" не лише знижувати аудиторський ризик, але й підвищувати прозорість та ефективність процесів. Автоматизація рутинних операцій звільняє ресурси для аналізу складніших аспектів аудиту. Застосування алгоритмів машинного навчання та обробки природної мови забезпечує швидке виявлення ризиків, що дозволяє оперативно реагувати на загрози. Використання ШІ також сприяє кращому прогнозуванню потенційних проблем, що дозволяє клієнтам ухвалювати обґрунтовані рішення.

Однак слід зазначити, що інтеграція ШІ в аудиторські процеси не позбавлена викликів. Необхідність значних інвестицій у технології, потреба у кваліфікованих фахівцях для роботи з ШІ, а також забезпечення відповідності нових інструментів вимогам конфіденційності та нормативним стандартам — це лише частина питань, з якими стикаються компанії.

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Список використаних джерел:

1. Deloitte. Omnia AI. URL: <https://www2.deloitte.com/ca/en/pages/deloitte-analytics/articles/omnia-artificial-intelligence.html>
2. ERNST&YOUNG . EY Canvas. URL: https://www.ey.com/en_gl/services/audit/technology/canvas
3. ERNST&YOUNG . EY Helix. URL: https://www.ey.com/en_gl/services/audit/technology/helix
4. Klynveld Peat Marwick Goerdeler. KPMG Clara. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/services/audit/kpmg-clara.html>
5. KPMG. Artificial Intelligence in Control with Watson OpenScale. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/us/pdf/2019/09/ai-in-control-watson-openscale.pdf>
6. Lexinform. Використання технологій штучного інтелекту в аудиті. URL: https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/vykorystannya-tehnologij-shtuchnogo-intelektu-v-audyti/?utm_source=chatgpt.com
7. PricewaterhouseCoopers. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey.html>

Максим БРУНАРСЬКИЙ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ АУДИТУ ЯК ГАЛУЗІ ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вивчення закономірностей розвитку аудиту є однією з найактуальніших тем у наукових обговореннях. Не дивно, що виникає потреба аналізувати становлення та функціонування аудиту, а також ідентифікувати проблеми, які в майбутньому впливатимуть на його розвиток. Це пов'язано з тим, що практика аудиту розвивається значно динамічніше і пройшла довший еволюційний шлях порівняно з наукою про аудит, яка досі перебуває на початковій стадії свого формування.

Для вирішення питань і суперечок, пов'язаних із вивченням тенденцій та закономірностей розвитку обліку й аудиту в цілому, необхідні подальші дослідження. Попри значну кількість фундаментальних робіт і наукових публікацій у цій галузі, вона залишається актуальною для наукових пошуків. Особливу увагу приділено формуванню розуміння закономірностей розвитку аудиту, використанню історичного досвіду для вдосконалення теорії та методів аудиту на різних етапах економічного розвитку, а також інноваційному підходу до науки про аудит, яка перебуває в процесі еволюційного становлення. Аналізуючи відомі факти з історії аудиту, можна виокремити певні закономірності його розвитку та окреслити основні тенденції.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Рис 1. Етапи розвитку аудиту та його тенденції [1]

Розвиток аудиту, як ретроспективний процес, тісно пов'язаний із його історичним минулим, що дозволяє виявляти тенденції та закономірності. У зв'язку з цим було здійснено узагальнення тенденцій і закономірностей, пов'язаних із розвитком теорії та практики аудиту, спираючись на еволюційні етапи, представлені на рис. 1. У сучасній економічній літературі для опису процесу становлення та розвитку аудиту застосовуються різні методи періодизації. Більшість навчальних матеріалів з аудиту враховують історичні етапи формування цієї дисципліни. Як зазначено в літературі, «історія аудиту досить детально висвітлена в наших публікаціях, і ще більше — у зарубіжних джерелах».[2]

Аналізуючи власну точку зору та враховуючи думки більшості істориків аудиту, можна дійти висновку, що його витoki беруть початок у високорозвинених стародавніх цивілізаціях. Єгипет, Вавилон, Китай, Рим і Греція вважаються першими країнами, де було впроваджено практику аудиту, яка існувала вже з третього тисячоліття до нашої ери. Саме в цей період стало очевидним, що функції бухгалтерського обліку та контролю необхідно розмежовувати.

У Римській імперії, починаючи з VII століття до нашої ери, контрольні функції виконували куратори, прокуратори та квестори. Зокрема, квестори керували місцевими державними бухгалтерами, а екзаменатори в Римі отримували їхні звіти та заслуховували їх. Саме з цієї практики походить слово «аудитор», що в перекладі з латини означає «слухач».

Аудит як метод економічного контролю бере свій початок у реаліях рабовласницького суспільства. Спочатку аудиторі не були представниками окремої професії чи пов'язаними з бухгалтерською сферою. Їх розглядали як авторитетних, досвідчених фахівців, здатних об'єктивно виявляти недоліки, неточності та випадки шахрайства.

Термін «обов'язковий аудит» уперше з'явився у 1844 році, коли у Великій Британії

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

було запроваджено правила, що зобов'язували ради акціонерних товариств призначати спеціально уповноважену особу для перевірки рахунків та звітування перед акціонерами щонайменше раз на рік. Прийняття в 1862 році Закону про обов'язковий аудит у Великій Британії стало визначним етапом в історії аудиту, закріпивши його як окрему галузь в економіці. Розвиток аудиту в цій країні значною мірою пов'язаний із розширенням мережі залізничного транспорту наприкінці ХІХ століття. Англійські аудитори відвідували транспортні агентства по всій країні, щоб оцінити відповідальність адміністрації за майно та систему звітності.

Після проголошення незалежності України в 1991 році розпочався її самостійний шлях розвитку аудиту. У 1993 році обов'язковий аудит отримав офіційний статус із ухваленням Закону України «Про аудиторську діяльність». Цей закон визначив законодавчі основи проведення аудиту та спрямований на створення об'єктивної системи контролю для захисту інтересів власників [3]. Того ж року, відповідно до положень цього закону, була заснована Аудиторська палата України (АПУ). Також у 1993 році, на основі того ж закону, було створено Спілку аудиторів України (САУ), яка відповідає за нагляд за розвитком аудиторської діяльності в країні.

Отже, аудит є невід'ємною частиною сучасного ринкового середовища, забезпечуючи підтвердження достовірності бухгалтерських даних і точності облікової інформації. Аналіз історичної еволюції аудиту свідчить, що його мета та функції аудиторів змінювалися під впливом історичних подій, судових рішень, технологічного прогресу та значних бізнес-невдач. У ХІХ столітті, з розвитком промислової революції, аудит отримав чітко визначену структуру і став важливим інструментом захисту інтересів інвесторів. Сьогодні аудит виступає не лише засобом перевірки фінансової звітності, але й способом оцінки ефективності управління, аналізу ризиків і консультування з питань корпоративного управління. Його еволюція продовжується, адаптуючись до викликів глобалізації, цифровізації та зростаючих вимог суспільства щодо прозорості й етичності бізнесу. Таким чином, аудит є живою і динамічною галуззю, яка постійно змінюється у відповідь на нові виклики, зберігаючи при цьому свою основну мету – забезпечення довіри та прозорості у фінансово-економічних відносинах.

Список використаних джерел:

1. Мельничук Б.В. *Економіка АПК*. - 2018. - №12. - С. 49-57.
2. Бутинець Ф.Ф. Аудит та суб'єкти його здійснення: історія, етапи його становлення. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2005. №3 (33). С. 3-19.
3. Мулик Я. І. Аудиторська діяльність в Україні: сучасний стан, реформування та розвиток. *Агросвіт*. 2020. № 7. С. 37–47.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Максим БРУНАРСЬКИЙ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЗА
КОРДОНОМ**

Контроль є невід'ємною складовою будь-якої діяльності, зокрема й аудиторських процедур. Регулювання аудиторської діяльності є важливим, оскільки фінансова (бухгалтерська) звітність слугує основою для прийняття важливих управлінських рішень різними категоріями користувачів, включаючи фізичних і юридичних осіб, державні установи та органи місцевого самоврядування. Для забезпечення довіри до результатів аудиту користувачі повинні бути впевнені, що аудитори дотримуються єдиних стандартів під час виконання своїх завдань.

Суб'єктами аудиторського фінансового контролю є незалежні фізичні особи (аудитори), які володіють кваліфікаційним сертифікатом і ліцензією на здійснення аудиторської діяльності, а також аудиторські фірми будь-якої форми власності, що мають відповідну ліцензію та спеціалізуються виключно на проведенні аудиту й наданні супутніх послуг.

На відміну від державного фінансового контролю, який здійснюється від імені державних органів, сертифіковані аудитори є ключовим елементом системи аудиту. Учасниками системи фінансового контролю виступають ліцензовані сертифіковані аудитори, які проводять аудит як самостійно, так і від імені аудиторських фірм [1].

На сьогодні аудиторська діяльність в Україні регулюється Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Водночас дія цього нормативного акту не охоплює аудиторську діяльність, яку здійснюють органи державної влади, їхні підрозділи або посадові особи, визначені законодавством як такі, що проводять державний фінансовий контроль.[2]

Згідно зі статтею 3 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», надано визначення аудиту та аудиторської діяльності. Аудит передбачає аналіз бухгалтерської інформації та фінансової звітності з метою формування незалежної думки щодо їхньої достовірності у всіх суттєвих аспектах і відповідності вимогам українського законодавства, стандартам бухгалтерського обліку та іншим регламентам (наприклад, внутрішнім положенням підприємства), що відповідають потребам користувачів звітності. Аудиторська діяльність, відповідно до Закону, охоплює господарську діяльність, яка включає проведення аудиторських перевірок, надання додаткових аудиторських послуг, а також організаційне та методичне забезпечення аудиту.

Процес отримання права на здійснення аудиторської діяльності називається

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

сертифікацією. Аудиторська палата України (АПУ) керується положеннями Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [2] та Положенням про сертифікацію аудиторів на всіх етапах цього процесу. Сертифікат, що засвідчує право на аудиторську діяльність, видається в Україні й визнається для осіб, які мають вищу освіту у сфері економіки або права. На наведеному нижче рисунку представлено основні кваліфікаційні вимоги до кандидатів, які прагнуть отримати сертифікат.

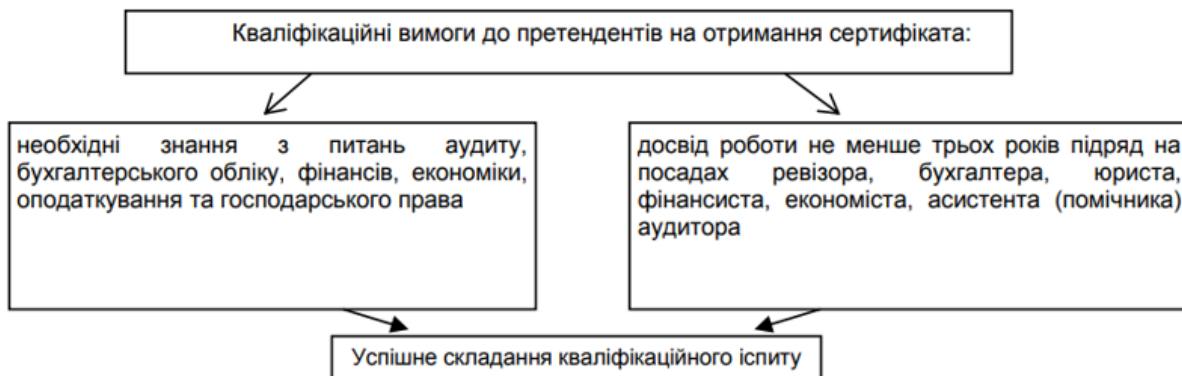

Рис 1. Основні вимоги щодо претендентів для отримання сертифікату [3]

Для допуску до сертифікації кандидат зобов'язаний подати до Аудиторської палати України (АПУ) такі документи у встановленому порядку:

- нотаріально засвідчену копію диплома про освіту;
- засвідчену копію трудової книжки (нотаріально або за місцем роботи);
- документ, що підтверджує сплату за проведення сертифікації;
- копію першої сторінки паспорта;
- згоду на обробку персональних даних.

Доцільно розрізнити дві концепції регулювання аудиторської діяльності: державну та професійну. Державна модель є більш поширеною у таких країнах, як Франція, Німеччина, Польща та інших. У цій системі аудит переважно орієнтований на потреби державних органів, які виступають основними замовниками аудиторських висновків.

Органи державної влади, відповідальні за нагляд за аудиторською діяльністю, встановлюють суворі правила, що регламентують її здійснення. Допуск до складання кваліфікаційних іспитів для отримання статусу аудитора залежить від вимог до освіти та професійного досвіду, які у багатьох європейських країнах перебувають під значним впливом державного регулювання [4].

Треті сторони, такі як кредитори, банки, страхові компанії, фондові біржі та інвестори, є основними споживачами аудиторських висновків у країнах, таких як США та Великобританія, де переважає професійна концепція регулювання аудиту. Основна ідея полягає в тому, що професійні організації відповідають за організацію, регулювання та контроль діяльності аудиторів. Для менш розвинених постіндустріальних країн характерна державна або змішана концепція регулювання аудиту (державна та професійна), тоді як для економічно розвинених країн переважає професійна концепція.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Отже, кожна країна має свої унікальні особливості у визначенні суб'єктів аудиту, однак вони узгоджуються з глобальними стандартами кваліфікації аудиторів, які кожна держава самостійно встановлює правила підготовки та сертифікації. Основною метою аудиту в усіх країнах є перевірка достовірності даних з бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єктів господарювання. Більшість країн використовують МСА як основний інструмент для проведення аудиторських перевірок. Аудиторський звіт є ключовим документом, що забезпечує користувачів упевненістю у даних, необхідних для ухвалення управлінських рішень.

Україна є країною зі змішаною системою регулювання аудиторської діяльності. Хоча це є позитивним кроком для розвитку аудиту, в майбутньому слід поступово зменшити вплив держави на регулювання аудиторської діяльності. Також важливо визначити шляхи міжнародного співробітництва між українськими аудиторами та іноземними спеціалістами. Така співпраця може відбуватися у формі круглих столів, семінарів та конференцій, що сприятиме обміну досвідом та підвищенню авторитету аудиторів.

Список використаних джерел:

1. Петрик О.П. Законодавчо-нормативне регулювання аудиторської діяльності в Україні: реалії сьогодення. Бухгалтерський облік і аудит. 2009. № 8-9. С. 71-77
2. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки : Закон України від 27 квітня 2023 року № 2285-IX. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-20#Text> (дата звернення: 11.03. 2023).
3. Положення про сертифікацію аудиторів : затверджено рішення АПУ № 187/6 від 31.05.2007 р. (зі змінами) URL: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-zmin-do-polozhennja-pro-sertifikaciju-aud-doc99255.html>
4. Пантелесєв В.П. Консолідація інформації з регулювання аудиту, організації і методики аудиту в країнах ЄС. ECONOMICS: 2020. №1(47). С. 91-113.

Юлія ВАСЕЧКО

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м.Тернопіль, Україна

**РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ У СУЧАСНІЙ РИНКОВІЙ
ЕКОНОМІЦІ**

Фінансова звітність підприємства є однією з основних складових сучасної економіки, що сприяє прозорості та інформативності його фінансового стану. У теоретичному плані фінансова звітність виступає головним інструментом для відображення результатів

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

діяльності підприємства, а також є базою для ухвалення управлінських рішень як внутрішніми користувачами (керівництвом, власниками, співробітниками), так і зовнішніми (інвесторами, кредиторами, державними органами, контрагентами). Вона надає інформацію про доходи, витрати, активи, зобов'язання та власний капітал, що дозволяє оцінити ефективність роботи підприємства та його фінансову стійкість. Фінансова звітність слугує інструментом для зміцнення довіри до підприємства і важливим елементом забезпечення його репутації на ринку. Водночас вона сприяє залученню інвестицій і фінансових ресурсів, необхідних для подальшого розвитку та зростання бізнесу [1].

Дослідники підкреслюють, що фінансова звітність відіграє важливу роль у прийнятті економічних рішень і забезпеченні прозорості діяльності організацій. У своїх роботах вони розглядають її не лише як засіб обліку, але й як інструмент управління, моніторингу та контролю за економічними процесами (табл. 1).

Таблиця 1

Наукове трактування визначення «фінансова звітність»

Науковець	Визначення
Левченко ОМ., Шалімова Н.С., Грінка Т.І., Сторожук О.В.	Фінансова звітність - система збору й узагальнення фінансових даних, що відображає реальний фінансовий стан підприємства та використовується для прийняття рішень на різних рівнях управління.
Гайдучок Т., Вітер С., Гданська Ю.	Важливий інструмент для вимірювання та інтерпретації результатів діяльності, що допомагає керівництву оцінювати стратегію і розробляти подальші плани розвитку.
Кононенко Л., Булат Л., Лісечко О	Комплекс документів, що забезпечує системний підхід до вивчення економічної діяльності компанії та дозволяє аналізувати її економічну ефективність.
Шепель І.В.	Фінансова звітність відображає інформацію про фінансові ресурси компанії та її поточну фінансову стійкість, що критично важлива для акціонерів та інвесторів.
Майстренко А.С.	Набір звітів, що дозволяє отримати повну картину щодо фінансового стану підприємства на певний момент часу і забезпечує основну базу для стратегічних рішень.
Охріменко М. В., Уманська В. Г.	Фінансова звітність — це комплексний механізм, що забезпечує прозорість діяльності підприємства, підтримує довіру з боку інвесторів і сприяє прийняттю фінансових рішень.
Митрофанова Ю.В.	Основний засіб комунікації між підприємством та його стейкхолдерами, який дозволяє оцінити ефективність управління ресурсами та перспективи розвитку.
Лаврова-Манзенко О.О., Андрусак В.М.	Комплекс документів, що характеризує не тільки фінансові результати компанії, але й її здатність адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури.

Примітка: джерела складено автором

З огляду на вищесказане, можна зазначити, що фінансова звітність є багатограним інструментом, який не лише забезпечує прозорість діяльності організацій, але й слугує основою для стратегічного управління та контролю. Вона представляє собою систему, що

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

дозволяє керівництву та зовнішнім користувачам, таким як інвестори та стейкхолдери, мати об'єктивне уявлення про фінансовий стан підприємства та оцінювати його економічну ефективність. Такий підхід підкреслює важливість фінансової звітності як ключового компонента для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, планування розвитку та підтримки довіри до компанії.

У науковій літературі фінансова звітність розглядається не лише як сукупність фінансових документів, а і як стратегічний інструмент, що дозволяє глибоко аналізувати економічну діяльність підприємства й оцінювати його фінансову стійкість. Завдяки своїй інформаційній функції, звітність забезпечує прозорість для внутрішніх і зовнішніх користувачів, допомагаючи керівництву приймати обґрунтовані рішення та вчасно реагувати на зміни в економічному середовищі [2].

Науковці також відзначають, що в умовах глобалізації економіки та зростання ролі інформаційних технологій значення фінансової звітності зростає. Вона не лише сприяє підтримці довіри між підприємством і стейкхолдерами, а й дозволяє бізнесу адаптуватися до ринкових викликів, залишаючись конкурентоспроможним. Крім того, звітність слугує важливою платформою для довгострокового планування, що в свою чергу сприяє сталому розвитку організації.

Фінансова звітність включає кілька основних форм, яким більш детально представлені на рисунку 1.

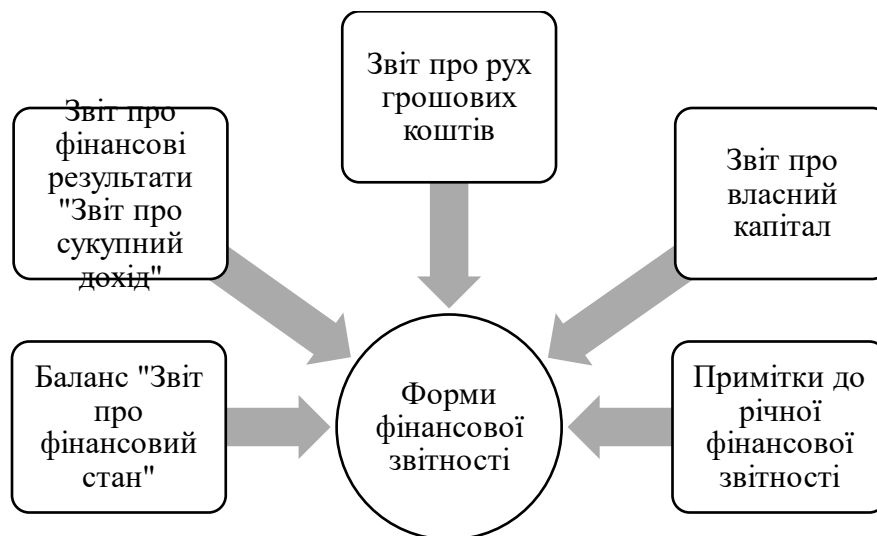

Рис. 1. Форми фінансової звітності

Кожен із зазначених елементів відіграє важливу роль у всебічному аналізі фінансового стану підприємства. Баланс (Звіт про фінансовий стан) надає дані про активи, зобов'язання та власний капітал на конкретну дату, що дозволяє оцінити ліквідність підприємства та його фінансову стійкість. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) відображає доходи й витрати за певний період, допомагаючи проаналізувати прибутковість діяльності [3].

Звіт про рух грошових коштів показує джерела та використання грошових ресурсів, що є важливим для оцінки платоспроможності підприємства. Звіт про власний капітал

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

ілюструє зміни у структурі власного капіталу, а Примітки до річної фінансової звітності надають додаткові пояснення, що допомагають глибше зрозуміти складові фінансової звітності та контекст, в якому вона була підготовлена. Такий комплексний підхід до фінансової звітності дозволяє користувачам отримати повну картину про стан підприємства, що необхідно для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Теоретична значущість фінансової звітності полягає також у тому, що вона є універсальним інструментом для порівняння результатів діяльності підприємств незалежно від галузі чи країни. У сучасних умовах глобалізації фінансова звітність ґрунтується на міжнародних стандартах (IFRS), що сприяє уніфікації підходів до її складання та забезпечує прозорість для всіх учасників ринку. Водночас національні стандарти (НП(С)БО в Україні) враховують місцеві економічні та правові реалії, що дозволяє краще відображати специфіку національних бізнес-процесів.

Застосування міжнародних стандартів у поєднанні з локальними регуляціями дає змогу підприємствам інтегруватися у світову економіку, зберігаючи водночас відповідність внутрішнім вимогам. Це особливо важливо для інвесторів і партнерів, які хочуть мати чітке уявлення про фінансовий стан компанії, незалежно від її географічного розташування. Фінансова звітність таким чином стає важливим елементом для підвищення довіри та ефективного управління як на місцевому, так і на міжнародному рівнях.

Фінансова звітність відіграє ключову роль в управлінні підприємством (табл. 2), оскільки дає змогу аналізувати результати діяльності, виявляти проблемні зони, прогнозувати майбутні тенденції та приймати обґрунтовані стратегічні рішення. Вона є важливим інструментом для ефективного управління фінансовими ресурсами та контролю за їх раціональним використанням. Крім того, фінансова звітність сприяє оптимізації витрат і покращенню фінансової стійкості підприємства, дозволяючи уникнути зайвих ризиків. Вона також допомагає визначати напрями для подальшого розвитку, забезпечуючи інформаційну базу для ухвалення рішень на всіх рівнях управління.

Таблиця 2

Основні функції фінансової звітності

Функція	Опис
Інформаційна	Забезпечує користувачів фінансовою інформацією про стан та результати діяльності підприємства.
Контрольна	Дозволяє здійснювати контроль за фінансовими ресурсами і діяльністю підприємства.
Оцінка ефективності	Дозволяє оцінити ефективність управлінських рішень та фінансових інвестицій.
Прогнозування	Служить основою для фінансового планування і прогнозування майбутніх результатів.
Виконання законодавства	Допомагає дотриманню правових вимог і стандартів бухгалтерського обліку.

Примітка: джерела складено автором на основі [4]

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Як показано в табл. 2, фінансова звітність виконує ключові функції, що сприяють ефективному функціонуванню підприємств у ринковій економіці. Вона є основним джерелом інформації для зацікавлених сторін, таких як інвестори та кредитори, які використовують ці дані для прийняття рішень щодо інвестування і кредитування.

Фінансова звітність є також основою для прогнозування майбутніх фінансових результатів, що є важливим аспектом стратегічного планування. Вона дозволяє підприємствам ефективно планувати свої ресурси та бюджет, необхідні для стабільного розвитку. Дотримання законодавчих норм і стандартів у бухгалтерському обліку підкреслює значення фінансової звітності у забезпеченні прозорості та формуванні довіри з боку суспільства і держави.

Точність фінансової звітності сприяє зміцненню репутації компанії на ринку, що може привернути нових інвесторів та партнерів. В умовах швидко змінюваного бізнес-середовища така прозорість стає критично важливою для підтримки конкурентоспроможності підприємства. Таким чином, фінансова звітність виконує не лише функцію обліку, але й є важливим інструментом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Отже, фінансова звітність допомагає контролювати використання ресурсів, виявляти проблемні зони та коригувати стратегії для покращення діяльності підприємства. У сучасних умовах конкуренції це особливо важливо, оскільки вона дозволяє оцінювати ефективність управлінських рішень та своєчасно адаптуватися до змін.

Список використаних джерел:

1. Птащенко Л.О. Фінансовий контролінг: конспект лекцій. Полтава: НУПП, 2023. 80 с.
2. Лаврова-Манзенко О.О., Андрусяк В.М. Роль фінансової звітності в управлінні підприємством. *Вісник ЧНУ ім. Б. Хмельницького. Серія «Економічні науки»*, 2021. № 3. С. 90 – 101.
3. Бабіч В.Є. Значення фінансової звітності для прийняття управлінських рішень. *Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти*, 2022. С. 288 – 290.
4. Гладир І.Ю. Особливості розкриття інформації щодо капіталу у фінансовій звітності органів державного сектору. *Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасні концепції розвитку*, 2021. С. 255 – 256.

Юлія ВАСЕЧКО

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

Формування фінансової звітності на міжнародному та національному рівнях є складним процесом, що має свої особливості в нормативному регулюванні, методах та підходах до представлення фінансових даних. Головною метою цього процесу є забезпечення прозорості, порівнянності та надійності фінансової інформації для різних категорій користувачів, таких як інвестори, кредитори, регуляторні органи та управлінський персонал.

Успішне формування фінансової звітності сприяє не лише прийняттю обґрунтованих рішень, а й зміцненню довіри до підприємств з боку зацікавлених сторін. Прозора фінансова звітність дозволяє більш ефективно залучати інвестиції та співпрацювати з партнерами на міжнародному рівні. Дотримання стандартів у складанні фінансової звітності є критично важливим для стабільності та розвитку бізнесу в умовах глобалізації [3].

У світовій практиці існують дві основні системи фінансової звітності: Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) та національні стандарти бухгалтерського обліку (табл. 1), які регулюються відповідними державними органами. МСФЗ сприяють уніфікації підходів до складання фінансової звітності в різних країнах, що дозволяє порівнювати фінансові показники підприємств на міжнародному рівні. Національні стандарти, зокрема Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) в Україні, враховують специфіку місцевих економічних, податкових і законодавчих умов. Це створює можливості для ефективного управління фінансовими ресурсами на національному рівні, а також сприяє міжнародній інтеграції та залученню інвестицій. Таке поєднання стандартів забезпечує більш високу якість фінансової звітності та підвищує довіру інвесторів.

Таблиця 1

Порівняння МСФЗ і національних стандартів бухгалтерського обліку

Критерій	Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ)	Національні стандарти бухгалтерського обліку (НП(С)БО)
Мета	Забезпечення прозорості та порівнянності фінансових даних у міжнародному контексті	Відповідність національним податковим, економічним та юридичним вимогам
Орган регулювання	Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB)	Міністерство фінансів або відповідні національні регулятори

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Принципи оцінки активів	Справедлива вартість (ринкова оцінка активів)	Історична вартість (первісна вартість при придбанні)
Розкриття інформації	Деталізовані вимоги до розкриття інформації про активи, зобов'язання, доходи, витрати	Відповідність вимогам місцевого законодавства та менший обсяг розкриття
Аудиторські вимоги	Обов'язкова незалежна аудиторська перевірка для міжнародних компаній	Аудит необхідний для великих підприємств, але регулюється національними законами
Призначення	Для міжнародних інвесторів, кредиторів, регуляторів	Для податкових органів, державних структур, місцевих користувачів фінансової звітності
Галузь застосування	Переважно використовується великими, публічними та міжнародними компаніями	Використовується для всіх підприємств у межах юрисдикції конкретної країни
Оцінка доходів та витрат	Акцент на нарахувальній основі (розподіл доходів і витрат за періодами)	Частіше використовується касовий метод або гібридний підхід
Податкова звітність	Не враховує місцеві податкові особливості	Тісно пов'язана з податковими деклараціями і розрахунками
Вплив на інвестиції	Полегшує залучення міжнародних інвестицій завдяки єдиній системі обліку	Оцінка інвестицій обмежена національними показниками
Періодичність оновлення	Регулярно оновлюються відповідно до змін у міжнародній практиці	Зміни залежать від національних законодавчих та економічних умов
Вимоги до розкриття ризиків	Вимагає детального розкриття фінансових ризиків і факторів, що впливають на діяльність	Розкриття ризиків залежить від вимог національних стандартів і може бути обмеженим

Примітка: джерело складено автором

На міжнародному рівні основним підходом є застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), розроблених Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB). МСФЗ були створені для встановлення єдиних принципів формування звітності в різних країнах, що суттєво спрощує порівняння фінансових показників компаній з різних економік.

Ключовим аспектом МСФЗ є концепція справедливого представлення, яка вимагає, щоб фінансова звітність максимально точно відображала економічну суть господарських операцій, а не лише їх юридичну форму. Цей підхід підкреслює важливість прозорості, економічної сутності та можливості порівняння звітності, що стає критично важливим у

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

контексті глобалізації бізнесу та активного залучення міжнародних інвесторів.

Компанії, які планують вихід на міжнародні ринки або співпрацюють із закордонними партнерами, часто переходять на МСФЗ, щоб забезпечити зрозумілість і довіру до своєї звітності серед іноземних користувачів. Це не лише відкриває нові можливості для залучення капіталу, а й сприяє підвищенню конкурентоспроможності на глобальному ринку. Таким чином, дотримання МСФЗ стає важливим кроком для компаній, які прагнуть зміцнити свої позиції на міжнародній арені.

Національні стандарти бухгалтерського обліку, які застосовуються в різних країнах, розробляються з урахуванням місцевих законодавчих вимог, економічних умов та податкових норм. В Україні процес формування фінансової звітності регулюється Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), які були створені Міністерством фінансів. Ці стандарти враховують особливості економічної діяльності підприємств у країні та вимоги податкового законодавства, що робить основний акцент на дотриманні місцевих норм і правил. Це забезпечує відповідність вимогам податкових органів і інших регуляторних установ, що є критично важливим для стабільної діяльності підприємств.

Формування таких стандартів допомагає підприємствам більш ефективно управляти своїми фінансовими ресурсами та адаптуватися до змін у ринковому середовищі. Додатково, національні стандарти сприяють підвищенню прозорості фінансової звітності, що зміцнює довіру з боку інвесторів та партнерів. Вони також забезпечують можливість для підприємств покращувати свою фінансову звітність, що в кінцевому підсумку може стати основою для їхньої міжнародної інтеграції та залучення іноземних інвестицій [1].

Відмінності між міжнародним і національним підходами до формування фінансової звітності проявляються у принципах оцінки активів і зобов'язань, обліку доходів та витрат, а також у методах розкриття інформації. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) акцентують увагу на принципі справедливої вартості активів, що дозволяє підприємствам відображати їхню актуальну ринкову вартість. У той же час, національні стандарти бухгалтерського обліку, такі як НП(С)БО в Україні, зазвичай використовують принцип історичної вартості, що базується на первинних витратах на придбання активів. Ця різниця у підходах до звітності значно впливає на фінансові результати підприємств, їхню рентабельність та капітал. Такі варіації у методах оцінки можуть призводити до різного сприйняття фінансової стійкості компаній та їхнього потенціалу для залучення інвестицій. У світлі глобалізації та інтеграції ринків, важливо враховувати ці відмінності, оскільки вони можуть впливати на рішення інвесторів і кредиторів щодо підтримки або фінансування підприємств (рис. 1).

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

1.1) Оцінка активів:
• МСФЗ: Використовується справедлива (ринкова) вартість активів. • Національні стандарти: Історична вартість активів, що враховує витрати на їх придбання.
1.2) Оцінка зобов'язань:
• МСФЗ: Оцінка на основі поточної вартості майбутніх платежів. • Національні стандарти: Зобов'язання оцінюються за номінальною вартістю на момент виникнення.
1.3) Розкриття інформації:
• МСФЗ: Детальні та розширені вимоги щодо розкриття інформації для користувачів. • Національні стандарти: Обмеженіші вимоги щодо розкриття інформації.
1.4) Подання фінансових результатів:
• МСФЗ: Звіт про сукупний дохід, що враховує всі зміни в активах і зобов'язаннях. • Національні стандарти: Традиційний звіт про прибутки та збитки.
1.5) Податкова звітність:
• МСФЗ: Не передбачає обов'язкового врахування податкових аспектів під час складання фінансової звітності. • Національні стандарти: Податкова звітність є невід'ємною частиною фінансової звітності.

Рис. 1. Різниця між міжнародним і національним підходами до формування фінансової звітності

Примітка: джерело складено автором

З метою гармонізації національних стандартів із міжнародними, багато країн, включно з Україною, поступово впроваджують елементи МСФЗ у свою практику. Це передбачає адаптацію національних положень до міжнародних принципів обліку, покращення законодавчої бази та підготовку фахівців. НП(С)БО в Україні мають значні схожості з міжнародними стандартами, проте їх застосування здебільшого зорієнтоване на виконання вимог податкового обліку. Наприклад, деякі підприємства в Україні, зокрема публічні акціонерні товариства, банки та фінансові установи, зобов'язані вести облік за МСФЗ, що забезпечує вищий рівень порівнянності їхньої звітності з іноземними компаніями.

На практиці це призводить до можливості складання фінансової звітності за двома системами паралельно, що викликає додаткові витрати та ускладнює процес управління. Великі корпорації, що функціонують на міжнародних ринках, повинні відповідати вимогам місцевого законодавства (НП(С)БО) та міжнародних стандартів (МСФЗ), що потребує значних ресурсів і залучення професійних аудиторів. Однак така подвійна система забезпечує ширшу інформованість різних груп користувачів, включно з міжнародними інвесторами, акціонерами та кредиторами.

Отже, підходи до формування фінансової звітності на міжнародному та національному рівнях мають свої унікальні особливості, які відображають як міжнародні тенденції, так і специфіку місцевих економічних систем. Гармонізація цих підходів є важливим напрямком розвитку національних стандартів, що дозволяє зменшити розбіжності

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

між ними, підвищити якість фінансової інформації та забезпечити прозорість і зрозумілість звітності для всіх користувачів незалежно від їх місцезнаходження [2].

Сучасні підприємства, особливо ті, що працюють на міжнародних ринках, потребують адаптації своїх фінансових звітів до різних стандартів, щоб задовольнити вимоги інвесторів, кредиторів і регуляторних органів. Це вимагає від них значних зусиль у розробці облікових політик та процесів, що відповідають як національним, так і міжнародним нормам. Водночас, підвищена вимога до прозорості фінансової звітності може стимулювати компанії до впровадження більш ефективних управлінських практик, що, в свою чергу, покращує їх фінансову стійкість.

З огляду на ці обставини, важливість узгодження стандартів стає очевидною. Чим більше країни сприяють інтеграції своїх національних стандартів із міжнародними, тим легше підприємствам виходити на глобальні ринки, залучати інвестиції та покращувати свою конкурентоспроможність. Тому гармонізація фінансової звітності є стратегічно важливою задачею для всіх учасників економічного процесу.

Список використаної літератури:

1. Кононенко Л., Булат Л., Лісечко О. Фінансова звітність підприємства як об'єкт судово-економічної експертизи. *Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності*. 2021. С. 449 – 453.
2. Демко І.І., Марущак В.В. Порівняння національних та міжнародних стандартів (положень) бухгалтерського обліку щодо оформлення фінансової звітності підприємств, 2022. С. 87 – 88
3. Непочатенко О.О., Пташник С.А. Фінансовий менеджмент як необхідна складова ефективної системи управління підприємством. *Ефективна економіка*, 2021. 5 с.

Артур ВОЛОШИН

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту

Назарій КУЧАБСЬКИЙ

аспірант

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

**РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ
АУДИТУ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ**

Внутрішній контроль є невід'ємною складовою ефективного управління медичними закладами, оскільки забезпечує належний рівень прозорості, відповідальності та підзвітності в їхній діяльності. У контексті медичних установ, де раціональне використання ресурсів і дотримання законодавчих вимог є критично важливими, внутрішній контроль не лише допомагає мінімізувати фінансові ризики, але й сприяє підвищенню довіри з боку пацієнтів

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

та громади. Однак для того, щоб система внутрішнього контролю була ефективною, вона має безпосередньо впливати на процес аудиту, забезпечуючи точність і достовірність перевірок. Тому актуальним є дослідження ролі внутрішнього контролю в забезпеченні ефективності аудиту медичного закладу, зокрема його впливу на виявлення недоліків, вдосконалення процесів і оптимізацію ресурсів в умовах сучасних викликів системи охорони здоров'я.

Як стверджує Т.А. Бутинець, «внутрішній контроль – це система контролю, яка організується самим підприємством для захисту інтересів власників та керівників підприємства і регламентується внутрішніми актами» [1]. Також автор зазначає, що внутрішній контроль – це постійна, щоденна робота, яка унеможливорює допускання зловживань та дає можливість використовувати ресурси підприємства, включаючи людський капітал, на його користь у відповідності до прийнятих планів, а також захищає інтереси працюючих у відповідності до умов колективного договору.

Разом з тим, в Законі України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 року, ст. 1 п.1 [2], зазначено, що «аудит фінансової звітності» – аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам.

Практика показує, що важливою частиною роботи медичного закладу є внутрішній контроль, який допомагає забезпечити ефективне управління ресурсами, дотримання законодавства та прозорість усіх операцій. Він охоплює заходи та процедури, спрямовані на організацію процесів, зменшення ризиків та запобігання можливим порушенням. Наприклад, чіткий облік медикаментів і коштів дає змогу контролювати, чи витрачаються вони за призначенням і чи відповідають реальним потребам.

Головна ідея внутрішнього контролю полягає в тому, щоб встановити порядок у роботі закладу. Це досягається завдяки розподілу завдань і відповідальності між співробітниками, що знижує ризик помилок або зловживань. Наприклад, якщо одна особа відповідає за замовлення медикаментів, а інша – за їх приймання та облік, це мінімізує можливість фінансових порушень. Також важливим є регулярний моніторинг дотримання встановлених правил та стандартів, який дозволяє вчасно виявити проблеми.

Система внутрішнього контролю напряду впливає на роботу аудиторської перевірки, адже якісний внутрішній контроль робить процес аудиту простішим та швидшим. Аудитори можуть покладатися на дані внутрішніх перевірок і зосередитися на окремих аспектах діяльності медичного закладу. Якщо ж внутрішній контроль слабкий або відсутній, аудит стає складнішим, оскільки доводиться перевіряти всі операції з самого початку.

Таким чином, внутрішній контроль не лише захищає медичний заклад від ризиків, а й формує основу для якісної зовнішньої перевірки. Він дозволяє своєчасно виявляти недоліки у фінансово-господарській діяльності, забезпечує прозорість управлінських процесів та

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

сприяє підвищенню довіри з боку зацікавлених сторін. Ефективна система внутрішнього контролю також є інструментом для оптимізації використання ресурсів, зменшення можливості фінансових втрат і створення сприятливих умов для впровадження стратегічних змін у діяльність медичного закладу.

Як приклад, наведемо показові результати аудиту з можливими поширеними порушеннями в діяльності медичного закладу та рекомендаціями з терміном їх виконання (див. табл. 1). В такому стислому вигляді аудитор подає висновки про проведену перевірку діяльності медичного закладу, опираючись на виявлені недоліки створюються шляхи їх усунення.

Результати аудиту дають керівництву конкретні рекомендації щодо покращення роботи закладу. Наприклад, якщо аудитори виявили помилки в обліку закупівель чи неефективне використання ресурсів, це дає змогу оперативно виправити ситуацію та впровадити зміни, які допоможуть уникнути подібних проблем у майбутньому. Такий аналіз також корисний для планування, адже на його основі можна визначити пріоритети, оптимізувати витрати та розробити заходи для покращення фінансової стабільності.

Таблиця 1

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ

Категорія	Аудитовані аспекти	Виявлені недоліки	Рекомендації	Термін виконання
Доходи	Державне фінансування	Недостатність субвенцій	Звернутися за додатковим фінансуванням	1 місяць
	Благодійні внески	Непрозорість використання	Запровадити систему звітності про благодійність	2 місяці
Витрати	Заробітна плата персоналу	Затримки у виплатах	Оптимізувати бюджет для своєчасних виплат	1 місяць
	Закупівля обладнання	Завищення цін у договорах	Провести повторний тендер	3 місяці
Внутрішній контроль	Облік матеріальних цінностей	Неповний облік медикаментів	Впровадити автоматизовану систему обліку	2 місяці
	Контроль використання ресурсів	Надмірне споживання електроенергії	Провести енергоаудит	1 місяць
Фінансова звітність	Достовірність фінансової інформації	Невідповідність між фактичними та звітними даними	Перевірити правильність записів	1 місяць
	Відповідність нормативним вимогам	Порушення вимог законодавства	Навчання бухгалтерського персоналу	2 місяці

Окрім цього, висновки аудиторів можуть мати вплив на репутацію медичного закладу.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Дотримання рекомендацій підвищує довіру з боку пацієнтів, громади та органів управління. У випадку, якщо аудит виявляє значні порушення, негайне їх усунення демонструє, що медичний заклад готовий працювати прозоро та ефективно. Тому регулярний аналіз аудиторських висновків сприяє не лише вдосконаленню роботи медичного закладу, а й створює передумови для його стабільного розвитку.

Підбиваючи підсумок можна з впевненістю сказати, що проведення аудиторської перевірки сприяє зміцненню фінансової стабільності медичного закладу, підвищує якість послуг і дозволяє ефективніше реагувати на виклики, що постають перед системою охорони здоров'я. Аудит в даному випадку виступає не лише засобом перевірки, а й стратегічним інструментом, що сприяє довгостроковому розвитку медичного закладу, а сам аудитор виконує роль помічника в управлінні медичного закладу.

Внутрішній контроль відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності аудиту медичного закладу, адже він створює основу для прозорого управління, мінімізує фінансові ризики та сприяє раціональному використанню ресурсів. Ефективна система внутрішнього контролю дозволяє вчасно виявляти недоліки, знижувати ймовірність помилок і зловживань, а також забезпечує аудиторам достовірну інформацію для проведення перевірок. Крім того, вона є інструментом покращення якості управлінських процесів, що сприяє підвищенню довіри з боку зацікавлених сторін. Таким чином, вдосконалення системи внутрішнього контролю стає необхідною умовою для сталого розвитку медичних закладів в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Т.А. Внутрішній контроль: суть і зміст. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія «Економічні науки». 2008. № 2 (44). С. 31-42.

2. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 9, ст.50), (із змінами і доповненнями), поточна редакція від 20.06.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

3. Шестерняк М.М., Медвідь І.В. Особливості контролю продуктів харчування у медичних закладах. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія*: матеріали ХІ Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Тернопіль, 1 грудня 2022 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2022. С. 125-127. URL: <http://surl.li/ioifk>

4. Кулик Л.М. Сучасні виклики внутрішнього контролю в системі охорони здоров'я. *Фінанси, облік і аудит*, № 2. 2022. С. 18-23.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Наталія ГЛУХ

викладач

Віктор ВЕРБИЦЬКИЙ

здобувач

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ТА АУДИТУ
ЕФЕКТИВНОСТІ**

Внутрішній аудит та аудит ефективності є важливими складовими системи управління підприємством, що забезпечують ефективне функціонування організацій та оптимізацію їхніх процесів. У сучасних умовах глобалізації та інтеграції національних економік в міжнародне середовище, питання підвищення конкурентоспроможності підприємств набуває особливої актуальності. Внутрішній аудит виступає важливим інструментом для оцінки діяльності, виявлення ризиків та забезпечення досягнення стратегічних цілей. Аудит ефективності, у свою чергу, дозволяє оцінити ступінь реалізації планів та використання ресурсів для досягнення максимальних результатів. У цьому контексті важливо вивчати теоретичні аспекти внутрішнього аудиту та аудиту ефективності як базу для подальших розвідок та впровадження ефективних методів управління на підприємствах.

Проведені дослідження показують, що у сучасній економічній літературі спостерігається різноманітність підходів до визначення економічного змісту терміну «внутрішній аудит». Деякі з варіантів трактування цього поняття представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Трактування поняття «внутрішній аудит»

<i>Автори та використані джерела інформації</i>	<i>Визначення, що наведені в спеціалізованій літературі</i>
Бутинець Ф.Ф. [1]	Система контролю в масштабах підприємства, яка регулюється внутрішніми положеннями і функціонує з метою забезпечення дотримання встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, підготовки та подання звітності, проведення внутрішнього аналізу та загальної надійності системи внутрішнього контролю .
Дорош Н.Н. [2]	Незалежні, неупереджені послуги з надання впевненості та консультування, спрямовані на підвищення продуктивності та покращення бізнес-операцій.
МСА 610 «Використання роботи внутрішніх аудиторів» [3]	Оціночна діяльність з функціями, що включають вивчення, оцінку та відстеження ефективності та достатності внутрішнього контролю, яка створюється як підрозділ суб'єкта господарювання або пропонується як послуга суб'єкту господарювання.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Виноградова М.О. [4]	Діяльність, що здійснюється представниками спеціального органу контролю на підтримку органів управління підприємства (загальних зборів засновників господарського товариства або членів виробничого кооперативу, наглядової ради, ради директорів, виконавчого органу), яка регламентується внутрішніми документами підприємства та контролює управлінські складові та різні аспекти функціонування підприємства.
Каменська Т.О. [5]	Діяльність, що регулюється внутрішніми діловими документами та здійснюється представниками призначеного підрозділу, з моніторингу, оцінки та консультування всіх рівнів управління щодо функціонування підприємства.

Примітка: Сформовано на основі джерел [1; 2; 3; 4; 5]

Звернемо увагу, що термін «внутрішній аудит» визначається статтею 26 п. 3 Бюджетного кодексу України як «діяльність, спрямована на удосконалення системи управління, внутрішнього контролю, запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів, виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності розпорядника бюджетних коштів і підприємств, установ та організацій, що належать до сфери його управління, та яка передбачає надання незалежних висновків і рекомендацій. Для здійснення внутрішнього аудиту розпорядник бюджетних коштів в особі керівника утворює самостійний структурний підрозділ внутрішнього аудиту, що є підпорядкованим і підзвітним безпосередньо такому керівнику» [6]. Тобто, внутрішній аудит визначають як дії, що вживаються підрозділом внутрішнього аудиту в бюджетній установі з метою зміцнення внутрішнього контролю, запобігання помилкам та іншим недолікам у діяльності бюджетної установи, а також запобігання незаконному, неефективному та нецільовому використанню бюджетних коштів.

З цього опису цілком очевидно, що метою внутрішнього аудиту завжди буде вдосконалення діяльності, а кінцевим результатом – створення так званої «доданої цінності».

Натомість, термін «внутрішній аудит ефективності» Стандартами внутрішнього аудиту визначається як оцінка діяльності установи щодо ефективності системи внутрішнього контролю, ступеня реалізації та досягнення цілей, визначених стратегічними та річними планами, ефективності планування і виконання бюджетних програм та результатів їх виконання, якості надання адміністративних послуг та виконання контрольно-наглядових функцій, завдань, визначених законодавчими актами, а також ризиків, які негативно впливають на виконання функцій [7, с. 5].

Стандарти INTOSAI [8] надають міжнародне визначення «аудиту ефективності» як об'єктивний і систематичний огляд політики, практики, систем функціонування або управління та програм організації з метою оцінки досягнення заздалегідь визначених цілей, а також економічності, ефективності та результативності використання ресурсів. Мета аудиту ефективності – отримати більше інформації про організаційні процедури.

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

Таким чином, при проведенні аудиту ефективності вирішальне значення мають три напрямки: *економічність* – мінімізація витрат ресурсів; *ефективність* – досягнення найбільших результатів (кількість, якість продукції) з найменшою кількістю наявних ресурсів; *результативність* – максимальне досягнення мети діяльності, заздалегідь визначених цілей або запланованих результатів.

Практика показує, що ефективність, результативність та економічність розглядають з різних позицій. Для кращого розуміння зазначених категорій слід розглянути відповідну модель «Внесок-Продукт», схематичне зображення якої представлено на рисунку 1.

Як видно з рисунку 1, економічність зосереджена на використанні найменших можливих ресурсів для досягнення мети.

Ефективність – це ідеальне співвідношення ресурсів до продукту, яке має бути максимальним, гарантуючи максимально можливу віддачу від витрачених ресурсів. Ефективність також може означати можливість підвищити якість продукту (або послуги) без використання більшої кількості ресурсів.

Результативність – це гарантія того, що кожна діяльність сприяє досягненню мети, а також бажаних і довгоочікуваних наслідків. Вона описується як точне визначення цілей, досягнення поставлених завдань і бажаних результатів.

Рис. 1. Модель «Внесок-Продукти» [7]

Отже, ці три категорії – ефективність, результативність та економічність – формують теоретичну основу аудиту ефективності та разом називаються «Моделлю трьох Е» (всі три назви починаються на літеру «Е» в англійській мові). В основі цієї парадигми лежить припущення, що будь-яка діяльність, функція або процес можуть, і навіть повинні, бути реалізовані як серія взаємопов'язаних первинних компонентів.

Застосування різних визначень та моделей, зокрема, таких як «Модель трьох Е», дозволяє оцінити діяльність підприємств з різних точок зору: економічності, ефективності та результативності, що в результаті формує комплексний підхід до оцінки та покращення

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

організаційних процесів.

Підсумовую зазначимо, що внутрішній аудит є невід'ємною складовою системи управління підприємством, що сприяє забезпеченню ефективності, прозорості та надійності його функціонування. Він не тільки оцінює внутрішній контроль, а й надає рекомендації для оптимізації процесів та запобігання ризикам, що можуть негативно вплинути на діяльність організації. Аудит ефективності, у свою чергу, дозволяє оцінити, наскільки ефективно використовуються ресурси для досягнення встановлених цілей, що вкрай важливо в умовах сучасної глобалізації та посиленої конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Т.А. Внутрішній контроль: суть і зміст. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія «Економічні науки». 2008. № 2 (44). С. 31-42.
2. Дорош Н.І. Сутність та призначення внутрішнього аудиту. *Вісник ЖДТУ*. 2006. № 1 (35). С. 41-46.
3. Міжнародні стандарти аудиту. *Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2020 року*. Частина I, Частина II, Частина III. URL: https://www.apob.org.ua/?page_id=3482 (дата звернення 18.11.2024 р.)
4. Виноградова М.О. Внутрішній аудит в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. Економічні науки. 2010. Вип. 18 (2). С. 63-70. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_18\(2\)_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_18(2)_13)
5. Каменська Т.О. Основні напрями діяльності внутрішнього аудиту в системі управління. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2010. № 7. С. 40-43.
6. Бюджетний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст. 572), (із змінами і доповненнями), поточна редакція від 20.11.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
7. Внутрішній аудит ефективності: Методичні засади та практичні аспекти. Методичний посібник. Міністерство фінансів України. Київ, 2018. С. 66.
8. Дуліна О.В. Міжнародні стандарти INTOSAI як основа для розвитку вітчизняної системи внутрішнього контролю. *Право та державне управління*. 2019 р., № 2 (35) том 2. С. 129-135.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Наталія ГЛУХ

викладач

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

**ЗАСТОСУВАННЯ АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ ПРОВЕДЕННІ
АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ**

Основним завданням аудитора під час проведення перевірки суб'єкта господарювання є одержання обґрунтованих і достовірних доказів, які стануть основою для формування його професійного судження та складання аудиторського звіту. Одним із методів збору таких доказів є використання аналітичних процедур. Аудитору необхідно скласти план процедури перевірки, щоб отримати достатню кількість необхідної інформації. У дослідженнях як іноземних, так і українських науковців неодноразово підкреслюється важливість застосування аналітичних процедур у процесі аудиту. Однак наявні теоретичні підходи поки що не дають вичерпного розуміння їх використання на кожному етапі аудиту.

Загалом, аналітичні процедури – це аудиторські дії, які регламентуються міжнародними стандартами незалежного аудиту. Відповідно до вимог Міжнародного стандарту аудиту 520 «Аналітичні процедури», при виконанні цих аудиторських дій проводиться оцінка фінансової інформації шляхом вивчення правдоподібних взаємозв'язків між фінансовими та нефінансовими даними. Аналітичні процедури включають також вивчення ідентифікованих відхилень і взаємозв'язків, які суперечать іншій відповідній інформації або значно відхиляються від прогнозних сум [1].

Основними джерелами одержання інформації для проведення аналітичних процедур можуть бути запити управлінському персоналу; опитування керівництва й працівників підприємства, запити третім особам, а також засоби масової інформації. Проте аудитору слід оцінити надійність таких джерел отримання інформації.

Аналітичні процедури можуть використовуватись протягом всього процесу аудиторської перевірки та проводяться для трьох основних цілей, зображені на рис. 1.

Кваліфіковані аудитори застосовують аналітичні процедури на кожному етапі проведення аудиту. Наприклад, на стадії планування вони можуть служити інструментом для визначення характеру, термінів та обсягу необхідних аудиторських процедур. Однією з цілей МСА 520 є те, що під час використання суттєвих аналітичних процедур одержуються достовірні аудиторські докази. Основною метою аналітичних процедур по суті є одержання певного рівня впевненості в поєднанні із іншими аудиторськими тестуваннями. Наприклад використання тестів контролю і предметних перевірок деталей щодо тверджень фінансової звітності для однієї або декількох сфер аудиту.

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

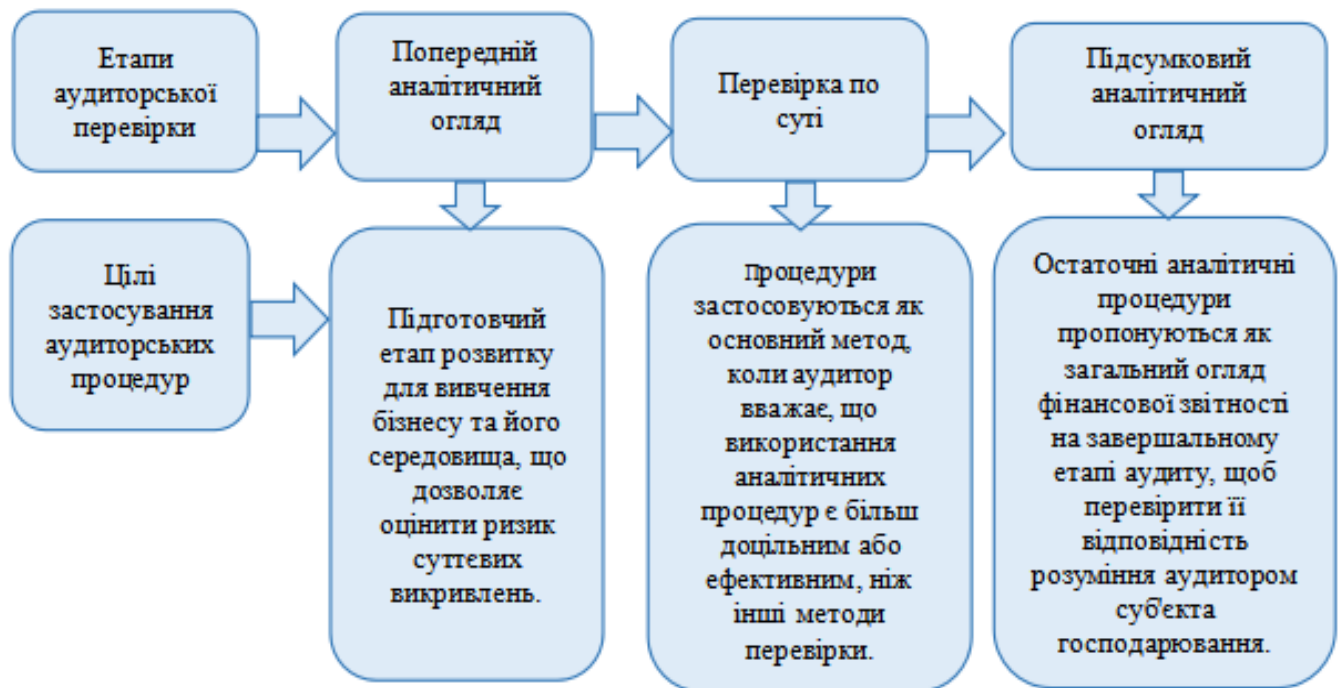

Рис. 1. Цілі аналітичних процедур в ході проведення аудиту

Аналітичні процедури по здебільшого використовують для аналізу великих обсягів операцій, які мають передбачуваний характер у часі. Їх застосування базується на призначенні про збереження стійких взаємозв'язків між даними, якщо відсутні чинники, які можуть це спростити. Проте ефективність конкретної аналітичної процедури додатковою аудиторією на основі її здатності виявляти викривлення, окремо що або в поєднанні з іншими можуть суттєво вплинути на достовірність фінансової звітності.

Аналітичні процедури під час аудиту є ефективним засобом для збору доказів для формування аудиторської думки. Сьогодні інвестори й інші користувачі фінансової звітності, складеної за МСФЗ, акцентують увагу на собівартості. У цьому контексті аудитор може використовувати формули та коефіцієнти для розрахунку собівартості, а також порівнювати ринкові ціни на сировину й матеріали. Важливим аспектом для користувачів фінансової звітності є також формування ціни на товари чи послуги. Для перевірки цих показників аудиторії можуть бути відомі торговельні дані, які стануть корисними в аналітичних процедурах, спрямованих на підтвердження обґрунтованості відображених сум.

Аналітичні процедури є важливими й на завершальному етапі аудиту. Перш ніж подавати перевірену фінансову звітність компанії, аудитор оцінюють, чи загальна інформація, представлена у фінансовій звітності є обґрунтованою з огляду на фінансові та нефінансові дані.

Приклади найбільш використовуваних аудитором аналітичних процедур представлені в таблиці 1.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Таблиця 1

Приклади застосування аналітичних процедур [1]

Метод аналітичних процедур	Приклад застосування
Аналіз співвідношень	Порівняння показників продажів за день за сумою попередніх років. Ця залежність між дебіторською заборгованістю та продажем повинна залишатися приблизно однаковою з часом, якщо не відбулися зміни в клієнтській базі, кредитній політиці організації або в практиці її стягнення.
Аналізу співвідношення	Поточне співвідношення протягом декількох звітних періодів. Це порівняння оборотних активів із поточними зобов'язаннями має бути приблизно однаковим у часі, якщо суб'єкт господарювання не змінив політику, пов'язану з дебіторською заборгованістю, товарно-матеріальними запасами чи кредиторською заборгованістю.
Аналіз тенденцій	Порівняння кінцевих залишків на рахунку витрат на компенсацію за кілька років. Ця сума повинна дещо зрости при інфляції. Незвичайні сплески можуть свідчити про те, що фальшиві виплати здійснюються фальшивим працівникам через систему оплати праці.
Аналізу тенденцій	Вивчення лінійки тенденцій безнадійних боргових витрат. Ця сума повинна змінюватися залежно від продажів. Якщо ні, керівництво може не вчасно визнати безнадійну заборгованість.
Перевірка на відповідність	Множення кількості працівників на середню оплату, щоб оцінити загальну річну компенсацію, а потім порівняйте результат із фактичними загальними витратами на компенсацію за період. Клієнт повинен пояснити будь-яку істотну різницю від цієї суми, наприклад виплату премій або відпустку працівника без оплати

Під час проведення аудиторської перевірки аналітичні процедури мають важливе значення, оскільки вони дають змогу детально перевірити статті фінансової звітності. Ці процедури також можна використовувати поряд із іншими методами, що у комплексі підвищує ефективність аудиту. Аналітичні процедури дозволяють аудитору досягати поставлених цілей ефективніше шляхом скорочення або заміни інших детальних аудиторських перевірок. Вирішальне значення має належне документування цих аналітичних процедур. Це гарантує, що досвідчений аудитор, який раніше не брав участі в аудиті, розуміє виконану роботу. Аналітичні процедури полегшують отримання надійних аудиторських доказів, які згодом служать основою для обґрунтування аудиторського звіту.

Список використаних джерел:

1. Analytical procedures. URL: <http://surl.li/uctiei>
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2020 р. URL : <http://surl.li/fdfqai>

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Григорій ГРЕХ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ЕЛЕКТРОННА СИСТЕМА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Однією з складових реформування системи охорони здоров'я є цифровізація даних та створення електронної системи. Електронна система охорони здоров'я спрямована на покращення якості та доступності медичних послуг, оптимізацію управління та прозорість витрат. Вона забезпечує централізоване зберігання медичних даних, дистанційну взаємодію між лікарями і пацієнтами, моніторинг захворюваності та ресурсів, а також підтримку професійного розвитку медичних працівників. Завдяки інтеграції всіх учасників системи охорони здоров'я та впровадженню сучасних технологій, електронна система сприяє ефективності роботи галузі та підвищенню якості медичної допомоги. Електронна система охорони здоров'я в Україні об'єднує ключові ролі для забезпечення її ефективного функціонування. Вона складається з багатьох компонентів, аз кожним роком її функціональність значно розширюється. У таблиці 1 наведено основні компоненти електронної системи охорони здоров'я в Україні.

Таблиця 1

Основні компоненти електронної системи охорони здоров'я в Україні

№ з/п	Компонент	Характеристика складових
1	Ключова інформаційно-комунікаційна система	А) Центральна база даних – інформаційно-комунікаційна система для реєстрів, програмних модулів, аналітичних систем.
		В) Електронні медичні інформаційні системи (МІС) – автоматизація кабінетів користувачів, створення та обмін інформацією.
2	Інші інформаційно-комунікаційні системи	А) «Кров» – система донорства крові для обробки інформації щодо донорів і компонентів крові.
		В) e-Stock – система управління запасами лікарських засобів і медичних виробів.
		С) Інформаційно-аналітична система «MedData» – аналіз даних щодо закупівель та моніторингу забезпечення.
		Д) Система безперервного професійного розвитку – для обробки даних професійного розвитку медиків.
		Е) ЄДІСТ – система трансплантації для визначення пар донор-реципієнт та обміну інформацією.
		Ф) ЕСЕН – система епідеміологічного нагляду за захворюваннями та лабораторними аналізами.
		Г) Моніторинг соціально значущих хвороб – автоматизація діагностики, лікування і реєстрації пацієнтів.
3	Телемедицина	Технології для дистанційної медичної допомоги.

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

4	Комплекси даних та інформації	А) Дашборди – інформація про укладені договори, медичні послуги та залишки лікарських засобів.
		В) Статус-сторінка – моніторинг працездатності електронної системи охорони здоров'я.
		С) ДУ «Центр громадського здоров'я» – аналітика COVID-19 і епідеміологічної ситуації.
		Д) Телеграм-бот «Медичних закупівель України» – агрегатор даних про лікарські засоби та тендери.
5	Медичне законодавство	Значна частина медичного права, нормативно-правові акти регулюються онлайн.
6	Інші цифрові сервіси	Ціль – забезпечення доступності, підвищення якості та зручності взаємодії в медичному середовищі.

Останні роки характеризуються стрімким зростанням інтересу, фінансування, розвитку та впровадження електронної системи охорони здоров'я. Використання інформаційних технологій для комунікацій значно трансформувало характер і процес роботи медичних працівників [2, с. 75].

Електронна система охорони здоров'я (eHealth) базується на низці ключових факторів, які сприяють її ефективному функціонуванню. Одним із основних аспектів є оптимізація використання ресурсів, що дозволяє досягти високої якості медичних послуг за економічно ефективного підходу. Система також підтримує прийняття обґрунтованих рішень завдяки доступу до актуальних даних [1, с. 97].

Крім того, eHealth підвищує доступність медичних послуг, забезпечуючи швидкий доступ до інформації та даних. Вона позитивно впливає на продуктивність роботи медичних працівників, підвищуючи їхню точність, знання та експертизу. Система також допомагає аналізувати важливі дані про пацієнтів, включаючи їхню історію медичних обстежень і лікування, що сприяє більш точній діагностиці та ефективнішому лікуванню.

Список використаних джерел:

1. Запорожець Т. В., Васюк Н. О., Єгорова Д. Є. Розроблення стратегії електронної системи охорони здоров'я (eHEALTH) як один із напрямів удосконалення державної політики у сфері охорони здоров'я України. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 21. С. 95-99
2. Сорока І. М. Розробка методології та інструментарію регулярного моніторингу оцінки якості роботи електронної системи охорони здоров'я та удосконалення роботи існуючих сервісів. Клінічна та профілактична медицина. 2023. № 5. С. 74-81
3. Цифрова трансформація охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/uk/cifrova-transformaciya-ohoroni-zdorov-ya-ukrayini-2>

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Григорій ГРЕХ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

СВІТОВИЙ ДОСВІД ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Здоров'я населення є одним із ключових чинників для забезпечення повноцінного розвитку економіки та підвищення добробуту громадян. Медична реформа ставить на перший план питання державної політики в галузі охорони здоров'я, орієнтуючи її на необхідні трансформації та створення нової системи охорони здоров'я, яка здатна забезпечити громадянам право на доступну та якісну медичну допомогу [3, с. 98]. Впровадження значних змін в організації будь-якої сфери суспільного життя, зокрема в охороні здоров'я, відбувається через реалізацію відповідної державної політики. У зв'язку з цим зростає важливість визначення пріоритетних напрямів та шляхів її впровадження, а також вибору форм і методів її реалізації.

Одним із ключових завдань у сучасних умовах є забезпечення стабільності економічної та фінансової ситуації в сфері охорони здоров'я. Для цього необхідно впроваджувати комплексні реформи в системі управління галуззю, що включають перегляд пріоритетів фінансування та розробку ефективного економічного механізму. Такий механізм повинен сприяти розширенню доступу до медичних послуг, підвищенню їхньої якості, а також забезпеченню раціонального використання людських, фінансових і матеріальних ресурсів [2, с. 475].

Фінансування охорони здоров'я значно впливає на стан медичної системи в країні та її рівень забезпечення медичними препаратами. Рисунок 1 відображає розподіл фінансування охорони здоров'я в різних країнах Європи та Європейського Союзу, поділений за основними категоріями витрат.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

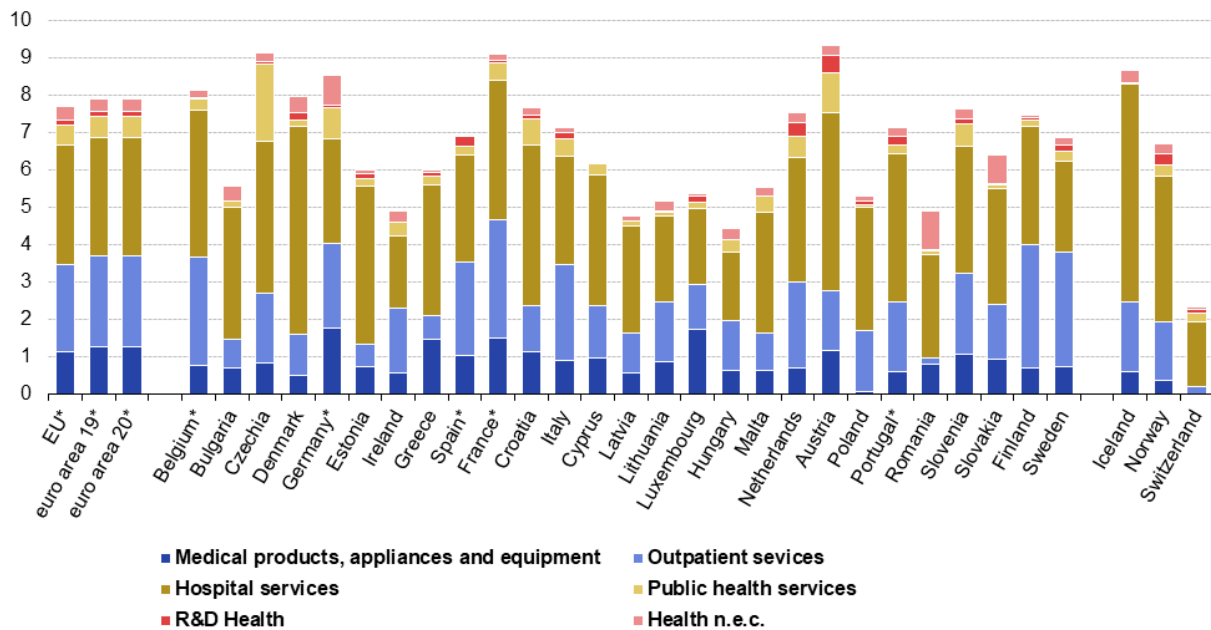

Рис. 1. Загальні державні витрати на охорону здоров'я у відсотках від ВВП у країнах Європи в 2022 році [1]

Сегменти графіка демонструють витрати на різні складові системи охорони здоров'я: медичні продукти, апарати та обладнання, амбулаторні послуги, госпітальні послуги, громадські послуги охорони здоров'я, науково-дослідну діяльність у сфері охорони здоров'я та інші витрати. З рисунка 1 видно, що значну частину фінансування спрямовано на забезпечення лікарень і медичних закладів необхідним обладнанням. Це помітно у більшості країн, особливо в Ірландії та Швейцарії. Інша категорія, а саме госпітальні послуги – є домінуючою статтею витрат у багатьох країнах, таких як Німеччина, Франція та Бельгія. Це свідчить про пріоритет надання стаціонарного лікування. На амбулаторні послуги ряд країн визначають значний внесок у фінансуванні системи охорони здоров'я, особливо в скандинавських країнах, таких як Швеція і Фінляндія. У світовій практиці широкої популярності набувають витрати на профілактику, вакцинацію та підтримку здоров'я населення. Їх частка є помітною у багатьох країнах, що дозволяє попередити ряд хвороб. У Європейських країнах науково-дослідна діяльність у сфері охорони здоров'я займає відносно меншу частку, але є важливою для забезпечення інновацій та вдосконалення системи охорони здоров'я.

Розподіл фінансування значно відрізняється між країнами, залежно від їхніх економічних можливостей, рівня розвитку системи охорони здоров'я та пріоритетів політики. Наприклад, країни Західної Європи приділяють більше уваги госпітальним послугам, тоді як у Східній Європі помітний акцент на амбулаторних послугах. Інвестиції в R&D залишаються важливим фактором для довгострокового покращення медичних послуг.

Отож, медична реформа та ефективне фінансування охорони здоров'я є ключовими чинниками розвитку економіки та підвищення добробуту населення. Реалізація державної політики в цій сфері повинна бути спрямована на створення нової системи охорони здоров'я, здатної забезпечити доступність і якість медичних послуг. Значна увага приділяється

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

стабілізації економічної ситуації в галузі, раціональному використанню ресурсів і впровадженню ефективного економічного механізму.

Список використаних джерел:

1. Government expenditure on health. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_health
2. Андріяш В. І., Малікіна О. А., Полякова О. А. Міжнародний досвід фінансування реформ у сфері охорони здоров'я. Публічне управління та регіональний розвиток. 2019. № 5. С. 474-492
3. Шевченко М. В., Карамзіна Л. А., Дорошенко О. О. Фінансування системи охорони здоров'я: зарубіжний та вітчизняний досвід. Україна. Здоров'я нації. 2012. № 2-3. С. 97-100
4. Competitiveness and innovation: current trends in business Management. Collective monograph / scientific editorship by Doctor of Economic Sciences, Professor Mykhailo Luchko and Doctor Stanislaw Szmitka. Ternopil: WUNU, 2021. 228 p. <http://surl.li/pjzung>

Ольга ГРЕХ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м.Тернопіль, Україна

**ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ
У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

Однією з ключових Цілей сталого розвитку України на період 2015-2030 років є забезпечення здорового способу життя та благополуччя для всіх громадян. Це підкреслює важливість здоров'я як основи сталого розвитку та реалізації прав людини. Досягнення цієї мети потребує глибоких змін в економіці, зокрема у сфері охорони здоров'я. Тому дослідження системи охорони здоров'я, а саме факторів впливу на її функціонування набуває актуальності. Діяльність кожного суб'єкта господарювання залежить від ряду факторів, які визначають особливості його діяльності [1, с. 221].

Вітчизняні науковці І. П. Кінаш і Л. М. Савчук поділяють усі фактори впливу на соціальні, економічні і екологічні. Їх дослідження підтвердило значний вплив цих факторів, які взаємопов'язані у реальних умовах. Найбільший вплив, зазначають вчені, мають економічні фактори, їх повна оцінка та врахування дозволять мінімізувати ризики для здоров'я населення [2, с. 46].

Функціонування приватного медичного закладу залежить від численних факторів, серед яких економічні умови, регуляторна політика, рівень попиту на медичні послуги, доступність страхування, технологічні інновації, рівень конкуренції, демографічні зміни, стан державної медицини, обсяги інвестицій і фінансування, а також професійність і кваліфікація медичного персоналу. На рисунку 1 виокремлено перелік факторів, що

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

безпосередньо чи опосередковано чинять вплив на діяльність приватних медичних закладів і їх конкурентоздатність.

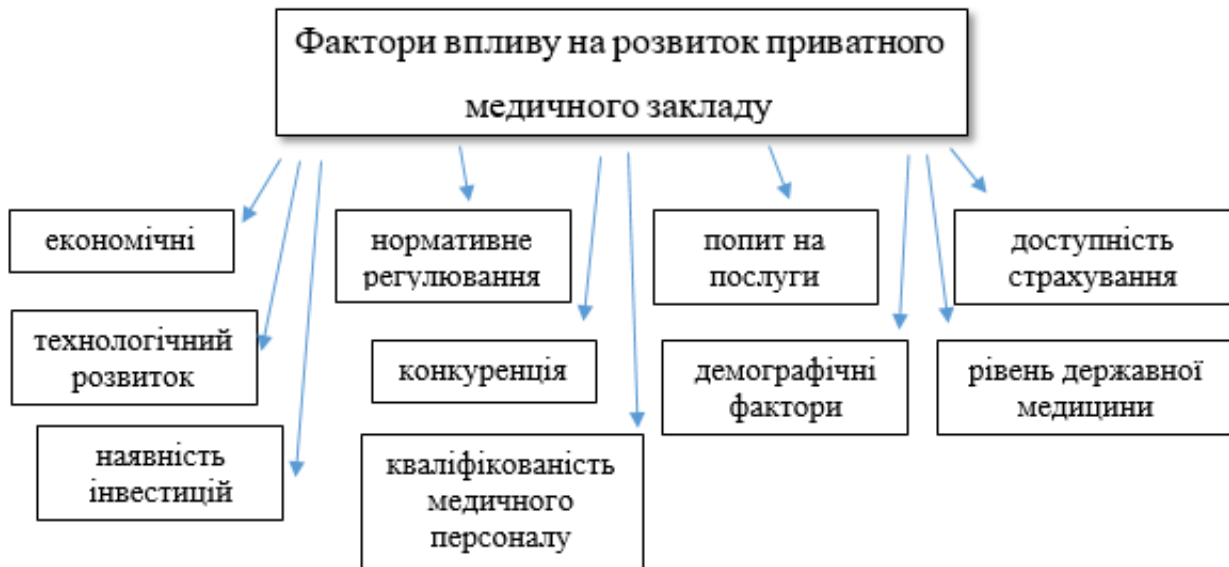

Рис. 1. Фактори впливу на функціонування приватного медичного закладу

Одним із ключових аспектів є економічні фактори, що визначають фінансову спроможність населення та загальний стан економіки. Значну роль відіграє також технологічний розвиток, адже впровадження інновацій та сучасного обладнання дозволяє закладам надавати якісніші послуги. Не менш важливим є залучення інвестицій, яке забезпечує необхідне фінансування для розширення та модернізації медичних установ. Нормативне регулювання також відіграє суттєву роль, адже заклади повинні відповідати встановленим державою стандартам і вимогам. Крім того, рівень конкуренції на ринку медичних послуг мотивує приватні заклади до покращення якості обслуговування, створення більш якісного сервісу і залучення ширшого кола спеціалістів. Окремо слід відзначити важливість кваліфікації медичного персоналу, адже професіоналізм працівників безпосередньо впливає на довіру пацієнтів. Попит на послуги залежить від демографічних факторів, зокрема вікової структури населення та його здоров'я. Доступність страхування є ще одним важливим чинником, адже вона визначає можливість населення оплачувати медичні послуги.

Останнім, але не менш важливим фактором, є рівень державної медицини: якість і доступність послуг, що надаються державним сектором, формують базові очікування пацієнтів. Усі ці елементи взаємодіють між собою, створюючи комплексну систему, яка впливає на успішність приватного медичного закладу. Усі ці чинники формують унікальну структуру кожного медичного закладу, враховуючи його місцезнаходження, функціональне призначення та загальні принципи проектування закладів охорони здоров'я.

О. С. Літвінов виокремлює фактори конкурентоспроможності закладів охорони здоров'я, які поділяє на зовнішні та внутрішні. Зовнішні включають ресурсні фактори, а саме персонал, інноваційні технології, лікарські засоби, фінансові ресурси, активність конкурентів, попит, підтримуючі галузі, урядові дії, приватизацію та випадкові події.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Внутрішні фактори охоплюють ринкову ефективність, задоволення потреб споживачів, витратну ефективність – раціональне використання ресурсів, ефективність організації, планування, контролю менеджменту та медичну ефективність, а саме надання якісних медичних послуг [3].

Отож, функціонування та конкурентоспроможність медичних закладів залежить від численних зовнішніх і внутрішніх факторів, серед яких економічні умови, технологічний розвиток, рівень конкуренції, кваліфікація персоналу та попит на послуги. Впровадження інновацій, залучення інвестицій та ефективний менеджмент сприяють покращенню якості медичних послуг, що є важливим для задоволення потреб населення та зміцнення здоров'я громадян.

Список використаних джерел:

1. Sachenko S., Krysovaty A., Lipianina-Honcharenko H., Banasik A., Lukasevych-Krutnyk I. Recognizing the Fictitious Business Entity on Logistic Regression Base. CEUR Workshop Proceedings this link is disabled, 2022. 3156. pp. 218-227
2. Кінаш І. П., Савчук Л. М. Фактори впливу на розвиток сфери охорони здоров'я України. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 25. С. 43-47
3. Літвінов О. С. Управління закладами охорони здоров'я в умовах конкурентного середовища. Ефективна економіка, 2015. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5418>
4. Радченко В. С. Фактори формування планувальної організації медичних закладів. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. 2023. Вип. 65. С. 226-235
5. Competitiveness and innovation: current trends in business Management. Collective monograph / scientific editorship by Doctor of Economic Sciences, Professor Mykhailo Luchko and Doctor Stanislaw Szmitka. Ternopil: WUNU, 2021. 228 p. <http://surl.li/pjzung>

Ольга ГРЕХ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ В МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ

Якість медичної допомоги визначається як відповідність потребам пацієнта з урахуванням сучасних досягнень медичної науки та практики, а також ефективне використання доступних ресурсів. Внутрішній контроль якості медичної допомоги організовується на рівні закладу охорони здоров'я і його структурних підрозділів [1, с. 26].

У кожному медичному закладі, що функціонує в національній системі охорони здоров'я, запроваджено три рівні контролю якості медичної допомоги. На рисунку 1 подано рівні контролю якості медичної допомоги.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Рис 1. Рівні контролю якості в медичному закладі

Багаторівнева система контролю забезпечує ефективність та якість медичної допомоги в медичних закладах. Одним із ключових механізмів внутрішнього контролю є локальні протоколи, які адаптуються до можливостей закладу. Вони регламентують дії персоналу, враховуючи технічні та матеріальні ресурси, і базуються на методиці МОЗ України [1].

Фінансовий контроль у медичних закладах сприяє ефективному управлінню ресурсами, прозорості та прибутковості, потребуючи впровадження чітких механізмів аналізу й контролю. Усі ці заходи допомагають покращити якість медичних послуг і оптимізувати діяльність закладів.

Фінансовий контроль у приватних медичних закладах є ключовим інструментом забезпечення стабільності, прозорості та ефективності їх діяльності. Для цього впроваджується багаторівнева система моніторингу та аналізу з різними інтервалами. Щоденний моніторинг включає відстеження готівкових операцій, банківських транзакцій та платежів за надані послуги. Щомісячний аналіз дозволяє порівнювати планові та фактичні показники, а також виявляти причини відхилень. Крім того, проводиться контроль ключових фінансових показників, таких як прибутковість, ефективність використання обладнання та персоналу, середній дохід на пацієнта. Для забезпечення належного фінансового контролю необхідна автоматизація обліку. Інтеграція медичних інформаційних систем із фінансовими дозволяє швидко отримувати доступ до необхідної інформації та забезпечує прозорість операцій. Одночасно важливо дотримуватися чинних правил оподаткування та бухгалтерського обліку, забезпечуючи своєчасну сплату податків і обов'язкових платежів. Для уникнення шахрайства та помилок необхідно запровадити чіткі процедури для готівкових і безготівкових розрахунків, вести детальні звіти про кожну операцію та

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

контролювати дотримання встановлених лімітів каси. Раціональний розподіл коштів забезпечує розвиток закладу, покриття витрат і отримання прибутку, включаючи інвестиції в нове обладнання або розширення послуг.

Основні напрями фінансового контролю включають:

- ✓ контроль бюджету – планування доходів і витрат із використанням історичних даних для прогнозування;
- ✓ розрахунок доходу – реєстрація доходів від різних послуг і моніторинг фінансових надходжень у реальному часі за допомогою електронних систем;
- ✓ контроль витрат – облік постійних і змінних витрат, а також аналіз їх ефективності для оптимізації використання ресурсів.

Крім поточного контролю, важливо проводити регулярний внутрішній і зовнішній аудит. Внутрішній аудит забезпечує дотримання фінансової дисципліни та перевірку точності звітності, тоді як зовнішній аудит, із залученням незалежних експертів, гарантує довіру інвесторів і партнерів та відповідає міжнародним стандартам [4, с. 78]. Ефективний фінансовий контроль у приватному медичному закладі забезпечує стабільність, конкурентоспроможність і довіру пацієнтів, партнерів та інвесторів, що сприяє подальшому розвитку закладу.

О. М. Вахненко зазначає, що система контролю якості медичної допомоги має бути комплексною та включати кілька важливих компонентів. Перш за все, це статистичний аналіз результатів роботи лікарні та її структурних підрозділів, що дозволяє оцінити ефективність діяльності закладу. Не менш важливою є експертна оцінка якості лікувально-діагностичних процесів і їхніх результатів, яка забезпечує об'єктивний підхід до контролю [2, с. 28].

Додатково, система повинна передбачати виявлення недоліків у технології лікувально-діагностичних процесів та вживання заходів для їх усунення, що сприятиме підвищенню рівня надання послуг. Завершальним етапом є планування індикаторів, які дозволяють оцінити інтенсивність роботи закладу та забезпечити постійне вдосконалення його діяльності.

Список використаних джерел:

1. Алшарф Ібрагім А. М. Контроль та управління ефективністю діяльності медичних закладів. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер. : Економіка. 2017. Вип. 2. С. 81-85
2. Вахненко О. М. Внутрішній контроль якості при наданні медичної допомоги в медичному закладі. Oral and general health. 2023. Т. 4, № 2. С. 26-29
3. Ефективний контроль якості медичної допомоги є пріоритетом МОЗ. URL: <https://moz.gov.ua/uk/efektivnij-kontrol-jakosti-medichnoi-dopomogi-e-prioritetom-moz>
4. Саченко С., Ковальчук М. Зміст і завдання внутрішнього аудиту. ХІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія» 15 грудня 2023 року, м. Тернопіль. ЗУНУ, 2023. С. 77-79

Анна ГУРНЯК

студентка

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Формування системи обліку основних засобів та аналіз їх ефективності використання є важливими етапами у фінансовому управлінні підприємством. Основні засоби, такі як машини, обладнання, нерухомість, є великими активами, які впливають на фінансове становище та конкурентоспроможність компанії.

Основні засоби являють собою значущий актив підприємства, тому їх облік і аналіз ефективності використання має велике значення для фінансового управління.

Перш за все, система обліку основних засобів встановлює структурований підхід до реєстрації та ведення інформації про ці активи. Це включає в себе установлення чітких процедур та стандартів для ідентифікації, класифікації, оцінки та звітності про основні засоби. Точний облік дозволяє підприємству відстежувати рух активів, визначати їхню вартість та враховувати амортизаційні витрати, що є важливим для правильного визначення фінансового стану компанії.

Далі, аналіз ефективності використання основних засобів допомагає підприємству максимізувати використання своїх активів. Це означає визначення оптимальних стратегій управління активами, зокрема розподіл ресурсів для підтримки ефективності виробничих процесів, мінімізація часу простою обладнання та оптимізація інвестицій у розвиток нових технологій. Розвиток нових методів аналізу ефективності використання основних засобів, зокрема врахування комплексу факторів, таких як соціальна відповідальність та екологічні аспекти, дозволить зробити аналіз більш повним та об'єктивним.

Важливою частиною аналізу ефективності є оцінка ризиків, пов'язаних з використанням основних засобів. Це включає в себе ідентифікацію можливих загроз, які можуть призвести до зниження вартості або непродуктивного використання активів, та розробку стратегій для їхнього управління та мінімізації. Це дозволяє підприємству виявити можливі проблеми або недоліки в управлінні активами та вжити вчасних заходів для їх вирішення. Також, слід звернути увагу на систему моніторингу в реальному часі. Розробка системи, яка надає можливість моніторингу стану основних засобів в реальному часі, дозволить підприємствам оперативно реагувати на зміни та вчасно вживати заходів для оптимізації використання активів.

Сучасні технології і швидкий розвиток індустрії створюють необхідність постійної модернізації технічного парку підприємств. Система обліку основних засобів дозволяє ефективно контролювати цей процес, забезпечуючи оптимальне використання ресурсів. Штучний інтелект у контексті формування систем обліку розкриває нові можливості для

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

виявлення закономірностей та трендів у фінансових даних. Алгоритми машинного навчання здатні автоматично аналізувати великі обсяги інформації, роблячи прогнози, виявляючи ризики та надаючи рекомендації щодо можливих шляхів оптимізації фінансових результатів. Такий підхід допомагає підприємствам адаптуватися до змін у реальному часі, перетворюючи облік основних засобів з формального вимірювання на стратегічний інструмент управління.

Далі, в умовах глобалізації економіки та посиленої конкуренції на ринках, підприємствам важливо максимізувати ефективність використання своїх ресурсів. Аналіз ефективності використання основних засобів дозволяє виявити слабкі місця в управлінні цими активами та вчасно вжити заходів для їх оптимізації.

Крім того, в контексті зростаючої уваги до соціальної відповідальності бізнесу, корпорації та підприємства звертають увагу на екологічний аспект управління основними засобами. Ефективна система обліку дозволяє контролювати вплив підприємства на навколишнє середовище та вчасно вживати заходів для мінімізації негативного впливу.

Збільшення відкритості та доступності даних також сприятиме покращенню системи обліку основних засобів. Створення централізованої бази даних, яка б містила інформацію про всі основні засоби підприємства та їх використання, сприятиме більшій прозорості та доступності інформації для всіх відділів та рівнів управління. Система обліку та аналізу основних засобів допомагає вирішувати стратегічні питання щодо розвитку підприємства. На основі зібраної інформації можна приймати обґрунтовані рішення щодо придбання нового обладнання, модернізації існуючих активів або відмови від застарілих технологій.

У підсумку, формування системи обліку основних засобів та аналіз ефективності їх використання є важливим елементом успішного фінансового управління підприємством. Ці процеси дозволяють підприємству максимізувати використання своїх активів, зменшити ризики та приймати обґрунтовані стратегічні рішення, що сприяє його конкурентоспроможності та стабільності на ринку. Завдяки правильно організованому обліку та аналізу можна забезпечити раціональне використання основних засобів, підвищити їх рентабельність, а також зміцнити матеріально-технічну базу підприємства.

Список використаних джерел:

1. Гамова О. В. Пропозиції щодо вдосконалення аудиту основних засобів на промисловому підприємстві. О. В. Гамова, . І. А. Козачок, . В. Майна. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 2. С.79-86
2. Донцова Л. В. Аналіз фінансової звітності: підручник. Л. В. Донцова, Н. А. Нікіфорова. К. : Справа і сервіс. 2017. 384 с.
3. Єршова Н. Ю. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами підприємств: стратегічний аспект. Н. Ю. Єршова. «Економіка та суспільство». 2018. № 14. Режим доступу: <http://rev.kpu.zp.ua/vypusk>.
4. Малікова І. П. Аналіз використання основних засобів на підприємствах у сучасних економічних реаліях. І. П. Малікова. Вісник Одеського національного університету.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

2018. Вип. 5. С. 172-176.

5. Скаун Ю.В. Особливості побудови системи обліку та аналіз ефективності використання основних засобів підприємства. 2020. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/33310/2/%d0%a1%d0%ba%d0%b0%d0%ba%d1%83%d0%bd.pdf>

Юрій ДАВИДЕНКО

аспірант

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА ТА ПОКАЗНИК ЙОГО ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

Стратегічне управління сталим розвитком є важливим інструментом для досягнення цілей сталого розвитку (ЦСР), визначених ООН у рамках Порядку денного на період до 2030 року. Конкуренція та економічна нестабільність примушують підприємства налаштовуватися до виникнення потенціальних небезпек в їхній роботі, які, як наслідок, спричиняють до кризових становищ.

Стратегічне управління сталим розвитком — це комплексний процес, що поєднує довгострокове планування, управління ресурсами та прийняття рішень для забезпечення економічної, екологічної та соціальної стійкості. Ця концепція набуває дедалі більшого значення у сучасному світі через загрози зміни клімату, виснаження природних ресурсів, соціальної нерівності та інші глобальні виклики. Воно включає в себе процес управління персоналом, оптимального використання наявних ресурсів, гнучкого реагування та своєчасного впровадження змін в організації, які відповідають умовам зовнішнього середовища та дозволяють досягти конкурентних переваг, що забезпечує ефективне функціонування організації та довгострокову прибутковість. Компоненти стратегічного управління сталим розвитком представлено нами так.

Компонент	Опис
Формування стратегічного бачення	Визначення довгострокових цілей, які враховують баланс між економічним зростанням, соціальним добробутом і захистом довкілля.
Аналіз середовища	Оцінка внутрішніх і зовнішніх чинників, які впливають на організацію, регіон чи країну. Використання інструментів, таких як SWOT-аналіз, PESTEL-аналіз, аналіз стейкхолдерів.
Розробка стратегій	Стратегії сталого розвитку передбачають заходи для зменшення негативного впливу на довкілля, забезпечення соціальної справедливості та економічної стійкості. Інтеграція принципів сталого

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

	розвитку у всі рівні управління.
Реалізація стратегій	Застосування механізмів для впровадження запланованих заходів. Створення чіткої системи управління проектами та моніторингу.
Моніторинг і оцінка	Регулярне вимірювання прогресу за допомогою ключових показників ефективності (KPIs). Внесення корективів у стратегії на основі отриманих результатів.
Інновації та адаптація	Використання інноваційних технологій та рішень для підвищення ефективності. Постійне оновлення стратегій відповідно до змін у зовнішньому середовищі.

Сталий розвиток вважається процесом організаційних змін, який систематично організовує, мотивує, контролює та адаптує. Це набір взаємопов'язаних ресурсів і заходів, які перетворюють вхідні фактори (структуру, технологію, продукти, виробничі відносини тощо). Розробка менеджменту з новими характеристиками є частиною реалізації стратегії компанії та спрямована на забезпечення економічної безпеки та розвитку підприємства.

Процес сталого розвитку включає ініціювання, планування та реалізацію різноманітних організаційних змін, у тому числі: зміни у виробничих процесах, продукції, організаційних структурах, механізмах координації, організаційній культурі тощо. Нами пропонуються такі ключові принципи стратегічного управління сталим розвитком.

Ключові принципи стратегічного управління сталим розвитком

Принцип	Опис
Системність	Урахування взаємозв'язків між екологічними, соціальними та економічними аспектами.
Довгостроковий підхід	Планування з акцентом на майбутнє покоління.
Інклюзивність	Залучення всіх зацікавлених сторін до процесу прийняття рішень.
Прозорість і підзвітність	Забезпечення відкритого діалогу та звітування про результати.

Розроблені принципи сталого розвитку визначають положення, які є найбільш важливими при управлінні процесом змін на підприємстві та є, по суті, рекомендаціями, яких слід дотримуватись під час ініціювання та впровадження організаційних змін.

Концепція механізму стратегічного управління сталим розвитком базується на такому баченні сенсу корпоративного існування. По-перше, підприємства існують для задоволення потреб зовнішнього середовища. Підприємство є відкритою системою, і врешті-решт воно може вижити лише за рахунок задоволення потреб. Якщо компанія продовжує задовольняти потреби своїх клієнтів, вона обов'язково отримає підтримку, необхідну для продовження роботи. По-друге, підприємництво існує, щоб задовольняти потреби власників і отримувати прибуток. Прибуток — це винагорода за ризик і зусилля, вкладені в організацію та ведення бізнесу. І третє. Підприємства існують, щоб задовольнити низку інших потреб: постачальники, що приносять задоволення, зацікавлені в споживанні їхньої продукції.

Фінансова стійкість підприємства це такий його фінансовий стан, що досягається

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

значною високою питомою вагою власного капіталу у загальній сумі фінансових ресурсів. Коефіцієнт фінансової стійкості - індикатор, який говорить про здатність підприємства залишатися платоспроможною в довгостроковій перспективі. Коефіцієнт фінансової стійкості розраховується як співвідношення суми власного капіталу і довгострокових зобов'язань до суми пасивів. Значення коефіцієнта вказує, яку частку активів компанія здатна фінансувати за рахунок постійного капіталу і капіталу, залученого на довгостроковій основі [1].

Список використаних джерел:

1. Кобилецький В. Р., Коефіцієнт фінансової стійкості / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/349-koefitsient-finansovoji-stijkosti> (дата перегляду: 21.12.2024)

Юрій КАВУЛИЧ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м.Тернопіль, Україна

**НАПРЯМКИ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БУДІВЕЛЬНОГО
ПІДПРИЄМСТВА**

Будівельна галузь має специфічні характеристики, які впливають на оцінку фінансового стану підприємств. До них належать сезонність, тривалість будівельних циклів, висока капіталоємність і залежність від інвестицій та кредитування.

1. Сезонність діяльності ускладнює розподіл доходів і потребує врахування сезонних коливань при фінансовому плануванні.
2. Тривалі будівельні цикли можуть створювати труднощі з ліквідністю, що вимагає особливого підходу до оцінки фінансового стану.
3. Ризики проектів (затримки, підвищення вартості матеріалів, зміни в законодавстві) потребують консервативних методів оцінки.
4. Для оцінки фінансового стану необхідні спеціальні показники, такі як коефіцієнти освоєння кошторисної вартості та дебіторська заборгованість.
5. Інвестиційна активність вимагає ретельного аналізу джерел фінансування та структури капіталу для зниження фінансових ризиків.
6. Державне регулювання впливає на фінансові стратегії підприємств, що вимагає адаптації до змін у законодавстві.
7. Стратегічне планування є необхідним для стабільності фінансового стану підприємств, враховуючи специфіку галузі та ринкові тенденції.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Оцінка фінансового стану будівельних підприємств повинна враховувати галузеві ризики, сезонність та довгостроковість проектів, застосовуючи адаптовані методи аналізу та інтегруючи фінансове планування з виробничо-економічними процесами для підвищення ефективності управління фінансами [2].

Аналіз за результатами дослідження фінансового стану [1-3] ТОВ «Тернопільбуд» за 2022–2023 роки показав покращення ключових фінансових показників, що свідчить про позитивні зміни в діяльності підприємства, але також виявив низку проблем, які потребують вирішення. Основні результати:

1. Активи:

- Загальна структура активів змістилася у бік оборотних, що сприяє підвищенню ліквідності.
- Незважаючи на зростання оборотних активів (+10,6%), низький рівень грошових коштів та зростання дебіторської заборгованості знижують фінансову гнучкість.

2. Пасиви:

- Зменшення залученого капіталу (-6,3%) та зростання власного капіталу (+9,7%) є позитивними змінами, але підприємство залишається залежним від зовнішнього фінансування (91% пасивів).

3. Фінансові результати:

- Чистий дохід зріс на 36,4%, а чистий прибуток – на 30%. Проте зростання витрат, особливо адміністративних (+18,2%), обмежує рентабельність продажів (зниження з 2,37% до 2,26%).

4. Ліквідність:

- Коефіцієнти поточної та швидкої ліквідності значно покращилися, але рівень абсолютної ліквідності залишається низьким (0,29 у 2023 році), що свідчить про брак вільних грошових коштів.

5. Платоспроможність:

- Частка власного капіталу дещо зросла (коефіцієнт автономії збільшився до 0,09), але залежність від зовнішніх джерел фінансування все ще висока.

6. Рентабельність:

- Зростання рентабельності активів (з 0,49% до 0,66%) та власного капіталу (з 6,22% до 7,72%) свідчить про підвищення ефективності використання ресурсів.

7. Оборотність:

- Коефіцієнт оборотності активів (0,29) є низьким, що свідчить про недостатньо ефективне використання активів для генерації доходу.
- Тривалий середній період обороту дебіторської заборгованості (145 днів) вказує на затримки в поверненні коштів, що може негативно впливати на ліквідність.

8. Майновий стан:

- Знос основних засобів зростає, що вказує на потребу в їх оновленні. Водночас зростання частки оборотних активів до 26,8% позитивно впливає на гнучкість управління ресурсами.

Рекомендації для покращення фінансового стану:

1. Зменшити залежність від зовнішнього фінансування шляхом реінвестування прибутку або залучення нових інвесторів.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

2. Оптимізувати витрати, особливо адміністративні, для підвищення рентабельності.
3. Підвищити ефективність управління дебіторською заборгованістю для скорочення середнього періоду її обороту.
4. Оновити основні засоби, щоб уникнути зниження виробничих можливостей.
5. Сформувати резерв ліквідних коштів для покращення короткострокової платоспроможності.

Загалом, ТОВ «Тернопільбуд» демонструє позитивну динаміку, але для забезпечення стабільного розвитку необхідні структурні зміни та оптимізація фінансового управління.

Список використаних джерел:

1. Безбородова Т. В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану. *Економіка. Управління. Інновації. Серія: економічні науки - електронне наукове фахове видання*. 2014. Вип. 1 (11).
2. Білан Ю. М. Аудит фінансової звітності: теорія та практика. *Аудит і фінансовий аналіз*. 2021. № 5, с. 45-50.
3. Бланк І. О. Фінансовий аналіз: теорія та практика. К.: Знання, 2021. 320 с.
4. Лучко М.Р. Основи складання консолідованої фінансової звітності: Навчальний посібник. Тернопіль: ТНПУ, 2012. 126 с.

Юрій КАВУЛИЧ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м.Тернопіль, Україна

**ВПЛИВ ОСОБЛИВОСТЕЙ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ НА ОЦІНКУ ФІНАНСОВОГО
СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА**

Будівельна галузь орієнтована на створення та відновлення основних фондів як виробничого, так і невиробничого призначення [1]. Вона також забезпечує створення численних робочих місць і сприяє розвитку малого бізнесу та підприємництва. Ефективне функціонування будівельної індустрії є важливим фактором розвитку регіонів і країни в цілому. Розвиток будівельних підприємств вимагає належного забезпечення фінансовими, трудовими, технологічними, енергетичними та інформаційними ресурсами. Водночас, прогрес будівельної галузі тісно пов'язаний з розвитком інших секторів економіки, що вимагає досягнення збалансованості між різними сферами виробництва.

Оскільки будівництво інтегровано з іншими галузями виробництва та споживання, воно сприяє загальному економічному зростанню країни. Проте основними чинниками, які обмежують розвиток будівельної діяльності, є фінансові труднощі та низький попит на будівельні послуги. Також важливою проблемою є втрата кваліфікованих кадрів. Таким

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

чином, діяльність підприємств будівельного сектора має свої специфічні особливості і стикається з численними викликами, що впливають на їх розвиток. Розглянемо аналіз особливостей роботи будівельних компаній та оцінку їх фінансового стану та економічної безпеки. (рис.1).

Основними напрямками забезпечення економічної безпеки будівельного підприємства є захист комерційної інформації та конфіденційних даних, забезпечення комп'ютерної безпеки, внутрішньої безпеки, безпека будівель і споруд, фізична та технічна безпека, забезпечення зв'язку, безпека в господарсько-договірних відносинах, безпека перевезень вантажів і осіб, а також безпека рекламних заходів, ділових зустрічей та переговорів. Крім того, важливими аспектами є протипожежна та екологічна безпека, конкурентна розвідка та інформаційно-аналітична діяльність.

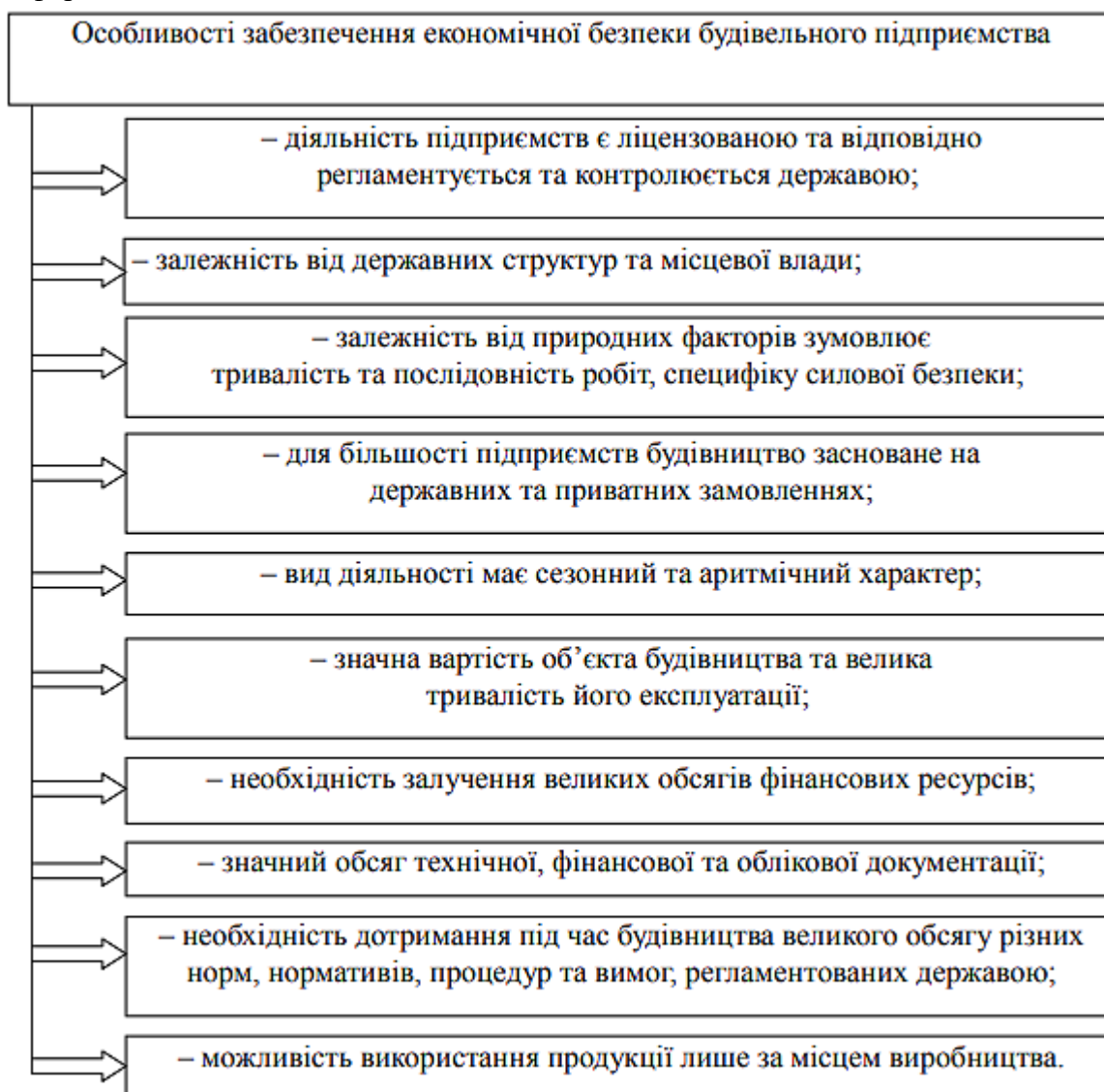

Рис. 1. Особливості будівельного підприємства в контексті оцінки його фінансового стану

Фінансовий стан будівельних підприємств оцінюється за чотирма рівнями: стабільний рівень, при якому підприємство має достатньо власних ресурсів і здатне протистояти як

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

внутрішнім, так і зовнішнім загрозам; нестабільний рівень, коли для забезпечення економічної безпеки підприємству бракує власних ресурсів і воно змушене використовувати позикові кошти, але система безпеки все ще може справлятися з ризиками; критичний рівень, при якому підприємство не має достатньо ні власних, ні позикових коштів і стикається з серйозними загрозами, здатне протистояти лише незначним ризикам; кризовий рівень, коли економічна безпека підприємства відсутня, і воно перебуває на межі банкрутства.

Оцінка фінансового стану будівельних підприємств повинна включати наступні аспекти: ефективність кожного окремого будівельного продукту, загальний фінансовий стан підприємства, результативність застосування інформаційних технологій у будівництві, рівень інноваційності компанії, використання сучасних технологій, охоплення ринків будівельних послуг, загальний рівень економічної безпеки, виявлення ризиків і загроз, а також прийняття ефективних управлінських рішень для забезпечення безпеки.

Управління економічною безпекою будівельних підприємств є ключовим для створення сприятливих умов для їхньої діяльності і потребує значних ресурсів, інноваційних рішень та фінансових інвестицій. Успішне функціонування будівельної компанії безпосередньо залежить від її економічної безпеки. Це неможливо без належного врахування стратегічних і тактичних інтересів підприємства, а також активного використання можливостей зовнішнього середовища і взаємодії з іншими суб'єктами [2].

Основною метою оцінки фінансового стану є визначення механізмів адаптації підприємства до нових загроз і забезпечення стабільного функціонування. Своєчасне і точне виявлення загроз економічній безпеці, а також розробка методів для мінімізації їх впливу, потребують створення ефективної системи управління економічною безпекою, що включає планування, регулювання, контроль і стимулювання (табл. 1). Такий підхід дозволяє ідентифікувати та нейтралізувати фінансово-економічні загрози, що забезпечує стабільність підприємства на довгострокову перспективу.

Сучасні будівельні підприємства потребують застосування новітніх методів для оцінки фінансового стану, оскільки будівельний сектор є висококонкурентним і привабливим для інвесторів. Важливим є також управління економічною безпекою, що включає ефективний розподіл завдань, повноважень і відповідальності серед усіх рівнів управління.

Таблиця 1

Інструментарій управління економічною безпекою будівельної компанії

Компоненти	Опис
Планування	- прогнозування; - розробка стратегічних та оперативних програм та планів; - розробка та прийняття програм економічної діяльності і загальної концепції розвитку будівельного підприємства.
Стимулювання	- використання соціально-економічних методів управління; - підвищення ефективності управлінської праці; - матеріальна мотивація.
Регулювання	- обґрунтування та впровадження управлінських рішень;

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

Компоненти	Опис
	- використання сучасних економічних інструментів.
Контроль	- аналіз виконання програм та планів діяльності будівельного підприємства; - оцінка фінансового стану підприємства; - аудит.

Будівельні компанії функціонують у швидко змінюваному середовищі, яке характеризується нестабільністю та динамічними трансформаціями. Ці умови змушують керівництво компаній швидко адаптуватися та знаходити нові шляхи розвитку в умовах змін зовнішнього середовища.

Різноманітні фактори впливають на фінансовий стан підприємства та його основні функціональні компоненти. Для покращення ефективності системи економічної безпеки будівельних компаній доцільно поєднувати кілька підходів до оцінки фінансового стану та використовувати різні інструменти управління.

Список використаних джерел:

1. Татар М.С. Інструментарій оцінювання рівня ресурсного потенціалу підприємств будівельної галузі України. Бізнес Інформ. 2016. № 3. С. 123-130.
2. Фоміченко І.П. Формування системи управління економічної безпеки на підприємствах України. Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. 2013 № 3 (23). С. 57-66.
3. Audit: local and global aspects: collective monograph /scientific editorship by Doctor of Economic Sciences, Professor Mykhailo Luchko and Doctor Stanislaw Szmitka. Ternopil: WUNU, 2023. p. 11 – 31. ISBN 978-966-654-705-0

Аліна КОЗАРЕВА

магістр

Одеський національний університет

м. Одеса, Україна

СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні в умовах ринкових відносин діяльність будь-якого підприємства зводиться в кінцевому підсумку до отримання максимального прибутку від провадження господарської діяльності. Правильне управління витратами на підприємстві дає змогу отримати найбільший ефект та з найменшим обсягом витрат, економією всіх видів ресурсів. При такому управлінні передбачається пошук шляхів зниження витрат та забезпечення отримання прибутку в найбільшому розмірі.

Основна частка витрат на підприємстві становлять операційні витрати, саме тому для них приділяється особлива увага, адже оцінка їх величини та структури на постійній основі

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

дає можливість на існування ефективної системи управління. Операційна діяльність підприємства є його основною діяльністю, яка стосується виробництва та реалізації продукції, товарів, робіт або послуг. Операційна діяльність є основною метою створення суб'єкта господарювання, також вона забезпечує основну частину його доходу. Також до операційної діяльності включаються інші види діяльності, що не відносяться до інвестиційної чи фінансової діяльності [2].

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (далі - НП(С)БО) містить визначення поняття витрат, як зменшення економічних вигод через вибуття активів чи збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу [1].

У науковій економічній літературі поняття витрат є розповсюдженим, але при цьому єдиної думки стосовно трактування поняття «витрати» немає. В ході дослідження матеріалу, ми виявили, що вчені та науковці трактують дане поняття з різних підходів.

Бутинець Ф.Ф. трактує витрати як загальноекономічну категорію, що показує використання речовин, сил при провадженні господарювання. Професор розрізняв дані поняття у бухгалтерському обліку від поняття загальноекономічного. Витрати в економічному розумінні він характеризував як «затрати втрачених можливостей», тобто грошові кошти, які можливо було отримати в разі використання найбільш вигідного варіанту витрачання наявних ресурсів [3].

Гладких Т.В. характеризує поняття «витрати» як відтік активів або виникнення кредиторської заборгованості при відвантаженні, провадження господарської діяльності, здійснення інших операцій основної діяльності підприємства [4].

В своїй праці Дерій В. характеризував витрати як повністю або частково використані в процесі провадження підприємницької діяльності запаси, необоротні активи, трудові ресурси, також погашення зобов'язань перед бюджетом, зобов'язань перед кредиторами та іншими учасниками господарювання.

Витрати (затрати) – це зменшення активів чи збільшення зобов'язань, або поєднання першого та другого в процесі виробництва та постачання товарів в рамках господарської діяльності підприємства – зазначали в своїй праці Чижевська Л. В., Зеленіна О. О. та Романенко С. В.

Лень В. С., Гливенко В. В. вважали витратами – спожиті затрати, а саме зменшення активів або збільшення зобов'язань підприємства у процесі провадження господарської діяльності з метою отримання доходу в звітному періоді.

Отже, на основі наведених трактувань поняття «витрати» можна прослідити деякі розбіжності, що виникають, в основному, через індивідуальні погляди кожного автора, через контекстуальну специфіку тощо. При використанні даних понять в окремих випадках, слід враховувати ці розбіжності.

Сьогодні українські підприємства функціонують в складних умовах, тому перед ними постає задача в посиленому контролі за доходами та витратами, та розробці дієвих систем управління ними. Ведення обліку доходів та витрат в розрізі різних груп та підгруп є для

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

підприємства важливою інформаційною базою з метою ефективного управління ним.

В науковій літературі існують різні підходи для класифікації доходів та витрат. Основу класифікації за видами діяльності покладено у фінансовому обліку.

Досить цікавий підхід до класифікації витрат на підприємстві запропонував кандидат економічних наук, професор Франц Бутинець. Свою класифікацію витрат він запропонував для бухгалтерського, управлінського та фінансового обліку. Отже, в основу класифікації операційних витрат покладено такі ознаки:

- за статтями калькуляції;
- за елементами витрат;
- за способом їх включення до витрат (поділ на прямі та непрямі витрати);
- за впливом обсягу продукції (поділ на змінні та постійні витрати);
- за функціональним призначенням;
- за звітними періодами (витрати звітних періодів, витрати майбутніх періодів)[3].

Спосіб групування витрат за вищезазначеною класифікацією, тобто за статтями калькуляції дає можливість визначити цільове використання витрат, також отримати інформацію щодо місця виникнення відповідно до продукції, що була виготовлена (або послуги).

Поділ за даною ознакою дає змогу заощадити витрати чи запобігти перевищенню витрат на підприємстві. Це показує вплив окремої статті витрат на собівартість продукції (робіт, послуг), надає можливість керівникам підприємств відстежувати виконання планів витрат на продукцію не лише в цілому по підприємству, а й на одиницю продукції та певними визначеними напрямками витрат.

Одним із критеріїв групування витрат операційної діяльності є поділ за економічними елементами. Їх поділ відбувається через групування економічно однорідних витрат.

Поділ витрат за економічними елементами дає змогу визначити потребу в оборотних та основних засобах, дає можливість встановити кількість засобів, що було витрачено під час виробництва незалежно від виробництва, а також незалежно від цілей використання. Такі витрати стосуються лише операційної діяльності суб'єкта господарювання, дають можливість здійснювати аналіз складу, структури витрат, а також аналіз їх ефективності. З метою поділу витрат операційної діяльності за елементами виділяють такі складові: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати [1].

Вищезазначений поділ наведено в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (НП(с)БО) 16 «Витрати», а також в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Поділ витрат за елементами наявний тільки в межах операційної діяльності, так як в процесі цієї діяльності створюється додаткова вартість, як правило. А у фінансовій діяльності відбуваються зміни величини власного та позикового капіталів, до витрат інвестиційної діяльності входить уцінка, списання необоротних активів, зменшення корисності активів тощо.

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

Вивчаючи різні підходи до класифікації витрат, які наведені у вітчизняній та зарубіжній економічній літературі, можна надати пропозиції щодо класифікації витрат за різними ознаками (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація витрат операційної діяльності

Класифікаційні ознаки	Поділ на види витрат	Напрями для використання класифікаційних ознак
За способом віднесення вартості на продукцію (роботи, послуги)	- прямі витрати (що пов'язані з виробництвом окремих видів продукції, відносяться на одиницю продукції); - непрямі витрати (витрати, що пов'язані з виробництвом різних видів продукції на підприємстві);	управлінський, та фінансовий облік; звітність (фінансова); прийняття управлінських рішень.
За центрами виникнення витрат на виготовлення продукції	– Витрати за службами та структурними підрозділами (тобто за місцями відповідальності, що виділяються в окремі об'єкти обліку); – витрати за цехами, дільницями.	визначення виробничої собівартості продукції; контроль та управління витратами виробничих ресурсів.
По відношенню до виробничого процесу	- основні витрати (витрати, що безпосередньо відносяться до процесу виготовлення готової продукції); - накладні (витрати, що стосуються управління та обслуговування виробництва).	Економічний аналіз; планування; управлінський облік.
Вплив обсягу виробництва на рівень витрат	– умовно-змінні витрати; – умовно-постійні витрати; – граничні витрати (приріст чи скорочення витрат на одиницю продукцію в залежності від зміни обсягу у виробництві чи продажів більше, ніж на одиницю продукцію).	Прогнозування виробничих витрат; облік, планування, аналіз собівартості продукції; вибір економічної політики тощо.
За періодом (календарним)	– поточні витрати; – витрати майбутніх періодів; – одноразові витрати; – довгострокові витрати.	Для рівномірного, повного відображення витрат в собівартості.

Джерело: складено автором за даними [4]

Отже, сьогодні поняття «витрати» є питанням дослідження багатьох вчених та науковців, серед трактувань яких можна прослідити деякі розбіжності, що виникають, в

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

основному, через індивідуальні погляди кожного автора, через контекстуальну специфіку тощо. Також наряду з цим, класифікаційних ознак щодо поділу витрат існує дуже багато, і кожна з них має місце бути.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 01.12.2024).
2. Кулакова С., Ткаченко А., Разно А. Сучасні аспекти управління витратами українських підприємств. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. 2023. № 1 (8). С. 40-48. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/12350/1/21679-Article%20Text-39520-1-10-20230502.pdf> (Дата звернення 30.11.2024 р.)
3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута». 2009 р.
4. Гладких Т.В. Фінансовий облік. К.: Центр учбової літератури, 2017. 480с.

Катерина КУЗЬМІНСЬКА

студентка

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

**ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ НА
ВИРОБНИЦТВІ**

У сучасному світі штучний інтелект (ШІ) відіграє дедалі важливішу роль у розвитку бізнесу, зокрема у сфері виробництва. Його застосування допомагає підприємствам не лише залишатися конкурентоспроможними, а й суттєво знижувати витрати завдяки ефективнішому управлінню ресурсами, автоматизації процесів та прогнозуванню можливих ризиків.

Одним із найвагоміших способів оптимізації витрат є аналіз великих обсягів даних. Завдяки ШІ підприємства отримують можливість швидко обробляти та аналізувати інформацію, виявляти приховані закономірності та проблеми у виробничих процесах. Наприклад, алгоритми машинного навчання здатні ідентифікувати найменш ефективні операції, визначати причини затримок або перевитрат, а також пропонувати шляхи покращення. Такі інструменти значно прискорюють прийняття рішень та зменшують ймовірність помилок, які можуть коштувати компанії значних ресурсів.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Автоматизація процесів є ще одним ключовим напрямком використання ІІІ. Раніше багато завдань вимагали ручної роботи, що збільшувало витрати на оплату праці, а також залишало простір для помилок. Тепер, завдяки автоматизації на основі ІІІ, можна зменшити кількість рутинної роботи та забезпечити високу точність операцій. Наприклад, роботизовані системи з елементами ІІІ здатні виконувати складні операції на виробничих лініях із мінімальним втручанням людини. Окрім того, аналітика допомагає передбачати збої в роботі обладнання, дозволяючи уникати дорогих простоїв завдяки своєчасному технічному обслуговуванню.

ІІІ також відкриває нові можливості для оптимізації використання матеріалів та енергії. У таких галузях, як хімічна промисловість чи енергетика, алгоритми здатні точно налаштовувати параметри виробничих процесів для досягнення максимальної ефективності. Це зменшує обсяги відходів, скорочує споживання енергії та водночас дозволяє досягати високої якості продукції. Такий підхід не лише знижує витрати, а й сприяє екологічній відповідальності компаній.

Ще однією важливою перевагою ІІІ є його здатність моделювати різні сценарії. Завдяки цьому підприємства можуть оцінити можливі наслідки своїх рішень ще до їхнього впровадження. Наприклад, якщо компанія планує змінити постачальника сировини або оптимізувати логістичні маршрути, алгоритми можуть прорахувати витрати, терміни та потенційні ризики. Це допомагає вибирати найбільш ефективні стратегії, знижуючи витрати та підвищуючи прибутковість.

Варто зазначити, що впровадження ІІІ у виробництво потребує інвестицій у навчання персоналу, модернізацію обладнання та розробку програмного забезпечення. Проте ці витрати швидко окупаються завдяки значному підвищенню ефективності.

Використання ІІІ стає важливим конкурентною перевагою, оскільки дозволяє підприємствам не лише знижувати витрати, а й пропонувати клієнтам кращу продукцію та послуги. У майбутньому роль ІІІ у виробництві буде лише зростати. Розвиток технологій дозволить впроваджувати ще точніші та інноваційніші рішення для оптимізації витрат, створюючи передумови для стійкого розвитку бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Наказ міністерства фінансів України №318 від 31.12.99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
2. Вербівська, Людмила Василівна. "Застосування інструментів штучного інтелекту при управлінні конкурентоспроможністю підприємства." (2023). URL: <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/8563>
3. Лемішовська Олесь, Вікторія Лінинська. "Бухгалтерський облік в умовах впровадження інформаційних технологій і систем." *Економіка та суспільство* 44 (2022). URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1794>

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Наталія КУПРІЯНЧУК

здобувач освітнього ступеня магістр
Науковий керівник: **СУЛИМЕНКО Л.А.**,
кандидат економічних наук, професор
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна

**ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА НА ІП «КОКА-КОЛА
БЕВЕРІДЖИЗ УКРАЇНА ЛІМІТЕД»**

Вступ. В умовах сучасної економіки ефективне управління витратами виробництва є одним із ключових чинників успіху будь-якого підприємства. Особливо це актуально для компаній із глобальною присутністю, таких як ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед», де високі стандарти якості продукції поєднуються з необхідністю раціонального використання ресурсів. Аудит витрат виробництва відіграє центральну роль у забезпеченні прозорості фінансових операцій, виявленні резервів економії та вдосконаленні управлінських процесів. Чітка організація та ефективна методика аудиту дозволяють не лише забезпечити відповідність міжнародним стандартам фінансової звітності, але й сприяють прийняттю обґрунтованих стратегічних рішень.

Предмет аудиту охоплює процеси або явища, які документально зафіксовані та відображають стан майна, ресурсів, джерел їх формування, а також господарську діяльність суб'єкта господарювання.

Об'єкт аудиторської діяльності включає взаємопов'язані аспекти економічної, організаційної, інформаційної, технологічної та інших сфер функціонування системи, стан яких може бути оцінений як кількісно, так і якісно [1, с. 5].

Результати дослідження. Особливості аудиту витрат виробництва розглянемо на прикладі ІП «КОКА-КОЛА БЕВЕРІДЖИЗ УКРАЇНА ЛІМІТЕД», яка є частиною глобальної корпорації «The Coca-Cola Company» та займає лідируючу позицію на українському ринку безалкогольних напоїв, з обсягом продажу понад 2 мільярди умовних упаковок. Компанія працює у 28 країнах і обслуговує близько 595 мільйонів споживачів, тому аудит витрат виробництва безалкогольних напоїв стає особливо актуальним і складним завданням. Це зумовлено специфікою інгредієнтів, виробничих технологічних процесів, необхідністю дотримання глобальних стандартів якості та високим рівнем конкуренції на ринку [3].

В Україні одним із основних аспектів контролю аудиторської діяльності є забезпечення високої якості аудиторських послуг. Аудитори та аудиторські фірми активно впроваджують системи контролю якості своєї діяльності. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» надає повноваження для здійснення контролю за дотриманням аудиторськими фірмами та аудиторами вимог цього закону, міжнародних стандартів аудиту та норм професійної етики [4].

Питання організації та методики аудиту на підприємстві безалкогольних напоїв є актуальним як для ефективної організації управлінського обліку, так і для вдосконалення

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

практики управління в умовах сучасного бізнесу.

Аудит витрат на виробництво продукції належить до важливих і найскладніших напрямів аудиторської діяльності, оскільки він дає змогу виявляти помилки, недоліки у формуванні звітної інформації та в розрахунках ключових показників [5, с. 249].

Дослідження витрат на ІП «Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед» потребує уваги до особливостей діяльності компанії, сучасних виробничих технологій та стандартів управлінського обліку. Це допоможе виявити, які витрати мають найбільший вплив на кінцеву вартість продукції, а також запропонувати шляхи їх оптимізації. Успіх компанії значною мірою залежить від здатності правильно аналізувати та контролювати витрати.

Аудит витрат виробництва на ІП «КОКА-КОЛА БЕВЕРІДЖИЗ УКРАЇНА ЛІМІТЕД» охоплює низку ключових елементів витрат, які безпосередньо впливають на виробничі та фінансові результати компанії (рис. 1).

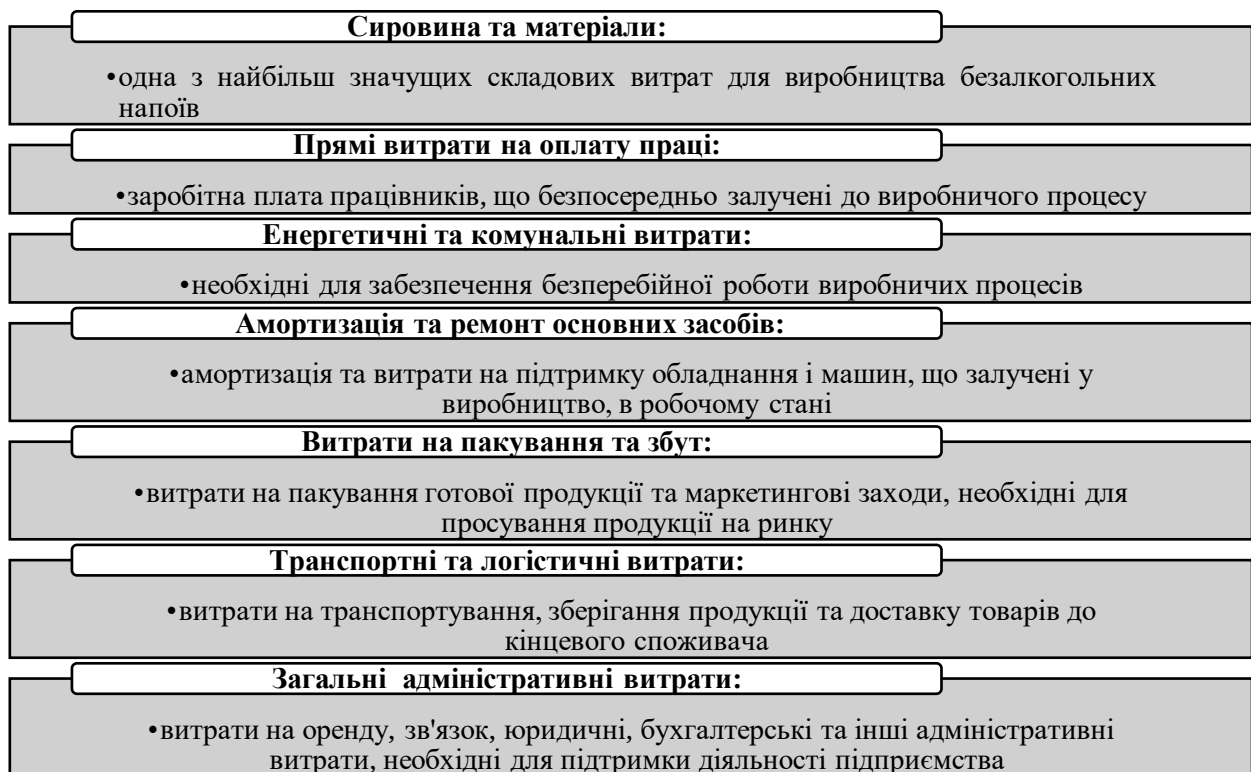

Рис. 1. Основні елементи витрат виробництва на ІП «КОКА-КОЛА БЕВЕРІДЖИЗ УКРАЇНА ЛІМІТЕД»

Ці елементи є основою для оцінки ефективності витрат і визначення можливих напрямків для оптимізації виробничих процесів на ІП «КОКА-КОЛА БЕВЕРІДЖИЗ УКРАЇНА ЛІМІТЕД» [2].

Аудит виробничих витрат має ряд особливостей, які зумовлені специфікою виробничих процесів компанії, масштабами її діяльності, а також застосуванням сучасних технологій (рис. 2).

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Вхідний контроль	•Перевірка процедур вхідного контролю якості сировини, зокрема цукру, води, фруктів і пакувальних матеріалів.
Технологічний процес	•Оцінка технологічних процесів виробництва для забезпечення відповідності затвердженим технологічним картам і рецептурам.
Зберігання	•Оцінка умов зберігання сировини та готової продукції для запобігання їх псуванню та втратам.
Обладнання	•Перевірка стану та обслуговування виробничого обладнання, зокрема контроль витрат на ремонт і технічне обслуговування.
Санітарні норми	•Перевірка дотримання санітарно-гігієнічних норм на всіх етапах виробництва, від сировини до готової продукції.
Стандарти якості	•Перевірка відповідності стандартам якості, таким як ISO 22000 і HACCP

Рис. 2. Важливі складові для проведення аудиту[2, 3].

Проведення аудиту виробничих витрат є необхідним для забезпечення ефективного управління собівартістю, адже її недоцільне чи некоректне формування може призводити до викривлення реальної вартості продукції. Для якісного проведення аудиту важливо спочатку детально ознайомитися з технологією та виробничим процесом на підприємстві. Це включає аналіз технічної документації, графіків документообігу, посадових інструкцій, внутрішніх положень та облікової політики компанії. Аудиторська перевірка включає такі етапи:

- ✓ Підготовчий, що включає проведення аналізу підприємства (ознайомлення з його організаційною структурою, особливостями бізнесу, технологічним процесом, історією порушень та іншими аспектами), планування аудиту;
- ✓ фактичний збір і аналіз інформації, необхідної для оцінки достовірності фінансової звітності, зокрема, здійснення перевірки процесу формування виробничих витрат;
- ✓ заключний - формулювання аудиторського висновку щодо достовірності формування фінансової звітності та зокрема, обліку виробничих витрат на підприємстві.

Після завершення аудиту складається підсумковий висновок, який дає об'єктивну оцінку фінансового стану підприємства, достовірності обліку витрат і собівартості продукції, а також визначає та дає рекомендації щодо шляхів подальшого вдосконалення виробничих процесів та підвищення конкурентоспроможності компанії.

Висновки. Отже, аудит витрат виробництва на ІП «КОКА-КОЛА БЕВЕРІДЖІЗ УКРАЇНА ЛІМІТЕД» є важливим інструментом контролю за ефективністю використання ресурсів і достовірністю фінансової звітності. Його організація враховує специфіку діяльності підприємства, включаючи особливості бізнесу, обсяг виробництва та автоматизацію обліку. Методика аудиту охоплює аналіз облікової політики, перевірку витрат сировини та матеріалів, електроенергії, оплати праці, витрат на пакування та інші ключові статті, що формують собівартість продукції. Результати аудиту сприяють оптимізації витрат,

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

підвищенню економічної ефективності та підтримують прозорість фінансових операцій, забезпечуючи основу для обґрунтованих та ефективних управлінських рішень.

З розвитком технологій, зміною ринкових умов та зростанням вимог до аудиту виникають нові можливості для вдосконалення методики аудиту витрат виробництва на ПП «КОКА-КОЛА БЕВЕРІДЖИЗ УКРАЇНА ЛІМІТЕД». Подальші дослідження можуть бути зосереджені на впровадженні інноваційних технологій аналізу витрат та розробці ефективних підходів до оптимізації аудиторських процедур, що сприятиме підвищенню ефективності управління діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Аудит: методика і організація: навч. посіб. / [Гордієнко Н. І., Харламова О. В., Мізік Ю. І., Конопліна О. О.]. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 319 с.
2. Бородкін О.С. Про формування і облік собівартості продукції за ринкових умов. Бухгалтерський облік і аудит: 2012. № 3. С.32 – 41.
3. Кока-Кола Беверіджиз Україна Лімітед: офіційний сайт. URL: <https://eba.com.ua/member/koka-kola-beveridzhyz-ukrayina/>
4. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
5. Худякова Д. Аудит обліку витрат на виробництво продукції: проблеми і шляхи вирішення. Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті Євроінтеграції : 2023 : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 18 трав. 2023 р.). Одеса, 2023, С. 249.

Назарій КУЧАБСЬКИЙ

аспірант

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ: СУЧАСНІ ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Заробітна плата є однією з найскладніших економічних категорій і важливим соціально-економічним явищем, тому облік праці та заробітної плати займає ключове місце в системі обліку господарської діяльності підприємств.

Оплата праці виступає основним чинником ефективності роботи підприємства, адже її розмір, своєчасність та повнота розрахунків безпосередньо впливають на якість виконання обов'язків працівниками та формують витрати підприємства. Постійні зміни законодавства зобов'язують підприємства вдосконалювати систему обліку та забезпечувати оперативний контроль розрахунків із заробітної плати.

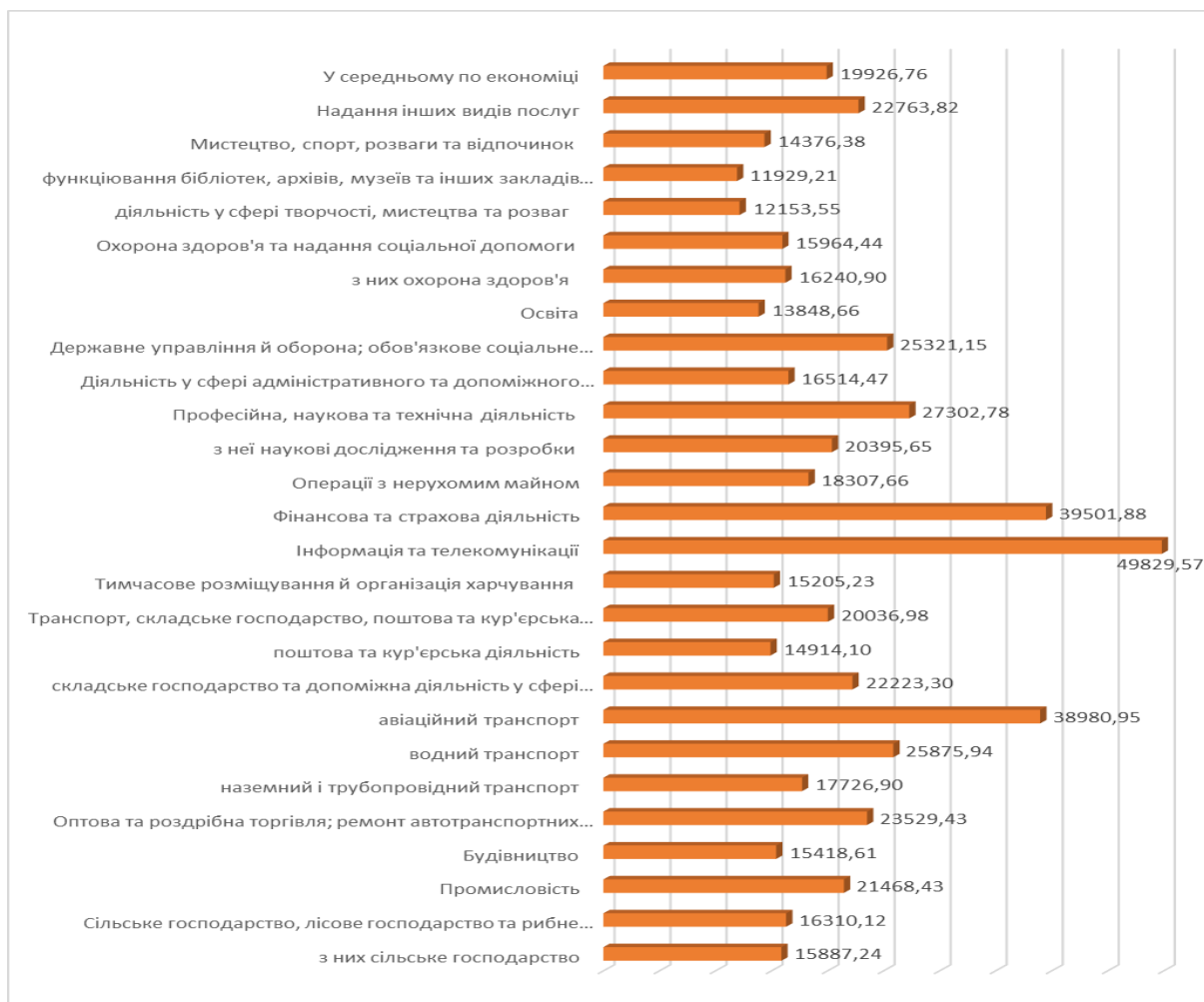
**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Державна служба статистики України щоквартально оприлюднює інформацію про середній рівень заробітної плати в Україні загалом та по регіонах. Цей показник є універсальним інструментом, який використовується для управління економікою, соціального планування та формування конкурентного середовища.

Середня заробітна плата є показником добробуту населення і рівня економічного розвитку. Вищий рівень заробітної плати зазвичай свідчить про наявність конкурентоспроможних галузей економіки, інвестицій та ефективного ринку праці.

На рисунку 1 подано динаміку середньомісячної заробітної плати в Україні станом на 1 липня 2024 року за галузями економіки.

З рисунка 1 видно, що найвища середня заробітна плата спостерігається у сфері інформації та телекомунікації, де вона становить 49829,57 грн. Це свідчить про високу цінність кваліфікованих працівників у цій галузі, яка активно розвивається і є стратегічно важливою для сучасної економіки. Найвищі заробітні плати характерні для галузей, які вимагають високого рівня кваліфікації, інноваційності та мають високий попит на ринку праці. Друге місце за рівнем середньої заробітної плати займає фінансова та страхова діяльність – 39501,88 грн. Це також високооплачуваний сектор, що потребує специфічних знань і навичок.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Рис. 1. Середньомісячна заробітна плата станом на 1 липня 2024 року за видами економічної діяльності [1]

Найнижча середня заробітна плата зафіксована у галузі функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури, де вона складає лише 11929,21 грн. Це свідчить про недостатнє фінансування цієї галузі, яка, попри важливу соціокультурну роль, залишається малоприбутковою.

Галузі з середнім рівнем оплати праці, такі як охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – показник заробітної плати становить 16240,90 грн і в освіті, де показник становить 13848,66 грн, вказують на соціальну спрямованість цих сфер, однак рівень заробітних плат тут нижчий, ніж у високотехнологічних і фінансових секторах. Для покращення загального рівня заробітної плати необхідно стимулювати розвиток галузей з низькими доходами шляхом державного фінансування та інвестицій.

Аудит розрахунків із заробітної плати має важливе значення як у зовнішньому, так і у внутрішньому контролі. Це пов'язано з тим, що облік праці та її оплати є трудомістким процесом, який передбачає обробку значних обсягів первинних даних та виконання численних однотипних операцій, що потребують значних затрат часу.

Основною метою аудиту заробітної плати на підприємстві є перевірка відповідності системи обліку розрахунків із заробітної плати чинному законодавству України, а також виявлення можливих помилок і порушень, визначення їхнього впливу на достовірність фінансової звітності.

Завдання аудиту нарахування заробітної плати включають:

- ✓ перевірку дотримання норм трудового законодавства;
- ✓ оцінку наявності та відповідності первинних документів з обліку робочого часу чинним нормам;
- ✓ аналіз обліку та правильності нарахування заробітної плати, а також інших виплат, що належать до фонду оплати праці;
- ✓ перевірку правильності розрахунків щорічних відпусток та лікарняних.

Аудит у сфері нарахування заробітної плати потребує ретельного аналізу нормативно-правових вимог, перевірки документів обліку робочого часу, а також встановлення відповідності нарахувань вимогам законодавства. Особливу увагу приділяють обліку та розрахункам таких виплат, як відпускні та лікарняні.

Розрахунки з оплати праці є однією з ключових складових аудиторської перевірки, адже ця ділянка обліку має свої специфічні особливості та вимагає від аудиторів максимальної уважності й професійності.

Під час перевірки документів підприємства аудитор має визначити, наскільки точно дотримуються вимог законодавства у сфері розрахунків оплати праці. Особливу увагу слід приділити правильності нарахувань у розрахунково-платіжних відомостях, коректності відрахування податків із заробітної плати та достовірності звітної інформації.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Аудит нарахування заробітної плати проводиться відповідно до заздалегідь розробленого плану та програми перевірки. План містить основні етапи аудиту із зазначенням термінів виконання кожного з них, що забезпечує повне й точне виконання всіх завдань. Програма аудиту допомагає структурувати процес перевірки та підвищити рівень контролю.

У ході аудиту необхідно встановити відповідність обліку розрахунків із заробітної плати вимогам чинного законодавства та нормативних документів. План аудиту є організаційно-методологічним документом, що включає перелік завдань, етапів перевірки, строки виконання робіт і джерела інформації, які використовуються для аналізу.

Під час аудиту оплати праці ефективно застосовувати загальновідомі методи, такі як документальна перевірка, опитування, запити, спостереження, перерахунки, зіставлення, оцінка, аналітичні процедури, статистичні методи та узагальнення.

Аудитор для оцінки ризику проводить загальний аналіз об'єкта перевірки шляхом тестування. Результати тестування можуть стати підставою для відмови від подальшої перевірки або ж для вжиття заходів зі зниження рівня ризику.

Для систематизації та узагальнення інформації, отриманої в ході аудиту, доцільно використовувати таблиці. У них відображаються всі виявлені помилки, розбіжності та можливі зловживання. Це дозволяє більш точно визначити загальну суму викривлень і зробити висновки про стан обліку та відповідність його нормам.

Якість аудиту значною мірою залежить від достовірності отриманої інформації, і навмисне приховування аспектів обліку може суттєво вплинути на результати перевірки. Цю проблему можна вирішити через розробку сучасних принципів і правил складання робочої документації, впровадження спеціалізованих форм документів та створення методичних рекомендацій щодо планування й організації аудиту відповідно до сучасних бізнес-реалій.

Ефективне проведення аудиту на підприємстві передбачає створення відділу внутрішнього контролю, який має бути організаційно та функціонально незалежним. Структура цього відділу повинна враховувати розміри та специфіку діяльності підприємства, а персонал потребує регулярного професійного навчання.

З огляду на прагнення України інтегруватися в європейське співтовариство, аудит розрахунків із заробітної плати також має відповідати європейським стандартам. Це вимагає впровадження заходів, спрямованих на зменшення помилок і порушень, як ненавмисних, так і умисних.

Для мінімізації ненавмисних порушень слід удосконалювати інформаційні технології у бухгалтерському обліку. Запобігти навмисним порушенням допоможе покращення системи внутрішнього контролю та аудиту на підприємствах.

Список використаних джерел:

1. Середньомісячна заробітна плата за видами економічної діяльності за період з початку року. URL <http://surl.li/oltzjf>:

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

2. Audit: local and global aspects: collective monograph /scientific editorship by Doctor of Economic Sciences, Professor Mykhailo Luchko and Doctor Stanislaw Szmitka. Ternopil: WUNU, 2023. p. 11 – 31. ISBN 978-966-654-705-0

3. Аудит та не аудиторські послуги: дилема та окремі питання застосування. Економічна експертиза: теорія, методологія та організація: монографія за заг. ред. д.е.н., проф. Михайла Лучка. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 257-275.
<http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42242>

Олександра ЛУК'ЯНЧУК

здобувачка освітнього ступеня магістр
Науковий керівник: **МАЛЮГА Н. М.**,
доктор економічних наук, професор
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна

ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КОНТРОЛЮ ПРОЦЕДУР

Вступ. Державні закупівлі є важливим механізмом забезпечення функціонування органів державної влади, підприємств, установ та організацій. Вони спрямовані на забезпечення потреб суспільства у товарах, послугах та роботах, ефективне використання бюджетних коштів та розвиток економіки. Однак процедура закупівель часто стає полем для зловживань, корупції та нераціонального витрачання ресурсів. Тому, контроль за цими процесами є надзвичайно важливим аспектом.

Результати дослідження. Українська система державних закупівель пройшла значну трансформацію з впровадженням електронної платформи Prozorro, яка забезпечує прозорість та відкритість процедур. Реформування публічних закупівель є одним із небагатьох успішних етапів розвитку суспільства. В хронології це виглядає наступним чином (табл. 1).

Таблиця 1

Хронологія реформування публічних закупівель в Україні

Роки	Інформаційна подія
2014 р.	Набуття чинності Закону України «Про здійснення державних закупівель», яким розширено перелік інформації, що підлягала оприлюдненню, скорочено перелік винятків з-під дії вказаного Закону. Розпочалася робота над впровадженням електронних закупівель
2015 р.	В пілотному режимі почала працювати електронна система закупівель ProZorro
01 квітня 2016 р	Набуття чинності Закону «Про публічні закупівлі», який надав можливість переведення всіх закупівель в Україні в електронний формат: – з 01 квітня 2016 р. всі закупівлі через систему ProZorro проводять центральні органи влади та підприємства; – з 01 серпня 2016 р. використання електронної системи публічних закупівель стало для обов'язковим для решти замовників.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

2016 р.	На веб-сайті Мінекономіки запущено Інформаційний ресурс Уповноваженого органу, який ставить за мету поширення інформації щодо застосування законодавства про публічні закупівлі. Цей ресурс надає узагальнені відповіді та безкоштовні консультації з питань закупівель у рекомендаційному форматі.
2018 р.	Держаудит служба успішно впровадила систему онлайн-моніторингу закупівель в рамках системи ProZorro. Цей моніторинг, включаючи в себе автоматичні індикатори ризику, призначений для попередження порушень законодавства у галузі публічних закупівель. Ця система допомагає виявляти незаконні дії та уникати порушень, забезпечуючи більш прозорий та ефективний процес закупівель.
19 квітня 2020 р.	Вступив в силу Закон «Про публічні закупівлі» відповідно до редакції, яка передбачена Законом «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення публічних закупівель» від 19 верес. 2019 р. № 114. Мета цього закону полягає в підвищенні ефективності закупівель, гармонізації з законодавством ЄС та міжнародними стандартами, зокрема.
28 лютого 2022 р.	КМУ Постановою № 169 «Деякі питання здійснення оборонних закупівель та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» постановив порядок здійснення публічних закупівель для кожної категорії замовників
12 жовтня 2022 р.	Постанова № 1178 «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування» підвищує прозорість та відповідальність у процесі здійснення закупівель в умовах воєнного стану.

Джерело: адаптовано за [1]

Хронологічний опис дозволяє побачити основні етапи реформування публічних закупівель в Україні, що свідчить про поступовий рух до більш прозорої та ефективної системи управління державними коштами.

Основні принципи роботи цієї системи включають:

- максимальну відкритість даних;
- рівний доступ до участі у закупівлях для всіх постачальників;
- забезпечення конкурентного середовища;
- мінімізацію людського фактору в процесі ухвалення рішень.

Однак, навіть такі прогресивні інструменти потребують ефективного контролю, щоб уникати можливих порушень.

Найперший і найголовніший контроль державних закупівель – Електронна система закупівель – ProZorro, яка дозволяє забезпечити відкритий доступ до інформації про закупівлі та мінімізувати людський фактор. Завдяки прозорості процесу, кожен громадянин може стежити за проведенням тендерів, оцінювати їх результати та брати участь у конкурсах.

ProZorro не тільки знижує ризики корупції, але й сприяє конкуренції серед учасників, що, у свою чергу, призводить до зниження цін та покращення якості товарів і послуг, що закуповуються. Система інтегрує різні інструменти моніторингу та аналізу, які дозволяють державним організаціям і суспільству в цілому контролювати витрати публічних коштів.

Окрім того, впровадження ProZorro стало поштовхом для розвитку бізнесу, зокрема, для малих і середніх підприємств, які раніше не мали доступу до державних замовлень. Система відкрила нові можливості для підприємців, надаючи їм рівні умови для участі у тендерах.

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

Таким чином, електронна система Prozorro слугує ключовим елементом у реформах державних закупівель, сприяючи розвитку економіки та зміцненню довіри суспільства до державних інститутів.

Далі, громадський контроль, представлений, зокрема, платформою Dozorro, де кожен бажаючий може надати зворотний зв'язок щодо дій державного замовника або постачальника [2]. Тут користувачі мають змогу обговорити та оцінити умови проведеної процедури закупівлі, а також проаналізувати закупівлі окремого замовника.

Платформа сприяє підвищенню прозорості процесу закупівель і активізує участь громадськості, дозволяючи суспільству та правоохоронним органам отримувати важливу інформацію про потенційні порушення. Завдяки Dozorro, кожен може впливати на якість державних закупівель та забезпечувати їхню відповідність законодавству. Таким чином, платформа стає важливим інструментом для зміцнення довіри між державою та суспільством, сприяючи більшій відповідальності у використанні публічних коштів.

Громадські організації відіграють важливу роль у контролі за державними закупівлями. Вони: моніторять процедури (відстежують порушення та інформують про них відповідні органи); проводять розслідування (досліджують конкретні випадки корупції); ініціюють судові позови (захищають інтереси громадськості в суді); пропагують прозорість (інформують громадськість про важливість прозорих закупівель).

Далі – аудиторська перевірка. Регулярні аудити закупівель дозволяють виявляти порушення та недоліки у процесі проведення тендерів. Важливо підкреслити, що методи Держаудитслужби стрімко розвиваються. Наприклад, з останніми змінами, Держаудитслужба України починає використовувати нові автоматичні індикатори ризиків для запобігання зловживанням у сфері закупівель. Ці інновації стали можливими завдяки наказу МФУ № 476 [3]. Наказ оновив Методику визначення автоматичних індикаторів ризику, відомих як «червоні прапорці», які сигналізують про можливі порушення закону в сфері закупівельного законодавства. Таким чином, запровадження нових індикаторів ризику суттєво підвищить ефективність контролю за публічними закупівлями та зробить їх більш прозорими.

Оновлена ризик-система була розроблена з урахуванням специфіки здійснення публічних закупівель під час воєнного стану. Її основним призначенням є підвищення ефективності моніторингу закупівель та запобігання можливим правопорушенням з боку замовників. У рамках цієї ініціативи Держаудитслужба спільно зі Світовим банком та ДП «Прозорро» оновила автоматичні індикатори ризиків, які можна оперативно реагувати на загрози у сфері закупівель.

Наказ № 476 [3] включає нові критерії, які будуть використовуватися ДАСУ для автоматичного виявлення закупівель, у яких ймовірні зловживання з боку замовників. Міжнародні стандарти також слугують своєрідною мотивацією для України, яка поступово наближається до європейських норм у сфері публічних закупівель. Це позитивно впливає на підвищення ефективності та прозорості процедур. Наприклад, у рамках ініціативи «Прозоре будівництво», підписано законопроект № 11057, який вимагає обов'язкового оприлюднення

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

цін будівельних матеріалів у публічних закупівлях послуг з поточного ремонту та будівельних робіт. Цей документ зобов'язує замовників висвітлювати детальні кошториси у договорах про відповідні закупівлі. Таким чином, введення даного закону сприяє підвищенню рівня прозорості у сфері державних закупівель, що, в свою чергу, покращує контроль за використанням публічних коштів.

Замовники матимуть оприлюднювати у Prozorro кошториси протягом трьох робочих днів з дати укладення договору з підрядником чи внесення змін до такого договору. Це поширюється на закупівлі будь-яких послуг з ремонту та будівельних робіт, зокрема, дорожніх [4].

Попри прогресивні кроки, Україна стикається з низкою викликів:

- недостатність технічних ресурсів для автоматизації всіх аспектів контролю;
- корупційна складова, що все ще існує на локальному рівні;
- недосконалість деяких норм законодавства, які дають змогу уникати відповідальності.

Тому, для подальшого підвищення ефективності контролю державних закупівель в Україні необхідно:

- розширити функціонал електронних систем, включаючи більше інструментів для аналітики та оцінки ризиків;
- посилити міжнародне співробітництво у сфері обміну досвідом контролю закупівель;
- інвестувати у навчання замовників, постачальників і аудиторів для підвищення їхньої компетенції.

Висновки. Контроль за державними закупівлями є важливим чинником забезпечення прозорості, ефективності та довіри до органів влади. Сучасні підходи, що базуються на використанні цифрових технологій, відкритості даних та громадському моніторингу, формують основу для створення чесної та конкурентної системи. Проте необхідність удосконалення залишається актуальною, адже лише за умови ефективного контролю державні закупівлі можуть стати інструментом розвитку економіки, а не джерелом корупційних ризиків.

Список використаних джерел:

1. Гайдучок Т. С. Цифрові інновації та ефективний контроль в сфері публічних закупівель: визначення шляхів до транспарентності і ефективності. *Роль та значення бухгалтерського обліку, оподаткування, аналізу та контролю у підтримці інноваційно-інвестиційної активності підприємств для створення продукції з високим ступенем доданої вартості та сприяння післявоєнному відновленню економіки України* : кол. моногр. / За заг. ред. Т. С. Гайдучок. Житомир : Поліський національний університет, 2024. С. 192-212.

2. Громадський контроль держзакупівель. URL: <https://dozorro.org/> (дата звернення: 02.12. 2024).

3. Про затвердження Методики визначення автоматичних індикаторів ризиків, їх переліку та порядку застосування : наказ МФУ від 27 верес. 2024 р. 3 476. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1474-24#Text> (дата звернення: 05.12. 2024).

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

4. Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо забезпечення оприлюднення замовниками в електронній системі закупівель інформації про ціни на матеріальні ресурси під час закупівель послуг з поточного ремонту та робіт з будівництва (прозоре будівництво) : Закон України від 19 верес 2024 р. № 3988.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3988-20#Text>

Артур ЛЮБАЧИВСЬКИЙ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту

Денис НОСАТИЙ

аспірант

Західноукраїнський національний університет

м.Тернопіль, Україна

**АНАЛІЗ СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ
ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**

Основні засоби є невід’ємною складовою ресурсного потенціалу підприємств, визначаючи їхню виробничу спроможність та конкурентоспроможність. В умовах швидкого технічного прогресу, економічної нестабільності та необхідності оптимізації ресурсів особливо важливо проводити ґрунтовний аналіз стану, структури та ефективності використання основних засобів. Це дозволяє виявити резерви для підвищення продуктивності, зменшення витрат і забезпечення стійкого розвитку підприємств. Дослідження даного питання є особливо актуальним для українських підприємств, оскільки вони стикаються з викликами морального та фізичного зносу основних засобів, що впливає на якість управлінських рішень і загальну ефективність діяльності.

Практика показує, що основні засоби значно впливають на діяльність підприємства та є важливою складовою його ресурсного потенціалу і виробничої спроможності. Основні засоби забезпечують підґрунтя для виробничих процесів та безпосередньо впливають на ефективність і конкурентоспроможність підприємства, оскільки включають в себе будівлі, споруди, машини, обладнання, транспортні засоби та інші матеріальні активи, які забезпечують виробництву можливість здійснювати виробничі процеси. Основні засоби є важливим фактором у досягненні високої продуктивності праці, забезпеченні якості продукції та послуг, а також у зниженні витрат на виробництво. Їх ефективне використання може суттєво покращити загальну економічну ситуацію підприємства, адже сучасне та високопродуктивне обладнання дозволяє скоротити час на виготовлення продукції, підвищити її якість і знизити виробничі витрати. Крім того, наявність та стан основних засобів безпосередньо впливають на здатність підприємства конкурувати на ринку, адже підприємства з новітнім обладнанням можуть пропонувати більш конкурентоспроможні ціни

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

та високу якість продукції, що робить їх привабливими для споживачів.

Основні засоби також визначають рівень інвестиційної привабливості підприємства, позаяк інвестори звертають увагу на технічне оснащення та стан основних засобів при прийнятті рішення щодо фінансування чи залучення капіталу. Не менш важливим є і те, що належне обслуговування та своєчасне оновлення основних засобів дозволяють зменшити ризики, пов'язані з їх зносом, аваріями або простоем, що в свою чергу забезпечує безперервність виробничих процесів і мінімізує фінансові втрати.

Проведені дослідження показують, що існує кілька способів, через які основні засоби впливають на діяльність підприємства:

1) *Продуктивність і ефективність виробництва.* Основні засоби, такі як машини, обладнання та транспорт, забезпечують виробничий процес. Їхній технічний стан, ефективність використання і рівень автоматизації прямо впливають на продуктивність праці та якість продукції.

2) *Зменшення витрат.* Своєчасне оновлення основних засобів та їхнє належне обслуговування дозволяє знижувати витрати на ремонт, підвищувати енергоефективність і зменшувати час простоїв, що позитивно впливає на загальні витрати підприємства.

3) *Конкурентоспроможність.* Використання сучасних та інноваційних основних засобів допомагає підприємству залишатися конкурентоспроможним на ринку, дозволяючи виготовляти продукцію високої якості та знижувати собівартість.

4) *Залучення інвестицій.* Наявність якісних та новітніх основних засобів є важливим показником для інвесторів, оскільки це демонструє стабільність та здатність підприємства до ефективного управління ресурсами.

5) *Ризики і знос основних засобів.* Високий рівень зносу основних засобів може призвести до зниження їхньої продуктивності та надійності, що може мати негативні наслідки для підприємства. Поганий стан основних засобів також може збільшити витрати на ремонт та обслуговування.

Таким чином, ефективне управління основними засобами є важливим чинником, який визначає довгостроковий успіх та стабільність підприємства.

Мета аналізу основних засобів полягає в оцінці їхнього стану, ефективності використання та впливу на фінансові результати підприємства. Основний акцент робиться на виявленні потенційних резервів для підвищення продуктивності, зниження витрат і збільшення доходів через оптимізацію використання наявних основних засобів. Окрім цього, аналіз дозволяє оцінити рівень зношеності, ефективність ремонту та оновлення основних засобів, а також визначити потреби в інвестиціях для модернізації або заміни застарілого обладнання. Ціллю є забезпечення безперервності виробничих процесів, підвищення конкурентоспроможності підприємства та максимізація віддачі від вкладених ресурсів.

Т.О. Мулик, О.А. Материнська та О.Л. Пльонсак стверджують, що перед аналізом основних засобів необхідно вирішити такі завдання:

- оцінити рівень забезпеченості підприємства основними засобами;
- визначити склад і структуру основних засобів, а також ступінь їх оновлення і

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

вибуття;

- здійснити аналіз технічного стану основних засобів;
- розрахувати рівень фондovіддачі та її зміни, а також вивчити вплив змін у розмірі основних засобів і фондovіддачі на обсяг виконаних робіт;
- виявити резерви для підвищення фондovіддачі та поліпшення використання техніки;
- визначити шляхи зниження витрат на утримання та експлуатацію машин і механізмів;
- оцінити виявлені резерви та розробити заходи для покращення ефективності використання активної частини основних засобів [1].

Аналітична оцінка основних засобів зазвичай починається з визначення їх забезпеченості. Для цього з'ясовується, чи здатні вони належним чином підтримувати виробничий процес та сферу управління, чи є їх достатня кількість на підприємстві, яка динаміка та структура, оцінюється технічний стан, а також ефективність або неефективність їх використання.

В.І. Іващенко та М.А. Болюх стверджують, що забезпеченість основними засобами оцінюється через такі показники, як фондоозброєність і технічна озброєність праці, а також за допомогою аналізу наявності, складу та відповідності обладнання вимогам для виконання виробничих програм і договірних зобов'язань. Фондоозброєність визначається як співвідношення середньої вартості основних виробничих фондів основного виду діяльності до кількості працівників у найбільшу зміну або до їх середньої чисельності. Технічна озброєність праці обчислюється як відношення середньої вартості активної частини основних засобів до числа працівників у найбільшу зміну або до середньої чисельності. Аналіз фактичних показників полягає в порівнянні планових та фактичних значень за попередній період, визначенні рівня виконання плану, а також виявленні тенденцій і темпів його змін [2].

Як відомо, у процесі аналізу основних засобів значну увагу приділяють показникам їхньої структури. Так, насамперед оцінюють потужність обладнання та його відповідність профілю підприємства. Важливо відзначити, що ефективне використання основних засобів сприяє поліпшенню всіх основних показників підприємства: зменшенню собівартості, зростанню продуктивності праці та фондovіддачі, економії капітальних вкладень, збільшенню обсягів виробництва тощо.

Відтак оцінюють вартість основних засобів і зміни, що відбулися за різні періоди. Порівнюють динаміку їх вартості з динамікою вартості продукції або обсягів виробництва. Кінцевий показник має демонструвати значно вищі темпи росту порівняно з основними засобами. Однак економічні труднощі, що зумовлені воєнним станом в Україні, можуть призводити до інших тенденцій.

Звернемо увагу, що під час проведення аналізу основні засоби необхідно класифікувати на активні та пасивні, а також обчислювати питому вагу кожного різновиду. Також слід ретельно оцінити тенденції у співвідношенні між ними. Окрім того, варто

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

пам'ятати, що постійне збільшення питомої ваги активних основних засобів є важливим завданням для будь-якого підприємства.

Важливо також звертати увагу на те, яка частина основних засобів знаходиться в оренді, а ще яку земельну площу має підприємство і як ефективно її використовує.

При аналізі стану основних засобів проводиться розрахунок коефіцієнта зносу та аналіз його динаміки за визначені періоди. Також здійснюється розрахунок і дослідження коефіцієнтів вибуття та оновлення основних засобів. Зниження цих показників свідчить про наявність серйозних проблем з оновленням основних засобів на підприємстві, зокрема через відсутність достатніх фінансових ресурсів. Окрім того, зношені основні засоби призводять до використання застарілих технологічних процесів, що сприяє зниженню конкурентоспроможності продукції, яка виробляється на підприємстві.

Моральний та фізичний знос основних засобів, а також приведення їх технічного стану у відповідність до сучасних науково-технічних досягнень відбуваються в процесі їх постійного оновлення – руху основних засобів. Оновлення основних засобів полягає в заміні застарілих на більш досконалі та ефективні, а також у реконструкції та модернізації окремих груп і видів. Рух основних засобів передбачає, з одного боку, впровадження нових технічних засобів у будь-якій з цих форм, а з іншого – виведення з експлуатації застарілих засобів праці через їх фізичний і моральний знос.

Ефективне управління основними засобами є однією з визначальних складових забезпечення стійкості та конкурентоспроможності підприємства. Проведення глибокого аналізу стану, структури та динаміки основних засобів дозволяє не лише оцінити їх технічний стан, а й виявити резерви для покращення ефективності їх використання. Це сприяє підвищенню продуктивності праці, зниженню витрат, збільшенню фондівіддачі та економії ресурсів, що загалом позитивно впливає на фінансові результати підприємства.

Особливу увагу слід приділяти оновленню та модернізації активної частини основних засобів, адже це дозволяє адаптувати підприємство до викликів сучасного ринку, знижуючи ризики морального та фізичного зносу. Зростання частки активних основних засобів, підтримання їх у належному технічному стані та раціональне використання земельних ресурсів є важливими завданнями для забезпечення безперервності виробничих процесів.

Таким чином, аналіз основних засобів як інструмент оцінки ефективності управління підприємством дозволяє підвищити його інвестиційну привабливість, зменшити ризики простоїв і аварій та посилити ринкові позиції. У сучасних умовах, особливо для українських підприємств, цей аналіз є важливим інструментом для адаптації до економічних змін і забезпечення стійкого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Мулик Т.О., Материнська О.А., Пльонсак О.Л. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 288 с.
2. Іващенко В.І., Болюх М.А. Економічний аналіз господарської діяльності: навч. посіб. для студ. екон. спец. К. : ЗАТ «Нічлава», 1999. 204 с

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

3.Маланкевич В.М., Чубай В.М. Аналіз та внутрішній контроль операцій з основними засобами: проблеми та способи їх вирішення. *Економіка та суспільство*. Випуск 58, 2023.

URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3278>

4.Шестерняк М.М. Сучасний економічний аналіз та його основні види. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». Випуск № 20 / 2018. Ужгород, 2018. С. 158-162. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_20\(3\)_34](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_20(3)_34).

5. Audit: local and global aspects: collective monograph /scientific editorship by Doctor of Economic Sciences, Professor Mykhailo Luchko and Doctor Stanislaw Szmitka. Ternopil: WUNU, 2023. p. 11 – 31. ISBN 978-966-654-705-0

Роман МАКІВКА

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м.Тернопіль, Україна

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ФУНКЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ
РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ**

У сучасних умовах реалізація права на охорону здоров'я є важливим елементом забезпечення здорового способу життя громадян. Держава сприяє через фінансування соціально-економічних, медико-санітарних та оздоровчо-профілактичних програм, а також забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя населення [1, с. 144]. Виконання державної політики у сфері охорони здоров'я покладається на органи виконавчої влади, зокрема Кабінет Міністрів України та Міністерство охорони здоров'я. Їх завдання включають організацію розробки та впровадження державних цільових програм, створення економічних, правових і організаційних механізмів для підвищення ефективності роботи системи охорони здоров'я.

Кабінет Міністрів забезпечує фінансування, матеріально-технічне постачання закладів охорони здоров'я, органів санітарно-епідеміологічної служби та інших установ, залучених до проведення заходів з ліквідації епідемій. Крім того, він координує ці заходи для забезпечення належного виконання поставлених завдань.

Міністерство охорони здоров'я України виконує важливі функції, спрямовані на забезпечення ефективності системи охорони здоров'я та покращення медичних послуг для населення. Основними напрямками діяльності МОЗ є розробка та реалізація державної політики у сфері охорони здоров'я, впровадження національних стандартів і норм, а також стратегічне планування розвитку галузі. Міністерство здійснює контроль за якістю та безпекою медичних послуг, дотриманням санітарно-епідеміологічних норм і стандартів лікування. Важливим аспектом роботи є координація діяльності медичних закладів різних рівнів, забезпечення їхньої взаємодії з регіональними структурами та розробка бюджетних

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

пропозицій для ефективного фінансування галузі [3].

МОЗ також займається централізованими закупівлями ліків та обладнання, впроваджує програми підготовки й підвищення кваліфікації медичних кадрів. Значна увага приділяється профілактиці захворювань, вакцинації, боротьбі з епідеміями та реалізації програм громадського здоров'я. Крім того, МОЗ співпрацює з міжнародними організаціями, такими як ВООЗ, для впровадження нових технологій і залучення грантів на розвиток медицини. Міністерство ініціює реформи, спрямовані на покращення доступності та ефективності медичних послуг, впроваджує сучасні моделі фінансування й управління закладами охорони здоров'я.

Інформаційна підтримка та просвітництво населення є ще одним важливим завданням МОЗ. Воно проводить інформаційні кампанії, спрямовані на профілактику захворювань, здоровий спосіб життя та підвищення обізнаності громадян про послуги медичної системи. Усі ці функції сприяють стабільному функціонуванню системи охорони здоров'я, її розвитку та забезпеченню якісних медичних послуг для населення України.

Структура Міністерства охорони здоров'я України побудована таким чином, щоб забезпечити ефективне виконання функцій у сфері охорони здоров'я, стратегічного планування та впровадження державної політики. Вона включає центральний апарат, підпорядковані установи, регіональні підрозділи та заклади охорони здоров'я [4]. На чолі МОЗ стоїть Міністр охорони здоров'я, який координує діяльність міністерства та затверджує ключові рішення. Йому допомагають заступники, які відповідають за окремі напрями роботи, та державний секретар, що займається адміністративними питаннями й співпрацею з іншими органами влади. Центральний апарат МОЗ складається з департаментів, які виконують конкретні завдання, а саме медичних послуг, громадського здоров'я, фінансового планування, юридичний, кадрової політики, міжнародної співпраці.

Департамент медичних послуг відповідає за координацію діяльності медичних закладів та розробку стандартів і протоколів лікування. Департамент громадського здоров'я реалізує програми профілактики, вакцинації та боротьби з епідеміями. Департамент фінансового планування займається розподілом бюджетних коштів і контролем фінансових ресурсів. Юридичний департамент забезпечує правову підтримку діяльності міністерства. Департамент кадрової політики організовує підготовку та підвищення кваліфікації медичних працівників. Відділ міжнародної співпраці відповідає за взаємодію з міжнародними організаціями та впровадження міжнародних стандартів у системі охорони здоров'я [2]

До підпорядкованих МОЗ установ належать Центр громадського здоров'я України, що займається профілактикою захворювань і боротьбою з епідеміями, Державна служба з лікарських засобів та контролю за наркотиками, яка контролює обіг ліків, а також наукові й медичні інститути, які проводять дослідження та впроваджують інновації в медицину. На регіональному рівні функції МОЗ виконують департаменти охорони здоров'я обласних та місцевих адміністрацій, які реалізують державну політику в галузі охорони здоров'я. Також МОЗ підпорядковуються медичні заклади, навчальні установи, санаторії, лабораторії та інші спеціалізовані установи. Така багаторівнева структура забезпечує координацію, ефективність

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

і доступність медичних послуг, сприяючи розвитку системи охорони здоров'я України.

Список використаних джерел:

1. Кагановська Т., Горбатова Д. Організаційно-правові засади діяльності Міністерства охорони здоров'я України в період загальнодержавного карантину. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 6. С. 143-148
2. Підрозділи МОЗ. URL: <https://moz.gov.ua/uk/struktura>
3. Положення про Міністерство охорони здоров'я України: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 267. URL: <https://moz.gov.ua/uk/polozhennja-pro-ministriv>
4. Рябчук О. Г. Оцінка бюджетних програм міністерства охорони здоров'я України та напрями підвищення ефективності їх виконання. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 33. С. 228-233

Роман МАКІВКА

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЬ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ

У ринковій економіці конкурентоспроможність є ключовим чинником комерційного успіху підприємств, зокрема медичних закладів. Вона визначається якістю конкурентних переваг, відповідністю послуг ринковим умовам, задоволенням потреб споживачів і прийнятним рівнем цін [4]. Аналіз теорії та практики управління в медичних закладах свідчить про різноманітність підходів до впровадження змін. Ці підходи залежать від масштабу, сфери діяльності клініки та складності технологій, що застосовуються в її роботі. Стратегічне планування в клініках вимагає змін у внутрішньому середовищі, таких як перегляд організаційної політики, функцій персоналу або створення нових структур з нетрадиційними завданнями. Однак багато керівників, особливо приватних клінік, мають лише медичну освіту, що обмежує використання переваг стратегічного менеджменту. У сучасних умовах виникає особлива необхідність приділяти увагу конкурентоспроможності через аналіз стану закладу та планування майбутніх дій. Успішні клініки забезпечують кращі та доступніші послуги з високим рівнем сервісу, що є ключем до їх зростання та успіху на ринку [2, с. 115].

Конкуренція у медичній сфері постійно загострюється, а нестабільність ринкового середовища та недостатня гнучкість медичних закладів створюють загрозу їхньому перспективному розвитку. У цьому контексті розвиток конкурентоспроможності стає ключовим фактором, що дозволяє медичним установам виживати та зміцнювати свої позиції на ринку.

На основі аналізу праць вітчизняних і закордонних дослідників Є. О. Шелест і О. М.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Баксалова сформулювали визначення управління потенціалом конкурентоспроможності медичного закладу. Це багатогранний, поетапний і динамічний процес, який включає формування та реалізацію управлінських рішень і заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності, примноження конкурентних переваг і розвиток компетенцій закладу. Управління здійснюється на інноваційній основі, орієнтуючись на поточний і перспективний періоди, з метою забезпечення соціально-економічної ефективності та підвищення інвестиційної привабливості медичного закладу [1, с. 229].

Збільшення конкурентоздатності є важливим завданням менеджменту медичного закладу. С. Г. Карабаш наголошує, що сучасні інформаційні мережі є ефективним інструментом для популяризації приватних медичних закладів. Для успішного розвитку та просування таких закладів важливо враховувати кілька ключових напрямів, які сприяють залученню нових клієнтів і підвищенню ефективності веб-сайту. Найпріоритетнішими напрямками автора вважає:

- ✓ збільшення кількості відвідувачів. Рекламування веб-сайту через пошукові системи, оптимізація пошукових запитів, активна присутність у соціальних мережах та запуск рекламних кампаній допомагають залучати додатковий трафік і збільшувати кількість потенційних клієнтів.
- ✓ оптимізація послуг на сайті. Зручний та інтуїтивно зрозумілий інтерфейс сприяє легкому доступу до інформації та мінімізує кількість зайвих дій. Простота навігації, швидкий пошук необхідних послуг і зрозумілі форми замовлення послуг підвищують імовірність, що клієнт звернеться до закладу.
- ✓ просування маловідомих послуг. Завдання веб-сайту — інформувати відвідувачів про специфічні послуги, їх актуальність та проблеми, які вони вирішують. Використання SEO-просування допомагає охопити цільову аудиторію та зацікавити клієнтів у конкретних послугах.
- ✓ формування позитивного іміджу та репутації. Створення довіри до бренду включає публікацію відгуків пацієнтів, інформацію про кваліфікацію медичного персоналу, участь у соціальних або благодійних ініціативах, а також активну комунікацію з клієнтами через різні канали [3].

Комплексний підхід до реалізації цих заходів не лише збільшує клієнтську базу, а й зміцнює довіру до закладу, забезпечуючи його конкурентоспроможність на ринку.

Список використаних джерел:

1. Баксалова О. М., Шелест Є. О. Теоретичні основи управління розвитком потенціалу конкурентоспроможності медичного закладу. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2021. № 6(2). С. 226-234
2. Боденчук Л. Б., Радіонова М. І. Підвищення конкурентоспроможності медичних закладів за допомогою елементів стратегічного менеджменту. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 47(1). С. 114-117
3. Карабаш С. Г. Сучасні тенденції SEO просування сайтів медичних установ на

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

засадах системного підходу. Ефективна економіка. 2024. № 6.

4. Саченко С., Лінинський Т., Бица Р. Особливості аудиту цифрового маркетингу. ХІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія» 15 грудня 2023 року, м. Тернопіль. ЗУНУ, 2023. С.89-90

5. Competitiveness and innovation: current trends in business Management. Collective monograph / scientific editorship by Doctor of Economic Sciences, Professor Mykhailo Luchko and Doctor Stanislaw Szmitka. Ternopil: WUNU, 2021. 228 p. <http://surl.li/pjzung>

Владислав МЕДВІДЬ

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ПОДАТКОВІ РОЗРАХУНКИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Податкові розрахунки – це невід’ємна частина управління будь-яким підприємством. Вони дозволяють забезпечити фінансову стабільність, оптимізувати витрати, мінімізувати ризики і приймати обґрунтовані управлінські рішення. Їх правильність та своєчасність безпосередньо впливають на фінансовий стан підприємства та його взаємовідносини з державою. Обґрунтування сутності податків, податкової системи і політики, а також системи оподаткування залишається популярним напрямом наукових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених.

Однією з важливих умов формування цивілізованих ринкових відносин у державі є побудова і функціонування ефективної податкової системи, яка у ринкових умовах має вдосконалюватись в процесі реалізації податкового обліку та застосування методів розрахунків та сплати податків. Ефективність податкової системи багато в чому визначається процесом реалізації її функцій, через податковий облік, як інструмент відображення реальної економічної ситуації та забезпечення контролю за справлянням податкових платежів. Податкові розрахунки та достовірність відображення операцій у податковій звітності є однією з умов ефективності діяльності будь-якого підприємства, а тому облікове забезпечення звітності є надзвичайно важливим, з врахуванням системи фінансових санкцій за порушення правил її заповнення та доведення до аутентифікації у фіскальних органах [1, с. 4].

Податкові розрахунки виступають найважливішим елементом загальної системи управління і тісно пов’язані з аналізом, оцінкою, плануванням та контролем. За допомогою податкових розрахунків вимірюється, обробляється і надається конкретна інформація про об’єкти та базу оподаткування, розраховані суми податкового зобов’язання платником

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

податків. Завдяки сучасним технологіям, процес податкових розрахунків можна автоматизувати та інтегрувати в загальну систему управління підприємством, що значно підвищує ефективність роботи компанії.

Податкові розрахунки – це не просто формальна вимога законодавства. Це потужний інструмент, який може суттєво вплинути на фінансовий стан підприємства та його загальну ефективність. Даваймо розглянемо детальніше, чому податкові розрахунки відіграють таку важливу роль в управлінні бізнесом:

- **Фінансове планування.** Правильно здійсненні податкові розрахунки допомагають підприємству точно визначити свої податкові зобов'язання на майбутній період. Це дозволяє ефективніше планувати витрати та інвестиції, оптимізувати податкове навантаження і уникати штрафів.
- **Контроль над витратами.** Регулярний аналіз фінансових показників підприємства дозволяє виявити неточності та помилки в обліку, а також оптимізувати податкові платежі, що допомагає зберегти кошти та спрямувати їх на інвестиційні проекти.
- **Прозорість бізнесу.** Податкові розрахунки свідчать про прозорість діяльності підприємства і довіру до нього з боку партнерів, інвесторів та дозволяє уникнути фінансових втрат і проблем з контролюючими органами.

Незважаючи на значні здобутки в дослідженні вказаних проблем, ряд питань потребує уточнення. Потребує вивчення й теоретичного осмислення роль і місце податкових розрахунків в інформаційній системі бухгалтерського обліку [2, с. 3-4].

Отже, податкові розрахунки – це невід'ємна частина управління будь-яким підприємством. Вони дозволяють забезпечити фінансову стабільність, оптимізувати витрати, мінімізувати ризики і приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Список використаних джерел:

1. Навчально-методичний комплекс з вивчення дисципліни «Податкові розрахунки і звітність»/Укл. Бречко О.В. – Тернопіль: ТНЕУ, 2018. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/33590/1/PIPI3.pdf>
2. Податкові розрахунки і звітність у системі бухгалтерського обліку: організація та методика здійснення. Адамик О. В. – Тернопіль: ТАНГ, 2003. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1598/1/DISER_Adamyk.pdf
3. Лучко М.Р. Основи складання консолідованої фінансової звітності: Навчальний посібник. Тернопіль: ТНПУ, 2012. 126 с.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Алевтина МЕЛЬНИК

здобувач освітнього ступеня магістр
Науковий керівник: **ГАЙДУЧОК Т. С.**,
кандидат економічних наук, доцент
Поліський національний університет
м.Житомир, Україна

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ У ВПРОВАДЖЕННІ СТАНДАРТІВ ESG

Вступ. Сучасний світ стикається з численними викликами у сфері екології, соціальної відповідальності та корпоративного управління. В таких умовах стандарти ESG (Environmental, Social, Governance), що враховують екологічні, соціальні та управлінські аспекти, набувають все більшої популярності як інструменти оцінки ефективності підприємств. Одним із ключових компонентів успішної реалізації стандартів ESG є екологічний облік, який забезпечує системний підхід до оцінки впливу підприємства на довкілля та управління екологічними ризиками.

Результати дослідження. Екологічний облік – структурована система збору, обробки та аналізу даних про використання природних ресурсів, екологічні зобов'язання, а також результати природоохоронної діяльності. За результатами дослідження, проведеного колективом науковців [1], встановлено, що екологічний облік є системою для збору, реєстрації та узагальнення інформації, що стосується екологічних аспектів.

Ганусич В. О. та Шеверя Я. В. [2] запропонували визначення екологічного обліку як системи спостереження, вимірювання і реєстрації процесів взаємодії суб'єкта господарювання з навколишнім середовищем. Важливо зазначити, що дані екологічного обліку частково формуються в рамках фінансового та управлінського обліку, а також доповнюються специфічними екологічними показниками.

За нашими твердженнями, екологічний облік є систематизованим процесом збору, аналізу, оцінки та звітування даних про вплив діяльності підприємства чи спільноти на навколишнє середовище. Він охоплює такі аспекти, як відстеження споживання природних ресурсів, виробництво відходів, викиди в повітря, воду та ґрунт, а також оцінку ефективності екологічних заходів і програм. Основною метою екологічного обліку є забезпечення прийняття рішень, спрямованих на зменшення екологічного впливу, раціональне використання ресурсів та сприяння сталому розвитку.

На думку науковців [3], основною метою екологічного обліку є оцінка та моніторинг впливу підприємств на навколишнє природне середовище. Його виникнення у світі зумовлене підвищенням усвідомлення важливості захисту довкілля та посиленням відповідальності бізнесу за екологічні наслідки своєї діяльності. У сучасному суспільстві зростає розуміння того, що екологічні проблеми, такі як зміна клімату, забруднення повітря, води та ґрунтів, а також втрата біорізноманіття, мають серйозний вплив не лише на навколишнє середовище, але й на економіку і якість життя людей. Ці виклики, на наш

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

погляд, стають ще більш актуальними, особливо в умовах збройної агресії РФ, які значно погіршують екологічну ситуацію, завдають шкоди екосистемам і знижують рівень життя населення.

Додатково, зростаюча обізнаність споживачів про екологічні проблеми призводить до зміни споживчих уподобань. Все більше людей віддають перевагу продуктам і послугам, які не лише відповідають їхнім потребам, але й сприяють збереженню довкілля. У свою чергу, це спонукає бізнес адаптувати свої стратегії для відповіді на ці нові вимоги.

Також важливим аспектом є інтеграція екологічних аспектів у корпоративну соціальну відповідальність (КСВ). Сучасні підприємства все більше включають стратегії управління екологічними ризиками у свої бізнес-плани, формуючи довгострокову цінність для своїх акціонерів і суспільства в цілому. Це сприяє зміцненню конкурентних переваг та позитивного іміджу підприємств.

Отже, розвиток екологічної відповідальності в бізнесі є результатом складної взаємодії суспільних, економічних і технологічних чинників, які спонукають до ефективного управління ресурсами, зменшення негативного впливу на природу та створення сталих моделей ведення бізнесу, що відповідають сучасним вимогам.

Запровадження екологічного обліку дозволяє:

- відстежувати обсяги викидів, скидів і відходів;
- оцінювати ефективність використання природних ресурсів;
- ідентифікувати екологічні ризики та витрати на їхнє усунення;
- формувати звітність для зацікавлених сторін, зокрема інвесторів та регуляторів.

Запровадження ефективних інструментів екологічного обліку дозволяє підприємствам покращувати управління природними ресурсами, відповідати сучасним вимогам до сталого розвитку. У цьому контексті стандарти ESG стають універсальною основою для оцінки стійкості підприємств, охоплюючи три ключові компоненти:

1. E (Environment) – управління впливом на навколишнє середовище;
2. S (Social) – соціальна відповідальність, забезпечення добробуту працівників і громад;
3. G (Governance) – прозорість управління, етичність бізнес-процесів.

Екологічний облік безпосередньо відповідає першому компоненту – екологічному. Він дозволяє кількісно оцінювати екологічні аспекти діяльності підприємства, такі як обсяг парникових викидів, використання води та енергії, вплив на біорізноманіття.

Враховуючи суттєву роль екологічного обліку у сучасному управлінні підприємствами, його впровадження у рамках стандартів ESG відкриває широкі можливості для підвищення ефективності, зниження ризиків та забезпечення стійкого розвитку. Розглянемо основні переваги цього процесу (рис. 1).

Загалом, екологічний облік у рамках ESG не лише сприяє екологічній стійкості підприємства, але і виступає головним чинником його економічного зростання і довгострокового успіху.

Попри очевидні переваги, екологічний облік стикається з низкою проблем:

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

- відсутність уніфікованих стандартів (різні підходи до збору та обробки даних ускладнюють порівняння результатів між підприємствами);
- недостатність технічних ресурсів (для впровадження облікових систем потрібні значні фінансові інвестиції та кваліфікований персонал);
- опір змінам (значна більшість підприємств не готова до трансформації бізнес-процесів, необхідних для інтеграції екологічного обліку).

Рис. 1. Переваги впровадження екологічного обліку у рамках ESG

Джерело: сформовано автором

Для успішної інтеграції екологічного обліку потрібно подолати виклики через створення відповідних стандартів, інвестиції в технічні ресурси та зміни в організаційній культурі компаній.

Таким чином, для подолання викликів, що стоять на шляху до ефективного впровадження екологічного обліку, а також для дотримання стандартів ESG, необхідно вжити ряд заходів. Зокрема:

- розробити єдині методики обліку та звітності, які відповідатимуть міжнародним вимогам;
- використовувати сучасні цифрові технології, що спрощують процеси збору і аналізу даних.

Висновки. Адаптація до стандартів ESG є важливим напрямом розвитку сучасних

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

підприємств, які прагнуть досягти сталого розвитку та підвищити свою конкурентоспроможність. Екологічний облік виступає не лише інструментами управління, а й засобами інтеграції підприємства в глобальний економічний простір. Подолання викликів, пов'язаних із впровадженням ESG, вимагає комплексного підходу, який включає співпрацю бізнесу, держави та громадськості.

Список використаних джерел:

1. Маліков В. В., Плекан М. В., Кудлаєва Н. В. Екологічні аспекти бухобліку в управлінні підприємством. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1867/1799> (дата звернення: 02.12.2024).
2. Ганусич В. О., Шеверя Я. В. Визначення змісту та місця екологічного обліку в системі управління сталим розвитком. *Наук. вісн. Ужгородського ун-ту. Сер. Економіка*. 2019. 207-211.
3. Гевчук А. В., Колеснікова О. М. Екологічний облік в обліковій системі: місце та роль у збереженні довкілля. *Ефективна економіка*. 2024. № 7. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/4184/4219> (дата звернення: 04.12.2024).

Владислав НОВІКОВ

аспірант

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ
ІНВЕСТИЦІЯМИ: ПОДАТКОВИЙ АСПЕКТ**

В даний час існує багато різних поглядів на класифікацію інвестицій, головними відмінностями яких є поділ інвестицій на: фінансові, капітальні, споживчі, виробничі, фондові цінності. Законом України "Про інвестиційну діяльність" передбачено, що "Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект" [1].

Податкові пільги безпосередньо залежать від економічної стійкості держави, що відображає взаємозв'язок між податковими пільгами та формуванням доходів бюджету [2, с. 150]. Так, сучасна світова економіка вказує на те, що чим розвиненіша держава в економічному та технологічному плані, тим більше податкових пільг вона надає і тим більше інвестицій у неї надходить. Як результат, наявність податкових пільг в законодавстві конкретної держави стимулює суб'єктів господарювання здійснювати інвестиції в більш вигідні економічні умови.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Обліково-аналітичне забезпечення в управлінні фінансовими інвестиціям на пряму перетинається з податковим законодавством, так як передбачає облікові підходи до формування бази оподаткування. Світова практика підприємницької та інвестиційної діяльності у кожній країні має свою спрямованість та особливості, вона розвиваються під впливом різних факторів зовнішнього та внутрішнього економічного середовища та вибору на пряму розвитку макроекономічних взаємозв'язків.

Наразі Україна не має успішного досвіду у стимулюванні інвестиційної діяльності, тому слід зосередити увагу на розробці заходів з відновлення основних фондів, встановлення пріоритетів розвитку галузей економіки та макроекономічної стійкості у контексті безперервного розвитку. Кушал І. М. та Осьмак Д. І. серед податкових інструментів стимулювання інвестиційної діяльності виокремлюють такі: пільги на реінвестування, інвестиційні надбавки, податковий кредит, звільнення від сплати податків, податкові канікули, спеціальні інвестиційні резерви [3, с. 37].

Для національної економіки досвід схожої за економічною структурою країни – Польщі є наглядним прикладом. Так, система фінансової підтримки з покращення інвестиційного клімату в Польщі передбачає залучення в інвестиційну діяльність підприємців у поєднанні з державними органами [3, с. 39]. Польська система економічних субсидій передбачає, що іноземні інвестиції мають сприяти технологічному розвитку країни, розбудові її інфраструктури та підвищувати конкурентоспроможність національних підприємств.

Особливої актуальності набуває обліково-аналітична інформація, як основа для прийняття управлінських та інвестиційних рішень, формування якої відбувається на основі облікових даних, з подальшим відображенням у звітності підприємства. Для успішного залучення зовнішніх інвестицій фінансова та нефінансова звітність суб'єктів господарювання має бути зрозумілою для користувачів. Для підприємства, так само як і для урядів, особливо з економікою яка розвивається, фінансові інвестиції є запорукою розвитку, особливо у контексті залучення зовнішніх інвестицій [4, с. 3295]. В контексті зовнішнього інвестування важливу роль відіграє національна податкова система та наявні в ній податкові пільги.

Якщо вивчати світовий досвід, то найпоширенішим інструментом стимулювання інвестиційної активності є інвестиційний податковий кредит – відстрочка або знижка за прибутковим податком на інвестиції у нові технології та інновації. Розмір інвестиційного податкового кредиту встановлюється у відсотках від суми інвестицій в грошову еквівалентів і у розвинутих країнах сягають 100% [3, с. 38]. Найпопулярнішими стимулами інвестування є податкові пільги у контексті зниження ставок, які передбачають зменшення ставки одного або кількох податків на певний відсоток. Найбільш відомі приклади використання цього інструменту: зменшення податку на прибуток, податку на додану вартість та мита, зменшення ставки ПДФО, зменшення суми соціальних внесків, військового збору, податку на доходи у валюті.

В процесі імплементації іноземного законодавства у вітчизняне варто звернути увагу

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

на основні передумови, сформовані суспільно-історичною практикою, які мають вирішальне значення при здійсненні інвестиційної діяльності, в контексті обліково-аналітичного забезпечення. Так, для потенційних інвесторів важливим є:

- чітко прописана (лояльна) податкова система;
- наявність податкових пільг на реінвестування;
- наявність відповідної фінансової інфраструктури (розвинуті біржі цінних паперів, розгалужений ринок нерухомості);
- субсидіарне державне інвестування в базові послуги та галузі, які потребують реінвестування разом із приватним бізнесом;
- державна підтримка міжнародного капіталу.

Одним із вирішальних факторів забезпечення позитивного економічного розвитку та посилення конкурентоспроможності національних економік є стимулювання інвестиційної діяльності, яке забезпечується різноманітними механізмами, зокрема податковим стимулюванням.

Використання податкових пільг для інвестиційної діяльності є дуже важливим для будь-якої економічно-розвинутої країни, водночас, система вітчизняних податкових інструментів потребує значного реформування. При удосконаленні вітчизняної інвестиційної системи варто звертати увагу на формуванні сприятливого інвестиційного клімату, в тому числі за рахунок трансформації податкової системи, що слугує вирішальним фактором у прийнятті рішень керівництвом як іноземних, так і національних компаній в операціях з фінансовими інвестиціями.

Список використаних джерел:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. Дата оновлення 10.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення 23.11.2024)
2. Behzod J., Aslbek O. The role of tax benefits in socio-economic development. *Central Asian journal of innovations on tourism management and finance*. 2023. С. 149 – 152. URL: <https://is.gd/RIbSNI>
3. Кушал І. М., Осьмак Д. І. Зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної діяльності підприємств. *вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2023. № 4. С. 36 – 40. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2023-280-4-36-40>
4. Atichasari A. S., Marfu A. The influence of tax policies on investment decisions and business development of micro, small, and medium-sized enterprises (msmes) and its implications for economic growth in Indonesia. *Journal of Economics, Finance and Management Studies*. 2023. С. 3290 – 3296. URL: <https://ijefm.co.in/v6i7/Doc/32.pdf>

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Наталія ОЛІЙНИК

здобувачка освітнього ступеня магістр

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент

ГАЙДУЧОК Т. С.

Поліський національний університет

м. Житомир, Україна

**ЙМОВІРНІСТЬ ЗАГРОЗИ ВИТІСНЕННЯ ЛЮДСЬКОГО РОЗУМУ В БІЗНЕС-
СЕРЕДОВИЩІ НА КОРИСТЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПОЄДНАННІ З
ПРЕДИКТИВНОЮ АНАЛІТИКОЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ТЕХНІЧНОЇ
РЕВОЛЮЦІЇ**

Вступ. Ймовірність витіснення людського розуму в бізнес-середовищі на користь штучного інтелекту в поєднанні з предиктивною аналітикою є актуальною темою сьогодення, враховуючи стрімкий розвиток інноваційних технологій та їх безпосередній вплив на бізнес-процеси. Автоматизація бізнес-задач не лише видозмінює історичний базис ведення бізнесу, але й ставить під загрозу традиційну роль людського розуму в процесах прийняття управлінських рішень та під час стратегічного планування.

Можливості штучного інтелекту в поєднанні з предиктивною аналітикою характеризуються швидкістю та ефективністю під час обробки та аналізу великих обсягів даних, точністю прогнозів та персоналізацією пропозицій, що значно пришвидшує процес прийняття управлінських рішень бізнесом. Ці можливості ставлять під сумнів необхідність присутності людського фактора в багатьох сферах діяльності, оскільки обробка та аналіз інформації людським розумом займає більше часу та вимагає значно більших зусиль у порівнянні зі штучним інтелектом.

Метою наукового дослідження є аналіз впливу технічної революції, зокрема штучного інтелекту в поєднанні з предиктивною аналітикою, на модифікацію бізнес-процесів і ролі людського розуму в процесі прийняття рішень та стратегічного планування.

Результати дослідження. В сучасному світі, штучний інтелект має перспективи не лише видозмінити деякі професії, але й повністю замінити їх. Розглянемо приклад. Всесвітньо відома компанія «Coca-Cola» у листопаді 2024 року представила оновлену версію своєї культової новорічної реклами під назвою «Holidays Are Coming», яка транслюється на екранах з 1995 року [1]. Бренд зазначив, що це перший випадок, коли вони створили ролик із 100% застосуванням штучного інтелекту.

Цей крок є прикладом того, як можливості штучного інтелекту можуть замінювати творчу індустрію, автоматизуючи процеси, які раніше виконували люди. Такий підхід стосується сфери розробки анімації та дизайну, адже замість того, щоб традиційно залучати команду художників, аніматорів та дизайнерів для розробки візуальних ефектів, «Coca-Cola» скористалася можливостями штучного інтелекту для створення мультиплікації, обробки

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

зображень і генерації контенту, який раніше потребував би праці фахівців у даній галузі. Як і будь-яка інновація, даний підхід має як переваги, так і недоліки.

Проаналізуємо отримані переваги для бренду «Coca-Cola» внаслідок застосування штучного інтелекту:

1. Економія часу та ресурсів: використання штучного інтелекту дозволяє оптимізувати час та кошти, необхідні для створення рекламних матеріалів, особливо в секторі анімації та створення графіки. Штучний інтелект може швидко згенерувати ідеї, відредагувати відео або створити необхідні візуальні ефекти без потреби у залученні великих людських команд. Даний підхід значно економить ресурси компанії, адже «Coca-Cola» змогла зменшити витрати на виробництво рекламного ролика завдяки використанню автоматизованих процесів.

2. Креативність та інновації: штучний інтелект дозволяє створювати унікальні та інноваційні елементи в рекламі, зберігаючи традицію в поєднанні з сучасним поглядом. Даний підхід дає можливість бренду експериментувати з новими концепціями реклами, що в свою чергу додатково привертає увагу до бренду.

3. Масштабованість та адаптованість до зовнішніх умов: штучний інтелект допомагає швидко згенерувати матеріали до різноманітних бізнес-платформ, враховуючи потребу адаптації реклами до сезонності, сучасних вимог зовнішнього середовища в реальному часі, при цьому не втрачаючи якості згенерованого матеріалу та його історичні мотиви.

Хоча застосування штучного інтелекту приносить численні переваги бренду «Coca-Cola», не слід також ігнорувати можливі недоліки, що можуть виникнути в результаті цього процесу. Розглянемо основні проблеми та виклики, з якими може стикнутися компанія:

1. Втрата людського фактору та автентичності: незважаючи на всі переваги технологій, багато глядачів залишили відгуки, що культова новорічна реклама стала бездушною та втратила своє призначення транслювати теплоту і важливість сімейних традицій. Як наслідок, рекламний ролик на Youtube отримав втричі більше дизлайків, ніж вподобань.

2. Залежність від технологій: повна інтеграція інновацій в рекламні кампанії бізнесу несе безпосередню загрозу залежності від штучного інтелекту, що є перешкодою для діяльності у випадку їх технічних збоїв або неефективного результату, адже в даному випадку повністю обмежено наявність креативного підходу.

Враховуючи вище перелічені переваги та недоліки можна зробити висновки, що використання штучного інтелекту в напрямі маркетингу відкриває нові можливості для бізнесу, але все одно вимагає балансу між інноваціями та традиційними підходами, щоб зберегти свою унікальність та автентичність.

Актуальними залишаються роздуми щодо ймовірності загрози витіснення людського розуму в секторі фінансового та управлінського обліку на користь штучного інтелекту в поєднанні з предиктивною аналітикою. На нашу думку, неможливість витіснення людського розуму на користь штучного інтелекту можна аргументувати наступити аспектами:

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

1. *Штучний інтелект в поєднанні з предиктивною аналітикою – помічник, а не конкурент:* штучний інтелект та предиктивна аналітика здатні здійснювати складний аналіз великих обсягів даних, виявляти закономірності та робити прогнози, однак дане поєднання є інструментом для прийняття рішення, а не заміником людського фактору в процесі діяльності. Важливо пам'ятати, що людський розум має унікальну здатність приймати рішення в умовах невизначеності та схильний до критичного мислення й емоційного інтелекту, на відміну від машинного інтелекту. Отже, штучний інтелект може значно підвищити ефективність бізнес-процесів, але без наявності людського фактору, даний процес буде неможливий для правильного застосування отриманих результатів.

2. *Синергія штучного інтелекту та людського розуму:* інноваційні технології покликані не витіснити людину, а доповнювати її. У бізнесі дана синергія здатна забезпечити значно вищу продуктивність, де штучний інтелект в поєднанні з предиктивною аналітикою аналізує великі обсяги даних за рахунок автоматизації рутинних задач, а людина на основі отриманих результатів, робить стратегічні висновки та ухвалює рішення.

3. *Прогнозування та інтуїція:* як відомо, взаємодія штучного інтелекту та предиктивної аналітики базується виключно на довгострокових історичних даних, однак їх симбіоз не може врахувати всі можливі фактори та ризики в умовах нестабільного економічного середовища. Людський розум здатний приймати рішення керуючись власною інтуїцією та досвідом у адаптації до нових викликів, що завжди залишається важливим для досягнення успіху в змінних зовнішніх умовах.

4. *Низький відсоток довіри до технологій:* штучний інтелект в поєднанні з предиктивною аналітикою для аналізу бізнес-інформації вимагає великий обсяг персоналізованих даних, що може викликати сумніви у користувачів інтелектуальних технологій через високу загрозу викрадення, зловживання та витоку внутрішньої інформації. Отже, впровадження інноваційних технологій додатково вимагає затрати для надійного захисту від кібератак.

Висновки. Штучний інтелект в поєднанні з предиктивною аналітикою, незважаючи на свої можливості та перспективи, нездатний витіснити людський фактор у фінансовому та управлінському секторах. Дійсно, технології здатні покращити ефективність функціонування, оптимізувати бізнес-процеси та надати змістовні аналітичні результати, однак вони завжди потребують супроводження людським розумом для подальшого результативного застосування отриманих результатів.

Отже, в умовах технічної революції важливо зберігати баланс між використанням новітніх технологій і збереженням важливості людського функціонування. На нашу думку, витіснення людського розуму в бізнес-середовищі на користь штучного інтелекту є малоімовірним, а роль людини завжди займатиме ключову роль в епісі стрімкого розвитку інноваційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Бахарєва Я. В. Розвиток предикативної аналітики як пріоритетного напрямку бізнес-

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

- аналітики. *Ефективна економіка*. 2018. № 5.
URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6352> (дата звернення: 05.12.2024).
2. Офіційний сайт бренду «Coca-Cola». URL: <https://www.coca-cola.com/ua/uk> (дата звернення 05.12. 2024).
3. Талімончук Т. ІІІ та предиктивна економіка. URL: <https://claspo.io/ua/blog/ai-and-predictive-analytics/> (дата звернення 05.12. 2024).

Віктор ПАНАС

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м.Тернопіль, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ МЕДИЧНИХ ГАРАНТІЙ

Програма медичних гарантій відіграє ключову роль у реформуванні системи охорони здоров'я України, спрямовану на забезпечення доступності, прозорості та ефективності медичних послуг. Її значення полягає у створенні державних гарантій для громадян щодо отримання безкоштовної медичної допомоги в межах визначеного переліку послуг. Перш за все, вона забезпечує доступ до базових медичних послуг для населення, знижуючи фінансові бар'єри та концентруючи ресурси на пріоритетних напрямках охорони здоров'я. Це дозволяє зменшити фінансове навантаження на пацієнтів, особливо під час лікування складних або хронічних захворювань, які часто потребують значних витрат. Програма також сприяє справедливому розподілу державних коштів, забезпечуючи їх цільове використання для покриття найважливіших потреб населення. Визначений перелік послуг робить систему прозорішою, допомагаючи пацієнтам чітко розуміти свої права та обсяги безкоштовної допомоги. Це підвищує довіру до медичних закладів і системи охорони здоров'я загалом [1]. Ефективне використання ресурсів є ще одним важливим аспектом програми. Вона зосереджується на фінансуванні медичних послуг, що мають наукове обґрунтування і демонструють високу результативність. Це дозволяє підвищувати якість послуг та забезпечувати максимальний вплив на здоров'я населення.

Загалом, Програма медичних гарантій сприяє покращенню здоров'я населення через своєчасну діагностику, профілактику і лікування. Вона забезпечує соціальну справедливість, оптимізує використання ресурсів і створює основу для довгострокового розвитку системи охорони здоров'я в Україні [3]. Метою впровадження програми медичних гарантій в Україні є покращення здоров'я населення, зменшення фінансового навантаження, справедливий розподіл державних коштів, підвищення прозорості системи охорони здоров'я та ефективне використання ресурсів. Основні завдання програми відображено на рисунку 1.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Завдання програми медичних гарантій

	Покращення здоров'я населення	забезпечення доступу до основних медичних послуг та концентрація ресурсів на пріоритетних потребах системи охорони здоров'я
	Зменшення фінансового навантаження на пацієнтів	спрямування ресурсів на послуги, які найчастіше спричиняють катастрофічні витрати для населення
	Справедливий розподіл коштів	ефективне фінансування потреб пацієнтів
	Прозорість системи охорони здоров'я	чітке розуміння пацієнтами обсягу безкоштовних послуг і відкритість процесу розробки програми
	Ефективне використання ресурсів	фінансування науково обґрунтованих і результативних послуг, що максимально впливають на якість медичного забезпечення

Рис. 1. Завдання Програми медичних гарантій

Визначення гарантованого пакета послуг сприяє реалізації права на медичне забезпечення, забезпеченню відповідності ресурсів цілям, покращенню управління, планування та соціальної легітимності, а також підвищенню прозорості використання ресурсів [2, с. 48]. Фінансування комунальних закладів охорони здоров'я в Україні зазнало суттєвих змін у рамках реформи системи охорони здоров'я. Основним джерелом є державний та місцеві бюджети, а також додаткові джерела відповідно до законодавства. Державний бюджет може виділяти субвенції місцевим бюджетам для фінансування окремих програм чи заходів. Витрати на оплату комунальних послуг і енергоносіїв покриваються з місцевих бюджетів, які також можуть фінансувати розвиток і підтримку комунальних закладів та місцеві програми надання медичних послуг.

Медичні заклади мають право надавати платні послуги, які не входять до Програми медичних гарантій, за рахунок коштів юридичних і фізичних осіб. Тарифи на такі послуги встановлюються самостійно. Крім того, заклади можуть отримувати фінансування від благодійних організацій, міжнародних донорів та інших дозволених джерел.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2024 році: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 грудня 2023 р. № 1394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1394-2023-%D0%BF#Text>

2. Кройтор В. А. Електронний договір про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2024. № 2(1). С. 42-51

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

3. Порядок реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2024 році: Постанова КМУ від 22.12.2023 р. № 1394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1394-2023-%D0%BF#Text>

4. Програма медичних гарантій – 2025: НСЗУ опублікувала вимоги до 42 пакетів. URL: <https://medplatforma.com.ua/news/78420-programa-medichnikh-garantiy-2025-nszu-opublikovala-vimogi-do-12-paketiv>

Віктор ПАНАС

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

**ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ
МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ: ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ
ТА АДАПТАЦІЇ ДО РИНКОВИХ УМОВ**

Аналіз фінансового стану є важливим інструментом для оцінки економічної стабільності підприємства та ефективності управління його ресурсами. У закладах охорони здоров'я цей аналіз дозволяє визначити фінансово-господарську діяльність, рівень кредитоспроможності, обсяг залучених інвестицій, а також оцінити політику розподілу прибутку та оптимізувати грошові потоки.

Ключовими елементами фінансового стану є прибутковість, що свідчить про рентабельність діяльності; наявність власних фінансових ресурсів, які забезпечують фінансову незалежність; платоспроможність і ліквідність, що характеризують здатність своєчасно виконувати зобов'язання; раціональне розміщення основного та оборотного капіталу, яке забезпечує стабільність і ефективне використання ресурсів.

Аналіз фінансового стану охоплює ряд напрямів, а саме дослідження ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, ефективності використання ресурсів, дослідження доходів та витрат, благодійних коштів та вивчення ризиків [4].

Цей комплексний підхід дозволяє не лише оцінити поточний стан закладу, а й визначити ефективні стратегії розвитку, забезпечити фінансову стабільність, підвищити конкурентоспроможність і адаптивність до змін ринкового середовища.

Аналізуючи діяльність медичного закладу важливо дослідити конкурентне середовище в регіоні з метою формування стратегії діяльності. У Тернопільській області станом на початок 2024 року існує ряд медичних закладів, що мають спеціальне спрямування. На рисунку 1

**XIII Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

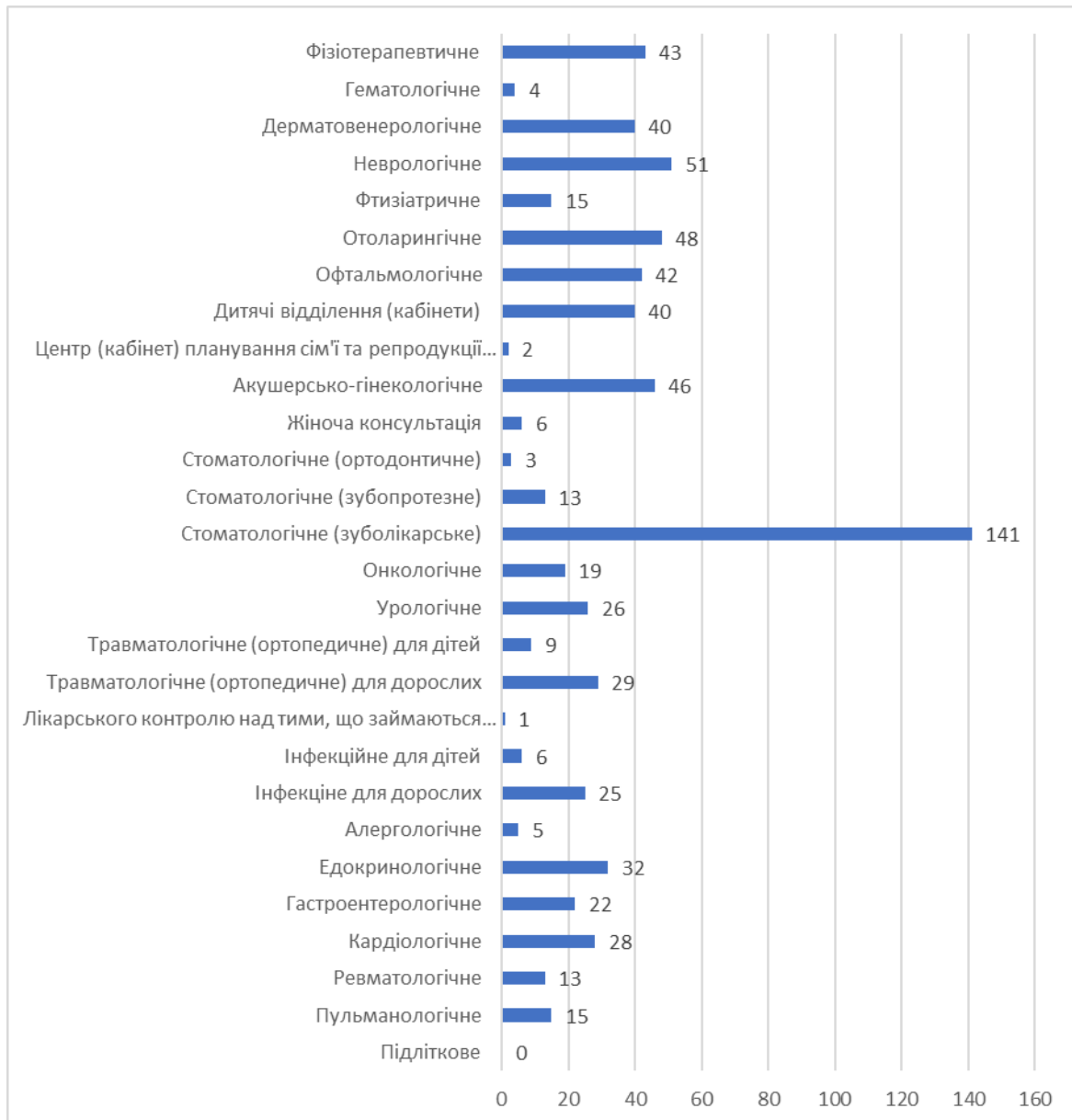

Рис. 1. Кількість спеціалізованих закладів у Тернопільській області станом на початок 2024 року [2]

На основі діаграми видно, що найбільшу кількість спеціалізованих медичних закладів у Тернопільській області станом на 2024 рік становлять стоматологічні (зуболікарські) – 141 заклад. Серед інших найбільш поширених спеціалізацій виділяються неврологічні (51 заклад), отоларингологічні (48 заклад), фізіотерапевтичні (43 заклади) та офтальмологічні (42 заклади). Інші спеціалізації мають помірне представництво. У області відсутні спеціальні заклади для підлітків.

Конкуренція у медичній сфері стимулює заклади до постійного вдосконалення, зосереджуючи їх увагу на покращенні якості послуг, впровадженні інновацій та оптимізації витрат. Вона спонукає медичні установи підвищувати рівень сервісу, розширювати спектр послуг, покращувати досвід пацієнтів і впроваджувати сучасні технології. Крім того, конкуренція змушує заклади активно працювати над репутацією, використовувати

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

маркетингові інструменти для залучення клієнтів і створювати сприятливі умови для утримання висококваліфікованого персоналу. Таким чином, конкуренція стає рушійною силою розвитку, забезпечуючи ефективність і конкурентоспроможність медичних закладів [1, с. 207].

Отож, аналіз фінансового стану закладів охорони здоров'я є ключовим інструментом для оцінки їхньої стабільності, ефективності використання ресурсів та планування подальшого розвитку. Він включає дослідження прибутковості, платоспроможності, ліквідності та ефективності управління фінансами.

Список використаних джерел:

1. Лучко М. Р., Шевчук В. С. До питання аналізу діяльності неприбуткового комунального медичного закладу. Організація контролю в процесі діяльності неприбуткового комунального медичного закладу. Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали ХІ міжнародної науково-практичної інтернет конференції (м. Тернопіль, 1 грудня 2022 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2022. С. 206-210
2. Статистичні дані МОЗ про всі відомства та приватні установи. URL: <http://medstat.gov.ua/ukr/statdanividomstva.html>
3. Татар М. С., Гребенікова О. В., Заболотна А. О. Удосконалення процедури аналізу та аудиту фінансових результатів підприємств в умовах глобальних викликів. Інфраструктура ринку. 2021. Вип. 62. С. 184-190
4. Ярошевська О. В., Красноступ В. М. Теорія фінансового аналізу стану підприємств України. Вісник економічної науки України. 2024. № 1. С. 139-144
5. Лучко М.Р. Основи складання консолідованої фінансової звітності: Навчальний посібник. Тернопіль: ТНПУ, 2012. 126 с.

Микола СОРОКОЛІТ

аспірант

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

АВТОМАТИЗОВАНІ РІШЕННЯ ДЛЯ БУХГАЛТЕРІВ

Діджиталізація - це використання цифрових технологій для зміни бізнес-моделі та надання нових можливостей для отримання прибутку та створення вартості в процесі переходу до цифрового бізнесу. Діджиталізація неможлива без оцифрування. Оцифрування - це перетворення інформації з аналогового формату в цифровий [7]. Цей процес більше зосереджений на внутрішній оптимізації процесів: автоматизація роботи та мінімізація паперу, тоді як діджиталізація виходить далеко за рамки цього. Цифрова трансформація

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

стосується набагато ширшого використання цифрових технологій і культурних змін.

Таким чином, її використання впливає на всі види бізнес-діяльності, включаючи бізнес-моделі та ланцюжки поставок, а також допоміжні функції, такі як кадри та бухгалтерія. Цифровізація дозволяє створювати різні нові форми співпраці між підприємствами, постачальниками, клієнтами та співробітниками, що призводить до нових пропозицій продуктів і послуг. Водночас цифровізація є проблемою для існуючих компаній, оскільки вимагає від них переглянути свою поточну стратегію та, таким чином, дослідити нові можливості для бізнесу. У бухгалтерському обліку цифровізація призвела до автоматизації та роботизації рутинних процесів, впровадження бізнес-аналітики та використання аналізу даних. Виходячи з них, можна побачити, що робота бухгалтерів розвивалася відповідно до розвитку ІТ. Крім того, можна стверджувати що облікова інформація та технології були пов'язані з самого початку.

У літературі згадуються три фази технологічного розвитку, які мали вплив на підприємство. Першим етапом, який істотно змінив роботу підприємств й бухгалтерів, стала поява комп'ютеризованих інформаційних систем. Другий етап в основному характеризувався появою програм створення документів, математичних дій і інтернет перегляду та інтегрованих інформаційних систем. Нині формується третій етап технологічного розвитку. Одночасна поява кількох технологій сильно вплинула на роботу підприємств, у тому числі й на роботу бухгалтерів. Цю третю фазу зазвичай називають діджиталізацією. З прагненням діджилітизувати професію бухгалтера галузь бухгалтерського обліку переживає трансформацію.

В часі, бухгалтерська професія завжди розширюється і розвивається. Завдяки технологічному розвитку та зміні очікувань споживачів роль бухгалтерів також розширюється. Як наслідок, робота бухгалтера має краще адаптуватися до технологічного розвитку та цифровізації, оскільки бухгалтерська професія зараз використовує автоматизовані системи, яких не існувало десять років тому. З оцифруванням бухгалтерської професії робота бухгалтерів радикально змінилася і все більше залежить від сучасного обладнання та розвитку технологій. В результаті оцифрування також змінилося мислення людей і практика бухгалтерського обліку. З впровадженням технологій у професію бухгалтера очікується, що кількість вакансій, пропонуваних бухгалтерам з програмуванням і аналітичними навичками, збільшиться. Ось чому підприємствам необхідно і бажано проводити відповідну перепідготовку поточних працівників. Адекватне навчання не тільки зміцнює впевненість співробітників у собі, але й покращує їх розуміння своїх завдань, а також інформацію та навички, необхідні для виконання своїх завдань.

Штучний інтелект — це надзвичайно широка сфера, яка охоплює широкий спектр технологій. Штучний інтелект практично моделює людський інтелект і поведінку, тому вони здатні виконувати завдання, які зазвичай вимагають людських знань. Розвиток інтелектуальних технологій, таких як штучний інтелект і машинне навчання, надає підприємствам інформацію майже в реальному часі. Штучний інтелект і автоматизація можуть значно зменшити потребу в людській праці та можуть бути включені в процеси

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

бухгалтерського обліку та аудиту. Штучний інтелект можна успішно застосовувати для більш структурованих, програмованих і повторюваних завдань, де збір людських знань і досвіду не є надто складним і вимогливим. Розумні технології розвиваються не для того, щоб знищити людський інтелект, а для того, щоб допомогти бухгалтерам стати кращими стратегічними радниками. Штучний інтелект і машинне навчання дозволяють бухгалтерам краще отримувати доступ до різноманітної інформації в реальному часі з багатьох джерел.

Блокчейн – це інший напрям у фінансах і бухгалтерському обліку. Blockchain — це оцифрована книга, яка записує транзакції без залучення фінансових посередників. Блокчейн містить області зберігання, в яких записуються дані, і це називається «блоком». Кожен блок діє як книга реального часу. Кожен блок зберігає всю інформацію про попередню транзакцію, коли блок «завершено» він приєднується до наступного блоку та передає доступну інформацію. Таким чином, ці блоки тісно пов'язані один з одним і мають специфічну для безпеки інформацію про попередній блок. Ці блоки з'єднані в зв'язаний ланцюжок, і тому цю технологію називають блокчейном. Ця система є децентралізованою, тому всі сторони, які беруть участь у транзакції, мають доступ до блокчейну, в якому вони можуть читати, перевіряти, оновлювати та публікувати нові транзакції в блоках.

Однією з переваг блокчейну є те, що його використання може бути хорошим рішенням для запобігання шахрайству, оскільки зміни всередині блоків надзвичайно складні. Ще однією перевагою є те, що дві сторони, які беруть участь в транзакції, можуть надсилати та отримувати рахунок-фактуру через блокчейн, а також можливість погашення рахунку-фактури через систему блокчейну, що робить процес транзакцій швидшим і безпаперовим, а також запобігає пропущеним рахункам-фактурам.

На думку багатьох вчених, сьогодні недостатньо інструментів для контролю системи та забезпечення її роботи, як обіцяно, що призводить до низької надійності системи. Також у цій галузі технологій все ще бракує стандартів та перешкодою для блокчейну є відсутність досвіду та фахівців, які можуть керувати системою.

За останнє десятиліття Big Data все частіше використовуються у фінансах і бухгалтерському обліку [4]. Big Data — це величезний набір даних, розмір якого величезний, тому його неможливо проаналізувати ні вручну, ні за допомогою старого традиційного бухгалтерського програмного забезпечення. Крім того, великі дані складаються зі структурованих і неструктурованих даних, що ускладнює використання традиційного бухгалтерського програмного забезпечення для їх аналізу [5]. Великі дані можна розділити на чотири виміри: обсяг, різноманітність, швидкість і правдивість. Кожен вимір представляє інше твердження. Розмір означає великий обсяг даних, різноманітність — різноманітність типів даних, швидкість — швидке генерування даних, а достовірність — надійність даних [6].

З розвитком Big Data через функцію бухгалтерського обліку процеси бухгалтерського обліку будуть автоматизовані, але, тим не менш, бухгалтер, його роль залишатиметься значною, посада бухгалтера не зникне, натомість роль працездатного бухгалтера, який керуватиме інтерпретацією та аналізом фінансових даних, буде замінена на перший план [3].

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Бухгалтери вже добре знають і розуміють бізнес-процеси, вони раніше працювали з даними, тому роль бухгалтерів залишається важливою. Окрім переваг технології великих даних, важливо також згадати її недоліки та ризики. Основними недоліками великих даних для компаній є проблеми захисту даних, з одного боку, і проблеми кібербезпеки, з іншого боку, що може призвести до неетичного використання даних [2]. Крім того, оскільки великі дані стають все більш поширеними в бухгалтерському обліку, професія бухгалтера потребує більше знань і навичок, щоб адаптуватися до технологічних змін. Поширення великих даних серед бухгалтерів має відбуватися переважно серед науковців і викладачів, де ще не розроблено спеціальної навчальної програми для підготовки студентів до нових технологічних змін. Тому бухгалтери повинні знати, як аналізувати та використовувати бази даних, точніше, як використовувати інструменти аналізу великих даних.

Список використаних джерел:

1. Griffin P. A., Wright, A. M. Commentaries on Big Data's importance for accounting and auditing, Accounting Horizons. 2015, Vol. 29, No. 2, pp. 7-379.
2. Payne R. Discussion of "Digitisation, Big Data and the transformation of accounting information" by Alnoor Bhimani and Leslie Willcocks .Accounting and Business Research. 2014, Vol. 44, No. 4, pp. 491-495. <https://doi.org/10.1080/00014788.2014.910053>
3. Richins G., Stapleton A., Stratopoulos, T. C., Wong, C. Big data analytics: opportunity or threat for the accounting profession? Journal of Information Systems. 2017, Vol. 31, No. 3, pp. 63-79. <https://doi.org/10.2308/isis-51805>
4. Rezaee Z., Wang, J. Big Data, Big Impact on Accounting, Hkicpa.org. 2017, October, pp. 42-45.
5. Warren JR. J. D., Moffitt K. C., Byrnes P. How Big Data will change accounting, Accounting Horizons. 2015. Vol. 29, No. 2, pp. 397-407. <https://doi.org/10.2308/acch-51069>
6. Syed A. R., Gillela K., Venugopal C. The Future Revolution on Big Data. International Journal of Advanced Research in Computer and Communication Engineering. 2013, Vol. 2, No. 6, pp. 2446-2451. ISSN: 2319-5940
7. Що таке діджиталізація та які переваги вона надає бізнесу. URL: <http://surl.li/hyftua>

Тайса СУХАЙ

студентка

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасному світі, де економічне середовище постійно трансформується під впливом технологій, глобалізації та змін у законодавстві, облік та оподаткування прибутку на підприємствах стає важливим елементом стратегічного управління. Зростання конкуренції, розширення міжнародних бізнес-відносин та швидкий розвиток технологій обумовлюють необхідність постійного адаптування підприємств до нових реалій.

Сучасні тенденції в обліку та оподаткуванні прибутку орієнтовані на вирішення ключових завдань ефективного фінансового управління в умовах нестабільності та невизначеності.

У бізнес-середовищі цифрові технології в обліку прибутку відіграють ключову роль у вдосконаленні фінансових процесів та управлінських прийняття рішень. Застосування автоматизації в обліку фінансових операцій дозволяє значно збільшити ефективність роботи бухгалтерських служб підприємства. Від ведення обліку до аналізу фінансових показників, різноманітні програмні рішення допомагають відсіювати рутинні завдання, що раніше вимагали значних людських ресурсів, відкриваючи можливості для більш глибокого аналізу та стратегічного планування.

Штучний інтелект в контексті обліку прибутку надає нові горизонти для виявлення закономірностей та трендів у фінансових даних. Алгоритми машинного навчання можуть самостійно аналізувати великі обсяги інформації, роблячи прогнози, ідентифікуючи ризики та вказуючи на можливі шляхи оптимізації фінансових результатів. Такий підхід допомагає бізнесам пристосовуватися до змін у реальному часі, роблячи облік прибутку не просто формальним вимірюванням, але й стратегічним інструментом управління підприємством.

У сучасних умовах, коли бізнес-середовище постійно змінюється, удосконалення систем оподаткування стає важливою складовою для сприяння сталому економічному розвитку. Однією з головних тенденцій у цьому напрямку є поглиблення вивчення та впровадження принципів гнучких ставок податків. Такий підхід дозволяє пристосовувати рівень оподаткування в залежності від конкретної галузі або виду діяльності, сприяючи стимулюванню інновацій та розвитку важливих для економіки секторів. Гнучкі ставки також враховують етап розвитку підприємства, дозволяючи йому ефективно використовувати свої фінансові ресурси та стимулюючи підприємницьку активність.

Ще однією ключовою тенденцією є активна участь у глобальних ініціативах щодо боротьби з податковим ухиленням та неправомірним виведенням прибутку за межі країни. Запровадження міжнародних стандартів у сфері оподаткування сприяє уніфікації податкових політик та визначенню об'єктивних правил гри для всіх учасників економічного процесу. Це допомагає зменшити податкові ризики для бізнесу та сприяє вирівнюванню конкурентних умов на міжнародному ринку. У цілому, удосконалення систем оподаткування стає важливим інструментом для створення сприятливого та справедливого фінансового середовища, що сприяє економічному зростанню та розвитку.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

В сучасному світі корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) стає не лише етичною вимогою, але й важливим фактором у взаємодії підприємств із суспільством. Однією з важливих тенденцій є сприяння КСВ через систему оподаткування. Деякі країни впроваджують податкові пільги для підприємств, що активно впроваджують соціально відповідальні ініціативи. Це може включати у себе інвестування в галузі екології, освіти, або благодійність. Такі заходи заохочують підприємства взяти на себе більше соціальної відповідальності, підсилюючи їхню роль у сталому розвитку суспільства.

З іншого боку, зростає інтерес до прозорості корпоративної фінансової звітності, яка включає в себе інформацію про витрати підприємства на соціальні проекти та його внесок у розвиток спільноти. Створення механізмів податкового стимулювання для компаній, що прагнуть до високих стандартів КСВ, стає невід'ємною частиною боротьби за створення економічно здорового та етичного бізнес-середовища. Такі заходи сприяють підвищенню прозорості діяльності підприємств і викликають позитивний вплив на їхню репутацію та відносини із споживачами та іншими зацікавленими сторонами.

У сучасному світі, де економічне середовище постійно трансформується під впливом технологій, глобалізації та змін у законодавстві, облік та оподаткування прибутку на підприємствах стає важливим елементом стратегічного управління. Зростання конкуренції, розширення міжнародних бізнес-відносин та швидкий розвиток технологій обумовлюють необхідність постійного адаптування підприємств до нових реалій.

Сучасні тенденції в обліку та оподаткуванні прибутку орієнтовані на вирішення ключових завдань ефективного фінансового управління в умовах нестабільності та невизначеності. З одного боку, це вимагає упровадження інноваційних підходів та цифрових технологій для оптимізації облікових процесів. З іншого боку, це передбачає врахування сучасних трендів у податковій політиці, які реагують на виклики глобального бізнес-середовища.

Список використаних джерел:

1. Богацька Н.М. Прибуток підприємства: його роль, формування та резерви збільшення в умовах ринкової економіки. Ефективна економіка. 2019. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7253>.
2. Городецька Т.Е., Андрієнко Ю.С. Сучасні форми оподаткування. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 30. С. 397-401.
3. Лучишин Л.М. Податок на прибуток: еволюція, перспективи та практика застосування. Науковий вісник НЛТУ України. 2018. Т. 28, № 4. С. 88-91. DOI: <https://doi.org/10.15421/40280416>.
4. Гаман Г.О. Суть та елементи податку на прибуток. 2016. URL: <https://economics.net.ua/files/science/oblik/2016/32.pdf>.
5. Куць Т.В., Пікуля В.А. Економіко-правові аспекти податку на прибуток. 2017. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/291.pdf>.

Роман ТРОФАНЮК

аспірант

Маріупольський Державний університет

Маріуполь, Україна

НЕОБХІДНІСТЬ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СПОЖИВАННЯ ДОРОГОЦІННИХ І ВИСОКОВАРТІСНИХ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНИХ КОМУНІКАЦІЙ В КОНТЕКСТІ ПІДТРИМКИ МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ

Із початком як гібридної, так і відкритої воєнної агресії росії проти України, на якісно новий рівень вийшла необхідність розвитку системи міжкультурної комунікації, адже від рівня виведення нашої країни з орбіти пострадянського впливу (більшою мірою російського), залежало і залежить сприйняття її незалежності збоку суспільств іноземних держав.

Міжкультурна комунікація - це смисловий і ідеально-змістовний аспект соціальної і культурної взаємодії; базовий елемент формування, відтворення, збереження і трансляції культури як у цілому, так і його складових [1, с. 137].

Недооцінка важливості масовості суверенних позицій в сфері міжкультурних комунікації збоку України створила сприятливі передумови для країни-агресора, щодо поширення антиукраїнських наративів в країнах Європи та інших країн. Варто відзначити, що діяльність рф в цій сфері, мала неабиякий масштаб як в плані організації (російські телеканали «Russia Today», «Sputnik», політичні рухи і навіть партії, громадські організації), так і їх фінансування. І тільки після повномасштабного вторгнення 2024 року країни Європи повністю або частково вимкнули зі свого ефіру російські пропагандистські канали, однак вплив інших організаційних форм був і залишається достатньо вагомим. Результати пропагандистської міжкультурної комунікації збоку рф відносно країн ЄС відображаються не лише на Україні, а й на інших державах, зокрема Німеччині, відносно якої постійно наголошується про те, що саме ця країна почала Другу світову війну, а міністерка закордонних справ Німеччини Анналена Бербок навіть після 80-ти років з часу тих подій, в своїх публічних виступах вдається до «покаянної» риторики.

Останнє десятиліття незалежності України відзначилось масовістю міграційних процесів, які по-суті, стали важливим інструментом міжкультурної комунікації. Однак інформація, яка поширювалася таким каналом не сприяла утвердженню суб'єктності

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

держави, адже в більшості висвітлювала проблемні аспекти українського суспільства (корупцію, соціальну несправедливість, лобізм, низький рівень доходів, економічну нестабільність), які власне і призвели до міграції.

Повномасштабне воєнне вторгнення росії на територію України викликало нову хвилю міграції населення України в інші країни світу, причому, в її складі були різні верстви населення і можливість демонстрації наслідків війни і бойових дій практично в режимі он-лайн трансформували в свідомості громадян різних країн окремі образи українського суспільства раніше продиктовані російськими джерелами. Також важливу роль в становленні суверенної міжкультурної комунікації України відіграли відомі українські культурні діячі, шоу-мени, телеведучі та інші представники культури, які здійснюючи волонтерсько-мистецькі заходи впливали у загальний комунікативний процес для підвищення інтересу різних країн до сучасних проблем України. Також можна констатувати факт, що вони стали своєрідним культурним десантом в різних країнах світу з метою ознайомлення світової спільноти з культурою України.

Разом з тим, нажаль, мають місце «кейси», які підсилюють ефект пропагандистського образу України на міжнародній арені. При чому в умовах загальної стагнації світової економіки і невизначеності, ефект від однієї скандальної справи набагато більший, аніж від 2-3-ох культурно-мистецьких подій чи урочистих заходів. Серед негативних кейсів, які створюють негативний вплив на сферу міжнародних комунікацій України останніх воєнних років слід відзначити корупційний скандал і Міноборони України невірним підрахунком яєць, корупційний скандал сім'ї Гриневичів, справа голови Хмельницької МСЕК Круги Т.В., справи інвалідності прокурорів, справа 13-ти автомобілів Rolli-Royce, зростання обсягів споживання ексклюзивних товарів в ряді Європейських країн внаслідок перебування певної кількості українських біженців з підвищеним рівнем добробуту та багато інших. Саме періодичність виникнення таких прецедентів й сприяють поширенню гасел щодо доцільності, а то й припинення міжнародної підтримки нашої країни в умовах війни. Масштаби цих процесів хоча й не є катастрофічними, але однозначно загрозливими, про що свідчать результати виборів в низці європейських країн, зростання рейтингів підтримки політичних сил з лівими або ультраправими поглядами, а також політиків-ізолюціоністів (вибори в Польщі, Словаччині, Угорщині, вагомий вплив антиукраїнських поглядів в республіканській партії США і т.п.).

Так згідно опитування GlobeScan майже сім із десяти людей у світі вважають, що їхні уряди повинні підтримувати Україну, яка захищається від російської агресії. Опитування проводилося в 30 країнах у липні та серпні 2023 року. У ньому взяли участь майже 30 тисяч осіб. Результати показують, що в середньому 29% респондентів у цих країнах «повністю згодні» з тим, що їхній уряд має підтримувати Україну в протистоянні російській агресії, а ще 40% респондентів «певною мірою згодні» з цим. Лише 11% «категорично не згодні» і 20% «скоріше не згодні» (рис. 1).

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

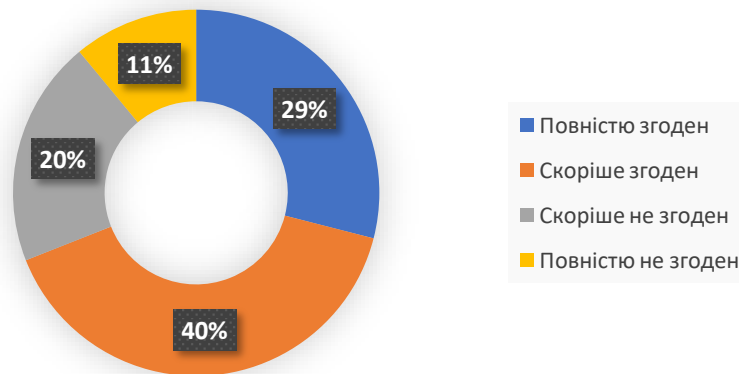

Рис. 1. Рівень солідарності населення з політикою підтримки України [2]

Насторodжуючими тенденціями, що цілісності суспільств у необхідності підтримки України відзначилися дослідження в ключових країнах-партнерах США, Німеччині, Великій Британії та Польщі.

На початку повномасштабного вторгнення близько 70-80% американців беззаперечно підтримували допомогу українцям. Однак до жовтня 2023 року ця цифра трохи впала до 63%. Водночас 53% американців вважають допомогу Україні виправданою, а 45% – навпаки. Найбільше підтримка України впала серед виборців Республіканської партії – на 18% (з 50% у липні 2022 року до 68% у липні 2022 року), але лише на 2% серед виборців Демократичної партії (із 77% у липні 2022 року – 79%) [3].

На початку 2023 року німецьке суспільство майже порівну розділилося в питанні постачання зброї в Україну. Наприклад, у січні 2023 року передачу танків підтримали 46% німців, проти – 43%. Пізніше російська пропаганда стверджувала, що аж 94 відсотки німців виступають проти допомоги Україні. Але це маніпуляція – ми говоримо лише про опитування серед виборців проросійської ультраправої «Альтернативи для Німеччини», а не серед усіх німців. Німці ще більш критично ставляться до передачі ракет Taugus – у серпні 2023 року 52% громадськості виступали проти, а підтримали лише 36%. Більшість німців, як і американців, розуміли, що війна буде довгою. Лише 15% вважають, що ситуація закінчиться до 2025 року, тоді як 70% переконані, що ні [4].

У лютому 2023 року 81% британців однозначно хотіли перемоги України. Це при тому, що лише 44% вважають війну в Україні гострою проблемою для їхньої країни. 52% британців переконані, що країни Заходу зробили недостатньо для перемоги в Україні, але водночас лише 28% хочуть, щоб Великобританія збільшила свою підтримку. Згідно з численними соціологічними опитуваннями в серпні 2023 року, 53-69% британців так чи інакше підтримують постачання Україні коштів і зброї в разі необхідності. Ще 33% підтримали мирні переговори, і лише 6% вважали, що Великобританія взагалі не повинна брати участь у війні [4].

Що стосується Польщі, то у перші місяці з початку великої війни поляки майже

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

беззаперечно підтримували Україну. Головний показник у цьому питанні — ставлення до українських біженців. У березні 2022 року лише 16% опитаних поляків негативно ставилися до біженців. Але в опитуванні в кінці 2023 року цей показник склав вже 22%. Ще 38% респондентів сказали, що ставляться до українців нейтрально. Цікаво, що 22% також сказали про побоювання, що біженці займуть їхні робочі місця. Саме тому негативніше до українців ставиться молодь до 35 років. Частка поляків, які, безсумнівно, підтримують Україну і вважають, що Польща повинна зробити все можливе, щоб допомогти у війні, становить 28%. 55% поляків переконані, що країна багато зробила для України. Так само лише 28% молодих поляків віком до 35 років підтримують передачу зброї, тоді як 60% підтримують лише гуманітарну допомогу [4].

Такі спадні тенденції суспільної думки, щодо в необхідності підтримки України в її країнах-партнерах слід нейтралізувати шляхом якісної міжкультурної комунікації, яка б опиралася на висвітлення дієвості державних інституцій в сфері подолання вищевказаних негативних кейсів. Одним із найбільш ефективних механізмів нейтралізації цих кейсів може виступити якісний дієвий фіскально-бюджетний механізм, який спрямовувався б на регулювання споживання розкішних товарів у контексті військових потреб та відновлення, а також мінімізував би корупційні ризики, оскільки забезпечувався б глобальними інформаційно-комунікаційними системами. Встановлення податку на володіння чи споживання дорожчих і високовартісних товарів може бути ефективним інструментом міжкультурної комунікації, а міжнародна співпраця щодо обліку об'єктів оподаткування (предметів і їх власників) викликатиме інтерес іноземних ЗМІ щодо висвітлення інституційної спроможності держави Україна в міжнародному інформаційному полі. З іншої сторони, фіскальна активність, може стимулювати обмеження споживчих витрат на предмети розкоші та сприяти перерозподілу ресурсів на підтримку військових потреб та повоєнного відновлення. Такий підхід також може допомогти зменшити соціальну нерівність та сприяти більш справедливому розподілу ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Аксьонова В. І. Міжкультурна комунікація як атрибут соціокультурної життєдіяльності суспільства. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2011. № 45. С. 128-140.
2. GlobeScan. Офіційний сайт. URL: <https://globescan.com/2023/10/18/seven-in-ten-people-want-their-governments-to-support-ukraine/> (дата звернення: 01.01.2025).
3. THE CHICAGO COUNCIL ON GLOBAL AFFAIRS. American Public Support for Assistance to Ukraine Has Waned, But Still Considerable URL: <https://globalaffairs.org/sites/default/files/2024-04/2023%20CCS%20Ukraine%20Brief%20FINAL.pdf> (дата звернення: 01.01.2025).
4. EUROPEAN COUNCIL ON FOREIGN RELATIONS. Wars and elections: How European leaders can maintain public support for Ukraine URL: <https://ecfr.eu/publication/wars-and-elections-how-european-leaders-can-maintain-public-support-for-ukraine/> (дата звернення: 01.01.2025).

Павло ХРИСТИЧ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

ФАКТОРИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕС-СТРУКТУР В УКРАЇНІ

Кількість діючих підприємств в Україні є важливим показником економічної активності та розвитку бізнес-середовища. Вона відображає стан економіки країни та вплив різних чинників. Одним із ключових аспектів є економічна стабільність, яка залежить від рівня інфляції, валютних коливань та загального обсягу ВВП. Сприятливі умови для інвестування стимулюють зростання кількості підприємств. Не менш важливу роль відіграє регуляторне середовище, яке включає простоту відкриття бізнесу, особливості податкової системи та рівень державної підтримки. Інвестиційна привабливість, як внутрішня, так і зовнішня, також визначає створення нових підприємств, оскільки інвестори прагнуть вкладати кошти в перспективні галузі.

Соціально-демографічні фактори, такі як кількість працездатного населення та його кваліфікація, значною мірою впливають на підприємницьку активність. Водночас технологічний розвиток, доступ до сучасних інновацій та підтримка стартапів стимулюють зростання кількості бізнесів у високотехнологічних секторах. Особливості регіональної інфраструктури та концентрація підприємств у певних галузях також впливають на розподіл бізнес-активності. Крім того, військово-політичні обставини, зокрема вплив воєнних дій або політичної нестабільності, можуть як гальмувати, так і стимулювати бізнес, викликаючи міграцію підприємств із постраждалих регіонів. Таким чином, кількість діючих підприємств є індикатором економічного стану країни, ефективності політики підтримки бізнесу та потенціалу розвитку різних секторів економіки. На рисунку 1 представлено графік зміни кількості підприємств в Україні протягом 2014-2022 років.

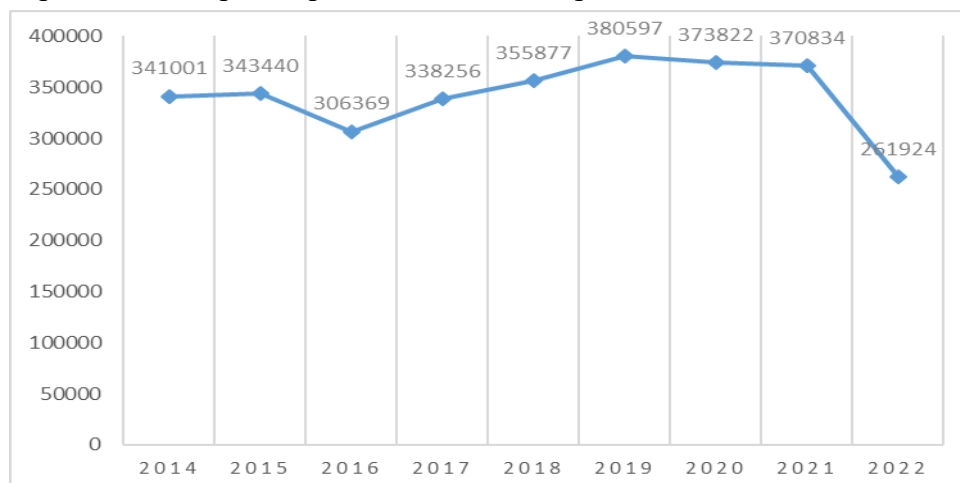

Рис. 1. Графік кількості підприємств в Україні протягом 2014-2022 років

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Найменша кількість підприємств спостерігається в 2016 році, а найбільша в 2019 році. З графіка видно значний вплив зовнішніх дестабілізуючих факторів на кількість діючих підприємств.

Малий і середній бізнес відіграє важливу роль у стратегічному розвитку України, зазначає Ю. Л. Труш, забезпечуючи економічне зростання, соціальну стабільність та розвиток інновацій. Його значення полягає у формуванні конкурентного середовища, підвищенні гнучкості економіки, зниженні ризиків і залежності від обмеженого кола суб'єктів ринку. Крім того, він сприяє децентралізації економіки, ефективному використанню ресурсів, зростанню спеціалізації виробництва та швидкому насиченню ринку необхідними товарами і послугами [4, с. 86]. Крім того, малий і середній бізнес відіграє важливу роль у формуванні підприємницького середовища, розширенні соціальних зв'язків та мотивації місцевих органів влади до виконання соціальних функцій.

Невід'ємною частиною діяльності суб'єктів господарювання є витрати, які забезпечують їх діяльність з метою отримання доходів. Витрати діяльності підприємств – це всі ресурси, які підприємство використовує для забезпечення своєї роботи. На витрати впливають обсяги виробництва, ціни на ресурси, рівень технологій, логістика та регуляторне середовище. Контроль витрат дозволяє знижувати собівартість, підвищувати конкурентоспроможність, максимізувати прибуток і забезпечувати фінансову стійкість. Це робить витрати ключовим показником ефективності підприємства, що потребує постійного аналізу та оптимізації.

Вітчизняні вчені О. М. Гарас та С. Б. Колодінський зазначають, що для покращення економічного стану України та підвищення її експортного потенціалу необхідно розробити нові програми розвитку агропромислового виробництва та переробну галузь. Ці програми мають враховувати впровадження перспективних технологій і вдосконалення механізмів кредитування підприємств, що сприятиме прискореному розвитку аграрного сектору. На основі аналізу ефективності урядових програм потрібно визначити найбільш перспективні напрями розвитку галузі та створити дієві механізми фінансування інноваційних технологій. Крім того, на законодавчому рівні важливо забезпечити стабільність виконавчої влади, унеможлививши постійні трансформації, які завдають значних збитків економіці країни [1, с. 23].

Відтак, контроль витрат підприємств є критично важливим для їхньої конкурентоспроможності та фінансової стабільності, потребуючи постійного аналізу й оптимізації. Розвиток аграрного сектору, впровадження інноваційних технологій та стабільність виконавчої влади є пріоритетними напрямками для підвищення економічного потенціалу України.

Список використаних джерел:

1. Гарас О. М., Колодінський С. Б. Шляхи покращення економічного стану країни в найближчий період на основі концепцій маркетингу. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 53. С. 20-24
2. Економічна статистика. Економічна діяльність. Діяльність підприємств. URL:

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm

3. Лучко М., Скібіцький О. Аналіз і управління показниками діяльності підприємства. Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали ХІІ Всеукраїнської науково-практичної дистанційної конференції (м. Тернопіль, 15 грудня 2023 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2023. С. 129-132

4. Труш Ю. Л. Соціально-економічна роль сектору малого та середнього бізнесу в економіці країни: існуючий стан і розвиток. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 1. С. 83-87

5. Competitiveness and innovation: current trends in business Management. Collective monograph / scientific editorship by Doctor of Economic Sciences, Professor Mykhailo Luchko and Doctor Stanislaw Szmitka. Ternopil: WUNU, 2021. 228 p. <http://surl.li/pjzung>

Павло ХРИСТИЧ

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

НАПРЯМИ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогодні економічна ситуація в Україні не сприяє оптимальному використанню виробничих ресурсів, що призводить до їхнього надмірного споживання та негативно впливає на рентабельність виробництва і конкурентоспроможність української продукції. У складних умовах, у яких перебуває національна економіка, дослідження шляхів зниження витрат на вітчизняних підприємствах та впровадження ефективного управління витратами набуває особливої актуальності [4, с. 32]. Ефективна реалізація виробничої програми підприємства ґрунтується на комплексному підході, що враховує ринкові потреби, внутрішні ресурси та зовнішні фактори. Основна мета аналізу – визначення оптимальних обсягів, номенклатури та асортименту продукції для ефективного використання ресурсів і забезпечення прибутковості. Для цього проводять маркетинговий аналіз, оцінюють інтеграцію стратегічних і тактичних цілей, аналізують виробничий потенціал і здійснюють функціонально-вартісний аналіз для оптимізації витрат. Такий підхід забезпечує узгодженість між ринковими умовами, виробничими можливостями та фінансовими результатами [3, с. 47].

Найбільш комплексний підхід до аналізу результатів виробничої діяльності можна розглянути на прикладі промислових підприємств. На рисунку 1 представлено структуру аналізу, яка побудована на основі восьми взаємопов'язаних блоків. Ця модель ілюструє тісний зв'язок між ринковими умовами, виробничими можливостями та фінансовими результатами підприємства.

Схема аналізу виробничої діяльності підприємства включає три основні завдання.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Перш за все, це вибір оптимальної виробничої програми, що передбачає аналіз альтернативних варіантів і прийняття найбільш економічно вигідного рішення. Наступним етапом є оцінка виконання програми, яка здійснюється через порівняння фактичних показників із плановими. Завершальним етапом є аналіз впливу виконання або невиконання програми на фінансові та економічні результати підприємства, що дозволяє виявити сильні та слабкі сторони реалізації. Такий комплексний підхід забезпечує ефективне планування діяльності, оптимальне використання ресурсів і досягнення стратегічних цілей підприємства.

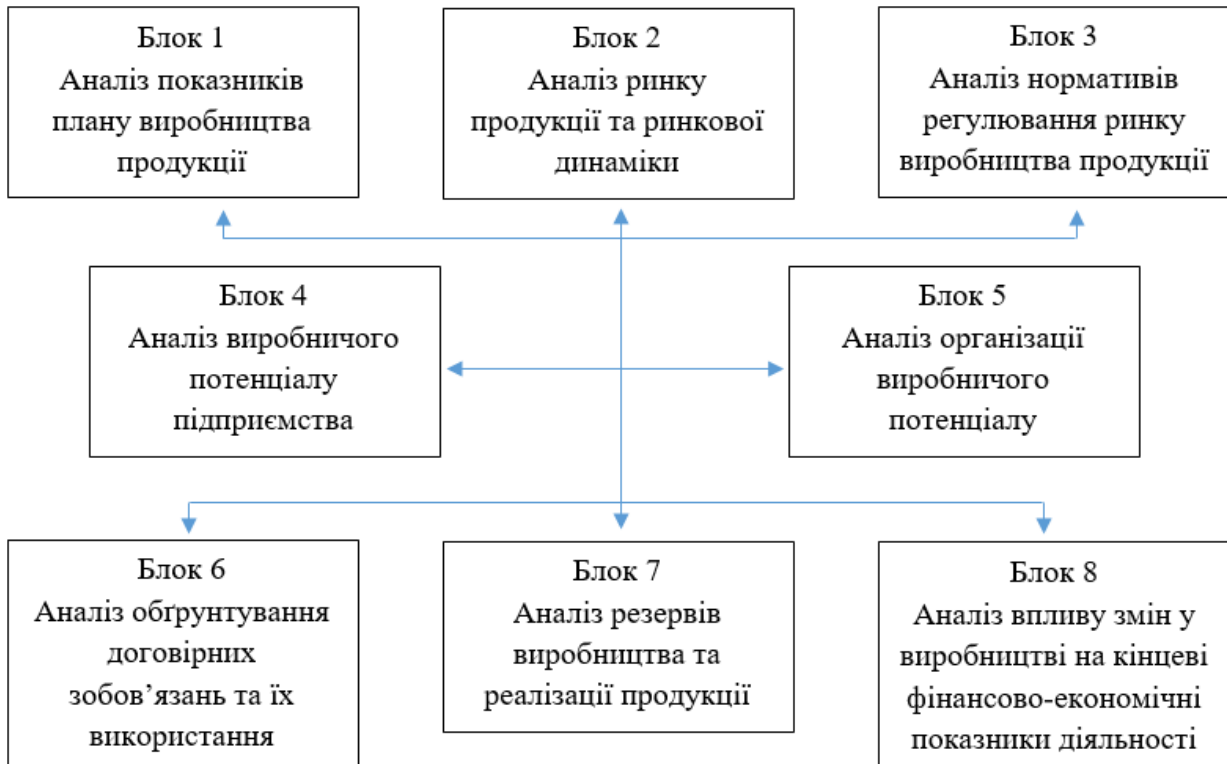

Рис. 1. Напрями аналізу витрат діяльності

Необхідною складовою процесу аналізу витрат є дослідження структури та динаміки витрат операційної діяльності. Це дозволяє визначити статті витрат, які займають найбільшу частку, виявити їхні зміни у часі та розробити заходи для їх мінімізації. В аналізі операційних витрат, тобто витрат діяльності широко застосовуються логічні методи, методи комплексної економічної оцінки, а також економіко-математичні моделі й підходи [1, с. 111]. Отож, аналіз витрат діяльності може стати ефективним підґрунтям для прийняття управлінських рішень з метою покращення діяльності і збільшення її ефективності.

Список використаних джерел:

1. Гаркуша Н. М. Інструментарій аналізу витрат основної діяльності підприємства. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2009. Вип. 2. С. 109-115
2. Коваль Н. І., Григораш М. В. Основи перспективного аналізу витрат діяльності сільськогосподарського підприємства. Бізнес Інформ. 2019. № 4. С. 246-251

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

3. Лучко М. Р. Фінансовий моніторинг у контексті бухгалтерської та аудиторської практики в Україні. Галицький економічний вісник Тернопільського національного технічного університету. 2022. Вип. 4. С. 45-52

4. Пилипенко К. А., Коваль С. В., Кучеренко М. А. Облік та аналіз витрат операційної діяльності аграрних підприємств. Економічний вісник університету. 2021. Вип. 51. С. 32-39

5. Лучко М.Р. Основи складання консолідованої фінансової звітності: Навчальний посібник. Тернопіль: ТНПУ, 2012. 126 с.

Михайло ХОРТИК

аспірант

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

**ОБЛІКОВЕ МОДЕЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ НА БАЗІ
ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ**

У сучасному діловому світі достовірна інформація для прийняття швидких рішень є основою всієї діяльності інноваційних підприємств. Бізнес покладається на неї з метою прийняття рішень, визначення тенденцій і розробки ключових стратегій. Щоби залишатися попереду конкурентів, підприємства повинні розуміти повну картину внутрішніх і ринкових операцій, а також мінливу динаміку ринку. Завдання аналізу даних та оцінки ризиків стають дедалі складнішими та вимагають використання відповідних передових стратегій і методів. Саме тут доцільним є застосування штучного інтелекту (ШІ), який революціонізує аналіз даних та моделювання господарських процесів.

Сьогочасний етап розвитку цифрових технологій та інформаційних систем ставить нові вимоги до системи обліку та моделювання господарських процесів. Оперативність, точність та впровадження ШІ дозволяють суттєво підвищувати ефективність бізнес-процесів. Облікове моделювання спрямоване на створення моделей, що забезпечують системне управління та прогнозування діяльності підприємств. Застосування ШІ у обліковій системі посилює її здатність швидко адаптуватися до змін та приймати рішення на основі аналізу даних.

Штучний інтелект та облікове моделювання стають невід'ємними інструментами сучасного управління господарськими процесами. Їх інтеграція дозволяє підвищити ефективність облікових систем, забезпечити оперативне прийняття рішень та оптимізувати бізнес-процеси. У майбутньому очікується подальший розвиток методів ШІ, що відкриває нові можливості для покращення управління підприємствами у цифровій економіці.

Облікове моделювання спрямоване на створення застосувань та моделей, що дозволяють управляти ресурсами та прогнозувати результати. Головними аспектами такого моделювання є фінансовий облік. (збір та систематизація даних про доходи, витрати та ресурси), управлінський облік (планування та контроль діяльності, аналіз ефективності використання ресурсів, оцінка прибутковості проектів), аудит (перевірка та аналіз точності

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

даних з метою виявлення помилок, шахрайства та оптимізації бізнес-процесів).

У сучасному середовищі облікове моделювання включає автоматизацію рутинних операцій, прогнозування результатів діяльності підприємства та виявлення нових можливостей для оптимізації витрат і ресурсів.

Застосування штучного інтелекту уключає різні методи та алгоритми:

1. Машинне навчання (класифікація, прогнозування): Аналіз фінансових показників та прогнозування трендів. Наприклад, прогнозування майбутнього прибутку на основі минулих даних, визначення моделей поведінки споживачів та управління запасами.
2. Нейронні мережі: Прогнозування результатів бізнес-процесів, включаючи складні нелінійні задачі, такі як оцінка ризиків інвестицій та автоматизований аудит. Нейронні мережі здатні самостійно виявляти приховані патерни та зв'язки у великих масивах даних.
3. Big Data: Обробка великого обсягу даних для прийняття рішень. Використання аналітичних інструментів дозволяє оптимізувати управлінські процеси, виявляти аномалії у фінансових транзакціях та забезпечувати точність звітності. Наприклад, у банківському секторі аналіз великих обсягів даних дозволяє виявляти випадки шахрайства та прогнозувати кредитний ризик.
4. Обробка природної мови (NLP): Автоматизація рутинних завдань, таких як обробка документів, звітів та текстових даних. NLP дозволяє швидко аналізувати текстову інформацію та генерувати звіти у реальному часі.
5. Роботизація процесів (RPA): Використання програмних роботів для автоматизації рутинних операцій обліку, таких як введення даних, обробка платежів та формування звітності.

Для прикладу, підприємства, що займається роздрібною торгівлею, впроваджують системи на основі штучного інтелекту для автоматизації обліку та прогнозування попиту. Завдяки алгоритмам машинного навчання аналізуються історичні дані продажів, сезонність та поведінка споживачів. Завдяки цьому виникає можливість прогнозувати необхідний рівень запасів товарів на кожному складі, зменшуючи витрати на зберігання та запобігаючи дефіциту популярних позицій.

Додатково, впровадження роботизації процесів дозволяє автоматизувати обробку рахунків та звітів, що зменшило трудовитрати бухгалтерії та підвищило точність облікових даних. Результатом стає покращення загального управління ресурсами та підвищення ефективності операційної діяльності підприємства.

Впровадження ШІ у систему облікового моделювання забезпечує такі переваги:

- Підвищення точності даних - зниження ризику помилок завдяки автоматизації.
- Оперативність прийняття рішень - швидкий аналіз великих обсягів даних для отримання обґрунтованих рішень.
- Зменшення витрат - автоматизація рутинних процесів дозволяє зекономити ресурси та час.
- Покращення контролю - моніторинг і аудит у реальному часі.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

- Прогнозування та планування - можливість ефективно планувати бюджети та оптимізувати витрати.

ІІІ сприяє розробці нових облікових інструментів і рішень, які не тільки підвищують ефективність, але й підвищують точність практик. Прогностична аналітика є основним додатком, особливо пов'язаним із фінансовим прогнозуванням, де алгоритми штучного інтелекту покладаються на історичні дані для створення точних прогнозів. Ще одним важливим застосуванням штучного інтелекту в бухгалтерському обліку є автоматизація обробки рахунків-фактур. Системи на основі штучного інтелекту можуть отримувати відповідні дані з рахунків-фактур, автоматизувати робочі процеси затвердження та полегшувати всю операцію обробки рахунків-фактур.

Андрій ШАХРАЙ

студент

Київський національний економічний університет імені В.П. Гетьмана
м. Київ, Україна

**ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ І АУДИТІ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ
ПРАЦІ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

У сучасному цифровому світі інформаційні технології є рушійною силою трансформацій у багатьох сферах, включаючи бухгалтерський облік та аудит. Особливо важливою є їх роль у сфері розрахунків з оплати праці, де вони стають невід'ємною частиною оптимізації процесів та підвищення їх прозорості. Удосконалення технологій змінює підходи до управління розрахунками з оплати праці, знижуючи ризики та підвищуючи ефективність.

Інформаційні технології відкривають нові можливості для оптимізації облікових та аудиторських процесів у сфері розрахунків з оплати праці, підвищуючи їх ефективність, прозорість та безпеку. Успішна інтеграція таких рішень вимагає стратегічного підходу, інвестицій у навчання персоналу та забезпечення високого рівня кібербезпеки. Підприємства, які готові адаптуватися до змін, зможуть зміцнити свої позиції на ринку та підвищити довіру до фінансової звітності, що є вирішальним фактором успіху в сучасному бізнес-середовищі. Успішна цифрова трансформація дозволить не лише оптимізувати існуючі процеси, але й створити нові можливості для зростання та інновацій. Штучний інтелект у аудиті стає не просто інструментом, а стратегічним активом, який сприятиме розвитку галузі в цілому, знижуючи ризики та підвищуючи ефективність перевірок. Завдяки цим технологіям, підприємства можуть не лише відповідати сучасним викликам, але й створювати нові стандарти прозорості та ефективності у сфері розрахунків з оплати праці. У довгостроковій перспективі, інтеграція новітніх технологій може стати ключовим фактором конкурентоспроможності та стабільного розвитку бізнесу.

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

Автоматизація облікових процесів є однією з ключових тенденцій. Сучасні ERP-системи, такі як SAP, Oracle та 1С, дозволяють автоматизувати облік заробітної плати, що знижує ризик людських помилок, забезпечує точність даних та підвищує швидкість їх обробки. Роботизація процесів за допомогою програмних роботів (RPA) зменшує рутинні завдання, що дозволяє бухгалтерам зосередитися на аналізі даних та прийнятті стратегічних рішень [2, с. 54].

Використання таких систем дозволяє миттєво оновлювати інформацію про зміни у законодавстві, що регулює оплату праці, запобігаючи можливим штрафам і санкціям за несвоєчасну або некоректну подачу звітності. Завдяки автоматизації, підприємства можуть оперативно реагувати на зміни в податкових ставках або соціальних відрахуваннях, що зменшує ризики фінансових втрат. Хмарні технології та мобільні рішення забезпечують доступність та безпеку даних, знижуючи витрати на ІТ-інфраструктуру. Для розрахунків з оплати праці це означає можливість миттєвого доступу до даних з будь-якого місця, що підвищує гнучкість управління та оперативність у вирішенні проблем. Застосування хмарних рішень також дозволяє підприємствам масштабувати свої облікові системи відповідно до потреб бізнесу, без значних капіталовкладень у нове обладнання [2, с. 44].

Інформаційні технології у цій сфері допомагають знизити ризики, пов'язані з обліком оплати праці. По-перше, це ризики помилок у розрахунках, які можуть призвести до фінансових втрат та юридичних проблем. Автоматизовані системи забезпечують точність розрахунків, мінімізуючи ймовірність помилок. По-друге, це ризики шахрайства та зловживань, які можуть виникати через недостатній контроль. Інструменти аналітики та моделювання дозволяють швидко виявляти аномалії та підозрілі транзакції, підвищуючи безпеку даних. Завдяки можливостям великих даних (Big Data), компанії можуть проводити глибокий аналіз історичних даних про оплату праці, виявляючи тенденції та прогнози, що допомагає оптимізувати витрати на персонал. Це також дозволяє виявляти патерни, які можуть свідчити про потенційні проблеми, такі як недооцінка або переоцінка робочих годин.

У сфері аудиту розрахунків з оплати праці штучний інтелект стає потужним інструментом для автоматизації складних процедур, таких як аналіз великих масивів даних. Це дозволяє виявляти аномалії та підозрілі транзакції, знижуючи ризики шахрайства. Крім того, ШІ може прогнозувати потенційні проблеми, що робить аудит більш проактивним. Блокчейн-технології забезпечують прозорість та незмінність аудиторських записів, сприяючи підвищенню довіри до результатів аудиту. Штучний інтелект може також допомагати в аналізі відповідності витрат на оплату праці нормативним вимогам, автоматично вказуючи на можливі відхилення від стандартів або політик компанії. Це значно зменшує час, необхідний для проведення аудиторських перевірок, і підвищує їх точність. Інтеграція ШІ в аудит дозволяє не лише автоматизувати процеси, але й підвищити якість аудиту через поглиблений аналіз даних. Наприклад, ШІ може аналізувати всі транзакції по заробітній платі, щоб визначити незвичайні або підозрілі операції, які можуть свідчити про внутрішнє шахрайство або помилки. Це дозволяє аудиторам зосередитися на найбільш критичних аспектах, де є найвищий ризик, замість того, щоб витрачати час на рутинні

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

перевірки [1, с. 8].

Проте цифрова трансформація несе з собою і виклики. Питання кібербезпеки стають критично важливими, адже захист даних є ключовим у світі зростаючих кіберзагроз. Підприємства повинні інвестувати в захист інформаційних систем та розробляти стратегії управління кіберризиками. Крім того, адаптація до нових технологій вимагає постійного навчання персоналу, щоб забезпечити їх готовність до роботи з інноваційними рішеннями. Це включає навчання у сфері кібербезпеки, роботи з новими обліковими системами та розуміння нових бізнес-процесів. Перспективи розвитку інформаційних технологій у сфері обліку та аудиту розрахунків з оплати праці є вельми обнадійливими. Інтеграція штучного інтелекту може суттєво підвищити автоматизацію прийняття рішень та ефективність процесів. Постійний розвиток програмного забезпечення дозволяє задовольняти нові вимоги ринку та нормативних стандартів, що робить облікові та аудиторські процеси більш адаптивними та гнучкими. Крім того, у майбутньому можна очікувати на більш тісну інтеграцію різних бізнес-систем, що дозволить створити єдине інформаційне середовище. Це сприятиме підвищенню ефективності управління ресурсами та прийняття рішень на основі комплексного аналізу даних. Використання передових технологій, таких як інтернет речей (IoT) та машинне навчання, може додатково розширити можливості обліку та аудиту, дозволяючи виявляти приховані закономірності та оптимізувати процеси в реальному часі.

Список використаних джерел:

1. Розіт Т. В., Мурадова К.З. Штучний інтелект в аудиті і бухгалтерському обліку. Ефективна економіка. №4. 2024. С. 1-16. URL:

<https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3557/3592>.

2. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в умовах інноваційних інформаційних технологій : монографія / Є. А. Карпенко, О. В. Карпенко, А. І. Мілька [та ін.]. – Полтава : ПУЕТ, 2021. 410 с.

Стелла ШИЛЬМАН

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

**КОНКУРЕНЦІЯ ТА РОЗВИТОК НА РИНКУ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ:
ВИКЛИКИ, МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Ринок автотранспортних послуг є ключовим сегментом економіки, який забезпечує перевезення пасажирів і вантажів, сприяючи розвитку бізнесу та задоволенню потреб споживачів. Конкуренція в цьому секторі є однією з рушійних сил, що впливає на якість, доступність і технологічність послуг. Основними чинниками конкуренції є ціна, якість та швидкість виконання замовлень. Компанії змагаються, пропонуючи вигідні тарифи,

ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль

забезпечуючи комфортні умови перевезення та скорочуючи час доставки. Для досягнення конкурентної переваги важливим є також використання сучасних технологій, таких як GPS-навігація, електронні сервіси для замовлень і мобільні додатки, що спрощують взаємодію з клієнтами. На ринку функціонують різні типи підприємств: великі корпорації, малі та середні підприємства. Великі компанії завдяки своїм масштабним ресурсам і сучасному автопарку домінують у логістиці, тоді як менші підприємства та приватні перевізники фокусуються на регіональних чи нішевих послугах. Водночас ринок стикається з низкою викликів. Державне регулювання, впровадження екологічних стандартів, конкуренція зі сторони міжнародних перевізників, а також дефіцит кваліфікованих водіїв створюють значний тиск на компанії. Особливої актуальності набуває боротьба з ціновим демпінгом, який може знижувати прибутковість ринку в цілому. Значну роль відіграють і нові тенденції, зокрема зростання попиту на екологічний транспорт, використання електромобілів та впровадження інноваційних логістичних рішень. Конкуренція також стимулює компанії до спеціалізації послуг, наприклад, перевезення вантажів із особливими умовами зберігання чи надання преміальних послуг для пасажирів.

Стратегії успіху на ринку включають диверсифікацію послуг, інвестиції в оновлення автопарку, інтеграцію цифрових рішень та забезпечення високого рівня обслуговування клієнтів. Учасники ринку, які готові адаптуватися до змін та впроваджувати інновації, отримують значну конкурентну перевагу та можливість зміцнити свої позиції. Таким чином, конкуренція на ринку автотранспортних послуг є стимулом для підвищення якості, ефективності та технологічності перевезень, що вигідно впливає як на бізнес, так і на кінцевих споживачів.

У таблиці 1 подано структуру перевезень вантажів та пасажирів у 2022 і 2023 роках за даними статистичної інформації [3].

Таблиця 1

Структура перевезень у 2022 і 2023 роках

Показник	2023	2022	Динаміка у порівнянні з попереднім роком	% значення динаміки
Обсяг перевезених вантажів, млн т	328,3	317,5	10,8	103,40%
Вантажообіг, млн тис. км	163360,4	166731,3	-3370,9	97,98%
Кількість перевезених пасажирів, млн пас.	2037,6	1600,6	437	127,30%
Пасажирообіг, млн пас. км	39397,7	31142,8	8254,9	126,51%

Статистична інформація, починаючи з 2022 року не містить дані про територію воєнних дій та окуповані території. Тому інформація до 2022 року є неспівставною з новою, адже враховує різні географічні межі. З таблиці видно, що у 2023 році збільшилися обсяги перевезення вантажів (на 3,4 %) і пасажирів (на 27,3 %). Проте вантажообіг загалом

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

зменшився. Натомість пасажирообіг дещо зріс.

Вітчизняний науковець А. О. Близнюк зазначає, що підприємство, яке прагне зберегти свої позиції на ринку та забезпечити максимальний прибуток, повинно приділяти особливу увагу підвищенню своєї конкурентоспроможності. Це передбачає активну роботу в цьому напрямку, постійний аналіз діяльності основних та потенційних конкурентів і впровадження ефективних стратегій. Важливо використовувати кілька методів одночасно, щоб досягти синергетичного ефекту та отримати найкращі результати. Для досягнення успіху на ринку автотранспортних послуг підприємству необхідно здобути конкурентну перевагу, спираючись на ключові фактори успіху. Оцінка рівня конкурентоспроможності повинна базуватися на комплексному підході, враховуючи як зовнішні, так і внутрішні чинники, ступінь фінансової стійкості та реальний стан конкурентів [1, с. 8].

Підприємства автотранспортної галузі можуть залишатися конкурентоспроможними на вітчизняних та регіональних ринках за умови забезпечення високої якості послуг, встановлення оптимальних цін та впровадження інноваційних рішень у свою діяльність. Для посилення конкурентних позицій необхідно визначити розриви між потенціалом і стратегією компанії, використовуючи системний аналіз її стратегічної позиції.

Підприємства автомобільного транспорту повинні постійно працювати над підвищенням ефективності своєї діяльності, зокрема над забезпеченням якісних транспортних послуг. Це не лише сприяє зміцненню конкурентоспроможності, але й позитивно впливає на мотивацію працівників та створює сприятливий морально-психологічний клімат у колективі. Важливим аспектом роботи є забезпечення безпеки дорожнього руху, зменшення аварійності та мінімізація негативного впливу транспортних процесів на довкілля [2, с. 21].

Ключовими завданнями підприємства є організація та оптимізація перевезень, які залежить від ефективної роботи системи управління. До цього входить складання графіків і планів перевезень, розробка оптимальних маршрутів, підтримка технічного стану транспортних засобів, організація роботи водіїв і вдосконалення інформаційного забезпечення дорожньої інфраструктури. Успішна діяльність підприємства також вимагає впровадження рекомендацій щодо покращення управлінських і технологічних процесів, що дозволяє ефективніше організовувати перевезення та забезпечувати стабільний розвиток. Завдяки цьому підприємство може відповідати сучасним викликам і залишатися конкурентоспроможним на ринку транспортних послуг.

Отож, ринок автотранспортних послуг є важливим сегментом економіки, де конкуренція стимулює покращення якості, доступності та інноваційності послуг. Для успішного функціонування підприємства повинні забезпечувати високу якість послуг, оптимізувати процеси перевезень і впроваджувати сучасні технології. Аналіз конкурентного середовища, системний підхід до управління та адаптація до сучасних викликів дозволяють зміцнити конкурентні позиції та забезпечити стабільний розвиток. Зростання перевезень у 2023 році свідчить про потенціал галузі, проте виклики, такі як державне регулювання та екологічні вимоги, потребують уваги та ефективних рішень.

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Список використаних джерел:

1. Близнюк А. О. Конкурентоспроможність як показник ефективної роботи автотранспортних підприємств. Економіка. Фінанси. Право. 2023. № 9. С. 6-9
2. Волобуєва Т. В., Сирота В. М., Мастепан С. М., Мастепан М. А. Формування умов ефективного функціонування транспортної системи автотранспортного підприємства. Вісник машинобудування та транспорту. 2024. № 1. С. 21-28
3. Кількість перевезених пасажирів за видами транспорту. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/tr/kpp/arh_kpp_u.htm
4. Лучко М. Р. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: навч. посіб. / М. Р. Лучко, І. Д. Бенюк, С. Р. Яцишин, Н. Г. Мельник. – Тернопіль: ТНЕУ, 2018. – 390 с.
5. Competitiveness and innovation: current trends in business Management. Collective monograph / scientific editorship by Doctor of Economic Sciences, Professor Mykhailo Luchko and Doctor Stanislaw Szmitka. Ternopil: WUNU, 2021. 228 p. <http://surl.li/pjzung>

Стелла ШИЛЬМАН

здобувач кафедри фінансового контролю та аудиту
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

НАПРЯМИ ТА ЗАВДАННЯ АУДИТУ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Транспортна галузь є однією з ключових складових розвитку України, адже вона забезпечує виробничі та обігові процеси, здійснюючи транспортування продукції до місць її реалізації та споживання, а також надаючи послуги пасажирських перевезень. У сучасних умовах практично кожне підприємство, незалежно від сфери своєї діяльності, володіє власними транспортними засобами. Для автотранспортних підприємств автомобілі є основними засобами надання послуг, тому ефективне використання автопарку є пріоритетним завданням. Це неможливо досягти без якісного проведення аудиту, що робить це питання надзвичайно актуальним [2, с. 29].

Аудиторська перевірка на підприємстві організовується відповідно до специфіки його діяльності, масштабів та системи управління. Функції аудиту визначаються керівництвом або власником підприємства, а їх зміст залежить від потреб та особливостей підприємства. Основними цілями аудиту є забезпечення керівництва інформацією для аналізу витрат, прогнозування доходів та проведення фінансового аналізу [1, с. 111].

Аудит автотранспортних підприємств охоплює різні напрями, які забезпечують комплексний аналіз діяльності підприємства, його фінансової стабільності та відповідності законодавчим і внутрішнім нормам. Комплексний аудит дозволяє виявити проблемні зони, запропонувати шляхи їх усунення та розробити рекомендації для підвищення ефективності діяльності автотранспортного підприємства. На рисунку 1 подано основні напрями аудиту,

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

які запропоновано проводити на автотранспортних підприємствах.

Напрями аудиту в автотранспортних підприємствах	
	Аудит фінансової звітності
	Аналіз бухгалтерської звітності, балансу, фінансових результатів. Перевірка достовірності обліку доходів і витрат. Контроль правильності розрахунків податків, зборів і обов'язкових платежів. Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та рентабельності підприємства.
	Аудит операційної діяльності
	Оцінка ефективності використання автопарку (завантаженість транспортних засобів, пробіг, витрати пального). Перевірка графіків перевезень та оптимізації маршрутів. Аналіз виконання замовлень і дотримання строків доставки вантажів або пасажирів.
	Аудит логістики та транспортних процесів
	Перевірка організації логістичних операцій. Оцінка ефективності системи планування перевезень. Аналіз використання цифрових рішень у логістиці (GPS, програмне забезпечення для управління).
	Аудит технічного стану
	Перевірка технічного стану транспортних засобів. Аналіз витрат на технічне обслуговування та ремонт. Оцінка дотримання норм безпеки руху і технічних стандартів.
	Аудит дотримання законодавства
	Перевірка відповідності діяльності підприємства транспортному законодавству та екологічним вимогам. Контроль наявності та дійсності ліцензій, сертифікатів, дозволів. Оцінка виконання трудового законодавства щодо працівників.
	Екологічний аудит
	Аналіз дотримання екологічних стандартів у транспортному процесі. Перевірка витрат на зниження негативного впливу транспорту на довкілля (фільтри, енергоефективність, екологічне паливо).
	Аудит управлінських процесів
	Оцінка ефективності управлінської системи та внутрішнього контролю. Перевірка планування і виконання стратегій розвитку. Аналіз системи мотивації працівників і організації їхньої праці.
	Аудит інформаційних систем
	Оцінка використання інформаційних технологій у процесах управління підприємством. Перевірка захищеності даних і програмного забезпечення.
	Маркетинговий аудит
	Аналіз конкурентного середовища та позиціонування підприємства на ринку. Оцінка ефективності реклами та маркетингових кампаній. Перевірка виконання планів залучення клієнтів і збільшення обсягів перевезень.
	Аудит персоналу
	Оцінка рівня кваліфікації водіїв і технічного персоналу. Перевірка дотримання норм робочого часу, відпочинку та охорони праці. Аналіз системи навчання та підвищення кваліфікації працівників.

Рис. 1. Напрями аудиту автотранспортного підприємства

**ХІІІ Всеукраїнська науково-практична дистанційна конференція
«Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»
6 грудня 2024 року, м. Тернопіль**

Аудит транспортних підприємств проводиться для оцінки законності, вності та доцільності їх діяльності, з метою виявлення порушень, встановлення відповідальних осіб і розробки рекомендацій щодо усунення недоліків та приведення діяльності у відповідність із чинним законодавством. У рамках перевірки особливу увагу приділяють правовим аспектам документального оформлення та обліку операцій, пов'язаних із придбанням і страхуванням транспортних засобів [2, с. 264]. Аудитор аналізує правильність ведення обліку транспортних і транспортних і експедиторських послуг, перевіряє первинні документи та враховує специфіку обліку міжнародних автотранспортних перевезень. Також перевіряється відповідність даних обліку витрат на експлуатацію, технічне обслуговування та ремонт транспортних засобів, витрат на паливно-мастильні матеріали для легкового та вантажного автотранспорту. Особлива увага приділяється визначенню нормативних витрат палива і розрахунку тимчасових лінійних норм.

Окремо аудитор перевіряє облік витрат на оренду транспортних засобів у фізичних і юридичних осіб, правильність нарахування і сплати податку на транспортні засоби, розрахунок збору за забруднення довкілля, а також точність подання відповідної звітності. Операції вибуття транспортних засобів також аналізуються з точки зору їх правового оформлення та коректного відображення в бухгалтерському і податковому обліку.

Список використаних джерел:

1. Глінкіна Д. В. Внутрішній аудит витрат автотранспортних підприємств. Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія : Економіка і менеджмент. 2008. № 1. С. 110-113
2. Лучко М. Р. Аудит та не аудиторські послуги: дилема та окремі питання застосування. Економічна експертиза: теорія, методологія та організація: монографія за заг. ред. д.е.н., проф. Михайла Лучка. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 257-275
3. Міхляєва Д. С., Белозерцев В. С. Методика проведення аудиту основних засобів на автотранспортних підприємствах. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2021. № 6(2). С. 28-34
4. Лучко М. Р. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: навч. посіб. / М. Р. Лучко, І. Д. Бенько, С. Р. Яцишин, Н. Г. Мельник. – Тернопіль: ТНЕУ, 2018. – 390 с.
5. Audit: local and global aspects: collective monograph /scientific editorship by Doctor of Economic Sciences, Professor Mykhailo Luchko and Doctor Stanislaw Szmitka. Ternopil: WUNU, 2023. p. 11 – 31. ISBN 978-966-654-705-0
6. Аудит та не аудиторські послуги: дилема та окремі питання застосування. Економічна експертиза: теорія, методологія та організація: монографія за заг. ред. д.е.н., проф. Михайла Лучка. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 257-275.
<http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42242>

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ХІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ДИСТАНЦІЙНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ І КОНТРОЛЬ:
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ»**

**6 ГРУДНЯ 2024 р.
м. Тернопіль**

Підписано до друку 27.12.2024 р.
Формат 60х90/16. Гарнітура Times.
Папір офсетний. Друк на дублюванні.
Умов. друк. арк. 11. Обл.-вид. арк. 11. 5.
Тираж 100 прим.

Видавець та виготовлювач
Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46009